

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI

**TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARLARINA
İTİRAZ USULÜ**

ŞEMSE KUTSAL

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ERTAN YARDIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL, EKİM, 2021

Şemse KUTSAL

Yüksek Lisans Tezi

2021

TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARLARINA İTİRAZ USULÜ

ŞEMSE KUTSAL

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ERTAN YARDIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HUKUK ANABİLİM DALI ÖZEL HUKUK PROGRAMI'NDA YÜKSEK
LİSANS DERECEİ İÇİN GEREKLİ KİSİMİ ŞARTLARIN YERİNE
GETİRİLMESİ AMACIYLA KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ
EĞİTİM ENSTİTÜSÜ'NE TESLİM EDİLMİŞTİR.

İSTANBUL, EKİM, 2021

ARAŞTIRMA ETİĞİ VE
YAYIN YÖNTEMLERİ BİLDİRİMİ

Ben, ŞEMSE KUTSAL;

- Hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezinin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve başka çalışmalardan yaptığım alıntıların kaynaklarını kurallara uygun biçimde belirttiğimi;
- Bu Yüksek Lisansın başka bir eğitim kurumunda bir derece veya diplomaya sunulan veya kabul edilen herhangi bir materyal içermediğini;
- "Yükseköğretim Kurulu Etik Davranış İlkeleri" uyarınca hazırlanan "Kadir Has Üniversitesi Akademik Etik İlkeleri"ni takip ettiğimi onaylıyorum.

Buna ek olarak, bu çalışma ile ilgili ortaya çıkabilecek herhangi bir usulsüzlük iddiasının, üniversite mevzuatına uygun olarak disiplin işlemi ile sonuçlanacağını kabul ediyorum.

ŞEMSE KUTSAL

27.10.2021

KABUL VE ONAY

ŞEMSE KUTSAL tarafından hazırlanan **TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARLARINA İTİRAZ USULÜ** başlıklı bu çalışma **SAVUNMA SINAVI TARİHİ** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **OYBİRLİĞİ** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ:

İMZA

(Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ertan YARDIM) (Danışman)
(Kadir Has Üniversitesi)

(Dr. Öğr. Üyesi Melis TAŞPOLAT TUĞSAVUL
(Bahçeşehir Üniversitesi)

(Dr. Öğr. Üyesi, Cengiz Serhat KONUARLP)
(İstanbul Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

(Prof. Dr. Mehmet Timur AYDEMİR)

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ONAY TARİHİ: 27/10/2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
TEŞEKKÜRLER	ix
İTHAF	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARI

I. GENEL OLARAK TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ	8
A. Tüketici Hakem Heyetlerinin Yapısı	8
B. Tüketici Hakem Heyetlerinin Hukuki Niteliği	12
1. Yasal Düzenleme	12
2. Doktrindeki Görüşler	16
a. Zorunlu İdari Başvuru Yolu Görüşü	16
b. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Görüşü	17
c. Mecburi Tahkim Görüşü	19
d. Kendine Özgü- Sui Generis Veya Karma Yapı Görüşü	24
3. Kanaatimiz	24
C. Tüketici Hakem Heyetlerinin Karar Verme Zorunluluğu	27
D. Tüketici Hakem Heyetlerinin Kurul Olarak Karar Vermesi	31
II. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN İNCELEME USULÜ VE VEREBİLECEKLERİ KARARLAR	34
A. Tüketici Hakem Heyetlerinin Başvuruyu İnceleme Usulü	34
1. Tüketici Hakem Heyetlerine Başvuru Şekli	34
2. Tüketici Hakem Heyetlerinin Başvuruyu Usul Bakımından İncelemesi	35
3. Tüketici Hakem Heyetlerinin Başvuruyu Esas Bakımından İncelemesi..	37
B. Tüketici Hakem Heyetlerinin Verebileceği Karar Çeşitleri	41

C. Yargılama Giderlerine Karar Verilmesi	42
1. Tüketici Hakem Heyetlerinde Yargılama Giderleri	42
2. Tüketici Aleyhine Yargılama Giderlerine Karar Verilememesi	44
3. Vekâlet Ücretine Karar Verilememesi	45
D. Karardaki Maddi Hataların Düzeltilmesi	49
III. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ	49
A. Genel Olarak	49
B. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının İlam Niteliği	52
1. Yasal Düzenleme	52
2. Doktrindeki Görüşler	53
3. Kanaatimiz	55
C. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının Kesin Hüküm Niteliği	56
1. Tanım	56
2. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının Maddi Anlamda ve Şekli Anlamda Kesin Hüküm Etkisi	57
3. Doktrindeki Görüşler	58
4. Kanaatimiz	59

İKİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARLARINA İTİRAZ

I. GENEL OLARAK	61
II. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARINA İTİRAZIN HUKUKİ NİTELİĞİ	62
A. Tüketici Hakem Heyetleri İle Tüketici Mahkemeleri Arasındaki Hukuki İlişki	62
B. İtirazın Hukuki Niteliğine İlişkin Yasal Düzenleme	68
C. Doktrindeki Görüşler	71
D. Kanaatimiz	72
III. İTİRAZIN ŞARTLARI	74
A. Karar Bulunması	75

B. İtirazın Taraflarca Yapılması	75
C. Tebliğ Şartı	76
D. Süre Şartı	78
E. Hukuki Yarar Bulunması	80
IV. İTİRAZDA YETKİ VE GÖREV	81
A. Görevli Mahkeme	81
B. Yetkili Mahkeme	84
C. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarına Karşı İtiraz Başvuru Usulü	89
V. İTİRAZIN TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARINA ETKİSİ	91
VI. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARINA İTİRAZ SEBEPLERİ	93
VII. TÜKETİCİ MAHKEMELERİNDE YARGILAMA USULÜ.....	95
A. Basit Yargılama Usulünün Özellikleri	95
B. İtirazda Basit Yargılama Usulünün Uygulanması	97
1. Tek Dilekçe Sunma Hakkı	97
2. İddia Ve Savunmanın Genişletilmesi Ve Değiştirilmesi Yasağı	98
3. Davayı Bir Kez Yenileme Hakkı	101
4. Duruşma Yapılmadan Karar Verilebilmesi	102
5. Yargılamanın Üç Duruşmada Tamamlanması Amacı	105
6. Adli Tatilin Sürelere Etkisi	106
C. İtiraza Dosya Üzerinden Karar Verilmesi	107
D. İtirazın Duruşmalı Olarak İncelenmesi	110
E. İtirazda İspat Kuralları	112
1. İtirazda Tarafların İspat Yükü	112
2. İtirazda Delillerin Sunulması	114
a. Genel Olarak Deliller	114
b. İtirazda Delillerin Sunulması	117
i. Genel Olarak Delillerin Sunulması	117
ii. İtirazda Ticari Defterlerin Delil Olarak Gösterilmesi Sorunu	118
iii. Tüketici Hakem Heyeti İncelemesine Sunulmayan Delillerin Tüketici Mahkemesine Sunulması Sorunu	121

iv. İtirazda Senetle İspat Hususunun İncelenmesi	125
--	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İTİRAZ ÜZERİNE TÜKETİCİ MAHKEMESİNİN

VEREBİLECEĞİ KARARLAR

I. TÜKETİCİ MAHKEMESİNİN VEREBİLECEĞİ KARARLAR.....	130
A. Tüketici Mahkemesinin Karar Vermesi	130
B. Usulden Ret Kararı	132
C. Onama Kararı	135
1. Değiştirerek Onama	137
2. Düzelterek Onama	138
D. İptal Kararı	139
E. Tüketici Mahkemesince Yeniden Karar Verilmesi	140
F. Yargılama Giderlerine Karar Verilmesi	145
1. Genel Olarak	145
2. Harç	148
3. Vekâlet Ücreti	150
II. İTİRAZ ÜZERİNE VERİLEN KARARIN KESİNLİĞİ VE	
BAŞVURULABİLECEK HUKUKİ YOLLAR	154
A. İtiraz Üzerine Tüketici Mahkemesince Verilen Kararın Kesinliği	154
B. Tüketici Mahkemesi Kararına Karşı Başvurulabilecek Olağanüstü Kanun	
Yolları	156
1. Genel Olarak Kanun Yolları	156
2. Kanun Yararına Temyiz	158
3. Yargılamanın İadesi	161
SONUÇ.....	165
KAYNAKÇA.....	172
ÖZGEÇMİŞ	191

KISALTMALAR

AAÜT	:Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ADR	:Alternative Dispute Resolution
AIHS	:Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Ay.	:1982 Anayasası
AYM	:Anayasa Mahkemesi
Bakanlık	:Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
BATİDER	:Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	:Bakınız
BM	:Birleşmiş Milletler
C.	:Cilt
c.	:Cümle
CMK	:5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu
DEÜHFD	:Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dpn.	:Dipnot
E.	:Esas
Ed.	:Editör
ERÜHFD	:Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
EÜHFD	:Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	:Fıkra
GÜHFD	:Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Harçlar Kanunu:	492 sayılı Harçlar Kanunu
HD	:Hukuk Dairesi
HMK	:6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	:Hâkimler ve Savcılar Kurulu
HSYK	:Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
İAÜHF	:İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İBD	:İstanbul Barosu Dergisi
İİK	:2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu

İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İNÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İYUK	: 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu
İZBD	: İzmir Barosu Dergisi
K.	: Karar
m.	: Madde
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
NEÜHFD	: Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
s.k.	: Sayılı Kanun
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TAHD	: Terazi Aylık Hukuk Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBBBD	: Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
Teb.K.	: 7201 sayılı Tebligat Kanunu
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
THH	: Tüketici Hakem Heyeti
THHRY	: 27 Kasım 2014 tarihli Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği
THHY	: 27 Kasım 2014 tarihli Tüketici Hakem Heyeti Yönetmeliği
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TL	: Türk Lirası
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

TTK	:6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
UMD	:Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi
UYAP	:Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vd.	:Ve diğerleri
vs.	:Ve sair
YD	:Yargıtay Dergisi
YHGK	:Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YÜD	: Yaşar Üniversitesi Dergisi
YÜHFD	:Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

ÖZET

KUTSAL, ŞEMSE, TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARLARINA İTİRAZ USULÜ, YÜKSEK LİSANS TEZİ, İstanbul, 2021.

6502 sayılı TKHK ile; tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğan uyuşmazlıkların çözümünde, belirlenen parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetlerine başvurulmasının zorunlu olması ve tüketici hakem heyetleri kararlarının, İcra ve İflâs Kanununun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilmesi düzenlenmiştir. Sürekli artış gösteren tüketici işlemlerinden doğan uyuşmazlıklara az masraflı, kolay, hızlı ve etkin çözüm bulunması ve yargı üzerindeki yükün hafifletilmesi amaçlanmıştır. Tüketicilerin belirlenen parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklar için tüketici mahkemelerine başvuramaması ve itiraz edilmeyen tüketici hakem heyeti kararlarının kesin hale gelmesi, tüketici hakem heyetleri kararlarının denetimini ve bu kararlara karşı itiraz usulünü daha önemli bir hale getirmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde tüketici hakem heyetleri kararlarına ait özellikler ile tüketici hakem heyetlerinin verebileceği kararlar ve bu kararların hukuki niteliği işlenmiştir. İkinci bölümde tüketici hakem heyetleri kararlarına itirazın hukuki niteliği, geçerli bir itirazın şartları ile görevli ve yetkili mahkemede itirazın ele alınması ve itirazın etkisi incelenmiştir. Üçüncü bölümde itiraz üzerine tüketici mahkemesinin verebileceği kararlar ve mahkeme kararının niteliği ile bu karara karşı başvurulabilecek hukuki yollara yer verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Tüketici Hakem Heyeti kararı, itiraz, tüketici, tüketicinin korunması, tüketici mahkemesi

ABSTRACT

KUTSAL, ŞEMSE, THE PROCEDURE OF OBJECTION TO THE DECISIONS OF THE CONSUMER ARBITRATION BOARD, MASTER'S THESIS, Istanbul, 2021.

With the TKHK numbered 6502; It is regulated that in the resolution of disputes arising from consumer transactions and consumer-oriented practices, it is obligatory to apply to consumer arbitration committees in disputes below the determined monetary limit and that the decisions of consumer arbitration committees are fulfilled in accordance with the provisions of the Execution and Bankruptcy Law on the execution of writs. It is aimed to find low-cost, easy, fast and effective solutions to disputes arising from consumer transactions that continue to increase and to alleviate the burden on the judiciary. The fact that consumers cannot apply to consumer courts for disputes below the determined monetary limit and that the decisions of the consumer arbitration committees that are not contested become final, have made the supervision of the decisions of the consumer arbitration committees and the objection procedure against these decisions more important.

In the first part of our study, the features of the consumer arbitration committees' decisions, the decisions that consumer arbitration committees can make and the legal nature of consumer arbitration committees decisions are discussed. In the second part, the legal nature of the objection to the decisions of the consumer arbitration committees, the conditions of a valid objection, the handling of the objection in the competent court and the effect of the objection on the decisions of the consumer arbitration committees are examined. In the third part, the decisions that can be made by the consumer court upon objection, the nature of the court decisions and the legal remedies can be applied against this decision are included.

Keywords : Consumer arbitration committee decision, objection, consumer, consumer protection, consumer court

TEŐEKKÖRLER

Bu alıőmanın konusunu öneren ve seçmemde yardımcı olan, tez danışmanlığımı üstlenen ve sonuna kadar eleőtirel ve yol gösterici desteğiyle katkı sunan, alıőmaktan onur duyduğum saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ertan YARDIM'a, jüriliğimde bulunarak tezimi titizlikle okuyup öneri ve eleőtirileriyle yol gösteren ve sorularıyla ufkumu açan sayın Dr. Öğr. Üyesi Melis TAŞPOLAT TUĞSAVUL'a ve sayın Dr. Öğr. Üyesi Cengiz Serhat KONURALP'e, ayrıca tez çalışmam sürecinde tarafıma göstermekten kaçınmadıkları inanç ve güvenden dolayı ayrı ayrı teőekkürlerimi sunarım.

Tezi yazmam sürecinde yoğun temposuna rağmen daima yanımda olan ve özenle deneyimlerini paylaşarak motive eden sevgili arkadaşım Av. Gül den MEHMED ALTIN'a, manevi desteğini esirgemeyen Süleyman Fehmi YAZICIOĞLU'na ve bu süreçte kendilerini ihmal etmemi anlayıőla karşılayan dostlarıma çok teőekkür ederim.

Esra ÇELİK ÖNAL 'a

ve çocuklarını “bilinçli tüketici” olarak yetiştiren

bütün anne ve babalara ...

kılmıştır.⁷ Tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamaların sınırları aşarak uluslararası boyut kazanması, yeni hukuki düzenlemeleri zorunlu hale getirmiştir.⁸ 1960 yılında Uluslararası Tüketici Birlikleri Örgütü (International Organization Of Consumers Unions -İOCU) kurulmuş,⁹ BM 1985 yılında Tüketici Hakları Evrensel Beyannamesini ilan etmiş, 15 Mart günü “Dünya Tüketici Hakları Günü” ilan edilmiştir. 19-21 Ekim 1972 tarihli Paris zirvesi, Avrupa’da tüketici politikalarının başlangıcını oluşturmuştur.¹⁰ Avrupa Konseyi 14 Nisan 1975 tarihli Birinci Tüketiciyi Koruma Programı kapsamında, temel tüketici haklarını beş başlık altında olmak üzere, tüketicinin sağlık ve güvenlik, ekonomik çıkar, tazmin hakkı, bilgilendirilme ve eğitim hakkı, örgütlenme ve temsil edilme hakkı şeklinde belirtmiştir.¹¹ Avrupa Birliği Parlamentosu ve Komisyonunun tüketicilerin korunmasına ilişkin direktif, tüzük, tavsiye ve programları, özellikle 1990’dan sonra süreklilik göstermiştir. Tüketici hukuku alanında alternatif çözümler teşvik edilmiş,¹² Avrupa Birliği Komisyonu kararı ile üye devletlerde tüketicinin korunmasının üst düzeyde sağlanması, tüketicinin korunmasına ilişkin

⁷ **TUTUMLU, M. Akif**, Tüketici Yargılaması Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2015, (Tüketici Yargılaması), s. 23, 33; Tüketicinin korunması amacı ve kapsamı konusunda geniş bilgi için bkz. **ZEVKLİLER, Aydın/AYDOĞDU, Murat**, Tüketicinin Korunması Hukuku: Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara, 2004, s. 35 vd.; **CAN, Hasan**, Tüketici Bakış Açısıyla Tüketici Hakem Heyetleri, Ankara, 2021, s. 4 vd.; **TİBİLLİ, Gökhan**, Tüketici Hakem Heyeti Uygulamasında Taraflar Açısından Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019 s.20, vd.

⁸ **YARDIM, M. Ertan** “Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının İcrası ve İtiraz Yolu (4077 Sayılı TKHK ile 6502 Sayılı TKHK’nın Karşılaştırılması)”, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, (İcra ve İtiraz), s. 105.

⁹ **DERYAL**, s. 15.

¹⁰ **KARA, İlhan**, Tüketicinin Korunması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2012, (Tüketici), s. 32; **KARA, İlhan**, “Tüketici Mahkemelerin İşleyişi ve Yaşanan Güncel Sorunlar”, Tüketici Hukuku Konferansı, Makaleler, Tebliğler Ed. Hüseyin Can Aksoy, Ankara, 2016, s. 307-320, (Sorunlar), s. 307; **TİRYAKİ**, s. 21; **DERYAL**, s. 16; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 29; BM Tüketici Hakları Evrensel Beyannamesi içeriği hakkında geniş bilgi için bkz. **TÜZÜN, Can**, Tüketici Mahkemeleri, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s. 8 vd.

¹¹ **CENGİZ, Emrah**, s. 14; **YILMAZ Ejder/YARDIM, M. Ertan**, Milli Şerh, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ed. Hakan Tokbaş, Özlem Tüzüner, İstanbul, 2016, s. 1085; **KARA**, Yeni Kanun, s. 49; **PEKCANİTEZ, Hakan**, “Tüketici Mahkemeleri” Makaleler, Cilt 1, İstanbul 2016, s. 319-344, (Makaleler Tüketici), s. 319; **YARDIM, M. Ertan**, “Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının Yerine Getirilmesi”, Ed.: TOKBAŞ, Hakan/ÜÇİŞİK, Fehim, 5. Tüketici Hukuku Kongresi, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 2015-2016, Ankara, 2016, s. 589; **DERYAL**, s. 18,19; **ZEVKLİLER /AYDOĞDU**, s. 40; **SİRMEN**, s. 2466.

¹² **UYUMAZ, Alper**, Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları, SÜHFD, C. 20, S. 1, 2012, s. 104-132, s. 113 vd.; **YILMAZ/ YARDIM**, s. 1104; **ÖZEL, Çağlar**, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, 2021, (Tüketici), s. 55.

düzenlemelerin etkili olarak uygulanması, tüketici örgütlerinin tüketici politikası faaliyetlerine yaygın katılımı amaçlanmıştır.¹³

Ülkemizde tüketicinin hukuken korunması zorunluluğu Anayasal düzeyde karşılık bulmuş ve Ay. m. 172 ile devletin tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alması, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmesi düzenlenmiştir. 23.2.1995 tarihinde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kabul edilmiştir. Bu kanunla Türk Hukukunda, tüketici uyuşmazlıklarının basit ve hızlı çözümü ve genel mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacıyla, tüketici mahkemeleri ile tüketici sorunları hakem heyeti kurulmuştur.¹⁴ 4077

¹³ 08.03.1995 T, RG: 22221; **ASLAN, İ. Yılmaz**, (Dersler), s. 40; **AKİPEK Şebnem**, Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi, Ankara, 1999, s. 79; **CEYLAN, Ebru**, 6502 Sayılı Kanun'daki Tüketici Kredileri İle İlgili Yeni Düzenleme İBD Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayı C. 88, 2014, Özel Sayı:1, s. 61-80, (Tüketici Kredileri), s. 61; **KARA, Yeni Kanun**, s. 49; **YAĞBASAN, Hicabi**, Medeni Usul Hukuku Kuralları Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetlerinde Ortaya Çıkan Bazı Usuli Sorunlar, SÜHFD, C. 2, S. 1, 2019, s. 73-125, s. 74.

¹⁴ **CENGİZ, Emrah**, s. 25; **TOPUZ, Gökçen**, Tüketici Mahkemeleri, Ankara, 2018, (Tüketici Mahkemeleri), s. 32; **TOPUZ, Gökçen**, "Tüketici Mahkemelerinde Yargılama ve Yargılama Usulü" Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 87-100, (Sempozyum), s. 87; **ASLAN, İ. Yılmaz**, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Bursa, 2015, (Tüketici Hukuku), s. 2,3; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1085; **KARA, Yeni Kanun** s. 49; **KARA, Sorunlar**, s. 307; **PEKCANITEZ Hakan**, "Tüketici Sorunları Hakem Heyeti" Makaleler, Cilt 1, İstanbul 2016, s. 345-368, (Makaleler TSHH), s. 346; **PEKCANITEZ** Makaleler Tüketici, s. 319; **PEKCANITEZ, Hakan**, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti, İzBD, 1996, sayı 3, s. 39-58, (THH), s. 40; **ERMENEK, İbrahim**, Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri, GÜHFD, C. XVII, S. 12, 2013, s. 563-630, s. 564; **ÇABRİ, Sezer**, 6502 Sayılı Kanun' a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara, 2016, s. 1002; **BAŞÖZ, Lütfü/ÇAKMAKÇI, Ramazan**, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, İstanbul, 2014, s. 4; **ULUKAPI, Ömer**, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, SÜHFD, 1996, C 5, S. 1-2, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, s. 77-101, (Çözüm Yolları), s. 88; **ÖZMUMCU, Seda**, "6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Hükümleri ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Uyuşmazlıklara Genel Bir Bakış", DEÜHFD, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C. 16, 2015, s. 831-871, s. 836; **GERMEYAN, Rüstü**, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Tüketici Hakem Heyetleri ve Tüketici Mahkemelerine İlişkin Hükümleri, İBD Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, C. 88, 2014, s. 13; **UYUMAZ**, s. 119; **AKTÜRK, Altay İltan/ACAR UMUT, Ayşe**, Tüketici Hakem Heyetleri İşleyişine Genel Bir Bakış, İAÜHFD, S.1, 2019, s. 28; **DERYAL**, s. 17; **ARAS, Ash**, Tüketici Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2009, (Çözüm), s. 58; **ÖZEL**, Tüketici, s. 54; **KÜZECİ, Deniz**, "Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü", Hukuk Gündemi Dergisi, Ağustos, 2006, s. 91-97, s. 91; **TUTUMLU, Mehmet Akif**, Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara, 2006, (THH Çözüm) s. 35; **İLHAN, Cengiz**, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Şerh, Ankara, 2006, s. 295; **SIRMEN**, s. 2470, yazar, 4077 s.k. ile tüketici mahkemeleri ve THH'lerin kurulmasıyla tüketici hukukunun bağımsız bir hukuk dalı olduğunu belirtmiştir; **ÖZEL**, Korunma, s. 291; **SARIHAN, Banu Bilge**, Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması, NEÜHFD, C. 4, S. 2, 2021, s. 422.

sayılı TKHK’da ihtiyaçlara uygun şekilde 1997, 2003, 2007 ve 2008’de değişiklikler yapılmıştır. Gelişmelerden doğan yeni ihtiyaçlar dikkate alınarak tüketicinin korunması ve AB ile mevzuat birliğinin sağlanması kapsamında 7.11.2013 tarihli 6502 sayılı TKHK kabul edilmiştir.¹⁵ 27.11.2014 tarihinde, tüketicici hakem heyetlerinin kurulması ve çalışmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla, Tüketicici Hakem Heyeti Yönetmeliği yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.¹⁶ Gerek mülga 4077 s.k. m. 1 gerekse 6502 sayılı TKHK m. 1 ile kanunun amacı, ‘kamu yararına uygun olarak tüketicicilerin korunması’ şeklinde ifade edilmiştir.¹⁷ Bu kapsamda, 6502 sayılı TKHK m. 73/6 f. (mülga 4077 s.k. m. 23) ile, genel olarak tüketicicileri ilgilendiren hallerde ve Kanunun ihlali nedeniyle kanuna aykırı durumun ortadan kaldırılması amacıyla Bakanlık ve tüketicici örgütlerinin tüketicici mahkemelerinde dava açabilmesi getirilmiştir.¹⁸ 4077 sayılı kanunda 4822 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle,¹⁹ belirlenen parasal sınır altındaki uyuşmazlıklarda THH’lere başvuru zorunluluğu korunmuş, THH kararlarının taraflar için bağlayıcı olması ve İİK’nın ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilmesi öngörölmüş, son olarak 6502

¹⁵ BAŞÖZ/ÇAKMAKÇI, s. 3-9; AYDOğDU/KAHVECİ, s. 38; PEKTAŞ, Özcan, Tüm Yönleriyle Açıklamalı Yorumlu Uygulamalı Tüketicinin Korunması, Ankara, 2012, (Tüketicinin Korunması), s. 30; AKTÖRK/ACAR UMUT, Tüketicici Hakem Heyetleri İşleyişine Genel Bir Bakış, İAÜHFD, S.1, 2019, s. 27; YAğBASAN, s. 75; KARA, Yeni Kanun, s. 52; SİRMEN, s. 2467; TÖZÖN, s. 15; DÖR, Orhan, Tüketicici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Özel Dava Şartları Ve İlamsız İcra Takibi, TAAĞ, Y. 12, S. 48, Ekim 2021, s. 218.

¹⁶ 27.11.2014 T, RG 29188.

¹⁷ AYDOğDU, Murat, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözlüşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım ve Bu Konudaki Önerilerimiz, DEÜHFD, C. 15, S. 2, 2013, (Genel Bakış), s. 3; YILMAZ, Ejder/ARSLAN, Ramazan/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAğASI, Emel, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2020, s. 754; TKHK m. 1: “Bu Kanunun amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciciyi aydınlatici ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir” şeklinde dir. TKHK anlamında tüketicici kavramı için bkz. GÖMÖŐ, Mustafa Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C.1, İstanbul, 2014, s. 30,31; AYDOğDU, Murat, Tüketicici Hukuku Dersleri, Ankara 2015, (Dersler), s. 59-62; ASLAN, İ. Yılmaz, Tüketicici Hukuku Dersleri, Bursa 2014, (Tüketicici Dersleri), s. 1-5; ÖZEL, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2014, (Tüketicinin Korunması), s. 39-51; İNAL, H. Tamer, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketicici Hukuku, Ankara 2014, s. 64.

¹⁸ CEYLAN, Ebru, 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler, İstanbul, 2015, (Düzenlemeler), s. 148; ZEVKLİLER/AYDOğDU, s. 445; İNAL, s. 1244; PEKCANİTEZ, Makaleler Tüketicici, s. 332; TAŞPOLAT TUğSAVUL, Melis Kolektif Hukuki Himaye Çerçevesinde Topluluk Davaları, İstanbul, 2016, (Topluluk), s. 147,148.

¹⁹ 14.03.2003 T. RG: 25048.

sayılı TKHK²⁰ ile THH kararlarının delil niteliği ortadan kaldırılmıştır.²¹ Tüketicilerin hak aramada zorluklarla karşılaşmamları bakımından TKHK m. 68/2 f. ile THH'lerin yapılan başvuruları gereğini yapmak üzere kabul etmesi zorunluluğu getirilmiştir. THH'lerin kuruluşu ve işleyişlerinin temelinde, devlet yargılamasının hızlı sonuçlanmaması ve maddi külfeti karşısında, hedeflenen tüketicinin korunması amacını karşılayamaması nedeniyle, yüksek miktarda olmayan tüketici uyuşmazlıkları hususunda hak arama yolunun kolaylaştırılması, en az masrafla hızlı ve etkin şekilde sonuç alınması ve yargı üzerindeki yükün azaltılması amaçlanmıştır.²² Ancak tüketici işleminin çerçevesinin genişliği ile THH'lerin ve tüketici mahkemelerinin sürekli artmakta olan tüketici uyuşmazlığı iş yükünü karşılayamaması doktrinde eleştirilmiştir.²³ 6502 sayılı TKHK m. 66 ile il ve yönetmelik şartlarını taşıyan ilçe merkezlerinde en az bir tüketici hakem heyetinin kurulması Gümrük ve Ticaret Bakanlığının görevi olarak düzenlenmiştir. TKHK m. 68/1 f. ile belirli bir miktarın altındaki tüketici uyuşmazlıklarında THH'lere başvurulmasının zorunlu olması ve bu rakam üzerindeki uyuşmazlık miktarı için THH'lere başvuru yapılamayacağı öngörülmüştür. Buna göre THH'lerin görev alanına giren tüketici uyuşmazlıkları hakkında tüketici mahkemelerine gidilemeyecek, THH'ler kendilerine yapılan

²⁰ 28.11.2013 T., RG: 28835.

²¹ **AYDOĞDU, Murat**, Tüketici Kılavuzu-Hukuk Rehberi, 1. Baskı, İstanbul, 2014, (Tüketici Kılavuzu), s. 217; **YARDIM**, THH Kararları, s. 589; **YILDIRIM Abdülkerim**, Tüketici Hukuku Mevzuatı, Ankara, 2015, s. 6; **ILDIR**, Alternatif, s. 130; **PEKCANITEZ**, THH, s. 55; **YAĞBASAN**, s. 75 vd.; **KARA**, Yeni Kanun, s. 627; **TUTUMLU, Mehmet Akif**, Tüketici Mahkemelerinin Görev ve Yetki Sınırları, 1. Baskı, Ankara, 2006, (Tüketici Mahkemeleri), s. 133; **TUTUMLU, Mehmet Akif**, "Tüketici Hakem Heyetlerinde Uyuşmazlık Çözümü" Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 3. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2014, s. 355-390, (Çözüm), s. 355, 356.

²² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri s. 26; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1085; **TUTUMLU, Mehmet Akif**, Norm Kuram ve İçtihat Işığında Tüketici Hakem Heyetleri, 1. Baskı, Ankara, 2015, (THH), s. 39; **TUTUMLU, M. Akif**, Tüketici Yargılaması, s. 33; **TUTUMLU, M. Akif**, Tüketici Mahkemeleri, s. 175; **ULUKAPI**, Çözüm Yolları, s. 77-101, s. 79; **PEKCANITEZ**, THH, s. 40; **UZUNOĞLAN, Bayram**, "Tüketici Hakem Heyetlerinin Yapısı ve Hakem Heyetlerine İlişkin Bakanlığımızca Yapılan Çalışmalar", Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 40; **AYDOĞDU**, Dersler, s. 344; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu s. 214; **ERMENEK**, s. 565; **ZEVLİLER/AYDOĞDU**, s. 427; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 472; **ÖZMUMCU**, s. 836.

²³ **ERİŞİR, Evrim**, Tüketici İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü Usulü, Yeni Tüketici Hukuku Konferansı, Derleyen: M. Murat İnceoğlu, İstanbul, 2015, s. 43-122, (Çözüm Usulü), s. 43; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 156; **ATALI, Murat**, 6502 Sayılı kanununun Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Ejder Yılmaz' a Armağan, Ankara, 2014, s. 397- 418, (THH), s. 403; **TANRIVER**, Süha, Medeni Usul Hukuku, Cilt I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, Ankara, 2018, (Usul), s. 194.

başvurunun görev sınırını aşması halinde başvuruyu resen tüketici mahkemesine yönlendireceklerdir.²⁴

Her gün milyonlarca tüketici işlemi yapılmakta ve bir kısmı uyuşmazlık konusu olmaktadır. Tüketicilerin, belirlenen parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklar için tüketici mahkemesine başvuramaması ve itiraz edilmeyen tüketici hakem heyeti kararlarının kesin hale gelmesi, aynı şekilde itiraz üzerine verilen tüketici mahkemesi kararının kesin nitelikte olması, THH kararlarının denetimini ve bu kararlara karşı itiraz usulünü daha da önemli bir hale getirmiştir. Bu bağlamda taraflar açısından THH kararlarının denetimi, itiraz usulü, itirazın THH kararına etkisi ve sonuçları önem kazanmaktadır. Yeni sorunlarla birlikte gelişmeye devam eden bir dal olarak tüketici hukukuna ilginin artarak devam etmesinden ve hukukçular tarafından son yıllarda önemli çalışmalar ortaya konulduğundan söz etmek mümkündür. THH kararlarına itiraz usulü konusunun önemi ve güncelliğini koruması, konuya yönelmemizde önemli bir etken olmuştur.

Çalışmanın amacı, tüketicilerce yaygın olarak başvuru konusu yapılmasıyla önem teşkil eden, THH'ler tarafından verilen kararların hukuki denetim yollarının ve bu denetimin etkilerinin incelenmesidir. Tüketici hukukunun, tüketiciyi koruma anlayışına dayalı ve gelişen bir dal olması, ülkemizde THH'lerin kuruluşu ve buna yönelik hukuki düzenlemelerin, tüketici uyuşmazlıklarının çözümü ihtiyacıyla birlikte AB mevzuatına tam uyum çerçevesinde ve hızlı çözüm gayesiyle THH'lerin kararlarına odaklı olması, mevzuatta kimi eksikliklerle beraber, THH'lere, pratik bir işleyişle yaygın ve somut ihtiyaçlara cevap vermeye çalışan kuruluşlar görünümü vermekte ve kimi hukuki sorunları ve tartışmaları da

²⁴ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri s. 28, 36, 78; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1091, 1129; **TUTUMLU**, THH, s. 59, vd.; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 369; **ÇABRİ**, s. 1004; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 212; **YAĞBASAN**, s. 83; **ILDIR**, Alternatif, s. 137; **KURU**, İstinaf Usul, s. 637; **YILMAZ, Ejder**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4. Baskı, Ankara, 2021, (Şerh), s. 314; **PEKCANITEZ**, THH, s. 48; **TANRIVER, Süha**, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 64, 2006, s. 151-177, (Alternatif Çözüm), s. 174; **ÖZEL**, Tüketici, s. 338; **İLGÜN, Candaş**, Açıklamalı Gerekçeli 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 2. Baskı, Ankara, 2015, s. 255; **İNAL**, s. 1243; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 483; **TÜZÜN**, s. 39.

beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çalışmamızda mümkün olduğunca doktrindeki tartışma ve görüşlere yer vermeye özen gösterilmiştir.

Bu çalışmamızda THH'lerin vermiş olduğu kararlara karşı itiraz usulü üç bölümde incelenmeye çalışılacaktır. Çalışmanın birinci bölümünde THH'lerin kuruluşu ve karar verme süreci açıklanmaya çalışılacak, THH'lerin verebilecekleri kararlar üzerinde durulacak ve THH'lerin kararlarının hukuki niteliği ele alınmaya çalışılacaktır. İkinci bölümde THH'lerin kararlarının hukuki denetimine ilişkin yasal düzenlemeler işlenecektir. Bu kararlara itirazın hukuki niteliği incelenmeye çalışılacak, geçerli bir itirazın şartları ile itirazda görevli ve yetkili mahkeme üzerinde durulacaktır. THH kararlarının icra edilebilirliği yönünden itirazın etkisi işlenecek, itirazın tüketici mahkemesinde ele alınması incelenmeye çalışılacaktır. Üçüncü bölümde itiraz üzerine tüketici mahkemesinin verebileceği kararlar üzerinde durulacak ve mahkeme kararının niteliği ve bu karara karşı olağan ve olağanüstü kanun yoluna başvuru sorunları işlenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARI

I. GENEL OLARAK TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ

A. Tüketici Hakem Heyetlerinin Yapısı

TKHK m. 66/1 f. düzenlemesi ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla il merkezlerinde ve yeterlilik şartları yönetmelikle belirlenen ilçe merkezlerinde en az bir THH oluşturma görevi verilmiştir. Bu görev kapsamında Bakanlıkça Tüketici Hakem Heyeti Yönetmeliği çıkarılmıştır. THHY m. 5 ile THH'lerin ihtiyaca göre kurulması esas alınmış olup başvuru az olan ve nüfus yoğunluğu olmayan ilçelerde kurulmayabilecek, fazla olan yerlerde birden fazla THH kurulabilecektir.²⁵ TKHK m. 72 uyarınca THH'lerin kurulması, çalışma usul ve esasları, raportörlerin nitelikleri ile bilirkişilik müessesesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar yönetmelikle belirlenecektir. Bu kapsamda yayımlanmış olan yönetmelikler THHY ile Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği²⁶ olmak üzere iki tanedir.²⁷

THH'ler, nitelikleri THHY m. 9 ile belirlenmiş olan, biri başkan olmak üzere beş üyeden oluşan heyet ve inceleme raporunu hazırlamakla görevli raportör ile faaliyet yürütür. TKHK m. 66/2 f. ve THHY m. 8 ile başkan ve üyelerin seçilmesine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre; THH başkanlığının illerde ticaret il müdürü, ilçelerde ise kaymakam veya bunların görevlendireceği bir

²⁵ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 26; **ÇABRİ**, s. 1003; **ASLAN, İ. Yılmaz**, Tüketici Hukuku, s. 717; **PEKCANITEZ**, Makaleler TSHH, s. 346; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1110; **BUDAK, Ali Cem**, "6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Tüketici Hakem Heyetleri", DEÜHFD, Prof. Dr. Hakan Pekantez'e Armağan, C. 16, Özel Sayı, 2015, s. 77-103, (THH), s. 87; **TAŞPINAR AYVAZ, Sema**, "Tüketici Hakem Heyetlerinin İşleyişi ve Sorunlar", Tüketici Hukuku Konferansı, Makaleler, Tebliğler Ed. Hüseyin Can Aksoy, Ankara, 2016, s. 283- 306, (THH), s. 283; **KARA**, Tüketici, s. 316; **ÖZEL**, Tüketici, s. 327; **AKTÜRK/ACAR UMUT**, s. 31; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 475; **TUTUMLU**, THH, s. 41, 45; **GERMEYAN**, s. 129,130; **TÜZÜN**, s. 38.

²⁶ Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği, 27.11.2014 T., RG: 29188.

²⁷ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1183.

memur tarafından yürütülmesi, bir üyenin belediye başkanının konunun uzmanı belediye personeli arasından görevlendirilmesi, bir üyenin baronun mensupları arasından görevlendirilmesi, bir üyenin satıcının tacir olduğu uyuşmazlıklarda ticaret ve sanayi odasının ya da bunların ayrı ayrı örgütlendiği yerlerde ticaret odasınınca; satıcının esnaf ve sanatkâr olduğu uyuşmazlıklarda, illerde esnaf ve sanatkârlar odaları birliğince, ilçelerde ise en fazla üyeye sahip esnaf ve sanatkârlar odasınınca görevlendirilmesi, bir üyeyi tüketici örgütlerinin kendi aralarından seçmesi, başkan ve üyelerin belirtilen niteliklerde yedeklerinin ise, ilgili kurum ve kuruluşlarca ayrıca belirlenmesi, başkan dışındaki üyelerin görev süresinin üç yıl olması ve görev süresi bitenlerin yeniden görevlendirilerek seçilebilmesi düzenlenmiştir. TKHK m. 66/3 f. ve THHY m. 8/3 f.'ye göre THH oluşumunun sağlanamadığı yerlerde noksan üyelikler, yönetmelikle belirlenen üyelik niteliklerine sahip devlet memurları arasından illerde ticaret il müdürü, ilçelerde ise kaymakam tarafından tamamlanır. Görev süresi dolmadan önce boşalan üyelikler için yedek üye göreve devam eder ve kalan süreyi tamamlar. (THHY m. 8/5 f). THH başkan ve üyeleri birden fazla tüketici hakem heyetinde görev alamaz. (THHY m. 8/6 f). THHY m. 8/2 f. uyarınca başkanın katılamaması halinde toplantıya baro temsilcisi üye başkanlık eder.²⁸

THHY m. 9/1 f. göre THH üyelerince taşınması zorunlu şartlar; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, 18 yaşından küçük olmamak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5)

²⁸ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri s. 27; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1117, yazar, geniş yetkiler karşısında başkanın hukukçu olması veya baro mensubu üyenin başkan olmasının daha uygun olacağı görüşünü ifade etmiştir; **DÖNER, Kemal**, Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar, DEHFD, C. 22, S. 36, 2017, s. 137-185, s. 138; **AKTÜRK/ACAR UMUT**, s. 32; **PEKCANITEZ**, Makaleler TSHH, s. 357 vd., yazar, THH'lerin beş kişiden oluşmasının gerekli olmadığı ve çoğunlukla beş kişinin toplanamadığı görüşünü ifade etmiştir, s. 359; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 517; **ERMENEK**, s. 567; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 719; **TUTUMLU**, THH, s. 43; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 36, 37; **ÇABRİ**, s. 1005; **ATALI, Murat**, "Yargılama İlkeleri Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetleri", Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 69-83, (Sempozyum),s. 74; **İLHAN**, s. 295; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 756; **ULUKAPI**, Çözüm Yolları, s. 84,85.

numaralı alt bendinde düzenlenen şartları taşımak,²⁹ kamu haklarından mahrum bulunmamak, en az dört yıllık fakülte mezunu olmaktır.

THHY m. 9/2 f. göre; dört yıllık fakülte mezunu üye bulunamayan yerlerde üyeler, illerde yüksekokul veya lise, ilçelerde ise en az ilköğretim mezunları arasından görevlendirilir. Denkliği, Yüksek Öğretim Kurulunca ya da Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen eğitim kurumlarından birini bitirmiş olanlar da üye olarak görevlendirilebilir veya seçilebilir. Üyelerin konusunda uzman olmaması ve hukukçu olmaması doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir.³⁰ THHY m. 9/3 f.'ye göre; üyelik şartlarının kaybedildiğinin veya taşınmadığının sonradan anlaşılması halinde, bu durumun öğrenildiği tarihten itibaren ilgili üyenin görevi son bulur. Bu husus, ilgili kurum veya kuruluşa bildirilir. Bu durumda göreve yedek üye devam eder ve yerine görevlendirildiği üyenin kalan süresini tamamlar.

THH başkanının hukukçu olmaması, yalnızca bir hukukçu avukat olması ve üyelerin öğrenimlerinin yetersizliğine yönelik eksiklik ve eleştirilere çözüm olarak TKHK m. 67 ile raportörlük düzenlemesi getirilmiştir. Raportörlerin nitelikleri ve çalışmasına ilişkin düzenleme, Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği ile yapılmıştır.³¹ Buna göre raportörler, Bakanlıkça açılacak sınavla

²⁹ 657 sayılı Devlet Memurlu Kanunu m. 48 devlet memurluğuna alınma genel şartlarını düzenlemekte olup 5. Alt bendi şu şekildedir: “*Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, ... (1) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak*”.

³⁰ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1115; **ŞAHİN MCCARTHY, Oya**, “Tüketici Hakem Heyetlerinin İşleyişi ve Uygulama Sorunları”, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, s. 73-86, s. 83; **KOÇYİĞİT, Pınar**, Tüketici Mahkemelerinin Görevi ve Yargı Yetkisi, İstanbul Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s. 12; **PEKCANİTEZ**, Makaleler TSHH, s. 359; **AKTÜRK/ACAR UMUT**, s. 33.

³¹ Raportörlerin görev ve yetkileri THHY m. 8/1 ile şu şekilde belirtilmiştir: a) Tüketici hakem heyetine yapılan başvuruları almak, b) Başvurulara ilişkin gerekli yazışmaları yapmak ve başvuruya ilişkin dosyayı hazırlamak, c) Toplantıya ilişkin gerekli hazırlıkları yapmak, ç) Toplantılarda hazır bulunmak, d) Toplantı tutanaklarını tutmak, e) Evrak, dosyalama ve arşiv işlerini yürütmek, f) Tüketici hakem heyetinin faaliyet raporunu ve istatistiklerini hazırlamak, g) Tüketici hakem heyetinde başkan, üye ve raportör olarak görevlendirilen diğer kamu personeline ödenecek huzur hakkı ve ücretlerine ilişkin işlemleri yapmak, ğ) Tüketici hakem heyetlerinin ödenek, demirbaş gibi mali işlemlerini yapmak, h) Tüketici hakem heyetlerinin işleyişine ilişkin diğer işleri yapmak.

alınmakta olup üniversitelerin en az dört yıllık öğretim veren hukuk, siyaset bilgileri, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri ile adalet meslek yüksekokulu, yüksekokulların adalet, bankacılık ve sigortacılık programları, adalet ön lisans programı ya da bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilen yurt içi veya yurt dışındaki öğretim kurumları ile en az iki yıllık yüksekokulların Bakanlıkça ihtiyaç duyulan ve sınav ilanında belirtilen bölümlerinden mezun olmalıdır (m. 5/1-a). THHRY m. 6 uyarınca, raportör sayısının yeterli olmadığı illerde il müdürünce il müdürlüğü personeli arasından, ilçelerde ise kaymakamca ilçede görevli devlet memurları arasından yeterli sayıda raportör görevlendirilir. Görevlendirme yapılan raportörlere maaşla birlikte huzur hakkı ödemesi yapılır; kadrolu çalışanlar ise huzur hakkı almazlar.³² Yükseköğrenim şartını sağlayan kişinin bulunmaması halinde lise veya denkliği Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen eğitim kurumlarından birini bitirmiş kişiler arasından görevlendirilir.

Raportörler, THH'lerde kadrolu çalışan olup başka yerde çalışamaz ve THHRY m. 7 uyarınca farklı işlerle görevlendirilemezler. THH'lerdeki işlerin yerine getirilmesi, karar alınması haricinde raportöre aittir. Raportör, TKHK m. 67/2 f. ve THHRY m. 8/1 f. ile THH'ye yapılan başvuruları almak, THH çalışmalarına ve kararlarına esas olacak dosyaları hazırlamak ve uyuşmazlığa ilişkin raporu sunmakla görevlendirilmiştir.³³ Raportörler THH toplantısında hazır bulunarak Yönetmelikte belirlenen görevlerini yerine getirirler. Ancak başvuruyu inceleyecek heyetin içinde bulunmazlar ve THHRY m. 8/2 f. uyarınca oy kullanamazlar.³⁴

THH başkan ve üyeleri ile raportör sayısının yeterli olmadığı hallerde görevlendirilmiş olan raportöre ödenecek ücret, huzur hakkı ve huzur ücreti adı altında TKHK m. 71 ile düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, ödenecek huzur hakkı

³² YILMAZ/YARDIM, s. 1180.

³³ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 27; ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 720; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 106; YILMAZ/YARDIM, s. 1122, 1180; AKTÜRK/ACAR UMUT, s. 33; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 519; BUDAK, THH, s. 88; TUTUMLU, THH, s. 48 vd.; TUTUMLU, THH Çözüm, s. 37.

³⁴ YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 107; AKTÜRK/ACAR UMUT, s. 33; TUTUMLU, THH Çözüm, s. 37.

ve huzur ücreti ile bilirkişi ücreti ve bu ödemelere ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

B. Tüketici Hakem Heyetlerinin Hukuki Niteliği

1. Yasal Düzenleme

THH'lerin hukuki niteliğinin açıklığa kavuşturulması, ilgili düzenlemelerin yorumlanması ve Kanunda düzenleme yapılmayan hususlarda başvurulabilecek mevzuat bakımından önem taşımaktadır.³⁵ Tüketici Hakem Heyeti, TKHK'nın 'Yargılama, Denetim ve Cezaya İlişkin Hükümler' başlıklı sekizinci kısmında düzenlenmemiş, tüketici kuruluşlarını düzenleyen yedinci kısmında, tüketici konseyi ve reklam konseyi ile birlikte tüketici kuruluşlarından birisi olarak m. 66-72 arasındaki maddelerde düzenlenmiştir. THH'lerin yapısı ile çalışma usul ve esasları ise kanunla değil, yönetmelikle düzenlenmiştir. (TKHK m. 72). THH'ler hakkında tutarlı ve belli bir hukuksal zemin öngörülmemiş olup mevcut yasal düzenleme THH'lerin hukuki niteliğinin belirlenmesini zorlaştırmaktadır.³⁶

TKHK m. 66/1 f. ile THHY m. 4/ç bendinde THH'lerin kuruluş amacı, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak olarak belirtilmiştir. 4077 sayılı mülga TKHK m. 22/4 f. uyarınca belirlenen para sınırının altındaki uyuşmazlıklarda öncelikle THH'lere başvuru zorunluluğu bulunmakta ancak THH'lerin verdikleri kararlar yalnızca delil niteliğinde olup tüketici mahkemelerinde delil olarak

³⁵ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1091; **BUDAK**, THH, s. 79.

³⁶ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1009, THH'lerin incelemesinin mevcut hiçbir kuruma benzemediği ve hukuki niteliğinin belirlenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılabileceği, ancak ortaya çıkan hukuki problemlerin çözümü bakımından mevcut düzenlemelerin ve kanun koyucunun iradesinin irdelenmesi ve kanuni düzenlemelerin tarihi gelişiminin dikkate alınarak çözüme ulaştırılması gerektiği görüşü ifade edilmiştir; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 110; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 737; **BUDAK**, THH, s. 79; **TAŞPINAR AYVAZ**, **Sema**, "Tüketici Hakem Heyetlerinin Hukuki Niteliği"; Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM Ankara, 2018, (Sempozyum), s. 44; **TAŞPINAR AYVAZ**, THH, s. 291; **ATALI**, Sempozyum, s. 69; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 43; **ERMENEK**, s. 572 vd.; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 357; **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, Nagihan, Tüketici Hakem Heyetlerinde İtirazın İptali Davası Sorunu ve 7063 Sayılı Kanun Sonrasında Verilen Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi, MÜHFHAD, Cilt 26, Sayı 1, Haziran 2020, s. 467-486, s. 469.

kullanılabilmekteydi. 6.3.2003 tarihli 4822 sayılı Kanun ile m. 22/4 f.'de yapılan değişiklikle, THH'lere başvuru zorunluluğu bulunan uyuşmazlıklarda THH'lerin verdiği kararların bağlayıcı olması ve bu kararlara tüketici mahkemesinde itiraz edilebilmesi düzenlemesi getirilirken, belirlenen para sınırının üzerindeki tüketici uyuşmazlıklarında THH'lerin verecekleri kararların, tüketici mahkemelerinde delil olarak ileri sürülebilmesi şeklinde düzenleme yapılmıştı. 6502 sayılı TKHK ile THH'lerin kararlarının delil niteliği ortadan kaldırılmış, TKHK m. 68/1 f. ile tek para sınırı belirlenerek bu miktarın altındaki uyuşmazlıklar için THH'lere başvuru zorunlu tutulmuş,³⁷ TKHK m. 68/5 f. ile THH'lerin görev alanına giren uyuşmazlık konularıyla ilgili olarak, tüketicinin isterse alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvurma olanağı öngörülmüştür. 06.12.2017 tarihli ve 7063 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun³⁸ 11. maddesi ile, TKHK m. 68/1 f.'ye ek düzenleme yapılarak THH'lerin görev kapsamındaki uyuşmazlıklarda taraflara THH'lere başvurmak yerine İİK kapsamında ilamsız icra takibi yapılabilmesi imkânı getirilmiştir.³⁹ 28/07/2020 tarihinde yapılan değişiklikle⁴⁰ ek düzenleme yapılarak TKHK m. 73/A ile, THH'lerin görev sınırını aşan ve tüketici mahkemelerinin görevli olduğu uyuşmazlıklar için arabuluculuk zorunluluğu getirilmiştir. TKHK m. 73/A/1-a bendi ile THH'lerin görevi kapsamında olan uyuşmazlıklar, düzenleme ile getirilen arabuluculuk zorunluluğu dışında tutulmuştur.⁴¹ TKHK m. 70 ile THH'lerin kararlarının tarafları bağlayıcı olması ve İİK'nın ilamların icrası hükümleri uyarınca yerine getirilmesi öngörülmüş, TKHK m. 70/3 f. ile THH'lerin kararlarına tüketici

³⁷ "...Anılan Yasa'nın 68/1.maddesi uyarınca "Değeri ikibin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, üçbin Türk lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise ikibin TL ile üçbin TL arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur." Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz.", Yargıtay 13. HD 18.03.2015 T. E. 2014/46284 K. 2015/8730 (www.lexpera.com.tr, E.T. 29.9.2021).

³⁸ 20 Aralık 2017 T., RG: 30276.

³⁹ ÖZBAYKAL TANDOĞAN, s. 482; TÜZÜN, s. 30; DÜR, s. 230.

⁴⁰ 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun, 28/07/2020 T., RG: 31199.

⁴¹ SARIHAN, s. 423; ERİŞİR, Evrim, "Tüketici Uyuşmazlıklarında Zorunlu Arabuluculuğun Kapsamının Belirlenmesindeki Güçlüklerin Ortaya Çıkardığı Bazı Meseleler" Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu, Bildiri Tam Metin Kitabı, 14 Kasım 2020, Ed: Prof. Dr. Ali Yeşilirmak, Doç. Dr. Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu, Arş. Gör. Ömer Faruk Kafalı, Arş. Gör. Gülnihal Ahter Yakacak, Arş. Gör. Ahmet Dülger, İstanbul, 2021, s. 309-357, (Arabuluculuk), s. 314, yazar, tarafların arabuluculuk sözleşmesi akdederek THH'lerin faaliyet alanına giren uyuşmazlıklarını arabuluculuk yoluyla çözümleyebileceklerini belirtmiştir, dpn. 8.

mahkemesinde itiraz edilmesinin kararların icrasını durdurmayacağı, ancak talep halinde mahkemece tedbir yoluyla icranın durdurulabilmesi öngörülmüş, TKHK m. 70/4 f. ile THH'lerin kararlarına itiraz edilmesi sonucunda tüketici mahkemesince verilecek kararlar hakkında kanun yollarını çağrıştıracak terimler kullanılmış, TKHK m. 70/5 f. ile tüketici mahkemesinin THH'lerin kararlarına itiraz üzerine verecekleri kararın kesin olması düzenlenmiş, THHY m. 22/6 f. ile THH'lerin kararlarının yalnızca verildikleri uyuşmazlık hakkında hüküm oluşturmaları düzenlenmiştir.⁴²

THH'lerin yapısı, benzerlik gösteren kurumlarla örtüşmemekte olup hukuki nitelikleri kanunda belirtilmemiştir.⁴³ Ay. m. 9 ile yargı yetkisinin, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılması öngörülmüş, Ay. m. 142 ile mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği belirtilmiş, Ay. m. 140 ile hâkimlik ve savcılık mesleğinin icrasına ilişkin esaslar belirlenmiş, Ay. m. 139 ile hâkimlik ve savcılık teminatı düzenlenmiştir. Ay. m. 138 ile mahkeme ve hâkimlerin bağımsızlığına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Hak arama hürriyeti Ay. m. 36 ile teminat altına alınmış olup buna göre, yargılama faaliyeti devlet eli ile bağımsız mahkemelerce yürütülür.⁴⁴ THH'ler teşkili itibariyle yargı organlarının niteliklerini taşımamakta olup mahkeme veya yargı mercii olmadıklarından devlet yargısı yerine geçmezler.

⁴² YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 109; ÖZMUMCU, s. 839.

⁴³ ERMENEK, s. 572; TUTUMLU, Tüketici Yargılaması, s. 43.

⁴⁴ TANRIVER, Usul, s. 76; ATALI, Sempozyum, s. 73.

Doktrinde THH'lerin mahkeme olmadığı ve devlet yargısı yerine geçmeyeceği konusunda görüş birliği vardır.⁴⁵

AYM, önüne gelen bir başvuruda, Isparta İl THH tarafından yapılan bir itiraz başvurusu üzerine, THH'lerin Anayasada belirtilen, yargı organlarının ve mensuplarının niteliklerine sahip olmadıkları gerekçesiyle “mahkeme” niteliği taşımadığını ve itiraz başvurusunda bulunma yetkisi olmadığını belirterek itirazın reddi yönünde karar vermiştir.⁴⁶ AYM'nin görüşü, THH'lerin hukuki niteliğini tartışmaması, mahkemeleri şekli ve dar anlamda teknik olarak yorumlaması nedeniyle yargılama faaliyeti yapan kuruluşları mahkeme olarak görmemesi ve AİHS m. 6 ile tanımlanmış olan adil yargılanma hakkının gözetilmemesi sebebiyle doktrinde eleştirilmiştir.⁴⁷

⁴⁵ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1106; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 215; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 473; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 737; **ASLAN**, Dersler, s. 581; **AKTÜRK/ACAR UMUT**, s. 28-29; **BUDAK**, THH, s. 79,80, yazar, THH'lerin kendine özgü yargılama dışı uyuşmazlık çözüm yolu olduğu ve mevzuatta görülen boşlukların doldurulmasında devlet mahkemelerindeki yargılamaya ilişkin hükümlerden de yararlanılmasının doğru olacağı düşüncesini ifade etmiştir; **YAĞBASAN**, s. 80; **ERMENEK**, s. 575, yazar THH'lerin yargı fonksiyonu yerine getirdiği görüşünü ifade etmiştir, s. 578; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 48-51, yazar, THH'lerin mahkeme olmadıkları gibi faaliyetlerinin yargılama olarak nitelendirilemeyeceği görüşündedir; **YEŞİLOVA, Bilgehan**, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözüm Usulü ve Yargılama Kuralları”, TAHD, Yaşar Üniversitesi Hukuku Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, C. 9, Özel Sayı, Kasım, 2014, s. 109- 143, s. 113; **ATALI**, THH, s. 410,411, yazar, THH'lerin bilgi ve belge talep edebileceği ve bilirkişi incelemesi yaptırabileceğine ilişkin düzenlemelerin yargısal fonksiyon niteliğini gösterdiği düşüncesindedir; **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, 472, yazar, THH'lerin faaliyetinin yargı fonksiyonu olduğu görüşünü ifade etmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 38; **ÖZBEK, Mustafa S.**, THH Görevlerine Giren Alacaklarla İlgili Olarak İlamsız Takip Yapılamayacağına İlişkin Yargıtay Kararlarının Tahlili, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C.11, S. 31, 2015/2, s. 39- 68, (THH Alacak), s. 61; **KARAKOCALI, Ahmet / KURŞUN, Ali Suphi**, Tüketici Hukuku (6502 Sayılı Kanun ve İlgili Yönetmeliklere Göre), İstanbul, 2015, s. 217.

⁴⁶ “...görülmekte olan davada uygulanacak kuralı Anayasaya aykırı görerek veya tarafların Anayasa'ya aykırılık savlarını ciddi bularak Anayasa Mahkemesi'ne başvuracak merciin bir “mahkeme” olması zorunludur. ...Yargı yetkisini Türk Milleti adına kullanacak olan bir merciin mahkeme olarak kabul edilmesi için kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin yasayla düzenlenmesi, karar organlarının hakimlerden teşekkül etmesi, yargılama tekniklerini uygulayarak ve genelde dava yolu ile uyuşmazlıkları ve anlaşmazlıkları çözümlenmekle görevli olması, görev yapan üyelerin atanmalarının, hak ve ödevlerinin, emekliye ayrılmalarının, Anayasa'nın öngördüğü mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim teminatı esaslarına göre düzenlenmiş olması ve Anayasa'da sayılan ve başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu yargı düzenlerinden birinde yer alması gereklidir.Buna göre, Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri, yargı organlarının ve mensuplarının Anayasa'da belirtilen niteliklerine sahip değildirler. Bu nedenlerle başvuran Tüketici Sorunları Hakem Heyeti “mahkeme” niteliği taşımadığından, itirazın başvuranın yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir...” AYM 31.5.2007 tarihli ve 2007/53 E. ve 2007/61K. (www.resmigazete.gov.tr, E.T. 23.5.2021).

⁴⁷ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1098; **TANRIVER**, Usul, s. 77, yazar, tahkimin devlet yargısı yerine geçmiş olduğuna ve AYM'nin dar mahkeme yorumunun eksiklikler barındırdığına işaret

2. Doktrindeki Görüşler

a. Zorunlu İdari Başvuru Yolu Görüşü

THH'lere başvuruyu zorunlu bir idari başvuru yolu olarak gören anlayışa göre THH'ler, Ay.'da belirtilen kıstaslara göre mahkeme özellikleri taşımadıklarından, mahkemeden önce başvurulması öngörülen ve kuruluş amaçları doğrultusunda, uyuşmazlığı ucuz, hızlı ve etkin şekilde çözen idari kurum mahiyetindedirler. Bu görüşe göre THH'ler aynı zamanda TKHK hükümleri uyarınca kurulmuş bulunan zorunlu tahkim kuruluşlarıdır. THH'lerin başkanlarının yargıç olmayıp idari teşkilat içerisinde bulunan kamu görevlilerinden atanmasının THH'lerin idari kuruluş olduğunu gösterdiği ve THH kararının idari nitelikte olduğu savunulmaktadır.⁴⁸

THH'leri idari bir kuruluş ve kararlarını idari nitelikte bir karar olarak gören anlayış doktrinde eleştirilmiştir. THH'lerin tüzel kişiliği bulunmadığı ve heyeti oluşturan üyelerin THH'ler dışındaki görevlerinden bağımsız hareket ettikleri, kararlarının ise özel hukuka dair uyuşmazlıkta gerek tarafları gerekse THH'leri bağlaması ve idari olmaması bakımından eleştirilmiştir.⁴⁹

etmektedir; **TAŞPINAR AYVAZ**, THH, s. 287; **TAŞPINAR AYVAZ**, Sempozyum, s. 46, yazar, metnin orijinal çevirisinde adalete erişim açısından court/mahkeme denilmemiş olup tribunal denildiğine ve Türkçeye mahkeme diye çevrilmesinin hatalı olduğuna, AİHM ve mevzuatı açısından teknik anlamda mahkemenin şart olmayıp belirli bir usul çerçevesinde yargılama yapan kuruluşların hukuki himayeyi sağladığının orada kabul edildiğine dikkat çekmiştir; **ERMENEK**, s. 578; yazar, AYM kararını hakem heyeti faaliyetlerinin ne tür bir faaliyet olduğunu açıklamaması bakımından eleştirmekte, tüketici sorunları hakem heyetlerinin maddi anlamda yargısal faaliyette bulduklarını, adli yargının görev alanına giren belirli bir meblağın altındaki uyuşmazlıkları esasa yönelik olarak ve kesin hüküm oluşturmaya elverişli bir şekilde çözdüğü, bu yönüyle şekli anlamda mahkeme kriterini karşılamasa dahi, bir uyuşmazlığı esastan çözmeye bağlamında (maddi anlamda) mahkeme kriterini karşıladığı, mecburi tahkimin niteliğine uygun düşen HMK hükümlerinin uygulanması gerektiği görüşünü ifade etmiştir, s. 607; **BAŞLAR, Kemal**, "Anayasa Yargısında Davaya Bakmakta Olan Mahkeme Kavramı", Anayasa Yargısı İncelemeleri-1, Ed. Mehmet Turhan/ Hikmet Tülen, Ankara, 2006, s. 219-259, s. 226, 227; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 358.

⁴⁸ **İLHAN**, s. 297, 298, yazar THH'lerin zorunlu tahkim yolu olmakla birlikte mahkemelerden önce başvurulması zorunlu bir idari birim olduğu ve THH kararlarının, yargı mercilerine itiraz edilebilir bir idari karar niteliğinde oldukları görüşünü ifade etmiştir; **YAGBASAN**, s. 80, yazar, THH'ler için belirli durumlarda başvurunun zorunlu olduğu ve teşkilatlanma olarak idari nitelikte uyuşmazlık ön çözüm mercii nitelmesi yapılabileceği görüşünü ifade etmiştir.

⁴⁹ **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 738; **ERMENEK**, s. 578, yazar, THH' nin idari hiyerarşi içinde bulunmadığını ve kararlarının idari denetime tabi olmadığını vurgulamıştır; **ATALI**, THH, s. 412; **TAŞPINAR AYVAZ**, Sempozyum, s. 47.

Doktrinde, THH'lerin zorunlu idari kuruluş olmasıyla birlikte zorunlu tahkim niteliğinde olduğu yönündeki görüş, THH'lerin bağımsız karar almaları ve idari teşkilat hiyerarşisinde bulunmamaları, idari kurum olarak kabul edilmeleri halinde kararlarına vaki itirazda, THH'nin karşı taraf olarak yer alması gerekeceği, ayrıca idari ve özel hukuk dallarının birbirinden bağımsız olmasından dolayı bir arada uygulanması düşüncesinin çelişki yaratması bakımından eleştirilmiştir.⁵⁰

b. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Görüşü

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolu, devlet yargısı kapsamında olmayan, yasal olarak kabul gören ve devlet tarafından desteklenen, devlet yargısına alternatif oluşturan tüm uyuşmazlık çözüm çeşitlerini ifade eder.⁵¹ Anglo-Sakson hukuk doktrininde 'Alternative Dispute Resolution' (ADR) teriminin karşılığı olup Türk hukuk doktrininde de ADR şeklinde kullanılmaktadır.⁵² Alternatif uyuşmazlık çözüm yolu ile taraflar, uyuşmazlığın tarafsız üçüncü şahıslarca çözülmesi konusunda sözleşme yaparlar ve bu sözleşmeye dayanarak haklarını temin ederler. Ancak aralarındaki uyuşmazlığın kamu düzenine ilişkin olmaması ve serbest tasarruf yetkilerinin olması gerekmektedir.⁵³ ADR'nin esasında, bağımsız üçüncü şahısların sınırlayıcı ve baskıcı davranışı olmadan taraflar bir araya gelerek uyuşmazlığı kendi aralarında çözümlemesi beklenir.⁵⁴ Ortaya çıkan karar, tavsiye niteliğinde olup tarafları bağlamaz.⁵⁵

⁵⁰ **ERMENEK**, s. 580; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 48; **ATALI**, Sempozyum, s. 71; **ATALI**, THH, s. 412; **TUTUMLU**, **Mehmet Akif**, "Tüketici Hakem Heyetlerinde Vekâlet Ücretine Hükmedilmemesi Sorunu, TAHD, C. 9, S. 2014, s. 74-76, (Vekâlet Ücreti), s. 76.

⁵¹ **KONURALP**, **Cengiz Serhat**, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları; Tahkim, İstanbul Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, (Tahkim), s. 7; **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, s. 474; **ILDIR**, **Gülgün**, "Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü", TBB, S. 55, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 385-402, (Hak Arama), s. 386.

⁵² **KONURALP**, Tahkim, s. 6; **ILDIR**, Hak Arama, s. 388.

⁵³ **ILDIR**, Alternatif, s. 64; **ILDIR**, Hak Arama, s. 390, 391.

⁵⁴ **PEKCANITEZ**, Makale, s. 16; **ÖZBAY**, s. 466; Alternatif uyuşmazlık çözümü yollarına ulaşım biçimleri hakkında geniş bilgi için bkz. **KONURALP**, Tahkim, s. 60 vd.

⁵⁵ **TAŞPINAR AYVAZ**, Sempozyum, s. 47; **TANRIVER**, Alternatif Çözüm, s. 152; **ATALI**, THH, s. 411.

En çok kullanılan alternatif uyuşmazlık çözüm yolları arabuluculuk, müzakere, uzlaştırma, olarak sayılabilir.⁵⁶ Tahkimin ise ADR olup olmadığı hususunda, doktrinde görüş farklılığı mevcuttur. Tahkimi ADR olarak gören anlayış, hakemlerin teknik olarak devlet yargısı organı olmadığından ve hakemleri tarafların seçtiğinden yola çıkmaktadır.⁵⁷ Tahkimi ADR dışında olarak değerlendiren görüş, tahkim yargılamasının yüksek masraflı olduğunu, tahkimdeki gönüllülüğün ADR'deki gibi olmadığını, kararlarının devlet yargısı gibi bağlayıcı olduğunu ve tahkimin gerçek anlamda alternatif bir çözüm yolu olmadığını, ancak devlet yargısını tamamlayan istisnai bir yargı yolu olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır.⁵⁸

THH'leri alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak gören anlayış, THH'lerin HMK'da sekizinci kısımda düzenlenmemiş olduğunu ve yargısal faaliyet yapmadıklarını, diğer yandan HMK'da ihtiyari tahkime ilişkin atıf yapılmadığından THH'lerin ihtiyari tahkim olmadıkları ve kararlarının kesin hüküm etkisi bulunmadığını ve ilam olamayacağını, tahkim özelliklerine sahip olmadıklarından hareketle mecburi tahkim olmadıklarını ileri sürerek THH'lerin alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu oluşturduğunu savunmaktadır.⁵⁹

TKHK'nın yürürlüğe girmesinden önce mülga 4077 s.k.'da 4082 s.k. ile değişiklik yapılmasından sonra, başvuru sınırı üstündeki kısım için delil niteliğinde karar verilen başvurular hakkında gönüllülük esasından dolayı ADR

⁵⁶ **KONURALP**, Tahkim, s. 20.

⁵⁷ **ÖZBEK, Mustafa Serdar**, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, 4. Baskı, Ankara, 2016, (Alternatif Uyuşmazlık), s. 211-213; **KONURALP**, Tahkim, s. 129 vd. yazar, tahkimin diğer ADR'lerden tek farkının tahkimle elde edilen kararın taraflar için bağlayıcı olması olduğu görüşünü ifade etmiş ve bazı hukuk sistemlerinde tarafların aksine düzenleme yapmasının kabul edildiğini belirtmiştir; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 473.

⁵⁸ **TANRIVER**, Alternatif Çözüm, 171, yazar, hakem hükmünün, devlet mahkemesi hükmünün gerçek bir sürrogatı konumunda olduğu görüşünü ifade etmiştir; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2631, yazar, yalnızca tarafların iradesine tabi uyuşmazlıklarda tahkim yoluna başvurulabileceğini vurgulamıştır; **PEKCANITEZ, Hakan**, Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri, HPD, S. 5, Aralık, 2005, s. 12-16, (Makale), s. 15; **ILDIR**, Alternatif, s. 60; **ANSAY**, s. 404; **BERKİN, Necmeddin M.**, Medeni Usul Hukuku Esasları, 1969, İstanbul, s. 230; **ÖZBAY, İbrahim**, "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri", EÜHFD, C. 10, S. 3-4, s. 459- 475, 2006, s. 472 vd.; **ALANGOYA, Yavuz/ YILDIRIM, M. Kamil/DEREN YILDIRIM, Nevhis**, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2009, s. 596 vd.; **YEŞİLOVA**, s. 114,115, yazar THH'lerin kendine özgü ADR olduğu görüşündedir.

⁵⁹ **ÖZBEK**, Alternatif Uyuşmazlık, s. 971 vd.; **UYUMAZ**, s. 126 vd.; **ZEVKLİLER/ ÖZEL**, s. 489; **BUDAK**, THH, s. 80; **ŞİMŞEK**, s. 29.

olduğu belirtilmekteydi.⁶⁰ Bugünkü haliyle THH'lerin ADR olarak ele alınması gerektiğini söyleyen farklı görüşler vardır. THH'lerin tahkim ve ADR olmadığı ancak ADR olarak kabulünün uygun olacağı,⁶¹ THH'lerin kararlarının bağlayıcı olması ve başvurunun gönüllülük esasına göre olmaması nedeniyle kamusal ve kendine özgü ADR olduğu,⁶² kamusal ADR olarak faaliyet gösteren resmi kuruluş olduğu⁶³ yönünde görüşler mevcuttur.

THH'leri alternatif çözüm yolu olarak gören anlayış, başvurunun zorunluluk taşıması ve gönüllülük esası barındırmaması, THH'lerin kararlarının bağlayıcı olması ve infazlarının ilamlı icra hükümlerine tabi olması nedeniyle alternatif uyuşmazlık çözüm yönteminin özüne aykırı olması bakımından eleştirilmiştir.⁶⁴

c. Mecburi Tahkim Görüşü

Tahkimde uyuşmazlık, devlet yargısı yerine hakemlerce çözümlenerek karara bağlanmaktadır. Tahkim, devlet yargısına nazaran hızlı çözüm imkânı tanımakta ve maddi hukuka ilişkin hükümleri uygulamak suretiyle birinci derece mahkemelerinin etkisinde bağlayıcı karar vermektedir. İhtiyari tahkimde tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklarda hakemin yetkisinin

⁶⁰ YAĞBASAN, s. 77; ŞİMŞEK, s. 25, UYUMAZ, s. 125, ILDIR, s. 130.

⁶¹ ERİŞİR, Çözüm Usulü, s. 50, vd., yazar, THH'lerin kendine özgü alternatif çözüm yolu olarak nitelendirilebileceğini ancak faaliyetlerinin yargılama olmadığını ve adil yargılanma hakkı, eşitlik gibi Anayasal ilkelere ve alternatif uyuşmazlık çözüm yollarında bulunması gerekli olan bağımsızlık, tarafsızlık, uzmanlık, şeffaflık unsurlarına aykırı olduğu görüşünü belirterek THH'lerin hukuki niteliğini tespit etmenin zorluğunu vurgulamıştır.

⁶² YEŞİLOVA, s. 115, yazar, THH'lerin alternatif uyuşmazlık çözüm yollarındaki gönüllülük özelliğini barındırmadığı ve kararlarının bağlayıcı olduğundan hareketle THH'lerin kamusal, kendine özgü ve atipik ADR olduğu görüşünü ifade etmektedir.

⁶³ TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis, Türk Hukukunda Arabuluculuk, Ankara, 2013, (Arabuluculuk), s. 85.

⁶⁴ YILMAZ/YARDIM, s. 1107, THH'lere başvurunun zorunlu olması ve iddia ve savunma dışında tarafların çözüme katkılarının bulunmaması, doğrudan maddi hukuk kurallarının uygulanması, kararlarının bağlayıcı olması ve yalnızca itiraz yoluna başvurulabilmesinin THH'lerin ADR merci olarak kabulünü güçleştirdiği, ancak ADR'lerin tüm tipik özelliklerinin keskin sınırlarla belirlenmediği ve THH'lerin başka bir hukuki yapıda nitelendirilememesi halinde kendine özgü ADR yolu olarak değerlendirilebileceği görüşü ifade edilmiştir; YEŞİLOVA, s. 113, yazar, THH'lerin kamusal boyutlarına dikkat çekmiştir s. 126; ERMENEK, s. 580; YAĞBASAN, s. 77; ATALI, THH, s. 411; ATALI, Sempozyum, s. 70, yazar, AYM'nin THH'leri ADR olarak gördüğü görüşünü ifade etmiştir; BUDAK, THH, s. 80, yazar, THH'lerin faaliyetinin dar anlamıyla ADR yöntemi olmadığı görüşünü ifade etmiştir.

dayanağı, uyuşmazlığın taraflarının kurduğu sözleşmedir.⁶⁵ Tahkim, kimi niteliklerine göre mecburi tahkim- ihtiyari tahkim, ad hoc tahkim- kurumsal tahkim, tek kademeli tahkim- iki kademeli tahkim, iki taraflı tahkim- çok taraflı tahkim, milli tahkim- milletlerarası ticari tahkim şeklinde sınıflandırılmaktadır.⁶⁶

Yabancılık unsuru taşıyan ve Türkiye’de çözümlenmesi kararlaştırılmış olan uyuşmazlıklara 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu uygulanacaktır.⁶⁷ Milli tahkim, mülga 1086 sayılı HUMK’da yer almış ve HMK’da m. 407- 444 arasında tekrar düzenlenmiştir. Ayrıca tahkim hususunda Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler bulunmaktadır.⁶⁸

HMK’da ve Milletlerarası Tahkim Kanununda ihtiyari tahkim düzenlenmiştir. TKHK m. 1’de ile kanunun kamu yararı amacı nedeniyle tüketici uyuşmazlıkları kamu düzeninden kabul edilmekte, dolayısıyla tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri ve ihtiyari tahkime elverişli olmadığı kabul edilmektedir.⁶⁹ Mecburi tahkim ise istisnai olup bu tür uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümlenmesini kanun koyucu tarafından zorunlu şekilde düzenlenmiştir. Bu uyuşmazlıklar için mahkemelere başvurulamayacak olup ihtiyari tahkimdeki gibi

⁶⁵ **KONURALP**, Tahkim, s. 37, 125; **PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet/ ATALI, Murat/ ERDÖNMEZ, Güray/AKKAN, Mine/YEŞİLİRMAK, Ali/ TAŞ KORKMAZ**, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C. I, II, III, İstanbul, 2017, (Pekcanitez Usul), s. 2645; **KURU**, İstinaf Usul, s. 659; **KÜZECİ**, s. 96, yazar, tahkimin devlet yargısında dava açma zorunluluğunun tek istisnası olduğunu belirtmiştir; **UYUMAZ**, s. 108; **TANRIVER**, Alternatif Çözüm, 171; **PEKCANITEZ, Hakan**, Makale, s. 15; **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, s. 475.

⁶⁶ **KONURALP**, Tahkim, s. 136 vd.; **KURU**, İstinaf Usul, s. 660; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1096; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2613; **KURU, Baki/ AYDIN, Burak**, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, 5. Baskı, Ankara, 2021, s. 666; **KORKMAZ**, s. 66.

⁶⁷ 5.7.2001 T. RG: 24453.

⁶⁸ **KONURALP**, Tahkim, s. 126; **ÖZSÖKER, Gökberk**, Medeni Yargılama Bağlamında Tüketici Hakem Heyetleri, Ankara 2019, s. 26; **YILMAZ/ARSLAN/ TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI**, s. 792.

⁶⁹ **PEKCANITEZ/YEŞİLİRMAK**, Pekcanitez Usul, s. 2638,2639, yazar, korunması gereken üstün menfaat bulunması nedeniyle tüketici uyuşmazlıklarının ihtiyari tahkime uygun olmadığı görüşünü belirtmiştir; **TEK**, s. 138; **ÖZMUMCU**, s. 836; **DÖNER**, s. 147; Karşı görüşte **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 90, yazar, tüketici uyuşmazlıklarının feragat, kabul veya sulh yoluyla sonlanabileceği görüşünü ifade etmiştir; aynı yönde **YEŞİLOVA**, s. 118, yazar, TKHK m. 68/5 f. ile tarafların ADR’lere başvuru olanağının düzenlenmiş olmasına rağmen tahkim anlaşmaları bakımından tahdidin geçerli olduğunun savunulmasının güçleştiği görüşünü ifade etmiştir; **ÇABRİ**, s. 1012; **KOÇYİĞİT**, s. 150, yazar, TKHK m. 68/5 f. ile arabuluculuğa gidilmesi mümkünken tahkimin elverişli olmadığı düşünülmemeyeceği görüşünü ifade etmiştir.

tarafların iradesine rol tanınmamıştır.⁷⁰ Mecburi tahkimde uygulanacak usulü ve görevli hakemleri belirleyen kanun koyucudur.⁷¹ Özel kanunda öngörülmüş olan tahkimin mecburi tahkim niteliği açık olarak yer almalıdır. Mecburi tahkimin düzenlenmiş olduğu özel kanunda, tahkim usulü belirtilmemişse HMK'nın ilgili hükümlerine kıyasen başvurulur.⁷² Mecburi hakem kararları kesin olup bunlara karşı başka bir merciye başvuru yapılamaz.⁷³

Tahkim kurumunun ADR içerisinde değerlendirilip değerlendirilmemesi hususu doktrinde tartışmalı olup bu durum THH'lerin nitelendirilmesindeki görüşlere de yansımaktadır. Tahkim kurumunun ADR niteliği hususundaki tartışmalar, THH'lerin ADR şeklinde devlet yargısına alternatif çözüm üretebilmesi veya tahkim şeklinde devlet yargısının yerine hüküm verebilmesi yönünden önem taşımaktadır.⁷⁴ Tahkimi ADR olarak gören⁷⁵ anlayışa karşılık bir diğer görüş tarafından yargılama dışı kendine özgü⁷⁶ veya devlet yargısını tamamlayan istisnai çözüm yolu olarak değerlendirilmektedir.⁷⁷

⁷⁰ **KONURALP**, Tahkim, s. 138; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2604; **KURU, Baki**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, C. I- VI, İstanbul, 2001, (HMK), s. 5876.

⁷¹ **KONURALP**, Tahkim, s. 136; **KURU**, HMK, s. 5876; **KÜZECİ**, s. 96.

⁷² **KURU**, HMK, s. 5917, 5918, 5920; **KONURALP**, Tahkim, s. 138; mecburi tahkime ilişkin örnek olarak, 3533 sayılı Kamu Kuruluşları Arasındaki Uyuşmazlıkların Mecburi Tahkim Yolu ile Çözümlemesi Kanunu (16.7.1938 T. RG 3961), TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ve Tahkim Kurulu (5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 6 ile 16.5.2009 T. RG: 27230) verilebilir.

⁷³ 3533 s.k. m. 6/1, 5894 s.k. m. 6/1, 17.3.2011 tarihli değişiklik ile Ay. m. 59/2 f. ile TFF tahkim kurulu kararlarının kesin olup bu karara karşı hiçbir yargı yoluna başvurulamayacağına dair hüküm getirilmiştir; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1099; **KONURALP**, Tahkim, s. 137; **ERMENEK**, s. 576, **TAŞPINAR AYVAZ**, Sempozyum, s. 47; **TAŞPINAR AYVAZ**, THH, s. 299.

⁷⁴ **TANRIVER**, Alternatif Çözüm, s. 171; **YEŞİLOVA**, s. 114; **KORKUT**, s. 69.

⁷⁵ **ÖZBEK**, Alternatif Uyuşmazlık, s. 211, yazar, tahkimin başlıca ADR yolu olduğu görüşündedir; **KONURALP**, Tahkim, s. 129, yazar, tahkimin ADR içinde en etkin ve yaygın olanı olduğu, devlet yargısının olumsuzluklarıyla karşılaşmamak için başvurulduğu, gönüllülük ve gizlilik barındırdığı görüşünü ifade etmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 36,37, yazar TH'lerin en eski ADR olduğu ve zorunlu tahkim şeklinde olduğu görüşünü ifade etmiştir.

⁷⁶ **BUDAK**, THH, s. 80, yazar, THH'lerin faaliyetinin bazı bakımlardan devlet mahkemelerindeki yargılamaya benzetildiğini ve mevzuat boşluklarında devlet mahkemelerindeki yargılamaya ilişkin hükümlerden yararlanılmasının doğru olacağı görüşünü ifade etmiştir.

⁷⁷ **ANSAY**, s. 404; **BERKİN**, s. 230; **PEKCANITEZ**, Makale, s. 15; **ILDIR**, Alternatif, 60, yazar, THH'lerin kararın bağlayıcı olması nedeniyle ADR yolu olmadığı görüşündedir ; **YEŞİLOVA**, s. 115, yazar, THH'lerin ihtiyarilik özelliği bulunmadığından ihtiyari tahkim olmadığı, kararlarının kesin hüküm etkisi bulunmadığı ve mecburi tahkim sayılamayacağı, başvuru zorunluluğu bulunması nedeniyle özel ADR sayılamayacağı görüşünü ifade etmiştir; **ÖZBAY**, s. 472.

Tahkim kurumunu ADR olarak gören anlayışa göre THH'ler zorunlu tahkim olmakla beraber alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur. Bu görüşün dayanağı THH'lerin uyuşmazlığı devlet yargısı dışında çözmesi ve başvurunun zorunluluk taşıması gösterilmektedir. THH'lerin devletin görevlendirdiği tarafsız hakemlerden oluştuğu ve tahkimin hüküm verme özelliği nedeniyle tüketici mahkemesine gidilmesinin önüne geçildiği savunulmaktadır.⁷⁸

Bu görüş, THH'leri alternatif uyuşmazlık dışında zorunlu tahkim olarak gören bir başka anlayış tarafından eleştirilmiştir. THH'lerin kuruluşunun devlet yargısına alternatif olmadığı ve aksine THH'ler bakımından devlet yargısına başvurunun söz konusu olamayacağı ve THH'lere başvurunun zorunlu olduğu, THH kararlarının bağlayıcı olduğu ve maddi anlamda kesinleşebileceği, infazının ilam hükümlerine tabi olmasının zorunlu tahkim iradesi yansıttığı savunulmuştur.⁷⁹

⁷⁸ **KONURALP**, Tahkim, s. 90, 138, yazar, TKHK ile mecburi tahkim yolu düzenlenmiş olduğu, THH'lere başvurunun zorunlu olduğu ve THH'lerin kararlarının bağlayıcı olup görevlerinin mecburi tahkim niteliğinde olduğu görüşünü ifade etmiştir; **ÖZBEK**, Alternatif Uyuşmazlık, s. 971 vd.; **ÖZBEK**, THH Alacak, s. 60, yazar TKHK m. 68/1 ve THHY m. 6 uyarınca belirlenen başvuru zorunluluğunun, gönüllülük esasına uymasa da uyuşmazlığın mahkeme hükmü yerine THH kararıyla bitirilmesini sağladığı için, THH'lerin ADR içerisinde zorunlu tahkim olarak nitelendirilebileceği görüşünü ifade etmiştir; **KÜZECİ**, s. 96, yazar, mülga 4077 s.k. dönemi için THSH'lerin mülga HUMK'da düzenlenen tahkimden farkının bağlayıcı nitelikteki kararlarının hemen icraya konulabilirken ihtiyari başvurularda THSH kararının uygulanma zorunluluğu bulunmaması ve delil niteliğinde olması olduğu görüşünü ifade etmiştir; **KARA**, Yeni Kanun, s. 568, yazar, THH görev alanına giren uyuşmazlıkların çözümünde alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak zorunlu tahkim yanı sıra zorunlu arabuluculuk olarak da değerlendirilebileceği görüşündedir; **ZEVKLİLER, Aydın/ÖZEL, Çağlar**, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, 2016, s. 466; **TEKİN, Ayhan**, "4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla Tüketicilere Sağlanan Haklar ve Tüketicinin Hak Arama Yolları", 24-25 Kasım 2011 Uluslararası Tüketici Hukuku Sempozyumu Metinler Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s. 42-61, s. 45, yazar, TSHH'lerinin bağımsız ADR ve zorunlu tahkim kurulu olup yargılama organı işlevi gördüğünü ve şahit, yemin, keşif gibi delil çeşitleri uygulanmadığı için muhakemenin doğru yapılamadığını, HMK yargılama usul ve esaslarına tam anlamıyla uyması gerektiği düşüncesini ifade etmiştir.

⁷⁹ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1009,1110, THH'lerin kararlarının bağlayıcı olmasının, bu kararlara karşı temyiz yolunu andırır şekilde belirli bir sürede itiraz yoluna başvurulabilmesinin ve ilamlı icraya konu olmasının doğrudan tahkim yargısına işaret ettiği, THH'lerin Türk hukuk sisteminde daha açık bir şekilde zorunlu tahkim kurulu olarak yapılandırılması gerektiği ve ADR ile karşılaştırıldığında zorunlu tahkim usulünün ülkemiz bakımından daha hızlı ve etkin sonuç elde edilmesini sağlayacağı görüşü ifade edilmiştir; **TANRIVER**, Usul, s. 199; **TANRIVER**, Alternatif Çözüm, s. 175, yazar, THH'lere başvurunun zorunlu olduğu ve kararlarının TKHK m. 70/2 f. düzenlemesinin kanun koyucunun THH'lerin zorunlu tahkim olduğu yönündeki iradesini gösterdiğini, THH'lerin hakem mahkemesi sıfatı ile hareket ederek görev yaptığı görüşünü ifade etmiştir; **ATALI**, THH, s. 415; **ATALI**, Sempozyum, s. 71, 72, yazar, THH'lere başvurunun zorunlu olması, THH'lerin kararlarının, bağlayıcı olması, ilam olarak icra edilebilmesi, maddi anlamda kesinleşebilmesi, Kanunda öngörülen değerler altındaki uyuşmazlıklar için devlet

THH'lerin zorunlu tahkim olduğu yönündeki görüş, tahkim merci kararlarının kesin olarak verildiği, THH'lerin kararlarına karşı ise tüketici mahkemesinde itiraz yoluna başvuru öngörülmüş olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir.⁸⁰

yargısına başvurmayla engel teşkil etmesinin THH'lerin mecburi tahkim olmasının en önemli dayanakları olduğu görüşünü ifade etmiştir; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 26,27; **ERMENEK**, s. 580, yazar, THH'lere başvurunun zorunlu olması, bağlayıcı kararlar verebilmesi, kararlarının ilamlı icra hükümlerine göre infaz edilmesinin zorunlu tahkim olduğunun ve bir ADR yolu olmadığının delilini teşkil ettiği görüşünü ifade etmiştir; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 754, “belli parasal sınırı geçmeyen uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetlerine başvurma zorunluluğu (yani mecburi tahkim) vardır”; **UMAR, Bilge**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, 2014, 1138; **TAŞPINAR AYVAZ**, Sempozyum, s. 47,48, yazar, THH'leri zorunlu tahkime yakın olduğu ve bir tür zorunlu tahkim olduğu, kararlarının ilamların icrası yoluyla yerine getirilmesinin, kanun koyucunun zorunlu tahkim iradesini yansıttığı görüşünü ifade etmiştir; **ILDIR**, Alternatif, s. 137, yazar, THH'lerin devlet yargısına alternatif olmadığını ve mecburi tahkim haline getirildiğini, mecburi tahkim sonucu verilen karara uymak istemeyen tarafın devlet yargısına başvuramayacağını ancak itiraz mekanizmaları olduğunu ve itiraz üzerine verilecek kararların kesin olduğunu, THH'lerin yapılarında yapılacak yasal düzenlemelerle ADR niteliğine kavuşturulması gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **KORKUT, Makbule Serra**, Medeni Usul Hukuku Esasları Çerçevesinde Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tüketici Hakem Heyetleri, İstanbul Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 78, yazar, TKHK m. 68/3 f. ile THH'lere başvuru zorunluluğunun yalnızca mahkemelere başvuru hakkını sınırladığı ve ADR'lere başvuru yolunun açık olduğu, THH'lerin kararlarının bağlayıcı olmasının THH'leri ADR'den ayırdığı ve tarafların aralarında yapacağı bir sözleşmeden daha güçlü bir etki yaratmak amacı taşıdığı, THH'lerin kararların ilamlı icra yoluyla yerine getirilmesinin 3533 s.k.'da mecburi tahkime ilişkin birebir aynı hükmün yer almasının dikkat çekici olduğu, THH'lerin mecburi tahkim olduğu ve THH'lerin kuruluş ve işleyişlerinin müstakil bir kanunla düzenlenmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **ARAS**, Çözüm, s. 60, yazar, ADR'lerin başvuru zorunlu olsun olmasın bağlayıcı olmayan çözümler getirdiğini oysa THH'lerin belirli bir miktarın altındaki uyuşmazlıklar bakımından mecburi tahkim haline getirilmiş olduğu görüşünü ifade etmiştir; **ARAS, Aslı**, Bir Yargıtay Kararı Işığında Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları, EÜHFD C.7, S. 3-4, 2012, s. 135-153, (Karar), s. 143; **DÜR**, s. 225, yazar, THH'lerin zorunlu tahkim olduğu ve ADR olmadığı görüşünü ifade etmiş ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri Üzerine Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2013/11/EU Sayılı Yönergesinin, üye devletlerin, ulusal mevzuatlarında uyuşmazlık çözümünün ADR ile çözümünün zorunlu kılınmış olması halinde tüketiciye istediği aşamada süreçten çekilebilme imkânı tanıdığına dikkat çekmiştir, s. 224.

⁸⁰ **YEŞİLOVA**, s. 122, yazar, TSHH'lerin 1982 Anayasası bağlamında yargı merci olarak kabulünün hayli güç olduğu ve Anayasaya göre mahkemeler dışında yargı yetkisini haiz yegane kurumun ihtiyari tahkim olduğu, THHY'de, TSHH'lerin yargılama yapılmasının istendiği ve verilecek kararın uyuşmazlığı kesin hüküm etkisiyle gidermesinin hedeflendiği yönünde hiçbir açıklık bulunmadığı görüşünü ifade etmiştir; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 52, yazar, THH'lerin bağimsiz olmadığını ve çalışma usullerinin yönetmelikle belirlendiğini ve tahkim özelliği göstermediği görüşündedir; **YAĞBASAN**, s. 76, yazar, mevzuatta yer alan zorunlu tahkim yollarından, kamu görevlileri hakem kurulu, yüksek hakem kurulu ve spor federasyonlarının verdikleri kararlara karşı tahkim yolunda, zorunlu tahkim merciinin verdiği kararın kesin olduğunu belirtmiş ve zorunlu tahkim yollarına hâkim olan temel yaklaşımın, bu türden başvuruların mahkeme önüne hiç gelmeden zorunlu tahkim mercilerinde kesin olarak çözümlenmesi olduğunu vurgulamıştır; **BUDAK**, THH, s. 79,80, yazar, THH'lere başvurunun ihtiyari olmadığını ve üyeleri tarafların seçmediğini, başvurunun HMK'da ve genel usul hukuku anlamıyla tahkim olmadığı ve THH faaliyetinde HMK tahkim hükümlerinin kıyasen uygulanamayacağı görüşünü ifade etmiştir.

d. Kendine Özgü- Sui Generis Veya Karma Yapı Görüşü

THH'lerin özelliklerinin diğer uyuşmazlık çözüm kurumlarından hiç birisiyle uyuşmadığı görüşünden hareket eden görüşe göre THH'ler karma veya kendine özgü- sui generis kurumlardır. Bu anlayışa göre THH'lerin, zorunlu idari başvuru çözüm yolu olmadıkları gibi kararları maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden ve hakemleri seçmede tarafların rolü bulunmadığından zorunlu tahkim niteliği göstermedikleri, TKHK ile devlet yargısına başvurulamayacağı öngörüldüğünden alternatif uyuşmazlık çözüm yolu da olmadıkları, kendine özgü veya karma uyuşmazlık çözüm kurumu oldukları savunulmaktadır.⁸¹

3. Kanaatimiz

THH'ler TKHK'da Yargılama, Denetim ve Cezaya İlişkin Hükümler kısmında düzenlenmemiş, yedinci kısımda tüketici kuruluşlarıyla birlikte düzenlenmiştir. AYM tarafından ortaya konulan mahkeme kriterlerini taşımadıklarından dar anlamda mahkeme kabul edilemezler. Üyelerin atanmaları, hak ve ödevleri hâkim teminatı esasına göre düzenlenmemiş olup faaliyetleri hâkimler tarafından yürütülmemektedir. THH'lerin yapısı ile çalışma usul ve esasları yönetmelikle düzenlenmiş, THHY'de HMK'nın ilgili düzenlemelerine atıfta bulunulmamıştır. Kanaatimizce kanun koyucu da THH'leri devlet yargısı içinde tanımlamamış olup kuruluşları itibariyle mahkeme sayılmazlar.

THH'lerin hukuki nitelikleri hususunda gerek kanun koyucu tarafından gerekse AYM tarafından belirleme yapılmaktan kaçınılmış ve yalnızca karar

⁸¹ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 56; **TUTUMLU**, THH, s. 38 yazar, THH kararlarının maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediği görüşünü belirtmiştir; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 40, 43, yazar, THH'lerin diğer kurumlara özgü nitelikleri içeren karma yapıda oldukları görüşünü belirtmiştir; **UZUNOĞLAN**, s. 32; **BUDAK**, THH, s. 94, yazar, THH'lerin verdikleri kararların "yargı kararı" niteliğinde olmadığı gibi, medeni usul hukukundaki anlamıyla kesin hüküm etkisini haiz sayılamayacağı, ancak kararlarına özel kanun hükümleriyle tanınan etkinin, fiilen kesin hüküm etkisine çok yaklaştığı görüşünü ifade etmiştir; **ASLAN**, s. 737, yazar, THH'lere yönelik, hedefe odaklı çalışan özgün bir kurul nitelendirmesinde bulunmuştur; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 473; **VELİOĞLU YILMAZ, Gülçe**, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Hasan Kalyoncu Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2020, s. 36; **AKİL, Cenk/GÜL, Mehmet Akif**, Yargıtay'ın Genel Haciz Yoluyla İlamsız Takibe Başvuru Hakkına İlişkin Olarak Vermiş Olduğu Bazı Kararlar Üzerine Düşünceler, YD, C.43, S.3, Temmuz 2017, s. 551-610, s. 586.

vermelerine yönelik işlevsellikleri yönünden ele alınmışlardır. Mahkeme özellikleri olmasa da tüketici mahkemeleri ile yalnızca parasal sınır yönünden ayrılan görev ilişkisi içinde faaliyet yürütmektedirler. THH'lerin verdikleri kararlar, taraflar için bağlayıcı olup itiraz konusu yapılmamaları halinde kesinleşmekte ve İİK'nın ilamların icrası hükümlerine göre yerine getirilmektedir. (TKHK m. 70/1,2 f., THHY m. 22/5,6 f.). Bu nedenle taraflar aynı uyuşmazlığı başvuru konusu yapamayacaktır. Kanaatimizce kanun koyucu THH'leri devlet yargısı içinde tanımlamamış ancak kararlarına devlet yargısına eşdeğer hükümler bağlamıştır. Zira THH'lerin kuruluşu ile belirli bir meblağın altındaki tüketici uyuşmazlıklarının masrafsız ve hızlı nihai çözümü ile mahkemelerin iş yükünün azaltılması amaçlanmıştır. Görev alanları ve kararlarının sonuçları nedeniyle kanaatimizce THH'lerin faaliyeti yargısal nitelikte olup kararları kesin hüküm oluşturmaktadır. Diğer yandan kuruluş ve yapılarının yargısal karar almaya uygun olmadığı, THH'lere mahkeme olmadıkları halde başvurunun zorunlu tutulmuş olmasının Ay. m. 36 ile güvence altına alınan haklara aykırı olduğu ve kuruluşları ile işleyiş usullerinin Ay. m. 142'ye aykırı şekilde kanun yerine yönetmelikle düzenlenmiş olduğu yönündeki eleştirilere katılmaktayız.⁸² Kanaatimizce kanun koyucu tarafından eleştirilere karşılık THH'lerin yapısında ve düzenlemenin kanunla yapılması yönünde değişikliğe gidilmemiş olması tüketicinin korunması anlayışına aykırılık oluşturmakta ve medeni usul yargılamasının bütünlüğünü zedelemektedir.

⁸² **YILMAZ/YARDIM**, s. 1008,1009, kanun koyucu tarafından THH'lerin tarafsızlığının gözetilmediği, görev-yetki, hâkimlerin veya hakemlerin bağımsızlığı gibi yargılama bakımından belirleyici hususların mutlaka kanunla düzenlenmesi gerektiği, THH'lere ilişkin kanunla belirlenmesi gereken bazı önemli usul kurallarına yönetmelikte yer verildiği ancak hukuki dinlenilme hakkı, silahların eşitliği prensibi ve ispat hakkı gibi yargılamanın önemli ilkeleri bakımından neredeyse hiç düzenleme yapılmadığı belirtilmiştir; **YARDIM**, THH Kararları, s. 594; **TAŞPINAR AYYAZ**, Sempozyum, s. 45 vd.; **ATALI**, Sempozyum, s. 73 vd. yazar, THH'lerde ispat yükü ve delil ikamesi kurallarına yer verilmediği, THH'lerin Ay. m. 36 ve AİHM m.6 hükümlerine aykırı şekilde, hak arama hürriyeti, adil yargılanma hakkı, hukuki dinlenilme hakkı ve tabi hakim ilkesine aykırılıklar bakımından sorunlu olduğu görüşüne yer vermiştir; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 72; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 81; **BUDAK**, THH, s. 89; **ERİŞİR**, Arabuluculuk, s. 322; **YEŞİLOVA**, s. 138, yazar, THH'lere başvuru zorunluluğunun, hak arama özgürlüğüne ve mahkemeye ulaşma hakkına kanunla getirilen bir sınırlama olduğu ve bu sınırlamanın Anayasal geçerliliğini büyük ölçüde "itiraz" adı altında tanınan hukuki çarenin işleviyle bağlantılı olduğu görüşünü ifade etmiştir.

THH'lerin tüzel kişiliği bulunmamakta ve idari teşkilat hiyerarşisinde yer almamakta olup üyeleri karar verirken bağımsız hareket etmektedir. THH'ler özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkları çözümlenmekte olup kararları idari değildir. Ayrıca verdikleri kararlar tarafları ve THH'leri ve mahkemeleri bağlamakta,⁸³ kesinleşen THH kararları hakkında menfi tespit ve istirdat davası açılmamaktadır.⁸⁴ THH'lerin kararlarına yapılan itiraz başvurusu idari yargıya değil medeni mahkemelere yapılmakta olup THH'ler itirazda taraf olarak gösterilmezler.⁸⁵ Bu nedenlerle THH'ler idari başvuru yolu değildir.

THH'lerin mahkeme olmaması, devlet yargısı dışında uyuşmazlık çözen kuruluşlar olması ADR kapsamında ele alınmaları için yeterli değildir. Zira faaliyetleri yargısal nitelikte olup THH'leri alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından ayıran önemli özellikler mevcuttur. ADR'lerde taraflar gönüllü olarak bir araya gelmekte ve çözüm konusunda kendileri karar vermekte olup aldıkları karar bağlayıcı olmamakta ve devlet yargısına ayrıca başvurabilmektedir.⁸⁶ THH'ler ise tarafların katılımı olmadan da kurul olarak toplantı yapmakta ve uyuşmazlığın kesin olarak çözülmesi amacıyla karar vermekte, tarafların ise delillerini sunma dışında karar verme rolü bulunmamaktadır. THH'lerin kararları hem kendilerini hem de tarafları bağlayıcı olup bu karara karşı taraflar, tüketici mahkemesinde yalnızca itiraz yoluna başvurabileceklerdir. TKHK m. 68 uyarınca THH'lerin görevleri kapsamındaki uyuşmazlıklar hakkında tüketici mahkemesinde dava açılmayacaktır. Aynı maddenin 5. fıkrasında, tarafların alternatif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurabileceğinin düzenlenmiş olup taraflar THH görevi kapsamındaki uyuşmazlığı arabuluculuk yoluyla çözebileceklerdir. TKHK m. 68/5 f. ile, kanun koyucunun ADR'lere başvurulması yolunun kapalı olmadığına yönelik olduğu ancak THH'lere yönelik bir nitelendirme olmadığı ve THH'lerin kuruluşunun her hangi bir hukuki nitelendirme gereği duyulmadan amaca yönelik olarak düzenlendiği kanaatindeyiz.

⁸³ YARDIM, THH Kararları, s. 594; ERMENEK, s. 617.

⁸⁴ YARDIM, Sempozyum, s. 179; ERİŞİR, Arabuluculuk, s. 331.

⁸⁵ ERİŞİR, Çözüm Usulü, s. 48; ERMENEK, s. 578; TUTUMLU, Vekalet. s. 76.

⁸⁶ TANRIVER, Alternatif Uyuşmazlık, s. 152; ATALI, THH, s. 411; ATALI, Sempozyum, s. 70.

THH'lere belirli bir miktarın altındaki tüketici uyuşmazlıkları konusunda başvurunun zorunlu olması ve devlet yargısının kapalı olması, THH'lerin yargısal faaliyet yürütmeleri ve kararlarının bağlayıcı olması, bu kararlar hakkında yalnızca itiraz başvuru yolu imkânı öngörölmüş bulunması, infazlarının ise ilamlı icra hükümlerine tabi olması kanaatimizce kanun koyucunun THH'lerin uyuşmazlığı nihai çözüme bağlayarak yeniden başvuru konusu yapılmaması iradesini göstermekte olup kararları kesin hüküm teşkil etmektedir. Belirtilen yönleriyle THH'ler zorunlu tahkim özellikleri taşımaktadır. Tarafların uyuşmazlık hakkında ADR yoluna başvurabileceklerine yönelik TKHK m. 68/5 f. düzenlemesi, THH'lere başvuru zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. THH'lerin işleyiş ve inceleme usulleri ise yönetmelikle düzenlenmiş olup tahkikata ilişkin HMK hükümlerine atıf yapılmamıştır. Tam olarak zorunlu tahkim özelliği taşımasa da kanaatimizce THH'lerin zorunlu tahkim olarak nitelendirilmeleri daha uygundur.

THH'lerin faaliyeti yargısal nitelikte olup kuruluş ve işleyişlerinin buna uygun şekilde ve kanunla yapılandırılması gerekmektedir. THH'lerin iş yükünün artışı karşısında, tüketici uyuşmazlıklarının hızlı çözümü amacını gerçekleştirebildiklerini söylemek güçtür.⁸⁷ Kanaatimizce tüketiciye yönelik ürün ve hizmetlerin kalitesi ve standartlarının farklı idari ve ticari düzenlemelerle denetimi sağlanarak, hedeflenen düzeyde tutulması suretiyle uyuşmazlıkların doğuşunun önemli ölçüde baştan önüne geçilmesi mümkündür.

C. Tüketici Hakem Heyetlerinin Karar Verme Zorunluluğu

THH'ler tarafından çözölməsi amaçlanan uyuşmazlıklar, THHY m. 5/1 f.'de, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklar olarak ifade edilmiştir. TKHK m. 68/2 f. ve THHY m. 6/5 f. düzenlemesi ile THH'ler kendilerine yapılan başvuruları gereğini yapmak üzere kabul etmekle zorunlu tutulmuştur. THH'ler, tüketici uyuşmazlıklarında görevli olduğundan yasa ile belirlenmiş olan başvuru sınırı altındaki uyuşmazlıklarda

⁸⁷ TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Topluluk, s. 156; ERİŞİR, s. 43; ATALI, THH, s. 403; TANRIVER, Usul, s. 194; TAŞPINAR AYVAZ, Sempozyum, s. 50.

taleple bağı kalarak inceleme yapmak zorunda olup hiç bir sebep veya gerekçeyle karar vermektten kaçınamazlar. Dolayısıyla THH'ler, önlerine gelen başvuruda taleple bağı kalarak⁸⁸ esasa ilişkin inceleme yapmak ve uyuşmazlığı çözecek şekilde bir karar vermektte yükümlüdürler.⁸⁹ Görevleri dâhilindeki tüketici başvurusunu kabulden imtina etmeleri halinde THH'lerin cezai sorumluluklarına gidilebilecektir.⁹⁰

THHY m. 6/1 f. ve TKHK m. 68/1 f. düzenlemesi ile THH'lerin görev alanına giren uyuşmazlıkların parasal değeri belirlenmiştir. Buna göre, tarafların İİK'daki hakları saklı olmak kaydıyla; değeri dört bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, altı bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise dört bin Türk Lirası ile altı bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Para sınırının belirlenmesinde başvuru tarihi esas alınır. İl ve ilçe THH'leri bakımından farklılık yalnızca para sınırı düzenlemesinden ibaret olup belirlenen para sınırını aşan başvurularda görevsizlik kararı vereceklerdir.⁹¹ Doktrinde THH'lerin görev alanının il, ilçe ve büyükşehir olarak ayrılmış olmasının, tüketiciler bakımından karışıklığa ve zaman kaybına ve masrafa yol açabileceği yönünden haklı olarak eleştirilmiştir.⁹²

THHY m. 6/3 f. ile, başvurunun tek bir uyuşmazlıkla ilgili olması ve uyuşmazlık konusunun parasal sınırları aşması halinde, sınırları aşan kısımdan

⁸⁸ "...Dosya kapsamında; davalı tüketicinin, 15.07.2014 tarihli dilekçesi ile Hakem Heyetine müracaat ettiği ve 09.06.2009 tarihinde kullandığı 10.000,00 TL tutarlı kredi nedeniyle kendisinden haksız kesilen 210,00 TL masraf, 5,50 TL dekont bedeli olmak üzere toplam 215,50 TL nin iadesini talep ettiği anlaşılmaktadır. O halde, taleple bağı kuralı gereği 215,50 TL ye hükmedilmesi gerekeceği açıktır. Tüketici Hakem Heyetince, talep aşılma suretiyle 320,00 TL ye hükmedilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma talebinin kabulü gerekir...", Yargıtay 13. HD., 18.12.2017 T. , E. 2017/6699 K. 2017/12700, (www.lexpera.com.tr, E.T. 29.9.2021).

⁸⁹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 27; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 119; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 106; **TUTUMLU**, s. 81; **KARA**, Tüketici, s. 336; **KARA**, Yeni Kanun, s. 667;

⁹⁰ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1113; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 492; **TUTUMLU**, s. 81.

⁹¹ **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu s. 212,213; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1127; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 76; **BUDAK**, THH, s. 84; **YAĞBASAN**, s. 83; **ŞAHİN MCCARTHY**, 76; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 143; **TUTUMLU**, THH, s. 74; **DÖNER**, s. 166.

⁹² **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 61, 62; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, s. 160, dpn. 142; **ATALI**, THH, s. 405.

feragat edilerek THH'lere başvuru yapılabileceği ancak parasal sınırları aşan kısım için tekrar THH'lere başvuru yapılamayacağı öngörülmüştür. Doktrinde, feragatin HMK m. 307 anlamında talepten vazgeçme olarak düzenlenmiş olduğu ve bunun da Ay. m. 36 ile tanımlanan hak arama özgürlüğünü ihlal ettiği, aynı zamanda Ay. m. 13 ile temel hakların ancak kanunla sınırlanabileceği ve Yönetmelik düzenlemesinin yerinde olmadığı gerekçesiyle haklı olarak eleştirilmiştir.⁹³

TKHK m. 68/4 uyarınca parasal sınırlar, her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır.⁹⁴ Buna göre değerlendirme oranı 2021 yılı için İl THH'lerine başvurularda 7.550 (yedibinbeşyüzelli) TL ve İl THH'lerine başvurularda 11.330 (onbirbinüçyüzotuz) TL olarak uygulanmaktadır.⁹⁵

TKHK m. 68/1'de belirtilen parasal değerlerin üzerindeki uyumsuzluklar için THH'lere başvuru yapılamayacağı düzenlenmiştir. İl ve İlçe THH bakımından görevli THH'nin tespitinde, uyumsuzluk için başvuru tarihi itibarıyla geçerli olan parasal sınır dikkate alınır.⁹⁶ Parasal sınır, asıl alacak toplam talep

⁹³ YAĞBASAN, s. 84; TAŞPINAR AYVAZ, Sempozyum, s. 47; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 483; TUTUMLU, THH, s. 64.

⁹⁴ "...Anılan kanunun 68/1. maddesine göre;...müteakip 4. bendinde ise...hükümü ile belirlenen bu miktarların yıllar itibarıyla artırılması düzenlenmiştir....", Yargıtay 3. HD., T. 19.4.2018 T., E. 2016/14345 K. 2018/4301 (www.legalbanknet, E.T. 29.9.2021).

⁹⁵ Ticaret Bakanlığının 26.12.2020 tarihli ve RG 31346 sayılı 6502 Sayılı TKHK 68. ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6. Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğinin MADDE 3- 2021 yılı için Tüketici Hakem Heyetlerine yapılacak başvurularda değeri: a) 7.550 (yedibinbeşyüzelli) Türk Lirasının altında bulunan uyumsuzluklarda İlçe Tüketici Hakem Heyetleri, b) Büyükşehir statüsünde olan illerde 7.550 (yedibinbeşyüzelli) Türk Lirası ile 11.330 (onbirbinüçyüzotuz) Türk Lirası arasındaki uyumsuzluklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri, c) Büyükşehir statüsünde olmayan illerin merkezlerinde 11.330 (onbirbinüçyüzotuz) Türk Lirasının altında bulunan uyumsuzluklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri, ç) Büyükşehir statüsünde olmayan illere bağlı ilçelerde 7.550 (yedibinbeşyüzelli) Türk Lirası ile 11.330 (onbirbinüçyüzotuz) Türk Lirası arasındaki uyumsuzluklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri, görevlidir.

⁹⁶ "...İl ve ilçe tüketici hakem heyetleri arasındaki tek fark görev alanına ilişkin parasal sınırdır (Yılmaz /Yardım M.: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun, Milli Şerh, İstanbul 2016, s. 1127). .. Yerel Mahkemece tüketicinin ikametgâhının ilçe olduğundan bahisle, il hakem heyetine başvurma zorunluluğu göz ardı edilerek işin esası hakkında hüküm tesisi yerinde görülmemiştir....Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır...", YHGK T.30.06.2020 E.2018/18 K.2020/486. (www.kazanci.com, E.T. 11.3.2021).

miktarı olup başvuru ile birlikte maddi ve manevi tazminat talep edilmiş olması halinde manevi tazminat miktarı da bu toplama dâhildir.⁹⁷ THHY m. 6/5 f. c. 2 ile THH'lerin görev ve yetki alanı dışında kalan başvuruları, başvurunun yapılabileceği yerleri belirtmek suretiyle başvuru sahibine iade edecekleri düzenlenmiştir.⁹⁸ Başvuru konusu uyuşmazlığın miktarının, o yıl için belirlenmiş olan, THH'lere başvuru parasal sınırının üstünde olması halinde başvuru görevsizlik nedeniyle usulden reddedilir.^{99, 100}

THH'lerin karar vermekle yükümlü oldukları uyuşmazlıkların tespitinde, TKHK m. 68/1 ve THYY m. 6/1 ile belirlenen parasal sınırlar dikkate alınacaktır. Tüketici mahkemelerinde görülebilmesi bakımından uyuşmazlığın değerine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır; ancak TKHK m. 68/1 itibariyle çıkarılacak sonuç, başvuru konusu uyuşmazlığın değerinin, düzenlenmiş olan parasal sınırın üzerinde olmasının, tüketici mahkemesi bakımından dava şartı olmasıdır.¹⁰¹ Belirlenen para sınırının altındaki tüketici uyuşmazlıkları bakımından ise THH'lere başvuru zorunludur. Bu nedenle il ve ilçe THH'leri, başvuru tarihi itibariyle, miktarları görev sınırlarında bulunan uyuşmazlıkların çözümlenmesinde görevli tek kurum olarak, başvuruları incelemek ve uyuşmazlık hakkında bir karar vermekle yükümlüdürler.¹⁰² Başvurunun yetkisiz THH'ye yapılması durumunda resen yetkili THH'ye gönderilecek olup farklı bir mercinin görevi dâhilinde

⁹⁷ ŞAHİN MCCARTHY, s. 77; ERİŞİR, Çözüm Usulü, s. 66 vd.; ÇABRİ, s. 1017; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu, s. 213; AKTÜRK/ACAR UMUT, s. 35; KARA, Yeni Kanun, s. 666; TUTUMLU, Tüketici Mahkemeleri, s. 142, 146.

⁹⁸ YAĞBASAN, s. 89; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 493.

⁹⁹ BUDAK, THH, s. 84; KARA, Yeni Kanun, s. 635.

¹⁰⁰ YHGK direnme yoluyla önüne gelen bir uyuşmazlıkta, HMK m. 107 çerçevesinde belirsiz alacak davası şeklinde ileri sürülen alacak isteminde, talep tarihi itibariyle tüketici hakem heyetlerinin zorunlu görev sınırı dâhilinde bir değeri gösterilmiş olduğundan öncelikle tüketici hakem heyetine başvuruda bulunulması gerektiğine ve bu aşama tamamlanmaksızın dava açılması nedeniyle tüketici mahkemesinin dava şartı noksanlığından davanın reddine karar vermesinin usul ve yasaya uygun olduğuna karar vermiştir. YHGK T.4.03.2020 E.2017/551 K.2020/239. (www.kazanci.com., E.T. 15.3.2021).

¹⁰¹ "...dava dilekçesinin dava şartı noksanlığı nedeniyle usulden reddine karar verilmesi gerekirken, mahkemece; uyuşmazlığın tüketici mahkemesince çözümlenmesi gerektiği kabul edilerek ve davanın esasına girilerek hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir ...gerekçesiyle karar bozulmuştur.... somut olay incelendiğinde; 2.500,00TL'ye ilişkin uyuşmazlığın miktar itibari ile tüketici sorunları hakem heyetinin görev sınırı dâhilinde kaldığının kabulü gerekir... Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır...", HGK., E. 2017/614 K. 2021/232 T. 9.3.2021 (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.10.2021).

¹⁰² TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 28; TUTUMLU, THH, s. 59, vd.; YAĞBASAN, s. 89. YILMAZ/YARDIM, s. 1129.

kalmaması durumunda ise, görevsizlik kararı verilerek THHY m. 6/5 uyarınca görevli yerler belirtilerek iade edilmelidir.¹⁰³ Başvurunun belirlenen parasal sınırın üzerinde olması halinde THH'lerin vermesi gereken karara ilişkin herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak görevin kamu düzeninden olması göz önüne alınarak THH'lerin başvuruyu usul yönünden reddetmesi gerekmektedir.¹⁰⁴

D. Tüketici Hakem Heyetlerinin Kurul Olarak Karar Vermesi

THH'lerin toplantı ile karar alma şekli ve verilecek kararın kapsamı ve niteliği THHY ile düzenlenmiştir. THH'lerin toplantı ve karar alma şekli THHY m. 15, verecekleri kararlara ilişkin usul ve esaslar THHY m. 22 ve devamı ile düzenlenmiştir. THHY m. 16 ile üyelerin toplantılara katılması zorunluluğu getirilmiş, toplantıya katılmamanın yaptırımları düzenlenmiştir.¹⁰⁵

THH'ler kararlarını kurul olarak karar vermekte olup toplam beş üyeden oluşmaktadır. THHY m. 15/1 f. uyarınca THH'ler başkan dâhil en az üç üyenin hazır bulunması ile toplanırlar ve toplantıya katılanların oy çokluğu ile karar verirler. THHY m. 15/2 f. uyarınca üyelerin çekimser oy kullanması yasak olup oyların eşit olması halinde başkanın oy kullandığı tarafın çoğunluğu sağladığı kabul edilir. Üyelerin geçerli bir mazereti olması halinde eşit oy çıkması halinde, karar almaya yönelik pratik bir amaçla düzenleme yapıldığı düşünülse de doktrinde, THH başkanının oyuna üstünlük tanınmış olması yönündeki düzenleme, üyelerin eşitliğine aykırılığı ve devlet yargısında dahi bulunmayan bir ayrıcalığın tanınması ve bu tür uygulamaların idari kurumlara özgü olması sebebiyle eleştiri konusu yapılmıştır.¹⁰⁶

¹⁰³ **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 493, yazar, THH'nin görevli olmaması halinde başvuruyu, görevli merciyi "bağlayıcı olmamak kaydıyla" belirtmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **BUDAK**, THH, s. 87, yazar, HMK m. 20 usulünün kıyasen uygulanmasının THH'lerin çabuk ve basit iş görme amacıyla bağdaşmayacağını belirtmiştir.

¹⁰⁴ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1129.

¹⁰⁵ **BUDAK**, THH, s. 92, yazar, THHY m. 17 ile hâkimin yasaklılığı sebebi olan bütün hallere yer verildiğini belirterek genel olarak heyet üyesinin "tarafsızlığından şüpheliyi gerektirecek önemli bir sebebin" bulunması halinde THH toplantısına katılmaktan kaçınması, bu halin THHY m. 16/1 f. bakımından, toplantıya katılmamak için "geçerli bir mazeret" sayılması gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 107.

¹⁰⁶ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 106; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 78; **TUTUMLU**, THH, s. 107.

THH'lerin karar alma süresi THHY m. 23 ile belirlenmiş olup buna göre başvuru, tarih ve sırasına göre en geç altı ay içinde görüşülür ve karara bağlanır. Yapılan başvurunun niteliği, başvuru konusu, mal veya hizmetin özelliği gibi hususlar dikkate alınarak, karar süresi en fazla altı ay daha uzatılabilir. Tarafların ivedi inceleme talebinde bulunması ve bu talebin başkan tarafından uygun görülmesi halinde başvuru, THH'lerce öncelikle gündeme alınarak sonuçlandırılır. Belirtilen süreler temenni mahiyetinde düzenleyici süreler olup bu sürelerin dışına çıkılması kararın geçerliliğini etkilemeyecektir.¹⁰⁷ THHY m. 23/3 f. ile Türkiye'de ikameti bulunmayan yabancı uyruklu tüketicilere başvuru sırası önceliği tanınarak incelemenin ivedi kapsamında 6 ay süre içinde görülmesi düzenlenmiştir.¹⁰⁸

THHY m. 24/1 f. ile THH kararının, toplantıda alınan kararlara ilişkin Tüketici Bilgi Sistemi üzerinden doldurulması¹⁰⁹ ve toplantıya katılan başkan ve üyeler tarafından imzalanarak arşivlenmesi, bir örneğinin dosyasında muhafaza edilmesi düzenlenmiştir. Karar tutanağının kapsamı zorunlu asgari hususlar THHY m. 24/2- 3 f.¹¹⁰ ile düzenlenmiş olup buna göre, “(2) karar tutanağı asgari aşağıdaki hususları kapsar: Kararı veren tüketici hakem heyeti ile başkanın, üyelerin ve raportörün ad ve soyadları, b) Karar numarası, c) Karar tarihi, ç) Tarafların ad ve soyadları veya unvanları, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, varsa vekillerinin ad ve soyadları ile adresleri, d) Başvuru tarihi, e) Başvuru sahibinin talebi, f) Uyuşmazlık bedeli, g) Uyuşmazlık konusu, ğ) Olayın özeti, h) Şikayet edilenin savunmasının özeti, ı) İnceleme ve gerekçe, i) Karar, kararın tüketici lehine verilmesi durumunda varsa tebligat ve bilirkişi ücretleri, itiraz merci ve süresi, j) Kararı veren başkan ve üyelerin imzaları, (3)¹¹¹ Karar

¹⁰⁷ PEKCANITEZ, THH, s. 54; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 108, yazar, THH'lerin tüketici uyuşmazlıklarına hızlı çözüm bulma kuruluş amacına uygun şekilde, hedef olarak nitelendirilebilecek bu inzibati sürelerin azami üç ay artı üç ay şeklinde öngörülmesinin daha uygun olacağı görüşünü ifade etmiştir; ERMENEK, s. 601.

¹⁰⁸ YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 107; BUDAK, THH, s. 95; ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 731; AKTÜRK/ACAR UMUT, s. 43; TUTUMLU, THH, s. 103,104.

¹⁰⁹ 11.8.2017 T. RG 30151 sayılı değişiklik ile THHY Ek-2 formu kaldırılmıştır.

¹¹⁰ 11.8.2017 T. RG 30151; değişiklikten önce düzenleme, kararın aydınlatıcı olmaması ve tüketicilerin hak kaybına uğramalarına yol açabilecek sonuçları bakımından eleştirilmiştir, TEKİN, s. 48.

¹¹¹ Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik m. 7. İle eklenmiştir, 11.8.2017 T., RG: 30151.

kısmında, gerekçe tekrar edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen karar ile taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında, açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde yazılması zorunludur.

Karar tutanağı kapsamında gerekçenin zorunlu tutulmuş olması ve gerekçe ile hüküm bir birinden ayrı ve net şekilde ifade edilmesine yönelik THHY m. 24/3 f. hükmünün eklenmesi, kararın gerekçeli yazılması yönünden önem taşımakta olup yerinde bir düzenlemedir. Böylece kararın infazında sorun yaratacak şekilde kararın net anlaşılmasının önüne geçilmiştir. THH kararlarının özensiz ve gerekçesiz şekilde verilerek, gerekçe ile sonucun tutarsız olması uygulamada sıkça karşılaşılan bir durumdur. THH'lerin edaya ilişkin kararlarının icra edilebilmesi için, net ve tereddüde mahal bırakmayacak şekilde yazılmaları gerekmektedir.¹¹² Doktrinde, THH üyelerinin donanım eksikliği karşısında, TKHK m. 70/4 f. 2.c. ve THHY m. 27 ile düzenlenmiş olan maddi hataların düzeltilebilmesine benzer şekilde THH kararlarının tavzihine yönelik düzenlemeye yer verilmemiş olması eleştirilmiştir.¹¹³ Raportörlerin yeterli bilgi ve donanım sağlanmadan atanması, THH'ler bünyesinde yalnızca bir hukukçu olarak avukatın bulunması, kararda hükmün kanuni unsurlarına yer verilmemesi, karşılaşılan gerekçe eksikliklerinin sebepleri arasında sayılabilir.¹¹⁴ Bütün mahkeme kararlarının gerekçeli olması, Ay. m. 141/3 f. ile adil yargılanma hakkı ilkesi bakımından güvence altına alınmış, ayrıca HMK m. 294/4 f. ve m. 297/1-c bendi, CMK m. 34/1 f. ve m. 230, İYUK m. 24/e. ile kararda gerekçe bulunması zorunluluğu düzenlenmiştir. AYM tarafından THH'lerin mahkeme olmadığı kabul edilmiş ise de kararlarının uyuşmazlığı çözücü mahiyette ve tarafları bağlayıcı olması bakımından, gerekçe zorunluluğu öngörülmüş olması adil yargılanma

¹¹² **YARDIM**, THH Kararları, s. 599, 600; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 113; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 505; **TUTUMLU**, THH, s. 108; **PEKCANİTEZ**, THH, s. 55; **KARSLI, Abdürrahim**, İcra ve İflâs Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014, (İcra), s. 399; **TUTUMLU, Mehmet Akif**, "Tüketici Hakem Heyeti Kararlarında Gerekçe Sorunu", TAHD, C. 13, S. 139, Mart 2018, s. 124-128, (Gerekçe), s. 125; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 375.

¹¹³ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1173; HMK m. 437 hükmünün kıyasen uygulanması önerilmiştir; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 114, yazar, THH kararlarının tavzih edilebilmesine dair özel bir düzenleme bulunmamasını eleştirmiş ve mevcut düzenlemenin tavzihi içermediğini vurgulamıştır, dpn. 27.

¹¹⁴ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 113; **ÇELİK**, Yusuf, Tüketici Hakem Heyetleri, Kırıkkale Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 130; **KORKUT**, 116.

hakkı açısından önemli olup gerekçe bulunmamasının itiraz başvurusu sebebi oluşturduğu hususunda bir tereddüt olmamalıdır.¹¹⁵

II. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN İNCELEME USULÜ VE VEREBİLECEKLERİ KARARLAR

A. Tüketici Hakem Heyetlerinin Başvuruyu İnceleme Usulü

1. Tüketici Hakem Heyetlerine Başvuru Şekli

THHY m. 11 ile THH'lere başvuru şekli düzenlenmiştir. Buna göre elden başvurular, şahsen ve ya vekil aracılığıyla uyuşmazlık konusunu içeren bir dilekçe ile yapılır; delil bulunması halinde dilekçeye eklenir. Eksiklikler THH'ce tamamlanır.¹¹⁶ Ayrıca posta yoluyla veya elektronik ortamda e-Devlet kapısı üzerinden ve Tüketici Bilgi Sistemindeki (TÜBİS) başvuru formu eksiksiz doldurulması ve varsa bilgi ve belgelerin sisteme yüklenmesi yoluyla yapılabilir.¹¹⁷ THHY m. 11/2-3 f. uyarınca aynı uyuşmazlık hakkında THH'ye bir kez başvuru yapılabilecek ve birden fazla THH'ye başvuru yapılamayacak olup THH'ce resen veya diğer tarafın itirazı üzerine derdestlik dikkate alınacaktır.¹¹⁸

THHY m. 7/3 f. uyarınca, başvurular, tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu veya tüketici işleminin yapıldığı yerdeki THH'ye yapılabilir. İl ve ilçe THH görevi TKHK m. 68/1 ile belirlenen para sınırına göre belirlenecektir. THH kurulmayan ilçelerde Bakanlıkça o ilçe için belirlenen THH yetkilidir. THHY m. 7/3 f. uyarınca, THH kurulmayan yerlerde başvuru ilçe kaymakamlığına

¹¹⁵ ERİŞİR, Çözüm Usulü, s. 79; ERMENEK, s. 602; TUTUMLU, Gerekçe, s. 125.

¹¹⁶ PEKCANITEZ, Makaleler THSH, s. 360.

¹¹⁷ AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 477, 491; TUTUMLU, THH, s. 97 vd.

¹¹⁸ BUDAK, THH, s. 91, yazar, düzenleme ile, HMK m. 114/1 ve m. 115'ten farklı olarak derdestliğin resen dikkate alınması kuralından uzaklaşıldığına vurgu yapmış ve olası mükerrerlik bakımından eleştirmiştir.

yapılabilecek ve kaymakamlıklarca gereği yapılmak üzere Bakanlıkça belirlenen yetkili THH'ye intikal ettirilecektir.¹¹⁹

2. Tüketici Hakem Heyetlerinin Başvuruyu Usul Bakımından İncelemesi

THH'ler, yapılan başvuruyu, başvuru şartlarını taşıyıp taşıyamaması bakımından öncelikle usul açısından inceler. TKHK'da belirtilen THH'lere başvuru şartlarının bulunması, diğer kanunlarda belirtilen başvuru koşullarının bulunması ve başvurunun THHY m. 11 ile belirtilen şekilde yapılmış olması aranacaktır. Başvurunun THH'lerin görev ve yetki alanında olması (THHY m. 5/1, m. 6/1, m. 7),¹²⁰ karşı taraf bulunması, taraf ehliyeti bulunması, derdest ve kesinleşmiş başvuru olmaması (THHY m. 11/4 f.), başvurunun THH'lerde görülerek karara bağlanmasında hukuki yarar bulunması gerekmektedir. THH'lerce usul koşullarını haiz olmayan başvurunun usulden reddine karar verilir.¹²¹ Doktrinde, parasal sınır itibariyle tüketici mahkemelerinin görevli olduğu uyuşmazlıkla ilgili THH'lere başvuru yapılması halinde, THH'lerin görev sınırını aşan miktardan feragat edilebileceğine ilişkin düzenleme bulunmaması eleştirilmiştir.¹²²

THHY m. 6/5 f. 2.c. uyarınca THH'ler, görev ve yetki alanı dışında kalan başvuruları, tüketicinin başvuru yapabileceği yerleri de belirterek başvuru

¹¹⁹ **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 477; **BUDAK**, THH, s. 86; yazar, THH olmayan yerlerde yetkiye ilişkin THHY'de kural koyulmaksızın Bakanlıkça belirlenmesinin kanuna aykırı olduğu yönünde eleştirmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 97; **KARA**, Yeni Kanun, s. 658.

¹²⁰ "...davalının kaçak elektrik kullandığının dosya kapsamı ile sabit olduğu, davalının 6502 sayılı Yasada tanımlı "tüketici" olmadığı taraflar arasındaki uyuşmazlığın 6502 sayılı Yasa kapsamında kalmadığı anlaşılmaktadır. Yine hemen belirtmek gerekir ki, davacı ile davalı arasındaki ilişki abonelik sözleşmesinden kaynaklanmamakta olup, yukarıda vurgulandığı üzere davada Tüketici Yasası değil genel hükümler uygulanacaktır..." Yargıtay 3. HD18.05.2018 T. E.2016/11883 K.2018/5462 (www.legalbank.net, E.T. 19.8.2021).

¹²¹ **BUDAK**, THH, s. 85; **KARA**, Yeni Kanun, s. 648.

¹²² **BUDAK**, THH, s. 85, yazar, hukuki bilgisizliği sebebiyle devlet mahkemeleri yerine tüketici hakem heyetine başvuran tüketiciye başvurusunun görev sınırını aşan kısmından (HMK m. 307'ye kıyasen) feragat ederek, tüketici hakem heyetinde karara bağlanmasını talep etme hakkı tanınması gerektiği görüşünü ifade etmiş ve THHY m. 6/3 f'ye dikkat çekmiştir, dpn. 22, HMK m. 307 'Feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir' şeklinde olup THHY m. 6/3 f. 'Başvurunun, tek bir uyuşmazlıkla ilgili olması ve uyuşmazlık konusunun bu maddede belirtilen parasal sınırları aşması halinde, sınırları aşan kısımdan feragat edilerek tüketici hakem heyetine başvuru yapılabilir. Parasal sınırları aşan kısım için tekrar tüketici hakem heyetine başvuru yapılamaz' şeklindedir.

sahibine iade eder. THH tarafından, başvuruda belirtilen miktarın TKHK m. 68/1 f. ve THHY m. 6 ile belirlenen parasal sınırın üstünde olması veya uyuşmazlığın tüketici yargılaması dışında olması durumunda başvuru usulden reddedilir. Bu durumda HMK m. 20 uygulanması söz konusu olmayıp başvurucu istediğinde, mahkemede dava açabilecektir.¹²³ TKHK m. 68/3 uyarınca başvurunun, tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu veya tüketici işleminin yapıldığı yerdeki yetkili THH'ye yapılmamış olması halinde, yetkili merci gösterilir ve iade edilir. Doktrinde, ivedilik bakımından başvurunun resen yetkili THH'ye gönderilmesi gerektiği savunulmaktadır.¹²⁴

Başvurunun tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğan uyuşmazlığa ilişkin olması ve başvurucunun tüketici veya müteşebbis/satıcı/sağlayıcı olması gerekmekte olup bu hususlar THH tarafından resen incelenecektir. THH'ye tüketiciler dışında müteşebbis/satıcı/sağlayıcılar tarafından başvuru yapılıp yapılamayacağı konusunda net bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda doktrinde, müteşebbis/satıcı/sağlayıcıların kural olarak THH'lere başvuru yapamayacaklarına dair görüş¹²⁵ olduğu gibi müteşebbis/satıcı/sağlayıcıların da THH'lere başvuru yapabileceklerini savunan görüşler vardır.¹²⁶ Yargıtay, müteşebbis/satıcı/sağlayıcıların THH'lere başvuru yapabilecekleri yönünde karar vermektedir.¹²⁷

¹²³ YAĞBASAN, s. 103; BUDAK, THH, s. 87; ERİŞİR, Arabuluculuk, s. 330.

¹²⁴ BUDAK, THH, s. 87; YAĞBASAN, s. 103; ERMENEK, s. 597; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu, s. 214; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 477.

¹²⁵ ASLAN, İsmail Yılmaz, Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Sorunu, İBD, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Kasım 2007, s. 3-23, (Görev Alanı), s. 5; ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 722, yazar, THH'lerin kuruluş amacının tüketicilerin korunması olduğunu ve müteşebbis/satıcı/sağlayıcı tarafından başvuru yapılmasının amaca ters olduğu, sözleşmeden kaynaklı bedel uyuşmazlıklarının ise TKHK m. 5/7 f. ile kanun kapsamı dışında bulunduğu görüşünü ifade etmiştir.

¹²⁶ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 28; ŞAHİN MCCARTHY, s. 75; TUTUMLU, THH, s. 75, yazar, satıcı ve sağlayıcıların düşük miktarda alacaklarına dair icra takiplerine tüketicilerin itiraz etmesiyle tahsilde imkânsızlık oluşacağını belirterek bu şahıslar için de öncelikle THH'lere başvuru zorunluluğunu vurgulamıştır; ERMENEK, s. 592; YAĞBASAN, s. 88, yazar, özellikle mal teslimi ve hizmet yapılmasına dair sözleşmelerden kaynaklanan alacakların tüketiciden tahsil edilememesi halinde THH'lere başvurunun zorunlu olacağını belirtmiştir.

¹²⁷ "...Hakem Heyetinin de tacir olan davacının, tacir olması nedeniyle talep hakkının olmadığı ve şikayet hakkının bulunmadığından bahisle talebini reddettiğini, ... mahkemece, ... işin esası incelenmek suretiyle sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesis etmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.", Yargıtay 13 HD T. 25.11.2008, 13. HD., E. 2008/7449 K. 2008/14015, (www.lexpera.com.tr, E.T. 29.9.2021).

THHY m. 22/3 ile THH'lerin kararlarında, uyuşmazlık bedelinin ve başvurunun talebinin Türk Lirası cinsinden belirtilmesinin zorunlu olması düzenlenmiştir. Şayet uyuşmazlık bedeli döviz ise, başvuru tarihi itibarıyla TC Merkez Bankası efektif döviz satışı kuruna göre TL bedeli dikkate alınacaktır.¹²⁸

3. Tüketici Hakem Heyetlerinin Başvuruyu Esas Bakımından İncelemesi

THHY m. 12/1 f. ve TKHK m. 69 uyarınca THH'ler uyuşmazlık konusuna ilişkin her türlü bilgi ve belgeyi taraflardan, ilgili kurum veya kuruluşlardan isteyebilir.¹²⁹ THHY m. 12/3 f.'ye göre, istenen bilgi ve belgelerin sunulması için tebliğ tarihinden itibaren en fazla otuz gün süre verilir. Talep edilmesi ve uygun görülmesi halinde bu süre uzatılabilir. İstenilen bilgi ve belgelerin verilen süre içinde sunulmaması halinde dosyada mevcut bilgi ve belgeler üzerinden karar verilir. (THHY m. 12/4 f.). Düzenleme HMK m. 220/3 f. hükmüne uygun yapılmıştır.¹³⁰ Ancak düzenleme doktrinde, eksik bilgi ve belge içeren başvuruların ya da THH'lerin istediği bilgi ve belgelerin sunulmadığı durumlarda diğer tarafın aleyhine karar verilebilecek olması nedeniyle eleştirilmiştir.¹³¹

THH'lerde tahkikatın yazılı olması esas olup THHY m. 18 uyarınca raportörün hazırladığı dosya üzerinden inceleme yapılır. Gerekli görülmesi halinde ayrıca taraflar ve bilirkişi dinlenilir.¹³² Ancak hangi durumlarda tarafların davet edilerek dinlenileceği düzenlenmemiş olup dosya üzerinden karar verilmesi, kural olarak uygulanmaktadır. THH'lerde taraflar dinlenilmeden karar verilmesi

¹²⁸ YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 107; TUTUMLU, THH, s. 104.

¹²⁹ YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 106; ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 732; YAĞBASAN, s. 95; BUDAK, THH, s. 89; TUTUMLU, THH, s. 97.

¹³⁰ HMK m. 220/3 f şu şekildedir “Belgeyi ibraz etmesine karar verilen taraf, kendisine verilen sürede belgeyi ibraz etmez ve aynı sürede, delilleriyle birlikte ibraz etmemesi hakkında kabul edilebilir bir mazeret göstermez ya da belgenin elinde bulunduğunu inkâr eder ve teklif edilen yemini kabul veya icra etmezse, mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir”; ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 732; YAĞBASAN, s. 95; TUTUMLU, THH, s. 97.

¹³¹ BUDAK, THH, s. 91, yazar, HMK'nın senet ve belgelerin ibrazı mecburiyetine ilişkin kuralların 219 ila 221. maddelerinin kıyasen uygulanması veya elinde olduğu bilindiği halde sunmayan taraf aleyhine ispatın gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

¹³² ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 732; YAĞBASAN, s. 94; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 106; TUTUMLU, THH, s. 95, 98.

doktrinde haklı olarak eleştirilmiş ve hukuki dinlenilme hakkına aykırı olduğu ve adil yargılanma ilkesinin ihlali niteliğinde olduğu belirtilmiştir.¹³³

THHY m. 22/1 f. uyarınca THH uyuşmazlık ile ilgili karar verirken tarafların talebiyle bağlıdır. Düzenleme, HMK m. 24 ile öngörülen tasarruf ilkesiyle uyumlu olup THH'ler kendiliğinden uyuşmazlık konusunu ele alıp inceleme konusu yapamaz.¹³⁴ Ancak THHY m. 22/1 hükmü uyarınca, görev para sınırının aşılması kaydıyla, talep edilen miktardan daha fazlasına veya daha azına karar verilebilecek olup THH'lerin net miktarın hesaplanmasının imkânsız olduğu durumlar için belirsiz alacak davası mahiyetinde başvuru kabulü¹³⁵ söz konusudur.¹³⁶ Böylece THH'lerin görevi dâhilinde, talep sonucu miktarının öngörülemediği uyuşmazlıklarda THH'lere başvuru yapılabilecektir. Mülga 4077 s.k. döneminde THH'lerin görev sınırını aşacak şekilde başvuru yapılabilmekte ve delil niteliğinde karar elde edilebilmekteydi. THHY m. 6/1 f. uyarınca görev para sınırını aşan başvuru yapılamayacak olup belirsiz alacak başvurusu sonucu kesinleşen miktarın THH'lerin görev sınırının üzerinde çıkması halinde görevsizlik kararı verilerek başvurunun sahibine iade edilmesi

¹³³ **TOPUZ**, Sempozyum, s. 95; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 139, yazar, THH kararlarının, THHY m. 18'e rağmen dosya üzerinden karar vermekte olduğuna işaret etmiştir; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 47, 52; **YEŞİLOVA**, s. 115; **PEKCANITEZ**, Makaleler THSH, s. 362; **PEKCANITEZ**, THH, s. 54, yazar, tarafların dinlenilmesi halinde, silahların eşitliği ilkesi gereği her iki tarafın da çağrılması gerektiğini belirtmiştir; **ATALI**, Sempozyum, s. 79; **BUDAK**, THH, s. 101, yazar, başvuruları karara bağlamanın hukuk bilgisini gerektiren bir meslek faaliyeti olarak ortaya çıktığını ve bu konuda belirleyici rolü kamu görevlisi raportörün oynadığını belirtmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 95, **KORKUT**, s. 134.

¹³⁴ **YAĞBASAN**, s. 96, yazar, makalesinde THH'lerin incelemeyi taraflarca getirilme ilkesine (HMK m. 25) göre mi yoksa re'sen araştırma ilkesine göre mi yapılacağı konusunda kanunda net düzenleme bulunmadığını ve THH'lerde, usul hükümleriyle çelişecek şekilde, tüketicinin korunması zorunluluğu gereği kendine özgü bir resen araştırma ilkesi uygulandığını belirtmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 105.

¹³⁵ "...Kaldı ki davacı tarafından haksız olarak yapıldığı iddia edilen kesintinin iadesi için miktar belirtmeksizin Tüketici Sorunları Hakem Heyetine harçsız olarak başvurulması mümkündür..." Yargıtay 13. HD., 24.10.2018 T., E. 2018/5120 K. 2018/10055, (www.legalbanknet, E.T. 30.9.2021); "...Somut olaya belirsiz alacak davası koşullarından olan, "Talep sonucu miktarının belirlenmesinin imkansız veya davacıdan beklenemeyecek olması," şartları yukarıda açıklanan nedenler karşısında mevcut değildir..." Yargıtay 13. 9.10.2019 T., HD., E. 2017/6157 K. 2019/9572, (www.legalbanknet, E.T. 30.9.2021).

¹³⁶ **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 722; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 732; **YAĞBASAN**, s. 92; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 499, yazar, THH'lerde kısmi talepte bulunulabilmesi gerektiği kanaatini belirtmiştir; aksi yönde bkz. **TUTUMLU**, THH, s. 90.

gerekmektedir.¹³⁷ Doktrinde düzenleme, HMK m. 107 ile öngörülen belirsiz alacak davasına paralel olarak ancak daha geniş şekilde ve yönetmelikle yapılmış olması yönünden eleştirilmiştir.¹³⁸ Doktrinde, THH'ler nezdinde belirsiz alacak başvurusu incelemesi yapılabilmesi konusunda görüş birliği mevcut değildir. Bir görüş, kesin talep sonucunun belirlenmesinin tahkikat gerektirdiği ve THH'lerin mahkeme olmaması nedeniyle belirsiz alacak taleplerinin ancak tüketici mahkemelerinde söz konusu olabileceğini savunurken¹³⁹ diğer bir görüş, THH'ler nezdinde müteşebbis/satıcı/sağlayıcılardan bilgi ve belge teminindeki güçlüklerin tüketici bakımından alacağın belirlenmesini zorlaştırdığını, zorunlu olarak başvurulması öngörülen THH'lerde belirsiz alacak talebinde bulunulamamasının adil yargılanma hakkına aykırı olacağını savunmaktadır.¹⁴⁰ Belirsiz alacak başvurularında kesin miktarın THH'lerin görev sınırının üzerinde çıkabileceği ihtimali karşısında, usul ekonomisi ilkesi gereğince, tüketici mahkemelerine başvuru imkânı tanınması ve tüketici mahkemelerince bu tür başvurularda TKHK m. 68/1 f. ile belirlenen para sınırına tabi olmadan uyuşmazlığın çözümlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.¹⁴¹

THHY m. 22/2 f. uyarınca, aynı tüketici işleminden kaynaklanan birden fazla uyuşmazlık için ayrı ayrı başvuru yapılması durumunda, uyuşmazlığın toplam değerinin THH'lerin görev sınırında kalması şartıyla, uyuşmazlıklar hakkında tek bir başvuruda birleştirilerek karar verilebilir. Başvuruların birleştirilmesi resen yapılabileceği gibi talep üzerine de yapılabilir. Düzenleme,

¹³⁷ **ERİŞİR**, Belirsiz Alacak, s. 101; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 69, yazar, başvurunun iade edilmesinin usul ekonomisi ilkesini zedeleyici olduğu görüşünü ifade etmiştir.

¹³⁸ **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1048, yazar, belirsiz alacak davasının kendine özgü bir yapısı olduğu ve THH'lerin incelemesine uygun olmadığı, THHY m. 21/1 f. ile kanunla tanınmayan bir yetkinin yönetmelikle düzenlenmiş olduğu görüşünü ifade etmiştir, dpn. 259; **AKKAN/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 193; **ERİŞİR, Evrim**, "Belirsiz Alacak Davasının Tüketici Hukukunda Gösterdiği Özellikler", Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, Ertan Yardım, Argun Karamanlioğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, (Belirsiz Alacak), s. 97 vd.

¹³⁹ **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1048, 1049; **AKKAN/PEKCANITEZ** Usul, s. 193; **ERİŞİR**, Belirsiz Alacak, s. 98,99, yazar, belirsiz alacak davalarında nihai talep sonucu belirlendiğinde mahkemeden talep sonucunun artırılması mahkemeden talep edilirken, THHY m.21/1 f. düzenlemesi ile THH'lerin resen sonuca hükmedebilmesinin silahların eşitliği prensibine aykırı olduğu görüşünü ifade etmiştir.

¹⁴⁰ **TUTUMLU**, Hakem heyetleri, s. 145.

¹⁴¹ Aynı görüşte **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1048, **KORKUT**, s. 87; benzer yönde **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 69.

HMK m. 166 düzenlemesindeki davaların birleştirilmesi gibi olup her başvuru hakkında ayrı inceleme ve karar verilecektir. Başvuruların birleştirilmesi zorunlu olmayıp THH'lerin görev sınırının korunması gözetilmiştir.¹⁴² THHY'de delillerle ilgili düzenleme yapılmamış olup bilirkişi incelemesini içeren m. 19-20-21 hükümleri 1.1.2021 itibariyle yürürlükten kaldırılmıştır.¹⁴³

THH'lerin inceleme usulünün kanunla düzenlenmemesi, THHY'de HMK'nın ilgili düzenlemelerine atıfta bulunulmamış olması, ispat ve delil ikamesi düzenlemelerine yer verilmemesi, mahkemelerce yerine getirilen tanık, keşif, yemin gibi tahkikata ilişkin delillere başvurulamamasına sebebiyet vermekte olup doktrinde hak arama hürriyeti, adil yargılanma hakkı, ispat ve hukuki dinlenilme hakkı bakımından haklı eleştirilere neden olmaktadır.¹⁴⁴ Yasal düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle THH'ler uygulamada keşif kararı vermemekte ve tanık dinlememekte, yalnızca bilirkişilik kurumuna başvurmaktadır.¹⁴⁵ Oysa daha düşük meblağlı olması, THH'lerin görev para sınırına giren tüketici uyuşmazlıklarının niteliğinde bir değişikliğe yol açmamakta ve tahkikat yapılarak ulaşılabilecek sonuca göre karar verilmesi gereğini ortadan kaldırmamaktadır.¹⁴⁶ THH'ler nezdindeki incelemede tahkikata dair HMK hükümlerinin uygulanamaması ve geçici korumaya ilişkin tedbir kararı

¹⁴² **TUTUMLU**, THH, s. 105; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 374; **KARA**, Sorunlar, s. 300.

¹⁴³ 9.7.2020 T., RG 31180.

¹⁴⁴ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1008,1009, **YARDIM**, THH Kararları, s. 594; **TAŞPINAR AYVAZ**, Sempozyum, s. 45 vd.; **ATALI**, Sempozyum, s. 76 vd.; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 72; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 81; **BUDAK**, THH, s. 89; **ERİŞİR**, Arabuluculuk, s. 322; **YEŞİLOVA**, s. 138.

¹⁴⁵ **ERMENEK**, s. 600, uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde veya genel mahkemelerde görülmesi halinde tüm kesin ve takdiri delillerle ispat yapılabilecekken THH'lerin yalnızca bilirkişi incelemesi yapılabilmesi ve duruşma yapılmamasının hak arama özgürlüğüne ve TKHK'nın amacına aykırı olduğu görüşünü ifade etmiştir; **ATALI**, THH, s. 115; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 52; **KORKUT**, s. 149; **KARA**, Yeni Kanun, s. 645, yazar, THH'lerin tanık dinleyebileceğini ve istinabe yoluyla tanık dinletebileceği görüşünü ifade etmiştir; **YAĞBASAN**, s. 97, 98, yazar, THH'lerin tüketici mahkemelerinin başvurabildiği tüm delillere başvurabilmesi ve tüm delilleri toplayabilmesi gerektiği, aksinin ispat ve hukuki dinlenilme haklarının ihlaline yol açacağını, yemin, tanık ve keşif delillerinde THH'lerce cezai yaptırıma yönelik uygulama yapılamamasının bu delillere başvurmaya engel olmadığı ve bu hususların Kanunla düzenlenmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir, karşı görüşte bkz. **TUTUMLU**, THH, s. 90, aynı yönde **BUDAK**, THH, s. 93, yazar, istisnai hallerde bilirkişilik dışındaki ve THH'lerin incelemesine uygun düşen delillere başvurulabilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

¹⁴⁶ **ATALI**, Sempozyum, s. 76.

verilememesi, uygulamada tüketicilerin mağduriyetine sebebiyet vermektedir.¹⁴⁷ Kanaatimizce THH'lerin kuruluşlarının, yargılama niteliğindeki faaliyetlerine uygun şekilde yapılandırılarak kanunla düzenlenmesi ve medeni usul kuralları çerçevesinde inceleme yapabilmelerinin sağlanması gerekmektedir.

Tarafların THH'ler nezdinde delil sözleşmesi yapmalarını kısıtlayan düzenleme bulunmamaktadır; ancak delil sözleşmesinin TKHK m. 5 anlamında haksız şart barındırmaması gerekmektedir.¹⁴⁸

B. Tüketici Hakem Heyetlerinin Verebileceği Karar Çeşitleri

THH'ler usulüne uygun yapılan başvuruyu esastan inceleyerek dört şekilde karar verebilirler. İnceleme sonucu; başvurunun haklı olduğu sonucuna kanaat getirmeleri halinde kabulüne, kısmen haklı olduğu sonucuna varmaları halinde kısmen kabulüne, başvurunun haklı olmadığı sonucuna varmaları halinde reddine karar verebilirler.¹⁴⁹ Kabul ve ret kararları dışında, THHY m. 22/8 f. ile, başvuru konusu uyuşmazlığın THH'ler tarafından karar verilmeden önce çözümlendiğinin ispatına yönelik bilgi ve belge sunulması halinde, THH'lerin, uyuşmazlığın konusuz kalması nedeniyle, karar verilmesine yer olmadığına karar vereceği düzenlenmiştir. Tarafların uyuşmazlık konusunda sulh sağladıklarına ilişkin THH'lere belge sunma ve ispat zorunluluğu getirilmiş olması doktrinde eleştirilmiş olup sulha ilişkin beyanın yeterli olması gerektiği savunulmuştur.¹⁵⁰ Taraflar, THH'ler tarafından verilen bu kararlara karşı tüketici mahkemesinde itiraz hakkına sahiptir.¹⁵¹

¹⁴⁷ "...henüz açık olan mobil ödeme yapılan hattında iletişime kapatılmasının engellenmesi" bakımından ihtiyati tedbir kararı verilmesini talep etmiştir...Gerek usul kanununda gerekse tüketici mevzuatında "Tüketici sorunları hakem heyetlerine" ihtiyati tedbir kararı verme yetkisi verilmemiştir....", Yargıtay 17.02.20203 T., HD., E. 2019/6228 K. 2020/1362, (www.lexpera.com.tr, E.T. 29.9.2021).

¹⁴⁸ **TANRIVER**, Usul, s. 824; **ERMENEK**, s. 595; **SERT SÜTÇÜ, Selin**, "Elektronik Ticarete Tüketicinin Korunması" 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Tüketicinin Korunması, Ed: Selin SERT SÜTÇÜ, Ankara, 2019, s. 15-28, s. 23.

¹⁴⁹ **ÖZEL**, Tüketici, s. 334; **KARA**, Yeni Kanun, s. 656 yazar, THH'lerin göreve veya yetkiye ilişkin hususlarda usul yönünden ret kararı verebilecekleri gibi esasa yönünden de ret kararı verebilecekleri görüşünü ifade etmiştir.

¹⁵⁰ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 79, 80; **YAĞBASAN**, s. 102; **TUTUMLU**, THH, s. 106.

¹⁵¹ **KARA**, Yeni Kanun, s. 671; **ÖZEL**, Tüketici, s. 335.

C. Yargılama Giderlerine Karar Verilmesi

1. Tüketici Hakem Heyetlerinde Yargılama Giderleri

Yargı ile yargılama kavramları eş anlamlı olmayıp içerik bakımından farklılık göstermektedir. Yargı kavramı, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde mahkemeler yanı sıra icra daireleri dâhil olmak üzere uyuşmazlıkların çözümü için başvurulabilecek mercileri, yargılamayı ve bunun haricindeki çözüm usullerini işaret etmek için kullanılır. Yargılama kavramı ise, dar anlamıyla mahkemelerce uygulanan çözümü veya geniş anlamda tahkimi de kapsayacak biçimde, kesin hükme yönelik prosedürü tanımlamaktadır.¹⁵² Yargılamada yapılan giderler genelde harç, yargı masrafı ile karşı tarafa ödenecek vekâlet ücreti kalemlerinden oluşmaktadır.¹⁵³

HMK m. 323 ile yargılama giderlerinin kapsamı belirtilmiş olup geniş anlamda ileride üçüncü bölümde tüketici mahkemesinin verebileceği kararlar kapsamında incelenecektir.¹⁵⁴ Mevzuatta THH'lere ilişkin yargılama gideri terimi tercih edilmemiştir. TKHK'da m. 82'de, diğer tüketici kuruluşları ile birlikte 'tüketici hakem heyetlerinin faaliyetlerine ilişkin masraflar' şeklinde 'THH faaliyet masrafı' olarak bahsedilmiş, THHY m. 30'da 'Yönetmeliğin uygulanmasından kaynaklanan giderler' şeklinde 'gider' olarak bahsedilmiş, yargılama gideri terimi kullanılmamıştır.¹⁵⁵ THH'lerin hukuki niteliği hususunda Kanundaki belirsizliklere ve doktrindeki farklı görüşlere paralel olarak, THH'ler bazında yapılan giderlerin tanımlanması hususunda da görüş birliği olmaması

¹⁵² **YARDIM, M. Ertan**, "Tüketici Uyuşmazlıklarında Giderler", 6. Tüketici Hukuku Konferansı Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2016- 2017, Ed.: İsmail Çakır, Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Hamide Zafer, İstanbul, 2017, s. 248-264, (Giderler), s. 250.

¹⁵³ **YARDIM**, Giderler, s. 251.

¹⁵⁴ bkz. Üçüncü Bölüm, II.,F.

¹⁵⁵ İlgili mevzuat hükümleri şu şekildedir: THHY m. 30/1 f. "Bu Yönetmeliğin uygulanmasından kaynaklanan bütün giderler, Kanunun 82 nci maddesi hükmüne göre karşılanır." TKHK m. 82/1 f. "Reklam Kurulu, Reklam Konseyi, Tüketici Konseyi ve tüketici hakem heyetlerinin faaliyetlerine ilişkin masraflar, Bakanlığın tüketicinin korunması amacına yönelik masrafları ve sair harcamalar Bakanlık bütçesine konulacak ödenekten karşılanır."

sonucu, bazı yazarlar, mahkeme dışındaki uyuşmazlıkların çözüm sürecini kapsayacak şekilde yargı gideri kavramını tercih etmektedir.¹⁵⁶

THH'lere başvuruda, HMK'da olduğu gibi, dava açılması halinde yatırılması öngörülen gider avansı ve 492 sayılı Harçlar Kanunu¹⁵⁷ kapsamında ödenmesi gereken bir harç düzenlemesine yer verilmemiş, uyuşmazlığın görülmesi her hangi bir masraf ve gider koşuluna bağlanmamış, başvuru yapılmasının yeterli olması öngörülmüştür.¹⁵⁸ Doktrinde tüketici dışında müteşebbis/satıcı/sağlayıcılardan harç alınmasının öngörülmemesi eleştirilmiştir.¹⁵⁹ TKHK m. 70/7 f. ve THHY m. 31/1 f. ile tebligat ve bilirkişi ücretleri ile sınırlı olarak düzenleme öngörülmüştür.¹⁶⁰ Kanaatimizce THH'ler belirli bir meblağın altındaki tüketici uyuşmazlıklarına bakmakla görevli olup THH'lere başvurunun harç ve gider masrafına tabi tutulmaması, Ay. m. 172 ile getirilmiş olan tüketicinin korunması ve hak arama yoluna başvurunun teşviki ile THH'lerin mümkün olan en az masrafla uyuşmazlık çözüm amaçlarına uygundur. Ancak zayıf olmayan taraf olan müteşebbis/satıcı/sağlayıcıdan harç ve gider masrafı alınmaması kanaatimizce dayanaksızdır.

THHY m. 30/1 f. uyarınca THHY'nin uygulanmasından kaynaklanan bütün giderlerin TKHK m. 82 hükmüne göre Bakanlık bütçesine konulacak ödenekten

¹⁵⁶ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1177; **YARDIM**, Giderler, s. 250, 251, yazar, üst kavram olarak 'yargı gideri' ibaresini ve harç ile vekâlet ücreti dışındaki kalemler için 'masraf' ibaresini tercih etmiştir; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 124,125, yazar 'THH' lerde karar alma giderleri' kavramını tercih etmiştir.

¹⁵⁷ 17.7.1964 T. RG: 11756

¹⁵⁸ **YARDIM**, Giderler, s. 253, yazar, harçtan muafiyet olup olmamasına dair bir düzenleme bulunmadığını, uygulamanın ise kanunilik ilkesine uygun olduğunu belirtmiştir; **ERMENEK**, s. 601; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 81; **KÜZECİ**, s. 92, 97; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 45; **TUTUMLU**, THH, s. 79; **KARA**, Yeni Kanun, s. 688; **ÇELİK**, s. 121.

¹⁵⁹ **YARDIM**, Giderler, s. 254, yazar, müteşebbislerin başvurularının harç muafiyetine tabi tutulmasını sosyal devlet ilkesiyle örtüşmediği görüşündedir. Benzer yönde bkz. **KARA**, Yeni Kanun, s. 687; **TEKİN**, s. 58, yazar, Bakanlıkça karşılanan masrafların hepsinin tüketici başvurusunda haklı çıktığı zaman satıcı/sağlayıcıdan talep edilmesi gerektiği görüşündedir.

¹⁶⁰ **YARDIM**, Giderler, s. 254; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 217; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 490; **ÇABRİ**, s. 1034; **AKTÜRK/ACAR UMUT**, s. 48.

karşılanması öngörülmüştür. TKHK m. 82/1 f. uyarınca THH'lerin faaliyetlerine ilişkin masrafların, Bakanlık bütçesi ödeneğinden karşılanması öngörülmüştür.¹⁶¹

2. Tüketici Aleyhine Yargılama Giderlerine Karar Verilememesi

HMK m. 326 uyarınca yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir. HMK m. 327 ile, dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle yargılama giderlerinden sorumluluk hususunda istisna getirilmiş ancak muafiyet tanınmamıştır. THH'lerin karar alma ve tebligat giderlerinin düzenlendiği TKHK m. 70/7 f. ile ve THHY m. 31 ile tüketici için her hangi bir gider yükümlülüğü öngörülmemiştir. TKHK m. 70/7 f. ve THHY m. 31/1 f. ile THH tarafından tüketici aleyhine karar verilmesi veya uyuşmazlığın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesi durumlarında, yapılmış olan tebligat ve bilirkişi ücretlerinin Bakanlık tarafından karşılanması öngörülmüştür.¹⁶² THH'ler nezdinde tüketicilerin ödemekle yükümlü bulunduğu her hangi bir gider veya masraf öngörülmemiştir. Ancak tüketici lehine düzenleme doktrinde eleştirilmiştir.¹⁶³ Kanaatimizce, TKHK ile düzenleme yapılırken kanun koyucu tarafından tüketici hukukuna egemen olan, tüketicinin korunması ilkesi gözetilmiştir. Aksi halde, tüketicinin haksız çıkması ihtimalinde masraf ödemekle karşı karşıya kalması, hak arama yoluna başvurusunda tereddüde yol açabilecektir. Düzenleme, Ay. m. 172 ile öngörülen, devletin tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmesi ödevi ve sosyal devlet ilkesi bakımından isabetlidir. Tüketicinin haksız çıkması halinde dahi uyuşmazlık konusunun müteşebbis/satıcı/sağlayıcı tarafından sunulan hizmet ile

¹⁶¹ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1177; **TUTKUN ODABAŞI, Seçil**, “Tüketici Uyuşmazlıklarında Yargılama Giderleri ve Avukatlık Ücreti”, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, 2018, s. 121-140, s. 124.

¹⁶² **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 490; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1177; **YARDIM**, Giderler, s. 254; **YAĞBASAN**, m. 108, yazar, düzenlemenin HMK' daki yargılama giderlerinden haksız çıkan tarafa yükletilmesi kuralına istisna getirdiğini vurgulamıştır.

¹⁶³ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1177, bilirkişi ücreti ve tebligat gideri dışındaki masrafların haksız çıkan taraftan alınması gerektiği görüşü ifade edilmiştir; **YARDIM**, Giderler, s. 257, yazar, tüketicinin başvurusunda haksız çıkması durumunda giderlerin bir kısmından sorumlu tutulmasının daha adil olacağı görüşündedir; **BUDAK**, THH, s. 98, yazar, hükmün, taraflar arasındaki silah eşitliğini bozduğu ve tüketicilere, masrafları kamu kaynakları üzerinde bırakmak üzere tamamen temelden yoksun başvurularda bulunabilmeleri konusunda “açık çek” verdiği ve tüketicilerden harç ve gider avansı alınmamasının yeterli koruma sağlayacağı düşüncesinde olduğunu ifade etmiştir.

ürün satışı veya tüketiciye yönelik uygulamadan kaynaklandığı ve tüketicinin, yalnızca ekonomik anlamda değil, aynı zamanda uyumsuzluk konusunun temelini oluşturan ürün, hizmet ve uygulama hususunda aydınlatılmasındaki eksikliklerden dolayı zayıf konumda olduğu gözetilmelidir.

THHY m. 22/4 f. ile, uyumsuzluğun tüketici lehine sonuçlanması durumunda kararda karşı tarafın ödemesi gereken bilirkişi ve tebligat ücretlerinin belirtileceği düzenlenmiş THHY m. 31/2 f. ile, uyumsuzluğun tüketici lehine sonuçlanması durumunda, tebligat ve bilirkişi ücretlerinin kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde karşı tarafın bulunduğu yerdeki vergi dairesi müdürlüğüne ödeneceği ve ödendiğine ilişkin makbuzun, bu süre içinde ilgili THH'ye ibraz edileceği, düzenlenmiştir. THHY m. 22/3 f. ve TKHK m. 70/7 f. ile, THH'ler tarafından; karşı tarafın ödeyeceği tebligat ve bilirkişi ücretlerinin süresi içinde ödenmemesi halinde, bu tutarların 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre takip ve tahsil edilmesi amacıyla, söz konusu kararın bir örneği ile bu kararın karşı tarafa tebliğ edildiği tarihe dair bilgiyi içeren yazının ilgili vergi dairesi müdürlüğüne gönderileceği, tebligat ücreti hesaplanırken, uyumsuzlukla ilgili yapılan tüm yazışmaların dikkate alınacağı düzenlenmiştir.¹⁶⁴

Tüketici lehine, tebligat ücretinin ve bilirkişi ücretlerinin Bakanlık tarafından ödenmesi hükme bağlanarak, tüketicinin hak arama konusunda teşvik edilmesi ve tüketici bilincinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Tüketicilerin başvurularında çoğunlukla haklı oldukları ve davaların tüketici lehine sonuçlandığı dikkate alındığında Bakanlığın zarara uğramayacağı düşünülmüştür.¹⁶⁵

3. Vekâlet Ücretine Karar Verilememesi

¹⁶⁴ TUTKUN ODABAŞI, s. 124, 125; YAĞBASAN, s. 107; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 106; YARDIM, Giderler, s. 254; TUTUMLU, THH, s. 108; TUTUMLU, M. Akif, Tüketici Yargılaması, s. 51; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu, s. 218; YAĞBASAN, s. 107.

¹⁶⁵ ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 740.

HMK m. 323/1-ğ bendinde vekille takip edilen davalarda kanun gereği takdir olunacak vekâlet ücreti yargılama giderlerinden sayılmıştır.¹⁶⁶ 10.9.2014 tarihinde TKHK m. 70/1 fıkrasına “*Tüketici hakem heyetlerince vekâlet ücreti ödenmesine karar verilemez*” cümlesi eklenerek THH’lerde avukatla temsil halinde yasal vekâlet ücretine karar verilemeyeceği düzenlenmiştir.¹⁶⁷ Değişiklikten önce Bakanlık, THH’lere bir tebliğ ile karşı taraf avukatlık ücretine hükmetme yetkisi verilmesine karşı, 28.12.2013 Tarihli ve 28865 sayılı RG’de yayınlanan AAÜT hükmünün¹⁶⁸ iptali ve yürütülmesinin durdurulması istemiyle Danıştay’da dava açmıştır.¹⁶⁹ Bakanlık, iptal davasına dayanak olarak THH’lerin idari bir kurul olduğunu, yargılama faaliyetinde bulunmadığını, dava konusu Tarife hükmü ile THH’lerce çözülen uyuşmazlıklara ilişkin vekâlet ücretine hükmedileceğinin düzenlendiğini, gerek 4077 sayılı Yasa’da, gerekse bu Yasayı mülga eden 6502 sayılı Yasa’da vekâlet ücretine hükmedilebileceğine ilişkin herhangi bir hüküm yer olmadığını, düzenlemenin tüketicilerin hak arama özgürlüğün kısıtladığını ileri sürmüştür. Danıştay, 4.7.2014 tarihinde AAÜT’de THH’lerin karşı vekâlet ücretine karar verebileceklerine dair hükmün yürütmesini durdurmuştur.¹⁷⁰ Danıştay’da iptal davası sonuçlanmadan 10.9.2014 tarihli değişiklik yapılmış ve TKHK m. 70/1f- 2.c eklenerek THH’lerin vekâlet ücretine hükmetmesi yasaklanmıştır.¹⁷¹ Daha sonra 27.11.2014 tarihinde yayınlanan THHY m. 22/7 f. ile tarafların kendilerini avukat ile temsil ettirebileceği ancak THH’lerce vekâlet ücreti ödenmesine hükmedilemeyeceği düzenlenmiştir.¹⁷²

¹⁶⁶ Bkz. Üçüncü Bölüm, II, F. 3.

¹⁶⁷ **TUTKUN ODABAŞI**, s. 125; **TUTUMLU**, THH, s. 108; **KARA**, Yeni Kanun, s. 694.

¹⁶⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131228-8.htm>, E.T. 20.7.2021.

¹⁶⁹ **YARDIM**, Giderler, s. 255; **KORKUT**, s. 159; **ÖZSÖKER**, s. 163; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 127; **ERİŞİR**, **Evrin**, Tüketici Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemelerinde Gider ve Vekâlet Ücreti, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 2014-2015, Ankara, 2015, s. 469-503, (Gider ve Vekâlet), s. 471 vd.; **YEŞİLOVA**, s. 126; **ÇABRİ**, s. 1034.

¹⁷⁰ Danıştay gerekçesinde, vekil ile takip edilen davalarda ancak mahkemelerce avukatlık ücretine hükmedileceği ve THH’lerinin yargısal bir mercii olmadığı, bu konuda yasal düzenleme bulunmadığı ve işlem tarihinden sonra yürürlüğe giren 6502 s.k.’da düzenlenen vekâlet ücretinin THH’lerin verdiği kararlara karşı yapılan ve tüketici mahkemelerinde görülen itirazlar hakkında olduğunu ve tarifenin söz konusu Yasaya da aykırı olduğunu, aksi takdirde THH nezdinde aleyhe sonuçlanan başvurularda tüketicilerin, vekâlet ücreti ödemek zorunda kalacağını bilmesinin, hak arama yollarına başvurularından imtina etmeleri ve bu suretle hak arama özgürlüklerinin kısıtlanacağı görüşüne yer vermiştir. Danıştay 8. HD, 4.7.2014 T., E. 2014/1419.

¹⁷¹ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1178; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 84; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 128; **YAĞBASAN**, s. 107; **ÇABRİ**, s. 1026; **TUTUMLU**, THH, s. 104.

¹⁷² “....Somut olayda; tüketicinin veya diğer tarafın kendisini tüketici hakem heyetinde vekille temsil ettirmesi halinde Danıştay 8.Dairesinin yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararı uyarınca

Kanun gerekçesinde, kanunlarda yalnızca yargı mercilerinin vekâlet ücretine hükmetmesinin düzenlenmiş olduğu, THH'lerin yargı merci olmadığı ve AYM 20.3.2008 tarihli ve 2006/78 E. ve 2008/84 K. sayılı kararı ile bu hususun karara bağlanmış olduğu,¹⁷³ ayrıca tüketici uyuşmazlıklarında zayıf taraf olan tüketicinin maddi açıdan mağdur olmaması ve hak arama yoluna başvurmakta tereddüde düşmemesi gözetilmiştir.¹⁷⁴ Danıştay'da açılan iptal davasında TBB, vermiş olduğu savunmada, uyuşmazlık çözümünde her türlü merci kararının AAÜT kapsamında olduğu, THH'lerin kararlarının ilamlı icra takibi konusu yapıldığı ve THH'lerce kararın ferisi olan vekâlet ücretine hükmedilmesine hukuki engel bulunmadığı belirtilmiştir. Gerek TKHK gerekse THHY ile yapılan düzenlemelere TBB ve farklı barolarca yürütmenin durdurulması talebiyle birlikte iptal davaları açılmış ancak yürütmenin durdurulmasına ilişkin talepler reddedilmiştir.¹⁷⁵

THH'ler nezdinde vekâlet ücretine hükmedilmesi sorunu doktrinde iki farklı görüşe yol açmıştır. THH'lerin vekâlet ücretine hükmetmesi gerektiğini savunan görüşe göre; THH'lerde vekille temsile bir engel bulunmadığı ve tüketici mahkemelerinde itirazın THH sürecinin devamı olduğu gerekçesiyle, THH'lerin vekâlet ücretine hükmedemeyeceği hususundaki düzenlemenin çelişkili olduğu savunulmaktadır.¹⁷⁶

tüketici lehine veya aleyhine vekalet ücretine hükmedilemeyeceğinden davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir...". (Yargıtay 13. HD. T. 30.12.2014, E. 2014/44821-K.2014/41930, www.legalbank.net, E.T. 20.09.2021)

¹⁷³ "...Buna göre tüketici sorunları hakem heyetlerinin, yargı işlevi yerine getiren bir kurul olarak düzenlenmedikleri anlaşılmaktadır. ...Tüketici sorunları hakem heyetleri yargı yetkisine sahip olmamakla birlikte yasa koyucu, bu heyetlerin vermiş olduğu kararların yerine getirilmesi için etkili bir takip yolu olan ilamlı icra yolunu kabul etmiştir.". (AYM 20.3.2008 tarihli ve 2006/78 E. ve 2008/84 K. www.resmigazete.gov.tr, E.T. 8.5.2021).

¹⁷⁴ **TUTKUN ODABAŞI**, s. 126; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 517.

¹⁷⁵ **TUTKUN ODABAŞI**, s. 127; **KORKUT**, s. 160.

¹⁷⁶ **ATALI**, Sempozyum, s. 77, yazar, itiraz kanun yolu aşamasında vekâlet ücreti düzenlenmesi ve THH nezdinde ilk derecede vekâlet ücretinin bulunmamasının özellikle kararın tüketici aleyhine olması durumu için vurgulanmasının, tüketicinin korunması ile izahının kabil olmadığını görüşünü belirtmiştir; **ERMENEK**, s. 614, 615; **BUDAK**, THH, s. 100; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 129, yazar, istatistiksel bilgiler uyarınca 2014 yılında THH'lere başvurunun büyük ölçüde avukatlar tarafından yapılmış olduğunu, THH'lere başvurularda söz konusu değişiklikten sonra 2015 yılında önceki yıla oranla %42,7 oranında düşüş yaşandığını belirtmiştir.

THH'lerin vekâlet ücretine hükmedemeyeceğini savunan görüşe göre; THH faaliyetinin yargılama olmadığı ve mecburi tahkim olmadığı, tebligat ve bilirkişilik ücreti giderleri için kanunda açık düzenleme olduğu, kanuni dayanak olmadan yasal vekâlet ücretine hükmedilemeyeceği ve yargı mercii olmayan THH'lerin yasal vekâlet ücretine hükmedemeyeceği, THH'ler nezdinde yasal vekâlet ücretine yer verilmemesinin kanun koyucunun bilinçli tercihi olduğu savunulmaktadır.¹⁷⁷

Kanaatimizce THH'lerin tüketici lehine karşı vekâlet ücretine karar verememesi, tüketicilerin hukuki destekten yoksun kalmalarına sebebiyet vermekte olup hak arama yolunun önüne geçmektedir. Hak arama yolunun uzmanlık gerektirmesi neticesi vekâlet ücretine hükmedilmemesi halinde tüketicinin hukuki yardımdan yoksun kalması ihtimali tüketicinin korunması anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Tüketiciler, THH'ler nezdindeki başvurularında parasal sınır hususunda, tüketici aleyhine tebligat ve bilirkişi ücretine karar verilemeyeceğine ve THH'lerin verdiği kararların uygulanma şekli gibi temel konularda dahi asgari bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.¹⁷⁸ THH'lerden beklenen, uyuşmazlıkların hızlı çözümü ve tüketicinin korunması amacının, avukat desteğini gerektirmektedir. TKHK m. 73/3 f. ile, tüketici örgütleri üst kuruluşlarınca açılacak davalarda davanın davacı aleyhine sonuçlanması durumunda, hükmedilen vekâlet ücretinin Bakanlıkça karşılanmasına ilişkin düzenlemenin¹⁷⁹ Tüketiciler yönünden THH'ler nezdindeki başvuruları kapsayıcı şekilde düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

AAÜT'de taraflar arasındaki uyuşmazlığı sonlandıran her türlü merci kararlarında avukatlık ücretine yer verilmiş olup THH'lerin vekâlet ücretine karar veremeyeceğine ilişkin düzenleme, görev alanları tüketici mahkemeleri ile parasal sınırdan öteye geçmeyen THH'lerin kararlarının İİK'nın ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlere tabi olması karşısında çelişkilidir.

¹⁷⁷ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 85, 86; **YEŞİLOVA**, s. 116, 127; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 739, yazar, tüketici aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin, hak arama yoluna başvurunun önünde engel oluşturması bakımından istismara yol açmış olduğuna dikkat çekmiştir.

¹⁷⁸ **TİBİLLİ**, s. 110- 116.

¹⁷⁹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 192.

D. Karardaki Maddi Hataların Düzeltilmesi

THH'ler tarafından verilen kararlarda maddi hata bulunması halinde THH'ler, süre koşuluna tabi olmadan kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltebilirler. THHY m. 27 ile maddi hataların düzeltilmesine ilişkin ek karar verilmesi düzenlenmiştir. Buna göre resen veya taraflardan birinin yazılı talebi halinde düzeltme kararı verilebilecektir. Maddi hata, THH'lerin kararlarının sonuç bölümünde yer alan ve kolayca fark edilebilecek yazı, hesap ve ifade yanlışlığıdır.¹⁸⁰ THH'ler kararı verdikten sonra esası hiçbir şekilde değiştiremez; yalnızca maddi hataların düzeltilmesi söz konusudur.¹⁸¹

III. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Genel Olarak

THH'lerin kararlarının hukuki niteliğinin tespiti, bu kararların gerek etkileri, bağlayıcılığı ve yerine getirilmesi gerekse bu kararlar hakkında başvurulacak itiraz yolunun hukuki niteliğinin ve başvurulması mümkün olabilecek diğer hukuki yolların belirlenebilmesi bakımından önemlidir.¹⁸²

THH'lerin kararlarının niteliğini incelemeyen önce hüküm, ilam ve ilam niteliğinde belge terimlerine, ilam ve ilam niteliğindeki belge arasındaki farklara değinmek faydalı olacaktır.¹⁸³

Hüküm, davanın esastan çözümünü sağlayacak şekilde uyumsuzluğu sonuçlandıran nihai karardır.¹⁸⁴ Mevzuatta hüküm terimi, HMK m. 294/1 f. 2.c.

¹⁸⁰ BUDAK, THH, s. 96; YAĞBASAN, s. 104; KARA, Yeni Kanun, s. 679; TUTUMLU, THH, s. 106.

¹⁸¹ KARA, Yeni Kanun, s. 679.

¹⁸² YILMAZ/YARDIM, s. 1159; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 110, yazar, THH'lerin kurulmasından sonra yapılan değişikliklerin, hukuki temel belirlenmeden ve sonuç odaklı şekilde THH kararlarına yönelik olması nedeniyle THH yapısı ile verilen kararların hukuki yönden uyumsuz hale geldiğini belirtmiştir; ERMENEK, s. 616; KORKUT, s. 166.

¹⁸³ YARDIM, THH Kararları, s. 593.

ile tanımlanmıştır. Buna göre, esasa ilişkin verilen nihai kararlar, uyuşmazlığı çözen ve sonlandıran nitelikte kararlar olup hüküm olarak adlandırılırlar. Hükümün kapsamı ve barındırması zorunlu hususlar HMK m. 297/1 f. ile düzenlenmiş olup buna göre; hükmü veren mahkeme ile hâkim veya hâkimlerin ve zabıt kâtibinin ad ve soyadları ile sicil numaralarını, mahkeme çeşitli sıfatlarla görev yapıyorsa hükmün hangi sıfatla verildiğini, tarafların ve davaya katılanların kimlikleri ile TC kimlik numarasını, varsa kanuni temsilci ve vekillerinin ad ve soyadları ile adreslerini, tarafların iddia ve savunmalarının özetini, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan delilleri, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesini, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepleri, hüküm sonucunu, yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesini, varsa kanun yolları ve süresini, hükmün verildiği tarih ve hâkim veya hâkimlerin ve zabıt kâtibinin imzalarını, gerekçeli kararın yazıldığı tarihi kapsar. HMK m. 298/4 f. ile hükmün, hükmü veren hâkim veya hâkimler ile zabıt kâtibi tarafından imzalanacağı düzenlenmiştir. HMK m. 300 uyarınca, hükme katılan hâkimlerle zabıt kâtibinin imzalarını ve mahkeme mührünü taşıyan hüküm, arşivde korunur.¹⁸⁵

HMK m. 301 ile hükmün taraflara verilmesi ve tebliği ile bir nüshasının dosyasında saklanması düzenlenmiş ve ilam teriminin tanımı yapılmıştır. Medeni usul ile icra hukuku anlamında ilam terimleri tamamen örtüşmemektedir.¹⁸⁶ HMK anlamında ilam, yalnızca mahkemelerce verilen hükümlere ilişkin teknik bir terim olarak tanımlanmıştır. Hüküm, yasada, mahkeme kararının aslını ifade etmektedir. İlam, HMK m. 301/2 f. ile taraflara verilen hüküm nüshası olarak ifade edilmiştir. Buna göre ilamın, gerekçeli mahkeme kararının hâkim ve zabıt kâtibince imzalanıp mahkeme mührü ile mühürlendikten sonra, yazı işleri müdürü tarafından taraflardan her birine verilen hüküm nüshası şeklinde tanımlanması

¹⁸⁴ KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, 1968, (Usul), s. 477.

¹⁸⁵ ATALI/ PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 1979 vd.; PEKCANITEZ Hakan/ATALAY, Oğuz /ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usul Hukuku- Ders Kitabı, 9. Baskı, Ankara, 2021, s. 438; YILMAZ/ ARSLAN/ TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI, s. 475 vd.; ULUKAPI, Ömer, Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Konya, 2015, (Usul), s. 396, 397; KURU, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 1. Baskı, İstanbul, 2015, s. 433, 434; KURU/AYDIN, s. 343.

¹⁸⁶ YARDIM, THH Kararları, s. 596.

mümkündür.¹⁸⁷ HMK m. 301/2 f. ile taraflara verileceği ifade edilen hüküm nüshası, ilamın aslı olup suret harcına tabi değildir.¹⁸⁸

İcra hukukunda ilam terimi ilamların yerine getirilmesiyle ilgilidir. Bu nedenle İcra hukuku kapsamında ilam terimi daha geniştir. İdari yargı, Sayıştay ve hakem kararları, ilam terimi kapsamında görülmekte, yine HMK anlamında ilam sayılmayan, ilam niteliğindeki belgelerin infazının, özel kanun hükmüne dayanarak İİK'da ilamların icrası hükümlerine tabii olduğu kabul edilmektedir.¹⁸⁹ İİK'da ilamların yerine getirilmesine dair hükümler, ilamların icrası adı altında ikinci bab'da düzenlenmiştir. Aynı bab'da yer alan ve ilam mahiyetini haiz belgeler başlıklı İİK m. 38 ile sayılmış olan belgelerin ilam niteliğinde olduğu ve ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabii olduğu düzenlenmiştir. Buna göre, mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller ve para borcu ikrarını havi resen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler, ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabidir.¹⁹⁰ Ayrıca özel kanunlarda ilam niteliğinde sayıldığı ifade edilen belgeler ilamların icrası hükümlerine göre yerine getirilebilecektir.¹⁹¹ Örneğin 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18/2 f. uyarınca, icra edilebilirlik şerhi içeren anlaşma, ilam niteliğinde belge sayılır.

¹⁸⁷ YARDIM, THH Kararları, s. 596; YILMAZ/YARDIM, s. 1160; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 479; ULUKAPI, s. 397; KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Ankara, 2013, (El Kitabı) s. 892 vd.; KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 1. Baskı, İstanbul, 2016, (İcra İflas), s. 284; MUŞUL, Timuçin, İcra ve İflâs Hukuku Esasları, Genişletilmiş 5. baskı, İstanbul, 2017, (İcra ve İflas), s. 637.

¹⁸⁸ KURU, HMK, s. 3146; TANRIVER, Süha, İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara 1996, (İlamlı İcra), s. 39.

¹⁸⁹ YARDIM, THH Kararları, s. 596; TANRIVER, İlamlı İcra, s. 43.

¹⁹⁰ KURU, İcra İflas, s. 285; KURU, El Kitabı, s. 895, yazar, feragatin de sulh ve kabule benzer şekilde sonuçlar doğurması sebebiyle ilam niteliğinde belge sayılacağını belirtmiştir; karşı görüşte TANRIVER, İlamlı İcra, s. 116.

¹⁹¹ FIRAT, Erhan, Özel Kanunlarda Düzenlenen İlam Niteliğinde Belgeler, Ankara, 2016, s. 27, yazar tarafından özel kanunlarda düzenlenen ilam niteliğinde belgeler olarak 1136 s.k. m. 35 a, 64, 86, 162- TTK m. 1284- 5362 s.k. m. 61- 6245 s.k. m. 59/VII- 6125 sayılı HUAK m. 18/II- 2942 s.k. m. 20/I-6235 s.k. m. 30- 1512 s. K m. 20/V, 117/I, 145/II, 145/III- 4562 s.k. m. 16/son- 3533 s.k. m. 7- 1581 s.k. m. 12- 3091 s. K m. 17/V- 5174 s.k. m. 77- 6502 s. k. m. 70/1- 5271 sayılı CMK m. 253/19- 5957 s. k. m. 10/5 sayılmıştır.

İlamların ve ilam niteliğindeki belgelerin yalnızca hukuki nitelikleri ve işlevleri birbirinden farklı olup cebri icra yoluyla yerine getirilmesi aynıdır.¹⁹² İlamlar ile ilam niteliğindeki belgeler arasındaki esas fark, ilamların maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeleri, ilam niteliğindeki belgelerin kesin hüküm gücü bulunmamasıdır. Bu nedenle ilam niteliğindeki belgelere karşı menfi tespit ve istirdat davası açılabilecektir.¹⁹³ Ancak ilam niteliğinde belge olan kabul ile feragat bakımından bazı durumlarda kesin hüküm gibi sonuçlar doğurmayacağı yönünde görüşler mevcuttur.¹⁹⁴ HMK m. 311 ile, feragat ve kabulün, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğuracağı düzenlenmiştir.

Yine İİK' da icranın durdurulması ve geri bırakılması ilam niteliğindeki belgeler için düzenlenmemiştir. İlam niteliğindeki belgelerin icrasında ihtiyati haciz talep edilmesi halinde, İİK m. 259/2 f.'e göre ilamlar için öngörülen teminat muafiyeti bulunmamakta olup mahkemece teminata lüzum olup olmadığı takdir edilecektir. İlam niteliğindeki belgeler için takip talebine dayanak belgenin karşı tarafa gönderilmesi zorunludur.¹⁹⁵ Yine İİK m. 39 uyarınca yalnızca ilama dayalı takip için zamanaşımı on yıl olarak düzenlenmiş olup ilam niteliğinde belgeler için zamanaşımı süreleri ilgili özel kanunlarda düzenlenmiştir.¹⁹⁶

B. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının İlam Niteliği

1. Yasal Düzenleme

Mülga 4077 s.k. döneminde THH'ler delil niteliğinde kararlar verebilmekteydi. Değişiklikten sonraki haliyle THH kararları tümüyle

¹⁹² YARDIM, THH Kararları, s. 596; TANRIVER, İlamlı İcra, s. 83; KARSLI, İcra, s. 405; FIRAT, s. 29.

¹⁹³ YARDIM, THH Kararları, s. 598; TANRIVER, İlamlı İcra, s. 83; FIRAT, s. 29; KURU, El Kitabı, s. 895; MUŞUL, İcra ve İflas, s. 642.

¹⁹⁴ BUDAK/KARAASLAN, s. 287 yazar, feragat ve kabul halinde kesin hükmün iki işlevinden biri olan kesin delil teşkil etme etkisinin doğmayacağı görüşünü ifade etmiştir; KARSLI, Abdürrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul 2020, (Muhakeme), s. 376, yazar, bazı hallerde kabulün, kesin hüküm gibi sonuç doğurmayacağı görüşünü ifade etmiştir; ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN-YILDIRIM, s. 426, yazar, feragatin bazı durumlarda kesin hüküm gibi sonuç doğurmayacağı görüşünü ifade etmiştir.

¹⁹⁵ YARDIM, THH Kararları, s. 597.

¹⁹⁶ FIRAT, s. 30; KORKUT, s. 169.

uyuşmazlığı çözen mahiyette olup TKHK m. 70/1 f. ve THHY m. 22/5 f. ile il ve ilçe THH'lerin vermiş oldukları kararların uyuşmazlığın tarafları bakımından bağlayıcı olması düzenlenmiştir.¹⁹⁷ TKHK m. 68/5 f. ile yasa ile THH'lere başvurunun zorunlu tutulmuş olmasının, ilgili uyuşmazlık konusunda alternatif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurulmasına engel oluşturmadığı düzenlenmiştir. Ancak bu düzenleme THH'lerin kararlarının bağlayıcı nitelikte olmasını ve karara ulaşma hususunda tüketicilerin THH'lere başvurmalarının zorunlu olmasını ortadan kaldırmayacaktır.¹⁹⁸ Bu kararların yerine getirilmesi hususu TKHK m. 70/2 f. 2. c. ve THHY m. 26 ile düzenlenmiş olup buna göre, “Tüketici hakem heyeti kararı, 9.6.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir”.¹⁹⁹ İlam niteliğinden dolayı kesinleşmiş THH kararları hakkında istirdat davası açılmayacaktır.²⁰⁰

AYM, THH'lerin kararlarının ilam niteliğinde olmadığı ileri sürülerek icra takibinin ve ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davada, itiraz konusu kanun maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu talebiyle mahkemece yapılan iptal başvurusu ile ilgili kararında, THH kararını nitelendirmemiş, ilam niteliğinde olmadığı ancak ilamların yerine getirilmesi usulüne tabi olduğu görüşünü belirtmiştir.²⁰¹

2. Doktrindeki Görüşler

¹⁹⁷ **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 500; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 215; **ÖZEL**, Tüketici, s. 334; **KARA**, Yeni Kanun, s. 661; **TUTUMLU**, THH, s. 113; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 375; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 44.

¹⁹⁸ **YAĞBASAN**, s. 79; **AKTÜRK/ACAR UMUT**, s. 29; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 474; **ÖZMUMCU**, s. 835; **BUDAK**, THH, s. 85; **DÖNER**, s. 166.

¹⁹⁹ “... ilamlı icra yolu ile takibi mümkün olan Tüketici Hakem Heyetine müracaat etmeden ilamsız icra takibi yapmakta tüketicinin hukuki yararı yoktur...” Yargıtay 13. HD T.18.03.2015 E. 2015/10571 K.2015/8738. (www.kazanci.com, E.T. 18.3.2021)

²⁰⁰ “... kesinleşen hakem heyeti kararı üzerine davalıya yapılan ödemelerin istirdadı yönünde genel hükümlere dayalı istirdat davası açılmaz. Bu nedenle mahkemece davanın reddi gerekirken kabulü doğru görülmemiştir...”, Yargıtay 19. HD., T. 3.12.2018, E. 2017/707 K. 2018/6248, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.5.2021).

²⁰¹ “...tüketici sorunları hakem heyetlerinin belli değerler altındaki uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararların İcra ve İflas Kanunu'nun ilamların icrası hakkındaki hükümlerine göre yerine getirileceğinin öngörülmesi, bu kararların ilam niteliğinde olduğunu değil ilamlar gibi infaz olunacağını göstermekte ve ilamların yerine getirilmesi usulüne ait bir kural koymaktadır...” AYM 20.3.2008 tarihli ve 2006/78 E. ve 2008/84 K. (www.resmigazete.gov.tr, E.T. 8.5.2021).

Doktrinde THH'lerin kararlarının hukuki niteliğine ilişkin görüş birliği bulunmamaktadır. Bu hususta tartışmalar, THH'lerin hukuki niteliğine dair görüşler ile THH'lerin kararlarının yerine getirilmesinin İİK'nın ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine tabi olduğu düzenlemesi bağlamında gerçekleşmektedir.²⁰² Doktrinde THH'lerin kararlarının ilam olduğu, ilam niteliğinde belge olduğu, ilama yakın olduğu ve ilam olmayıp yalnızca ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabi olarak ilamlı icra kolaylığı sağlanmış olduğu yönünde görüşler mevcuttur.

THH'leri mecburi tahkim olarak değerlendiren bazı yazarlara göre THH'lerin kararlarının TKHK m. 70/2 f. 2. c. ve THHY m. 26 düzenlemesi uyarınca ilam olduğu savunulmaktadır.²⁰³ THH'lerin kararlarını ilam niteliğinde belge olarak değerlendiren görüşe göre THH kararlarının bağlayıcılığı ve tahsil kabiliyeti yasal düzenlemenin pratik ve kolaylık sağlama amacıyla ilgilidir.²⁰⁴

AYM görüşüne benzer şekilde THH'lerin mahkeme olmadığından hareket eden görüş, THH'lerin kararlarının icrasının ilamlı icra hükümlerine tabi şekilde düzenlenmesini ilam nitelikleriyle değil etkin icrası için öngörölmüş bir düzenleme olduğu, ilam veya ilam niteliğinde belge olarak tanımlanmadığı ve yalnızca karar olarak nitelendirilmeleri gerektiğini savunmaktadır.²⁰⁵

²⁰² **YARDIM**, THH Kararları, s. 131.

²⁰³ **ERMENEK**, s. 616, vd. yazar, THH'lerin mecburi tahkim mahiyetinde görev yaptığını, tüketici mahkemeleriyle görev alanlarının örtüştiğini ve yargısal faaliyet yürüttüklerini belirtmiş, THH'lerin mecburi tahkim kararlarının ilam niteliğinde belge sayılamayacağına dikkat çekmiş ve kararlarının ilamın kendisi olduğu görüşünü ifade etmiştir; **ÇABRİ**, s. 1030; **KARA**, Tüketici, s. 325; **KARA**, Yeni Kanun, s. 663, yazar, 6502 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte m. 68/1 f. uyarınca artık THH'ye delil mahiyetinde başvuru yapılamayacağını vurgulamıştır; **DÜR**, s. 225, yazar, THH kararlarını 'bozucu şarta bağlı zorunlu tahkim kararı' olarak nitelendirmiştir.

²⁰⁴ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 98; **KURU**, El Kitabı, s. 900; **BUDAK**, THH, s. 94, 95, yazar, TKHK m. 70/1 ile THH kararlarının bağlayıcılığının kesin hükme çok yaklaştığını, ancak kanunda açıklık bulunmadığı hallerde dar yorumlamak ve THH kararlarına kesin delil etkisi tanımamak gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **ÖZBEK**, THH Alacak, s. 53, yazar, THH'lerin mahkeme olmayıp kararlarının ilam olmadığı, TKHK m. 70/2 f. ile kararlarının ilam niteliğinde belge olduğunun ifade edilmek istendiği görüşünü belirtmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 114; **TUTUMLU**, THH Çözüm, s. 51, yazar sonradan görüşünü değiştirmiş ve THH kararlarına ilam veya hüküm denilemeyeceği, yalnızca karar denileceği ve ilam niteliğinde belge olmadıkları görüşünü ifade etmiştir.

²⁰⁵ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1161, THH'lerin kararlarının HMK m. 301 ile belirtilen unsurları taşımadığından ilam sayılamayacağı ve THH'lerin bir zorunlu tahkim kurulu olarak ele alınarak kararlarının ilam, karar veya belge olarak değil, 'Tüketici Hakem Heyeti Kararı' veya 'hakem kararı' olarak isimlendirilmesinin yerinde olacağı görüşü ifade edilmiştir; **YARDIM**, THH

3. Kanaatimiz

THH'ler, görev alanlarına giren uyuşmazlıklarla ilgili başvurunun zorunlu olması ve devlet yargısına kapalı olması (TKHK m. 68/1 f.), uyuşmazlığı inceleyerek nihai çözüme kavuşturmaları (TKHK m. 68/2 f.), kararlarının tarafları ve THH'leri bağlayıcı olması (TKHK m. 70/1 f.) sebebiyle yargısal faaliyet yürütmektedirler. Kanun koyucu TKHK m. 70/2 f. 2.c. düzenlemesi ile THH'lerin kararlarını ilam niteliğinde belge olarak nitelendirmeyi tercih etmemiş, infaz hakkında açıkça İİK ilamlı icra hükümlerinin uygulanacağını öngörmüştür.²⁰⁶ Hak düşürücü süre içerisinde itiraz yoluna başvurulmaması halinde THH'lerin kararları maddi anlamda kesinleşecek olup aynı uyuşmazlık hakkında mahkemelere başvurulamayacak ve istirdat davası açılmayacaktır.²⁰⁷ İtiraz edilmesi ise THH'lerin kararlarının infazını kendiliğinden durdurmayacak ve tıpkı mahkeme kararları için öngörülen kanun yollarındaki gibi, ancak talep halinde tüketici mahkemesince tedbir kararı verilebilecektir. (TKHK m. 70/3 f.). Kanaatimizce THH'ler, mecburi tahkim niteliğinde faaliyet yürütmekte olup kararları kesin hüküm teşkil etmekte ve ilk derece mahkeme kararlarıyla eşdeğer şekilde doğrudan icra edilebilmekte olup ilamdır.

Kararları, s. 596, 598, yazar, THH'lerin kararlarının niteliği ve bağlayıcılığı bakımından tahkim kurulu kararlarına benzediği ve 'Tüketici Hakem Heyeti Kararı' veya 'hakem kararı' olarak nitelendirilmesinin yerinde olacağı, TKHK m. 70/2 f. ile İİK m. 38 ilam niteliğinde belge hükmüne atıf yapılmamış olup İİK anlamında ilam olarak nitelendirildiğine vurgu yapmış, THH kararlarının, harca tabi olmayıp ilam niteliğinde belgeye nazaran TKHK m. 70/1 uyarınca bağlayıcılıklarının olması, icranın durdurulabilmesi yolu olması ve karar tebliğ edildiğinden, icra emrine eklenme gereği bulunmamasıyla icra hukuku anlamında daha çok ilama benzer olduğu görüşünü belirtmiştir; **TAŞPINAR AYVAZ**, Sempozyum, s. 50, yazar, kanun koyucunun THH'lerin hukuki niteliği hususunda nitelendirmede net bir tercih yapmadığını belirterek sorunun Avrupa mevzuatı ve hukukundaki mahkeme veya yetkili organ kavramının Türk hukukundan farklı olmasından kaynaklandığı görüşünü ifade etmiştir; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 501; **TUTUMLU**, THH, s. 114, yazar, THH kararlarının ilam niteliğinde olduğu görüşünü terk etmiştir; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 44, yazar, 6502 sayılı kanunla THH kararlarına hukuki nitelik yönünden ilam ayrıcalığı tanınmadığını, yalnızca icraya ilişkin pratik manada fayda sağlandığını belirtmiştir.

²⁰⁶ **ERMENEK**, s. 617.

²⁰⁷ **YARDIM**, THH Kararları, s. 131; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 81, yazar, istirdat davası açılmamasının THH'lerin uyuşmazlıkları nihai olarak çözme amacına uygun olduğunu belirtmiştir; **ERMENEK**, s. 617, yazar, hak düşürücü süre içerisinde itiraz edilmeyen THH kararlarının kesinleşeceği ve uyuşmazlık esastan çözülmüş ise, bir daha bu konuda dava açmanın mümkün olmayacağı görüşünü ifade etmiştir.

Kanaatimizce THH'lerin faaliyetlerinin yargısal niteliği ve kararlarının ilk derece mahkemeleriyle eşdeğer sonuçlar bağlanmış olmasıyla bağdaşmayacak şekilde kanun koyucu tarafından kuruluş ve işleyişleri kanun yerine yönetmelikle düzenlenmiş olmasının ve açıkça HMK hükümlerine atıf yapılmayarak tahkikata ilişkin inceleme yapabilmelerinin kısıtlanmış olmasının izahı güçtür. Zira THH'lerin kuruluş amacı, mahkemelerin yükünün artırılmaması ve düşük miktardaki tüketici uyuşmazlıklarının masrafsız ve hızlı şekilde çözümlenerek tüketicilerin hak aramaya teşviki olup kuruluş ve işleyişlerinin kanunla düzenlenmemesinin bu amaçlara hizmet ettiği söylenemez.

C. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının Kesin Hüküm Niteliği

1. Tanım

Kesin hüküm, uyuşmazlığın esastan kesin olarak çözümlenmesini amaçlar ve bir daha yargıya taşınmasını önleyerek toplumsal barışa hizmet eder, adalete güveni temin eder. Bu nedenlerle kamu düzeninden kabul edilir. İlk derece mahkemesince verilen nihai karar hakkında öngörülen olağan kanun yollarının tüketilmesi ile kesin hüküm oluşur.²⁰⁸ Hükümün, dar anlamıyla yalnızca maddi anlamıyla kesinleşmesi, geniş anlamıyla ise hem şekli hem de maddi anlamıyla

²⁰⁸ **BİLGE, Necip**, Medeni Yargılama Hukuku, İkinci Baskı, Ankara, 1967, (Yargılama), s. 597,598; **KURU, Baki**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, 1968, (Usul), s. 624, 625; **BİLGE, Necip/ÖNEN, Ergun**, Medeni Yargılama Hukuk Dersleri, 3. Baskı, Ankara 1978, s. 686,687; **KURU, Baki**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Dördüncü Baskı, Ankara, 1982, (Medeni Usul), s. 589; **KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 5. Baskı, Ankara, 1993, (Medeni Usul), s. 605; **ÜSTÜNDAĞ, Saim**, Medeni Yargılama Hukuku, İstanbul, 2000, s. 693 vd. (Yargılama); **KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 sayılı HMK' na Göre Yeniden Yazılmış 25. Baskı (Tıpkı Basım), Ankara 2014, (Ders Kitabı), s. 653; **KURU, Baki**, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, Ankara, 2019, (İstinaf Usul), s. 552; **TANRIVER, Usul**, s. 881; **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN YILDIRIM**, s. 532 vd.; **AKKAN, Mine** "Medeni Usul Hukukunda Tarafların Farklı Olması Durumunda Kesin Hükümün Delil Niteliği", Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, DEÜHFD, C.11, Özel Sayı, 2009, s. 3-61, s. 5 vd.; **YILMAZ, Ejder**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 3. Baskı, Ankara, 2017, (Kanun Şerhi), s. 2936; **YILMAZ/ARSLAN/ TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI**, s. 757; **ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin**, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2020, s. 554; **ATALI/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2054; **PEKCANITEZ/ ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 455; **BUDAK, Ali Cem/KARAASLAN**, Varol, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2021, s. 324.

kesinleşmesi anlaşılır.²⁰⁹ Kesin olarak verilmiş olan nihai kararlar ile kanun yoluna başvurulmasından feragat edilen nihai kararlar şekli anlamda kesinleşir ve bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz.²¹⁰ Şekli anlamda kesinleşme, uyuşmazlığı değil davayı sona erdirir. Usule ilişkin nihai kararlar ilgili buldukları usuli soruna dair kesin hüküm teşkil ederler.²¹¹ Esasa ilişkin nihai kararlar maddi anlamda kesin hüküm oluştururlar. Dolayısıyla uyuşmazlığı değiştirilemeyecek şekilde nihai şekilde çözüme bağlayan kesin hüküm ile, maddi anlamda kesinleşme ifade edilmektedir. Maddi anlamda kesinliğin ön şartı, şekli anlamda kesinliktir. HMK m. 303 ile kesin hüküm olumsuz dava şartı olarak düzenlenmiştir.²¹² Maddi anlamda kesin hükmün etkisi, olumsuz dava şartı olması yanı sıra, Ay. m. 138/4 f. uyarınca bütün kurumlar bakımından bağlayıcı olup sonradan değiştirilemez. HMK m. 204 ile mahkeme ilamlarının kesin delil oluşturması düzenlenmiştir.²¹³

2. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının Maddi Anlamda ve Şekli Anlamda Kesin Hüküm Etkisi

²⁰⁹ ATALI/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2055; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 455; TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Topluluk, s. 260.

²¹⁰ KURU, İstinaf Usul, s. 550; BİLGE/ÖNEN, s. 688; KURU, Medeni Usul, s. 591; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul, s. 605; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI, s. 686; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 653; BUDAK/ KARAASLAN, s. 330; ULUKAPI, Usul, s. 369; ATALI/ PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2056; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 455; NAMLI, Mert, Türk ve Fransız Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, İstanbul, 2014, s. 96.

²¹¹ BİLGE/ÖNEN, s. 688; BİLGE, Yargılama, s. 599; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI, s. 688; ÜSTÜNDAĞ, Yargılama, s. 693; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul, s. 607; ALANGOYA/ YILDIRIM /DEREN YILDIRIM, s. 553, 554; KARSLI, Muhakeme, s. 568; KURU, İstinaf Usul s. 550; ATALI/ PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2055; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 456; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 656; KURU/AYDIN, s. 534; AKKAN, s. 4 vd.; YAĞBASAN, s. 105.

²¹² POSTACIOĞLU, İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975, s. 386, vd.; KURU, Usul, s. 628; BİLGE, Yargılama, s. 600; BİLGE/ÖNEN, s. 689; TANRIVER, Usul, s. 881, 882; AKKAN, s. 10-14; ÜSTÜNDAĞ, Yargılama, s. 696; KURU, HMK, s. 5021, 5027; ALANGOYA/YILDIRIM /DEREN YILDIRIM, s. 559 vd.; YILMAZ/ ARSLAN/ TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 688-692; BUDAK/KARAASLAN, s. 330 vd.; ATALI/ ERMENEK/ERDOĞAN, s. 557; ATALI /PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2057; PEKCANITEZ /ATALAY/ ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 456 vd.; NAMLI, s. 95; KURU/AYDIN, s. 536 vd.; TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Topluluk, s. 261.

²¹³ KURU, Usul, s. 627; TANRIVER, Usul, s. 862; KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 665,666; KARSLI, Muhakeme, s. 572; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI, s. 696 vd.; AKKAN, s. 5.

TKHK ve THHY’de THH’lerin kararlarının tarafları bağlayıcı olduğu (TKHK m. 70/1 f., THHY m. 22/5 f.), yalnızca verildikleri uyuşmazlık için hüküm ifade edeceği (THHY m. 22/6 f.), bu kararların İcra ve İflâs Kanununun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirileceği (TKHK m. 70/2 f.), bu kararlara karşı tebliğden itibaren onbeş gün içerisinde tüketici mahkemesinde itiraz edilebileceği (TKHK m. 70/3 f.) ve tüketici mahkemesince verilecek kararın kesin olduğu (TKHK m. 70/5 f.) düzenlenmiştir.²¹⁴ Buna göre THH’lerin kararlarına hak düşürücü süre içerisinde itiraz yoluna başvurulmaması halinde bağlayıcılığının niteliği ile şekli anlamda kesinleşen THH kararına karşı her hangi bir kanun yolu başvurusu yapıp yapılamayacağı yasada düzenlenmemiştir.²¹⁵ Kesin hüküm niteliğindeki kararların da yalnız uyuşmazlık konusuna dair bağlayıcı olması nedeniyle THHY m. 22/5 f. THH’lerin kararlarının kesin hüküm niteliğinin değerlendirilebilmesi bakımından yetersizdir.²¹⁶ Yargıtay, süresinde itiraz edilmeyerek şeklen kesinleşen THH’lerin kararlarının tüketici mahkemesince ele alınamayacakları²¹⁷ ve kesin hüküm oluşturdukları, dolayısıyla bu kararlar hakkında menfi tespit davası açılmayacağı yönünde karar vermektedir.²¹⁸

3. Doktrindeki Görüşler

THH’lerin kararlarının kesin hüküm etkisine dair tartışmalar, THH’lerin ve faaliyetlerinin niteliği hakkındaki görüşlerle paralel olarak farklılık göstermektedir. THH’lerin kararlarının kesin hüküm oluşturacağı yönündeki görüşe göre, THH’lerin kararlarının tarafları bağlayıcı olması sebebiyle, itiraz yoluna başvurulmaması halinde THH’lerin kararlarına kesin hüküm etkisi

²¹⁴ **ERMENEK**, s. 581; **YEŞİLOVA**, s. 132; **KARA**, Yeni Kanun, s. 662; **TUTUMLU**, THH, s. 147.

²¹⁵ **YARDIM**, THH Kararları, s. 592; **KORKUT**, s. 163.

²¹⁶ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1161; **YARDIM**, THH Kararları, s. 592.

²¹⁷ “...6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un 70/2 maddesi gereğince hakem heyeti kararları, İİK’nun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlere tabi olduğundan ve dolayısıyla doğrudan infaza elverişli bulunduğundan davacının ayrıca Tüketici Mahkemesi’nde aynı konuyla ilgili dava açmasında hukuki yarar olmadığı gözetilerek davanın dava şartı yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken işin esasına girilerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir...”, Yargıtay 19. HD., 1.4.2019 T., E. 2017/5364 K. 2019/2142, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.10.2021).

²¹⁸ **YARDIM**, Sempozyum, s. 179; **ERİŞİR**, Arabuluculuk, s. 331; **KORKUT**, s. 165.

tanınmıştır.²¹⁹ THH'lerin kararlarının kesin hüküm oluşturmayaacağı yönündeki diğer görüşe göre, THH'ler nezdinde uyuşmazlığın sona erdirilerek yeniden görülmemesi amaçlanmış olup THH'lerin kararlarının maddi anlamda kesin hüküm etkisi bulunmamaktadır.²²⁰

4. Kanaatimiz

Ay. m. 9 ile yargı yetkisinin bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılması düzenlenmiş olup THH'ler kuruluşları itibariyle Ay. anlamında mahkeme değildir. Maddi anlamda kesin hüküm yalnızca yargısal kararlara tanınmış bir gerçeklik vasfıdır. Ancak ihtiyari tahkim Ay. anlamında yargı merci olarak kabul görmekte olup Ay. m. 59/2 f. ile zorunlu tahkim yolu olan TFF

²¹⁹ **ATALI**, THH, s. 407, 412, yazar hak düşürücü süre içerisinde itiraz edilmeyen THH kararlarının kesin hüküm oluşturacağını rahatlıkla kabul edilebileceği görüşünü ifade etmiştir; **ATALI**, "Sempozyum" s. 71; **ZEVKLİLER/ÖZEL**, s. 482; **YARDIM**, THH Kararları, s. 593, 594, yazar, THH'lerin derdestliği ve aynı uyuşmazlık hakkında kesin hüküm olup olmadığını resen gözetmesi gerektiği, bir şekilde aynı uyuşmazlık hakkında ikinci kez karar verilmiş olması halinde birinci karara dayanılarak itiraz yoluna başvurulması ve ikinci kararın iptalinin istenebilmesi gerektiği, bu sonuçların THH'lerin kararlarının maddi anlamda kesin hüküm teşkil ettiğine işaret ettiği görüşünü ifade etmiş, kesin hükmün sadece tarafları değil, mahkemeleri ve THH'leri de bağladığını ve THH'lerin verdikleri kararları sonradan değiştiremeyeceklerini vurgulamıştır; **ÇABRI**, s. 1030; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1163, THH kararlarının şekli anlamda kesinleşebilecekleri, TKHK m. 70/1 f. ile THH kararının tarafları bağlayacağı ve bağlayıcılık kuralının sözleşme ile eşdeğer tutulamayacağı, kararın THH'yi ve mahkemeyi bağladığı ve maddi anlamda kesinleşebileceği görüşü ifade edilmiştir; **ERMENEK**, s. 579, 588, yazar THH'lerin uyuşmazlıkları, esasa yönelik ve kesin hüküm oluşturmaya elverişli şekilde çözdüklerini, şekli anlamda mahkeme kriterlerini taşımaları da maddi anlamda mahkeme kriterlerini karşılar nitelikte olduğu ve itiraz edilmeyen THH kararlarının maddi anlamda kesinleştiği düşüncesindedir, s. 617; **TUTUMLU**, THH, s. 38, 115; Yazar, tüketici mahkemesine yapılacak itirazın THH kararının bağlayıcılığı ile alakalı bulunmadığı, itiraz yolunun, kararın kesinleşmesi ya da bağlayıcılığı dışında iptali adına getirilmiş bir hukuki düzenleme olduğu düşüncesindedir.

²²⁰ **PEKCANITEZ**, THH, s. 55, yazar, THH kararların emsal oluşturmayacaklarını ve ilgili yönetmelik hükmünün hukuki istikrar bakımından yerinde olmadığı görüşünü ifade etmiştir; **YEŞİLOVA**, s. 128,135, yazar THH kararlarının kesin hüküm etkisinden yoksun olduğu ve bağlayıcılığının taraflar arasındaki bir sözleşme kadar olduğu, itiraz edilerek tüketici mahkemesi önüne giden THH kararlarına karşı itirazın reddi veya düzelterek onama kararı verilmesi halinde dahi tüketici mahkemesi kararı kesin olsa da, THH kararlarına kesin hüküm etkisi bahsedilemeyeceği düşüncesindedir; **ULUKAPI**, s. 86; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 80, yazar THH kararının tarafları bağlamasının bu kararlara maddi anlamda kesin hüküm etkisi kazandırmayacağı, THH'lerin kararlarının kendine özgü bağlayıcılıkları bulunduğu düşüncesindedir; **ERİŞİR**, Arabuluculuk, s. 331, yazar, karara adli hakikat nazarıyla bakılarak onun kesin hükme denk bir etkiye sahip olduğu ve THH'lerce karara bağlanan uyuşmazlıklarda tüketici mahkemelerinin yargı yetkisinin bulunmadığı argümanın da bu içtihadı desteklediği görüşünü belirtmiştir; **BUDAK**, THH, s. 94, 95, yazar, THH kararlarının bağlayıcılığının kesin hüküm etkisine çok yakın olduğu, ancak HMK anlamında kesin hüküm etkisi taşımadıkları ve kesin hükmün kesin delil etkisi tanınıp tanınmadığının açık olmadığı, kanunda tam bir açıklık olmayan hallerde, THH kararına tanınan bağlayıcılık özelliğini dar yorumlamak ve kesin delil etkisi tanınmaması gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

tahkim kurulu kararlarının kesin olduğu hükmü getirilmiştir. TKHK ile THH'ler, tüketici kuruluşlarıyla birlikte yedinci kısımda düzenlenerek devlet yargısı dışında tanımlanmış, görev alanları tüketici mahkemeleri ile para sınırıyla ayrılan görev ilişkisi olarak belirlenmiş (TKHK m. 68/1 f.), kuruluşları, uyuşmazlıkları inceleme usulleri ve kararlarına ilişkin düzenlemeler yönetmelikle yapılmış, ancak TKHK m. 70/1-2 f. ile kararlarının sonuçlarına ilk derece mahkemeleri ile eşdeğer sonuçlar bağlanmış, ilk derece mahkemelerinin hukuksal denetimi için öngörülen istinaf yerine THH'lerin kararları için itiraz yolu öngörülmüş (TKHK m. 70/3 f.) ve tüketici mahkemesinin itiraz üzerine verdiği kararın kesin olması düzenlenmiştir. (TKHK m. 70/5 f.). THH'ler, TKHK m. 68/1 f. ve THHY m. 6/1 f. uyarınca belirlenen para sınırının altındaki tüketici uyuşmazlıklarını inceleyip nihai çözüme kavuşturmakta (TKHK m. 68/2 f. THHY m. 6/5 f.) olup THH'lerin kararlarının tarafları bağlayıcı (TKHK m. 70/1) ve infazı İİK ilamların yerine getirilmesi hükümlerine tabidir. (TKHK m. 70/2 f.). THH'lerin kararlarına, ikinci bölümde inceleneceği üzere, tüketici mahkemesinde itiraz edilmesi icrayı durdurmuyacak olup ancak talep halinde mahkemece tedbir kararı verilebilir. (TKHK m. 70/3 f.). Neticede THH'ler, belirli bir miktarın altındaki tüketici uyuşmazlıklarını zorunlu ve tek görevli kurum olarak çözüme bağlamakta ve mecburi tahkim niteliğinde görev yapmaktadır.²²¹ Hak düşürücü süre içerisinde itiraz edilmeyen THH kararları öncelikle şekli anlamda kesinleşecek olup aynı uyuşmazlık hakkında THH'lere ve mahkemelere başvurulamayacak olması ve menfi tespit davası, istirdat davası açılmaması THH'lerin kararlarının maddi anlamda kesinleşmesiyle ilgilidir.²²² İtiraz edilmeyen THH kararlarının uyuşmazlık hususunda kesinleşmesi ve bağlayıcılığı için başka bir merci veya mahkeme onayı gerekmemektedir. Kanaatimizce THH'lerin kararları, itiraz edilmemesi sonucu maddi anlamda kesin hüküm etkisini haizdir. THH'lerin kararlarına maddi anlamda kesin hüküm etkisi tanınmış olmasının, mecburi tahkim niteliğine ve aynı uyuşmazlığı yeniden ele alınmayacak şekilde nihai olarak çözüme amaçlarına uygun olduğu düşüncesindeyiz.

²²¹ KONURALP, Tahkim, s. 138.

²²² YARDIM, THH Kararları, s. 594; ERİŞİR, Çözüm Usulü, s. 81; ERMENEK, s. 617.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARLARINA İTİRAZ

I. GENEL OLARAK

Tüketici uyuşmazlıklarının sayı olarak fazlalığı ve gittikçe artış göstermesi karşısında THH'lerin uyuşmazlıkları az masrafla ve çabuk çözümleme amacına yönelik işlevleri, kuruluş ve inceleme usullerine yönelik haklı eleştirileri beraberinde getirmekte ve kararlarını adil ve hukuka uygun olması bakımından tartışmaya açık hale getirmektedir. TKHK m. 68/1 f. ile belirtilen para sınırı altındaki tüketici uyuşmazlıklarında THH'lere başvuru zorunluluğu öngörülmüş, THH'lerin kararlarının tarafları bağlayıcı olduğu (TKHK m. 70/1 f., THHY m. 22/5 f.) ve İİK'nın ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirileceği (TKHK m. 70/2) düzenlenmiştir. Devlet yargısıyla eş değer sonuçlar doğuran THH'lerin kararlarının etkili bir hukuki denetime tabi tutulması²²³ bu kararlara güvenilirliği artıracak ve hukuki barışa katkı sağlayacaktır.

THH'lerin kararlarına karşı tarafların başvurabileceği hukuki çare olarak, kararın tebliğden itibaren onbeş gün içerisinde tüketici mahkemesinde itiraz edebileceği (TKHK m. 70/3) öngörülmüştür. Tüketici mahkemesinde itiraz yolunun hukuki niteliğine yasada yer verilmemiş; TKHK m. 70/4 f. ile bir yandan temyize özgü terimler kullanılırken diğer yandan 70/6 f. ile 'iptal davası' ifadesine yer verilmiştir. THH kararına itiraz başvurusu, tüketici mahkemesinde basit usulde dava olarak ele alınmakta olup istinafa nazaran sınırlı ve eksiklikler barındıran bir inceleme öngörülmüş olduğu söylenebilir.²²⁴ Kanun koyucu tarafından, tüketici mahkemesinde itiraz yolunun THH'lerin incelemesinin amacına uygun şekilde, uyuşmazlıkların hızlı ve kesin çözümlenmesi amacına yönelik öngörüldüğü söylenebilir. Tüketici mahkemesince yapılacak itiraz

²²³ YARDIM, Sempozyum, s. 179.

²²⁴ YILMAZ/YARDIM, s. 1165; YARDIM, Sempozyum, s. 179; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 118.

incelemesi sonucu verilen karara karşı başvurulabilecek bir hukuki çare öngörülmemesi, adil yargılanma hakkı bakımından eleştirileri karşılamaktan uzaktır.

II. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARINA İTİRAZIN HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Tüketici Hakem Heyetleri ile Tüketici Mahkemeleri Arasındaki Hukuki İlişki

Tüketici mahkemeleri TKHK'nın uygulanması hakkındaki uyuşmazlıklara bakmakla görevli olmak üzere 08.03.1995 tarihli mülga 4077 s.k. m. 23. ile özel yetkili mahkemeler olarak kurulmuş bulunmaktadır.²²⁵ Genel mahkemeler ile özel mahkemeler arasındaki ilişki görev ilişkisidir.²²⁶ Soyut ve genel olarak belirlenen türden uyuşmazlıklar hususunda ya da belirlenen kişi ve meslek gruplarında ortaya çıkan uyuşmazlıklar hususunda kurulan mahkemeler özel mahkemeler olarak adlandırılmaktadır.²²⁷ Tüketici mahkemelerinin kurulmasıyla, tüketicilerin etkili korunmasının temini, tüketici uyuşmazlıklarının hızlı çözümü ve genel mahkemeler üzerindeki iş yükünün azaltılması amaçlanmıştır.²²⁸ Kanunda aynı görev tanımı yapılmış olup THH'ler ile tüketici mahkemelerinin görev alanları

²²⁵ "...Görevle ilgili hususlarda kazanılmış hak söz konusu olmaz. Hâl böyle olunca mahkemece, 4077 sayılı TKHK'nın 23. maddesi gereğince uyuşmazlığın çözümünde tüketici mahkemesinin görevli olduğu gözetilerek, ayrı bir tüketici mahkemesinin bulunması hâlinde görevsizlik kararı verilmesi, aksi halde davaya tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken işin esası incelenerek önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır...", HGK., 4.7.2018 T., E. 2018/594 K. 2018/1317, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.9.2021).

²²⁶ **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 756; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 153 vd. yazar, tüketici mahkemelerinin kurulması bakımından tüketicilerin korunması amacına vurgu yapmıştır, s. 162; **ULUKAPI**, Çözüm Yolları, s. 77 vd.; **ÖZMUMCU**, s. 837; **ÖNEN, Ergun**, Türk Hukukunda Tüketicinin Korunmasına İlişkin Usuli Düzenlemeler, İKUHD, 2004/12, S. 105-112, s. 109; **PEKCANITEZ, Hakan**, Tüketici Mahkemeleri, İBD, C. LXX, S. 4-5-6, 1996, s. 141-162, (Tüketici Mahkemeleri), s. 142; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 149; **TÜZÜN**, s. 48; **KÜZECİ**, s. 98; **TEK**, s. 161.

²²⁷ **TANRIVER, Süha**, Tabii Hâkim İlkesi ve Medeni Yargı, TBB Dergisi, 2013, S. 104, S. 11-35, (Medeni Yargı), s. 23; **ULUKAPI**, Çözüm Yolları, s. 87; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 31.

²²⁸ **ULUKAPI**, Çözüm Yolları, s. 88 vd; **PEKCANITEZ, Hakan**, "Tüketici Mahkemelerinde Yargılama Usulü ve Topluluk Davaları", 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri ve Makaleleri, Tüketici Hukuku Açıklamaları, Ed.: TOKBAŞ, Hakan/ÜÇİŞİK, Fehim, Ankara, 2013, s. 454-460, (Yargılama Usulü), s. 457; **ÖZMUMCU**, s. 836; **ZEVKLİLER /AYDOĞDU**, s. 440; **DERYAL**, s. 215,216; **DÖNER**, s. 146.

örtüşmektedir.²²⁹ THH'lerin görev alanı TKHK m. 66/1 f. ve THHY m. 5 ile tüketici işlemleri ile 'tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak' şeklinde belirlenmiştir. TKHK m. 73/1 f. ile tüketici mahkemelerinin görev alanı yine aynı şekilde, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalar olarak belirlenmiş olup THH'lerin görev alanıyla örtüşme göstermektedir.²³⁰

Tüketici işlemi kavramının²³¹ ne ifade etmekte olduğu, Kanunun uygulanmasında tanımların açıklandığı TKHK m. 3'te belirtilmiş,²³² ancak 'tüketiciye yönelik uygulama'dan ne anlaşılması gerektiğine yer verilmemiştir.²³³ TKHK m. 2 gerekçesinde, tüketiciye yönelik uygulama, tüketicilerle sözleşmenin imzalanmasından önceki, sözleşme kurulurken ve sözleşmenin imzalanmasından sonraki uygulamaları kapsadığı ifade edilmiştir. Buna göre sözleşmenin kurulmasından önce tüketicinin bilgilendirilmesi, sözleşme kurulurken kullanılan yöntemler, sözleşmenin kurulmasından sonra verilmesi gereken hizmetler, ayrıca

²²⁹ "... aynı zamanda da tüketici mahkemelerinin iş yükünün hafifletilmesi amacıyla tüketici sorunları hakem heyetleri kurulmuş ve kanun koyucu tüketici hakem heyetlerinin atıl duruma düşmesini engellemek ve kaynakların daha hızlı ve etkin şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla belli miktarın altında kalan uyuşmazlıklarda hakem heyetine başvurulmasını zorunlu kılmıştır. Kanun hükmü emredici mahiyette olup tüketiciye tercih hakkı tanımamıştır..." , HGK., 25.10.2018 T., E. 2017/641 K. 2018/1564, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.10.2021).

²³⁰ **ASLAN**, Görev Alanı, s. 4; **KURU**, İstinaf Usul, s. 636; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 155; **ULUKAPI**, Tüketici Mahkemeleri, s. 88; **ERMENEK**, s. 569; **YAĞBASAN**, s. 83; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 85; **CEYLAN**, Düzenlemeler, s. 146; **MEMİŞ**, Yusuf, Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının İptali (İtiraz) Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme, TAHD, Mart 2016, C.11, S. 115, s. 75-94, s. 176; **KURU/AYDIN**, s. 632; **ERTABAK**, Ünal, Tüketici Mahkemelerinde Çözülmesi Gereken İhtilaflar, Legal Hukuk Dergisi, C. 10, s. 115, Temmuz 2012, s. 40; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 221; **TUTUMLU**, THH, s. 50; **KARA**, Yeni Kanun, s. 441; **TÜZÜN**, s. 51; **ŞİMŞEK**, Ayşe Neşe, Medeni Usul Hukukunda Tüketicinin Korunması, Ankara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s. 50; **KOÇYİĞİT**, s. 122.

²³¹ **CEYLAN**, Ebru, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Kredisi Ve Kredi Kartı Sözleşmelerindeki Kişisel Teminatlarla İlgili Değerlendirmeler", UMD, S. 17, Haziran 2021 - s. 93-131, (Değerlendirmeler), s. 101; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 141, dpn. 448; **YAVUZ**, Nihat, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Bası, Ankara 2010, s. 11; **ORUÇ**, Murat, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulama Alanının Eleştirisi, 2nd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS), 19-22 May, 2017, s. 80-94, s. 82.

²³² TKHK m. 3/1 hüküm fıkrası "Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi, ifade eder." şeklindedir.

²³³ **BUDAK**, THH, s. 80, yazar, "tüketiciye yönelik uygulamalar" teriminin kanunda tanımlanmadığını belirtmiş ve açık bir anlamı olmadığı görüşünü ifade etmiştir.

hukuki işlem ve sözleşmeden kaynaklanmayan tüketiciye yönelik ticari uygulamalar hakkında, tüketiciye yönelik uygulama kapsamında TKHK hükümleri geçerli olacaktır.²³⁴

6098 sayılı TBK'da borç ilişkisinden kaynaklanan hak ve yükümlülükler asıl alacak hakkı/asıl borç ve yan alacak hakkı/yan borçlardan oluştuğu kabul edilmektedir. İfaya hazırlamak, ifayı sağlamak, koruma ve bilgi verme yükümlülükleri yan borç/yükümlülüklerden sayılmaktadır.²³⁵ Tüketiciye yönelik uygulamalar, borç ilişkisinden doğan yan yükümlülükler kapsamında değerlendirilebilecek olup bunlardan kaynaklanacak borç ilişkilerinin TMK m. 2/1 f. ile düzenlenmiş olan dürüstlük ilkesinden doğduğu kabul görmekte ve uyuşmazlık halinde haksız fiil hükümlerine değil, sözleşmeye dayanılması gerektiği savunulmaktadır.²³⁶

THH'lerin görevi, TKHK m. 68/1 f. ile belirlenen parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklar olarak düzenlenmiştir. TKHK ile belirlenen parasal sınırın üzerindeki uyuşmazlıklarda tüketici mahkemeleri görevlidir. Söz konusu parasal sınır, uyuşmazlık hakkında tüketici mahkemesi bakımından dava şartı oluşturmaktadır.^{237, 238} Görev itibariyle, THH'ler ile tüketici mahkemeleri

²³⁴ **ATALI**, s. 399; **ORUÇ**, s. 87, yazar, tüketiciye yönelik uygulamalar kavramının culpa in contrahendo kavramını içine aldığı ancak bu kavramla sınırlı olmadığı görüşünü ifade etmiştir; **ZEVKLİLER/ÖZEL**, s. 86; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 67, 68; **ÖZEL**, Tüketici, s. 74; **ERTABAK**, s. 46-47; **ÖZMUMCU**, s. 868; **AKÇAAL**, **Mehmet/ UYUMAZ**, **Alper**, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme, **İNÜHFD**, C: 4, S. 2, 2013, s. 241-276, s. 243; **TÜZÜN**, s. 60; **SARIHAN**, s. 429.

²³⁵ **OĞUZMAN**, **M. Kemal**, Borçlar Hukuku Dersleri, 4. Baskı, C.I, İstanbul, 1987, s. 4; **EREN**, **Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Ankara, 2020, s. 28 vd.; **KELEŞ**, **Adem**, Tüketici Sözleşmelerinde Teminat, Ankara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2015, s. 48.

²³⁶ **ZEVKLİLER/ÖZEL**, s. 86; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 74.

²³⁷ **ULUKAPI**, Tüketici Mahkemeleri, s. 88; **YAĞBASAN**, s. 83; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 85; **BUDAK**, THH, s. 85; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 161; **YEŞİLOVA**, s. 129; **YILMAZ**, 2021, Şerh, s. 314.; **PEKCANİTEZ**, THH, s. 41, yazar özel bir dava şartı bulunduğu görüşünü ifade etmiştir; **PEKCANİTEZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 145; **MEMİŞ**, s. 77; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 100, yazar THH'lerin mahkeme olmaması nedeniyle THH görev kapsamındaki uyuşmazlıklarla ilgili tüketici mahkemesine başvurulması halinde yalnızca usulden red kararı verileceğini ve dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesine dair HMK m. 20'nin uygulanmayacağını belirtmiştir; **ERİŞİR**, Arabuluculuk, s. 322, yazar, TKHK m. 68/1'de "parasal sınırın altında bulunan uyuşmazlıklar" ifadesiyle yetinilmesini ve sınırın aşılmadığının belirlenmesine hizmet edecek herhangi bir kritere yer verilmemesini eleştirmiş, talebin parasal sınır kapsamında olup olmadığının başta faiz gibi fer'i taleplerde tereddüt uyandırmasına dikkat çekmiştir, s. 324; **TUTUMLU**, THH, s. 55; **KARA**, Yeni Kanun, s. 570;

arasındaki ilişki, parasal sınır bakımından görev ilişkisi olarak ortaya çıkmaktadır.²³⁹ Ancak doktrinde THH'lerin mahkeme olmadığı gerekçesiyle tüketici mahkemeleriyle ilişkilerinin görev ilişkisi olarak tanımlanamayacağı savunulmuştur.²⁴⁰ Kanaatimizce her ne kadar görev ilişkisi HMK'da mahkemeler açısından düzenlenmiş olsa da THH'lerin görev alanlarına giren uyuşmazlıklarla ilgili olarak tüketici mahkemesine başvurulabilmesi mümkün değildir. THH'lerin kuruluş ve işleyişlerinin yönetmelikle düzenlenmiş olması kanaatimizce dar anlamda mahkeme olmamaları ve kararı veren heyetin hâkimlerden oluşmaması sebebiyle tercih edilmiştir. Ancak görev alanları itibariyle ve kararlarının bağlayıcı olup itiraz edilmemesi halinde kesinleşebilmesi nedeniyle, faaliyetleri yargısal niteliktedir. THH'ler ile tüketici mahkemeleri arasındaki ilişkinin görev ilişkisi olarak ele alınması, medeni yargılamanın bütünlüğü bakımından daha uygundur.

THH'ler ile tüketici mahkemelerinin parasal sınır bakımından görevlerinin ayırt edilmesine yönelik TKHK'da bir düzenleme yapılmamış olması doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir.²⁴¹ THHY m. 6/2 f. uyarınca “*görevli tüketici hakem heyetinin tespitinde başvuru tarihindeki parasal sınırlar dikkate alınır.*” TKHK'da ise tüketici mahkemelerinin parasal sınır yönünden görev alanını belirleyen bir düzenleme yoktur. Bu nedenle THHY m. 6/2 f. aynı zamanda tüketici mahkemelerinin görev alanı bakımından dava şartı olarak HMK m. 114 /2

DÜR, s. 220, yazar, düzenlemeyi HMK m 114/2 f. anlamında özel dava şartı olarak tanımlamaktadır.

²³⁸ “...somut olay irdelendiğinde; uyuşmazlık miktar itibari ile tüketici sorunları hakem heyetinin görev sınırı dâhilinde olup yerel mahkemece tüketicinin hakem heyetine başvurma zorunluluğu göz ardı edilerek işin esası hakkında hüküm tesisi yerinde görülmemiştir...” HGK., 29.11.2018 T., E. 2017/508 K. 2018/1803, (www.lexpera.com.tr, E.T. 25.9.2021) ; “...Uyuşmazlık, tüketici mahkemesinin mi yoksa tüketici hakem heyetinin mi görevli olduğu hususundadır...” Yargıtay 13. HD., 10.3.2015 T., E. 2015/7697 K. 2015/7334, (www.lexpera.com.tr, E.T. 25.9.2021).

²³⁹ **PEKCANITEZ**, Tüketici Mahkemeleri, 145, yazar, öngörülen para sınırının özel dava koşulu olduğu ve mahkemece resen gözetileceği görüşünü ifade etmiştir; **ATALI**, THH, s. 405; **ATALI**, Sempozyum, s. 82; **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, s. 480; **KORKUT**, s. 178.

²⁴⁰ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 60,61, yazar, TKHK'de düzenlenen parasal sınırın göreve ilişkin olup olmadığının tartışmalı olduğu, devlet yargısı ile bunun dışında bir faaliyette bulunan THH'ler arasında bir ilişki kurulmak istenildiği ve bunun teknik anlamda bir görev meselesi oluşturmadığı görüşünü ifade etmiştir, aynı yönde **YEŞİLOVA**, s. 129; **KOÇYİĞİT**, s. 123.

²⁴¹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 81; **ATALI**, THH, s. 402, yazar, düzenlemenin 4077 sayılı mülga TKHK'da yer aldığı şekliyle yapılmış olabileceği görüşünü ifade etmiştir.

f. dikkate alınacaktır.²⁴² Ay. m. 142 uyarınca mahkemelerin görev ve yetkilerinin, işleyiş ve yargılama usullerinin kanunla belirlenmesi anayasal ilkedir. HMK m. 1 hükmüne göre mahkemelerin görevi kanunla belirlenir. Bu nedenle yönetmelikle ya da hâkimce kıyaslama yoluyla mahkemelerin görev alanı belirlenemez. Ayrıca usul hukukunda emredici olup açık atıf bulunmayan hususlarda kıyaslama yapılmaması kabul görmektedir.²⁴³

06.12.2017 tarihli değişiklikle TKHK m. 68/1 f.'ye THH'lere başvuru zorunluluğu bulunan uyuşmazlıklarla ilgili olarak İİK'daki hakların kullanılabilmesi yönünde getirilen ek düzenlemeye göre "*Tarafların İcra ve İflas Kanunundaki hakları saklı olmak kaydıyla; değeri dört bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, altı bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise dört bin Türk Lirası ile altı bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz.*" Değişiklikle birlikte, THH'lerin görev alanına giren uyuşmazlıklarla ilgili olarak taraflara THH'lere başvurmak yerine İİK kapsamında ilamsız icra takibi yapılabilmesi hususunda tercih imkânı öngörülmüştür.²⁴⁴ THH'lerin görevi kapsamındaki uyuşmazlık hakkında ilamsız icra takibi yapılması ve itiraza uğraması durumunda ise incelemenin yapılacağı mercii konusunda TKHK'da düzenlememe bulunmamaktadır. İİK m. 67/1 f. uyarınca açılacak itirazın iptali davası, THH'lerde görülemeyecek²⁴⁵ ve tüketici mahkemesince

²⁴² "...Mahkemece, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunu'nun 68. maddesi gereğince, talep miktarının zorunlu hakem heyeti başvuru sınırında kaldığı gerekçesi ile dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmiş...", Yargıtay 13. HD., 26.2.2019 T., E. 2016/25089 K. 2019/2486, (www.legalbank.net), E.T. 15.9.2021).

²⁴³ PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 72; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 81; KARSLI, HMK, s. 118; TAŞPINAR AYVAZ, SEMPOZYUM, s. 45

²⁴⁴ ÖZBAYKAL TANDOĞAN, s. 482; TÜZÜN, s. 30; DÜR, s. 230.

²⁴⁵ Yargıtay 13. HD T.18.03.2015 E. 2015/10571 K.2015/8738. (www.kazanci.com, E.T. 18.3.2021); "...tüketici sorunları hakem heyetlerinin yargı organlarının ve mensuplarının Anayasa'da belirtilen niteliklerine sahip olduklarından bahsedilemeyeceğinden, hakem heyetlerinin "mahkeme" sayılamayacakları, bu nedenle de itirazın iptali davalarında uyuşmazlıkları çözümleme görevlerinin bulunmadığı açıktır...." HGK., T. 6.12.2018 , E. 2017/570 K. 2018/1859, (www.legalbank.net), E.T. 15.9.2021).

incelenecektir.²⁴⁶,²⁴⁷ THH'lere başvuru yapılmaksızın başlatılan ilamsız icra takibinin itiraza uğraması durumunda, tüketici mahkemesinde açılacak olan itirazın iptali davasından önce, TKHK m. 73/A kapsamında arabuluculuk dava şartının yerine getirilmesi gerekmektedir.²⁴⁸

Yargıtay, THH'lerin görevi kapsamındaki uyuşmazlıklar hakkında ilamsız takip yapılabileceği görüşündedir.²⁴⁹ 7063 s.k. değişikliğinden önce Yargıtay, THH'lerin görevi kapsamındaki uyuşmazlıklar hakkında THH'lerden karar alarak ilamlı takip konusu yapma olanağı varken ilamsız icra takibi yapılmasında hukuki yarar olmadığı görüşündeydi.²⁵⁰,²⁵¹ Gerek 7063 s.k. değişikliği gerekse Yargıtay'ın uygulaması, THH'lere başvuru zorunluluğunu ortadan kaldırma sonucu doğurmuş olması bakımından doktrinde eleştirilmektedir.²⁵²

²⁴⁶ **ÖZBEK**, THH Alacak, s. 48; **ERİŞİR**, Arabuluculuk, s. 334 vd., yazar, TKHK m. 68/1 değişikliği ile ilamsız takip engeli sona erse de itirazın iptali için hangi merciye başvurulacağı sorununun bâki kaldığını, THH'lerin itirazın iptaline bakmasının istenemeyeceği hususunda yargı içtihatlarının istikrar kazandığını belirtmiştir; **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, s. 481; **TAŞPINAR AYZAZ**, THH, s. 301; Karşı görüşte **TUTUMLU, M. Akif**, THH, s. 64, 65, yazar, İİK m. 67 düzenlemesinin tüketici mahkemeleri kurulmadan öncesine ait olduğu ve THH'lerin itirazın iptali ile icra inkar tazminatı incelemesi yapmasına yasal engel bulunmadığı görüşünü ifade etmiştir; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 370; **ÇABRİ**, s. 1017; yazar, THH'lerin görev alanı kapsamındaki uyuşmazlıklarla ilgili geçici koruma ve itirazın iptali taleplerini inceleyebilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

²⁴⁷ “...Davacı, davalının fatura borcunu ödemediğini, icra takibi yapıldığını, itiraz nedeni ile takibin durduğunu, itirazın iptali için hakem kuruluna başvurulduğunu, hakem kurulunun bu talebi reddettiğini ileri sürerek ... Somut olayda, 06.12.2017 Tarihinde kabul edilen ve 6502 Sayılı kanun m. 68/1 de değişiklik yapan 7063 Sayılı Kanun sonrasında artık davacının itirazın iptali davası açmakta hukuki yararı bulunduğundan mahkemece davanın usulden reddine karar verilmesi isabetli bulunmamıştır...” Yargıtay 3. HD., 4.6.2018 T., E. 2018/3467 K. 2018/6323, (www.lexpera.com.tr, E.T. 18.3.2021); “..Davacı tarafından ilamsız icra takibinde 2.942,48-TL asıl alacak ve 695,73-TL işlemiş faiz olmak üzere 3.638,21- TL talep edilmiştir.... müddeabihin Tüketici Mahkemesi'nin görevi içinde kaldığı gözetilmeden yanılıgılı gerekçe ile yazılı şekilde davanın usulden reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir...”, Yargıtay 13. HD., 20.10.2017 T., E. 2016/961 K. 2017/9792, (www.lexpera.com.tr, E.T. 18.3.2021).

²⁴⁸ **SARIHAN**, s. 431.

²⁴⁹ Yargıtay 3. HD., 04.06.2018 T., 2018/3467 E. 2018/6323 K. (www.lexpera.com.tr, e.t. 25.5.2021).

²⁵⁰ **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, s. 481; **TÜZÜN**, s. 31.

²⁵¹ “... karar tarihi itibarıyla daire uygulamasına göre, hakem heyetine müracaat etmeden ilamsız icra takibi yapmakta tüketicinin hukuki yararı bulunmamaktadır. ...hakem heyetine müracaat etmeden ilamsız icra takibi yapılması gerekçesi ile, dava şartı yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, davanın esastan reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup...”, Yargıtay 13 HD. T. 14.12.2018, E. 2017/10065- K.2018/12139, (www.legalbank.net, E.T. 15.9.2021).

²⁵² **TUTUMLU, Mehmet Akif**, 7063 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hakem Heyetlerinin Görev Alanı ve İtirazın İptali Sorunu, TAHD, C.13, S.138, 2018, (İtirazın İptali), s.144-149; aynı yönde **ÖZBAYKAL TANDOĞAN**, s. 483.

TKHK'da m. 68 ile THH'lerin görev alanı parasal bedele göre düzenlenmiş olup para ile bedeli ölçülemeyen tüketici uyuşmazlıklarında THH'lerin görevine dair bir düzenleme bulunmamaktadır.²⁵³ Yargıtay'ca bu tür uyuşmazlıklarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmektedir. Yine uyuşmazlığın bedelinin gerek para ile ölçülebilen gerekse ölçülemeyen talep barındırması hallerinde tüketici mahkemesinin görevli olduğu kabul edilmektedir.²⁵⁴

THH'lerin kararlarının hukuki denetimi bakımından TKHK m. 70/3 f. düzenlemesi ile tüketici mahkemesine itiraz edilebileceği öngörülmüştür. Tüketici mahkemelerinin üst karar mercii olup olmadığı, itiraz yolunun hukuki niteliği ile ilgilidir. TKHK m. 70/6 f. ile tüketici mahkemesinde THH'lerin kararlarına itiraz, itiraz davası şeklinde ifade edilmişse de itirazın hukuki niteliğine dair yasada açık bir düzenleme bulunmamakta olup ayrıca itiraz başvurusunun ele alınarak incelenmesine yönelik özel düzenlemeye yer verilmemiştir.²⁵⁵

B. İtirazın Hukuki Niteliğine İlişkin Yasal Düzenleme

Kanun yolu, davanın tarafları için tanınmış ve mahkemece yanlış verildiği ileri sürülen kararlar hakkında yeniden inceleme yapılarak değiştirilebilmesine yarayan başvuru imkânıdır.²⁵⁶ HMK'da ilk derece mahkemelerince verilen kararların hukuka uygunluğunun denetlenmesine yarayan hukuki çare olarak kanun yolları öngörülmüştür. Kanun yolu, hükmü vermiş olan ilk derece mahkemesi kararının inceleme konusu yapılmasına olanak sağlamak üzere taraflara tanınmış olan ve yanlış olduğu ileri sürülen hükmü değiştirebilen üst veya yüksek mahkemeye başvuru yapma hakkıdır.²⁵⁷ Kanun yollarının, olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olarak iki gruba ayrıldığı kabul edilmektedir. Olağan kanun yolları, henüz kesinleşmemiş bulunan ve

²⁵³ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 85; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 160, dpn. 62; **KARA**, Yeni Kanun, s. 637; **TUTUMLU**, Hakem Heyetleri, s. 97.

²⁵⁴ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 85; **KARA**, Tüketici, s. 325; **KARA**, Yeni Kanun, s. 637; **TUTUMLU**, THH, s. 68; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 370.

²⁵⁵ **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 154, 182; **KORKUT**, s. 178.

²⁵⁶ **KURU**, Medeni Usul, s. 541; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 573. **BUDAK/KARAASLAN**, s. 393.

²⁵⁷ **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 581; **KURU/AYDIN**, s. 468; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 586; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1165.

başvurulması halinde mahkemelerin nihai kararlarının kesinleşmesini önleyen kanun yollarıdır. Olağan kanun yolları, HMK’da istinaf ve temyiz olarak düzenlenmiştir. Olağanüstü kanun yolları, kesinleşmiş bulunan mahkeme kararlarına karşı başvurulabilecek kanun yolları olup HMK’da Kanun Yararına Temyiz ve Yargılamanın İadesi olarak düzenlenmiştir.²⁵⁸

THH’lerin kararlarına karşı TKHK m. 70/3 f. ile öngörülmüş olan, tüketici mahkemesine itiraz başvurusunun niteliği hususunda mevzuatta düzenleme ve nitelendirme yapılmamıştır. TKHK m. 70/6 f. ile “*Tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan itiraz davalarında, kararın iptali durumunda tüketici aleyhine, avukatlık asgari ücret tarifesine göre nisbi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilir*” şeklinde düzenleme yapılarak THH’lerin kararlarına karşı itiraz başvurusunun dava olduğu ifadesine yer verilmiş olması uygulamanın aynı şekilde devam etmesine neden olmuştur. Fıkra hükmünde itiraz davası ifadesinin tercih edilmiş olması doktrinde THH’lerin kararlarına itirazın nitelendirilmesinde yetersiz görülmüş ve eleştirilmiştir.²⁵⁹ TKHK m. 70/4 f. uyarınca tüketici mahkemesince itiraz üzerine yalnızca THH kararının usul ve yasaya uygun olması halinde verilebilecek kararlara yer verilmiş olup düzenleme ile THH’lerin kararlarına karşı başvurulabilecek yollar hususunda tercih edilen terimler, ‘itiraz - onama- değiştirerek onama- düzelterek onama- itiraz davası- kararın iptali’ olup HMK’nın temyize ilişkin m. 370 hükmünü andırır şekildedir.²⁶⁰ ‘Değiştirerek onama’ şeklindeki ibare ise, HMK’nın istinafa ilişkin düzenlemelerini andırmaktadır.²⁶¹ Doktrinde TKHK m. 70/4 f. ile öngörülen

²⁵⁸ YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 585; KURU, Medeni Usul, s. 545; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 588; BUDAK/KARAASLAN, s. 396; KURU /AYDIN, s. 468.

²⁵⁹ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 87; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 118, 119; BUDAK, THH, s. 97; TUTUMLU, s. 153.

²⁶⁰ TKHK M. 70/4 f. şu şekildedir: “*İtiraz olunan kararın, esas yönünden kanuna uygun olup da, kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olmasından dolayı itirazın kabul edilmesi gerektiği veya kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargılamayı gerektirmediği takdirde tüketici mahkemesi evrak üzerinde, kararı değiştirerek veya düzelterek onama kararı verebilir. Tarafların kimliklerine, ticari unvanlarına ait yanlışlıklarla, yazı, hesap veya diğer açık ifade yanlışlıkları hakkında da bu hüküm uygulanır. Karar, usule ve kanuna uygun olup da gösterilen gerekçe doğru bulunmazsa, gerekçe değiştirilerek veya düzeltilerek onanır*”.

²⁶¹ YILMAZ/YARDIM, s. 1095; HMK’nın bölge adliye mahkemesinin istinaf incelemesi hakkında, duruşma yapılmadan verilecek kararlar başlıklı m. 353/1f. b-2 bendi şu şekildedir: 2) “*Yargılamada eksiklik bulunmamakla beraber, kanunun olaya uygulanmasında hata edilip de*

düzenlemenin, HMK'nın temyiz hususunda onama kararlarına ilişkin m. 370/2-3-4 f. hükümleriyle²⁶² eşleşecek şekilde yapılmış olması eleştirilmiştir.²⁶³

TKHK m. 70/3 f. ile düzenlenmiş olan, itirazın THH kararının icrasına etkisi, kanun yolları ile (istinafa ilişkin m. 350/1 f. ve temyize ilişkin 367/1 f.) benzer şekildedir.²⁶⁴ Buna göre kanun yoluna başvurulması kararın icrasını durdurmamaktadır; İİK m. 36 uyarınca bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'ın icranın geri bırakılmasına yönelik tedbir kararı vermesiyle durdurulabilecektir. THHY m. 11/4 f. ile öngörülen THH'lerin derdestlik itirazı ve THH'lerin derdestliği resen gözetileceği, THHY m. 22/1 f. ile taleple bağlılık ve belirsiz alacak talebinde bulunulabilmesine ilişkin düzenlemelerde kullanılan terimler, HMK'nın ilk derece mahkemelerine ilişkin hükümlerine benzer şekildedir.²⁶⁵

Kanun koyucu tarafından itirazın hukuki niteliği tanımlanmamış, hem davaya benzer özellikler hem de istinaf ve temyiz kurumuna özgü terimler karışık şekilde kullanılmıştır. Bu nedenle mevcut düzenleme itirazın bir dava olduğu ve

yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde veya kararın gerekçesinde hata edilmiş ise düzelterek yeniden esas hakkında karar verilir”.

²⁶² HMK m. 370 “(2) Temyiz olunan kararın, esas yönünden kanuna uygun olup da kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olmasından dolayı bozulması gerektiği ve kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde Yargıtay, kararı düzelterek onayabilir. (3) Tarafların kimliklerine ait yanlışlıklarla, yazı, hesap veya diğer açık ifade yanlışlıkları hakkında da bu hüküm uygulanır. (4) Karar, usule ve kanuna uygun olup da gösterilen gerekçe doğru bulunmazsa, gerekçe değiştirilerek ve düzelterek onanır” şeklindedir.

²⁶³ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 118, yazar, düzenlemenin temyiz kanun yolunu hatırlatır şekilde yapıldığını ve o zaman yürürlükte bulunan ‘onama kararları’ başlıklı HUMK m. 438/7-8-9 f. ile benzerliğinin dikkat çekici olduğunu vurgulamıştır; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1095, HMK m. 370’in TKHKm. 70/4 f.’ye neredeyse aynen aktarıldığı, ilk cümlede ‘bozma’ yerine itirazın kabul edilmesi, ‘Yargıtay’ yerine ‘tüketici mahkemesi evrak üzerinde’ ve ‘düzelterek onama’ yerine ‘değiştirerek ve düzelterek onama’ ibarelerinin tercih edildiği, ancak HMK m. 370/2 ikinci cümleye yer verilmediği, fıkranın devamında HMK m. 370/3 f.’ye gerekli olmasa da ‘ticaret ünvanları’ ibaresi eklenerek cümlenin aynen tekrarlandığı, TKHK m. 70/4 f. son cümlesinin ise HMK m. 370 son cümlesinin aynısı olduğu belirtilmiştir; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92, yazar, düzenlemenin yapıldığı tarih itibarıyla, HMK geçici m. 3 atfı ile yürürlükte olan HUMK m 438/7-8-9 f.’den esinlenildiğini ve TKHK m. 70/4 f.’de tek farkın, HUMK’da “değiştirerek ve düzelterek onama” denilirken TKHK’da “değiştirerek veya düzelterek onama” denildiğini, “ve” bağlacı yerine “veya” kullanılmış olmasının bilinçli bir tercihten değil maddi hatadan kaynaklanmış olduğu görüşünü belirtmiştir; Aynı yönde **YEŞİLOVA**, s. 133; **BUDAK**, THH, s. 96, yazar, düzenlemenin HMK'nın kanun yolları hükümleri örnek alınarak düzenlenmiş olduğunu belirtmiştir.

²⁶⁴ **ERMENEK**, s. 618, yazar, itiraz başvurusu, dar ve teknik anlamda bir kanun yolunda bulunması gereken aktarıcı ve erteleyici etkiye de sahip olduğu görüşünü ifade etmiştir.

²⁶⁵ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1095.

kanun yolu olduğu yönündeki tartışmalarda netlik sağlamaya elverişli değildir.²⁶⁶ THH'lerin kararlarına itiraz yolunun kanun koyucu tarafından hukuksal temele oturtulmuş olduğu söylenemez.²⁶⁷

C. Doktrindeki Görüşler

THH'lerin kararlarına karşı yapılan itirazın niteliği hakkında doktrinde görüş farklılıkları bulunmaktadır. Bu husustaki tartışmalar temelde THH'lerin ve kararlarının hukuki niteliği ile TKHK'da bu konudaki düzenlemelerde netlik bulunmaması ile ilgilidir. Tartışmaların, THH'lerin kararlarına itirazın, tüketici mahkemesinde görülen bir dava olduğu veya bir kanun yolu olduğu şeklinde iki görüşte toplandığı söylenebilir.²⁶⁸ Doktrinde ağırlıklı olarak THH'lerin kararlarına itiraz, kanun yollarını içinde barındırması nedeniyle müstakil bir dava olarak değil, özel düzenlemesi olan bir dava olarak kabul edilmektedir.²⁶⁹

²⁶⁶ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 118; **YARDIM**, THH Kararları, s. 590, yazar, THH kararlarına karşı başvurulmuş itiraz yolunun açık ve net şekilde düzenlendiğini söylemenin güç olduğu görüşünü ifade etmiştir; **YARDIM, M. Ertan**; “Tüketici Mahkemesi Kararlarına Karşı (Yeni) Kanun Yolları”, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, 2018, (Sempozyum), s. 180, yazar, TKHK'da itiraz davası denilirken aynı zamanda onamadan bahsedildiğini vurgulayarak TKHK m. 70/4 f. ile Yargıtay'ın onama kararlarının düzenlenmiş olduğu HMK m. 370'in tekrar edilmesinin talihsizlik olduğu görüşünü belirtmiştir; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 87, yazar THH kararlarına itirazın, TKHK m. 70/4-6 fıkralarında ifade edildiği gibi bir dava olduğu şeklinde gelişmiş olduğunu belirtmiştir; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92; **TUTUMLU, M. Akif**, “6502 Sayılı TKHK Hükümleri Işığında Tüketici Hakem Heyeti Kararlarına İtiraz Davası” Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, 2018, s.153- 171, (Sempozyum) s. 154; **KOÇYİĞİT**, s. 27.

²⁶⁷ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 118, yazar, Kanunun lafzı itibarıyla itiraz yoluna ilişkin düzenlemelerin TKHK m. 70/4 f. ile bir yandan kanun yolunu hatırlatırken diğer yandan TKHK m. 70/6 f. ile ‘itiraz davalarında’ terimi kullanılmış olduğu ve tüketici mahkemesince verilecek kararlar bakımından bir yandan ‘onama’ diğer yandan ‘iptal’ terimleri kullanılmış olduğunu vurgulamıştır; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92; **ERMENEK**, s. 618, yazar, tasarının m. 40/6 f. ile THH'lerin kararlarına karşı itiraz üzerine, kararın bozulabileceği, işin esasına girilmesini gerektirmeyen hallerde onaylanabileceği veya düzeltilebileceğinden bahsedilmiş olduğunu, bu hususun “itiraz’ın hukuki niteliğinin bir kanun yolu olduğunu güçlendirmekle beraber yetersiz olduğunu ve itiraz müessesesinin bir kanun yolu olduğu belirtildikten sonra HMK’nın istinaf hükümlerinin kıyasen uygulanacağı yönünde bir atıf yapılması gerektiğini ifade etmiştir, dpn. 136.

²⁶⁸ **YARDIM**, THH Kararları, s. 180; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 118; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1164; **KORKUT**, s. 179.

²⁶⁹ **TUTUMLU**, Hakem Heyetleri, s. 151; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 87; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 738; **BUDAK**, THH, s. 97, yazar, düzenlemeyle tüketici mahkemesine ‘kanun yolu mahkemesi’ görevi verilmiş olduğu görüşündedir.

THH'lerin kararlarına itirazın dava olduğunu savunan görüş, TKHK m. 70/6 f. ile bahsedilen itiraz davası ifadesinden yola çıkmakta ve itirazın tüketici mahkemesinde baştan yeni bir dava şeklinde görüleceğini ileri sürmektedir.²⁷⁰

THH'lerin kararlarına itirazın kanun yolu olduğunu savunan görüşe göre, tüketici mahkemesi istinafa benzer bir üst merci olarak denetim yapmaktadır. İtiraz edilmemesi halinde THH'lerin kararları maddi anlamda kesinleşecektir. Bu nedenle itiraz bir dava niteliğinde değil kanun yoludur.²⁷¹

C. Kanaatimiz

THH kararlarına itiraz incelemesi TKHK m. 70/3 f. ile hak düşürücü süreye bağlanmış olup süre geçirildikten sonra bu yola başvurulmayacak olması yönünden, kanun yoluna benzer şekilde düzenlenmiştir. TKHK m. 70/4 f. ile

²⁷⁰ **YEŞİLOVA**, s. 134, 135 yazar, THH kararların kesin hüküm etkisi bulunmadığı görüşü ile tarafların itirazı üzerine tüketici mahkemesinde uyuşmazlığın yeniden görülerek kesin hüküm verilebilmesi gerektiğini belirtmiştir; **TEK**, s. 136, yazar, kanun yolu niteliğinin, kararın bir üst derece mahkemesince incelenmesini gerektirdiği, TSHH'lerin bir mahkeme sayılmayacağından, kararlarına itirazın bir kanun yolu olmadığı görüşündedir; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 154, yazar, tüketici mahkemesinin, THH kararının hukuka uygunluğunu denetlediğini, mümkün olması halinde kararı tamamladığını veya tümünden iptal ettiğini belirtmiş olup itiraz itibarıyla THH ve tüketici mahkemesi ilişkisinin istinaf ya da temyiz niteliğinde olmayan, fakat her iki kanun yolundan da kimi hususları taşıyan kendine özgü (sui generis) bir yol olduğu ve tüketici yargılamasında itirazın özel bir dava olduğu düşüncesindedir; Karşı görüş bkz. **YARDIM**, İcra ve İtiraz, 119, yazar, TKHK m. 70/6 f. ile 'itiraz davaları' terimi kullanılmış olmasının, itirazın hukuki niteliği hususunda belirleyici ve açıklayıcı olmadığı görüşünü ifade etmiş ve HMK'da tahkime ilişkin iptal davası isimlendirmesine karşılık kanun yolu olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğunu vurgulamıştır.

²⁷¹ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1165, THH kararına itiraz yolunun, ihtiyari tahkimle benzeyecek şekilde itiraz davası olarak adlandırılmasının uygun olduğu, tüketici mahkemesi üst merci olmasa da, itirazın aktarıcı ve erteleyici etkisi olduğu ve kanun yoluna özgü özellikler taşıdığı, aynı zamanda THH'lerin tüm kararları hakkında başvurulabilecek ve tüketici mahkemesinin THH yerine geçerek karar verebildiği bir yol olduğu, itirazın dava olarak isimlendirilmesi ve dava usulüne tabi olmasının kanun yolu olarak nitelendirilmesini doğrudan engellemeyeceği görüşü ifade edilmiştir; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 93; **ERİŞİR**, Gider ve Vekâlet, s. 478, yazar, THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunu hukuki çare olarak nitelendirmiştir; **BUDAK**, THH, s. 97, yazar, THH kararlarına itirazın, HMK'nın kanun yolları hükümleri örnek alınarak düzenlenmiş olduğu, kanun koyucunun THH kararlarını bir yargı kararı gibi gördüğünü ve THH'nin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine de bir kanun yolu mahkemesi görevi verdiği görüşünü ifade etmiştir; **ERMENEK**, yazar, THH'lerin kararına itirazın erteleyici ve aktarıcı etkiye sahip olduğunu, THH'lere başvuruların dava olarak nitelendirilmesi gerektiğini ve THH'lerin kararlarına karşı kanun yoluna başvurulamamasının kabulünün hâkim güvencesine ve Ay. m. 172'e aykırılık oluşturacağı görüşünü ifade etmiştir s. 618; **ÇABRİ**, s. 1032, yazar, tüketici mahkemesine kanun yolu görevi verilmiş olduğuna ilişkin görüşünü ifade etmiştir; **ATALI**, THH, s. 407; **TANRIVER**, Usul, s. 199, yazar, itirazın kanun yolu niteliğine benzer olduğu görüşünü ifade etmiştir.

temyiz kanun yoluna benzer şekilde iptal, onama, değiştirerek onama, düzelterek onama kavramları kullanılmıştır. İtiraz incelemesi sonucu onama, düzelterek veya değiştirerek onama (TKHK m. 70/4 f.) ve istinaf kanun yoluna özgü iptal kararı (TKHK m. 70/4 f.) verilmesi imkânı tanınmış olup tüketici mahkemesince yeni bir karar verilmesine engel bulunmamakta ve uygulamada esasa yönelik yeni bir karar verilebilmektedir. Diğer yandan kanaatimizce TKHK m. 70/4 f. hükmüyle uyuşmayacak şekilde, itiraz TKHK m. 70/6 f. ile 'itiraz davası' olarak ifade edilmiştir. TKHK m. 70/1-2-3 f. uyarınca THH'lerin kararlarının bağlayıcı olması, infazlarının İİK'nın ilamların yerine getirilmesi hükümlerine tabi olması ve itiraz edilmeleri durumunda icranın ancak talep halinde mahkemece tedbir kararı verilebilmesiyle durdurulabilmesi düzenlenmiştir. Dolayısıyla THH incelemesine kanun koyucu tarafından mahkeme hükmü ile eşdeğer sonuçlar doğuracak şekilde düzenleme yapılmış ve itiraz halinde THH kararının yok sayılması öngörülmemiş, THH kararının hukuki denetimine yönelik kanun yoluna benzer düzenleme yapılmıştır. TKHK m. 70/4 f. ile, kararın esas yönünden kanuna uygun olması ve kanuna aykırılığın yeniden yargılamayı gerektirmemesi haline ilişkin düzenleme yapılmak suretiyle, tüketici mahkemesinin itirazı usul ve esas yönünden incelemesini ve yeniden yargılama yapabilmesini öngörmüştür. Ancak THH'lerin kararlarının tüketici mahkemesince yasaya aykırı bulunması halinde izlenecek usule ilişkin düzenlemeden kaçınılmış ve bu hususta HMK hükümlerine atıf yapılmamıştır. Tüketici mahkemesinin inceleme ve tahkikat yapması hususlarına belirleyici düzenlemeler getirilmemiş olması kanaatimizce gerek usul hükümleri gerekse hâkime yol gösterici olması ve kararların istikrarlı olması bakımından önemli bir eksiklik oluşturmaktadır. Diğer yandan itiraz incelemesi tüketici mahkemesince basit usulde dava şeklinde ele alınmakta ve iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı dilekçelerin verilmesiyle başlamaktadır. (HMK m. 318-319). TKHK m. 70/6 f. ile itiraz davası şeklinde ifade edilmiş olsa da tüketici mahkemesi, THH'ler nezdinde ileri sürülen taleplerle bağlı olup baştan inceleme yapamaz. Tüketici mahkemesince yapılacak inceleme, itiraza konu THH kararıyla sınırlı olup yeni bir dava gibi farklı taleplerin ileri sürülmesi mümkün olmayacaktır.²⁷² THH kararına itiraz

²⁷² AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 512; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 120; TUTUMLU, THH, s. 123.

sebepleriyle sınırlı inceleme yapılacaktır. Dolayısıyla THH nezdinde ileri sürülmeyen ve THH kararında yer almayan talep ve vakıaların, itirazda dinlenmesi söz konusu olmayacaktır. İtiraz, THH kararı aleyhinde bulunan tarafın, kararda hukuka aykırı olduğunu düşündüğü hususlarla sınırlı olup THH nezdinde ileri sürülen miktardan daha azı itiraz konusu yapılabilecek ancak daha fazlası talep edilemeyecektir. Tüketici mahkemesi incelemesinde itiraz edilen THH kararı dosyası, ilgili THH'den getirilerek itiraz şartları resen gözetilecek ve yeniden yargılama yapılabilecektir. Kanaatimizce istinafa ilişkin yapılamayacak işlemlere dair HMK m. 357 ile düzenlenmiş hususlara benzer şekilde, itiraz incelemesinde karşı dava açılması, müdahale edilmesi, söz konusu olmayıp ıslah yapılması THH nezdindeki taleplerle sınırlı şekilde yapılabilecek ve resen gözetilecekler dışında THH nezdinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmalar dinlenmeyecektir. Mücbir sebeplerle THH nezdinde gösterilemeyen deliller dışında, sunulmamış olan yeni delillere dayanılamayacaktır. Ancak THH'lerin mahkeme özelliği olmamasından dolayı uygulanamayan tanık, senet, yemin, isticvap gibi deliller, uygulama alanı bulacak ve THH kararından farklı bir sonuç ve kanaate varılabilecektir.

İtiraz edilen THH kararının kesinleşmesi, tüketici mahkemesi incelemesi sonuna kadar ertelenecektir. Yine itiraz edilen THH kararının infazının tüketici mahkemesinden talep edilerek tedbir yoluyla durdurulması mümkündür.(TKHK m.70/3 f.). Ayrıca tüketici mahkemesi kararının kesin olması (TKHK m. 70/5 f.), itirazın kanun yolu niteliğinde olması hususunda belirleyici bir kıstas değildir. Kanun koyucu tarafından tüketici mahkemesince yapılacak itiraz incelemesine yönelik sınırlayıcı düzenlemeler de yapılmamıştır. THH kararına itiraz, kanun yolunda aranan aktarıcı ve erteleyici etkiye sahip olacak şekilde düzenlenmiştir.²⁷³ Dolayısıyla THH kararlarına itirazın hem dava hem de kanun yolu özelliklerini taşıdığı bu nedenle kendine özgü özel düzenlemesi olan bir dava olduğu kanaatindeyiz.

III. İTİRAZIN ŞARTLARI

²⁷³ YILMAZ/YARDIM, s. 1165; ERMENEK, s. 618.

A. Karar Bulunması

THH'lerin kararlarına karşı tüketici mahkemesinde itiraz başvurusunda bulunabilmek için, öncelikle THH'nin yapılan başvuruyu incelemesi sonucu, uyuşmazlık konusunda çözüme ilişkin bir karara varmış olması ve kararın THHY m. 24 ile düzenlenmiş olan hususları taşıması gerekir.²⁷⁴ Dolayısıyla tarafların başvuru konusu uyuşmazlık hakkında usule uygun şekilde verilmiş bir THH kararı olması gerekmektedir.²⁷⁵

B. İtirazın Taraflarca Yapılması

THH'lerin kararlarına karşı itiraz başvurusunda bulunabilecek olan taraflar, kararda isimleri yazılı bulunan tüketici ile müteşebbis/satıcı/sağlayıcılardır. THH'lerin kararlarında ismi bulunan her bir taraf, aleyhine verilmiş olan bu karara karşı tüketici mahkemesinde itiraz başvurusunda bulunabilir. Yine kendisini vekille temsil ettirmek suretiyle avukatı aracılığıyla itirazı yapabilir. Ancak 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m. 38/1-c bendi uyarınca daha önce o işte görev almış olan ve itiraza konu kararda THH baro üyesi bulunan avukat, itiraz başvurusunda taraflardan birinin vekili olarak görev alamaz.²⁷⁶ İtiraz edilen THH kararı konusu uyuşmazlığın, tüketici mahkemesi görev alanı dışında olması

²⁷⁴ THH Yönetmeliğinin ilgili düzenlemesi şu şekildedir: MADDE 24 – (1) Toplantıda alınan kararlara ilişkin Tüketici Bilgi Sisteminde oluşturulan karar tutanağı toplantıya katılan başkan ve üyeler tarafından imzalanır. Karar tutanağı toplantı tarihine ve gündem sırasına göre arşivlenir ve onaylı bir örneği dosyasında muhafaza edilir. (2) Karar tutanağı asgari aşağıdaki hususları kapsar: a) Kararı veren tüketici hakem heyeti ile başkanın, üyelerin ve raportörün ad ve soyadları. b) Karar numarası. c) Karar tarihi. ç) Tarafların ad ve soyadları veya unvanları, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, varsa vekillerinin ad ve soyadları ile adresleri. d) Başvuru tarihi. e) Başvuru sahibinin talebi. f) Uyuşmazlık bedeli. g) Uyuşmazlık konusu. ğ) Olayın özeti. h) Şikayet edilenin savunmasının özeti. ı) İnceleme ve gerekçe. i) Karar, kararın tüketici lehine verilmesi durumunda varsa tebligat ve bilirkişi ücretleri, itiraz merci ve süresi. j) Kararı veren başkan ve üyelerin imzaları. (3) Karar kısmında, gerekçe tekrar edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen karar ile taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında, açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde yazılması zorunludur.

²⁷⁵ "... Düzenlemelerde söz edilen karar, tüketici hakem heyetlerinin vereceği nihai kararlardır. Gerçekten de Kayseri Tüketici Sorunları İl Hakem Heyeti'nin 11.8.2014 tarih ve 2014/207 sayılı karar ile nihai karar verilmiş ve ayrı bir davaya konu edilmiştir. Ancak, davaya konu Kayseri Tüketici Sorunları İl Hakem Heyeti'nin 7.7.2014 tarih ve 2014/145 sayılı kararı ise, dosyanın uzman bilirkişiye tevdiine ilişkin bir "ara karar" niteliğinde olup, nihai karar olmadığından ara kararın infazı mümkün olmadığı gibi bu ara karara karşı itiraz yolu da açık değildir...". (Yargıtay 13. HD T. 23.03.2015 E.2015/5461- K.2015/9021, www.legalbank.net, E.T. 2.9.2021)

²⁷⁶ TUTUMLU, THH, s. 115, 116; TUTUMLU, THH, Sempozyum, s. 155, 156.

halinde veya THH tarafından başvurunun, THH'lerin görevi dışında bulunması sebebiyle reddedilmiş olması halinde dahi, THH kararında ismi yazılı bulunan taraflarca itiraz başvurusu yapılabilecektir. Yine THH kararında ismi yazılı bulunan her taraf, müteşebbis/satıcı/sağlayıcı olmasına bakılmaksızın itiraz başvurusunda bulunabilir.²⁷⁷

THH kararına itiraz başvurusu yapıldıktan sonra taraflardan birinin ölümü, mahkemece erteleme sebebi oluşturacaktır. TMK m. 606 uyarınca üç ay içerisinde mirasın reddedilebileceği düzenlenmiş olup bu süre yasal mirasçılar için mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe miras bırakanın ölümünü öğrendikleri; vasiyetname ile atanmış mirasçılar için miras bırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten işlemeye başlar. HMK m. 55 uyarınca mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Tüketici mahkemesince mirasçılarının tespiti yapılarak taraf teşkili sağlanır. Mirası reddetmemiş olan mirasçılar dâhil edilerek itirazın görülmesine kaldığı yerden devam edilir.²⁷⁸

C. Tebliğ Şartı

THH'lerin kararlarına itiraz edilebilmesi için itiraz konusu THH kararının taraflara usulüne uygun olarak tebliğ edilmiş olması gerekmektedir. Tebligatın tanımı, 'uyuşmazlığın tarafları ve ilgililerin, işlemde haberdar olması adına Kanunda belirtilen usule göre yapılan belgeleme işlemi' şeklinde yapılabilir. Yargılama mercilerince yapılacak bütün tebligatlar Tebligat Kanunu, Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik²⁷⁹ ve Elektronik Tebligat Yönetmeliği²⁸⁰ hükümlerine uyularak yapılacaktır.²⁸¹

²⁷⁷ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 113.

²⁷⁸ **ANSAY**, s. 120; **UMAR**, s. 595; **YARDIM, Mehmet Ertan**, "TMK'nın Miras Hukukuna İlişkin Hükümleri İle HMK Hükümleri Arasındaki İlişki", 1. Medeni Hukuk Kongresi 2020, s. 639-693, Ed.: Hakan Tokbaş, İstanbul, 2021, s. 689.

²⁷⁹ 25.1.2012 T. RG: 28184.

²⁸⁰ 06.12.2018 T. RG: 30617.

²⁸¹ **KURU**, İstinaf usul, s. 608.

THH'lerin kararlarının taraflara tebliğ edilmesine ilişkin hususlar TKHK m. 70/2 f. ile düzenlenmiştir. Buna göre THH'lerin tarafından verilen kararlar 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre taraflara tebliğ edilir.²⁸² THHY m. 25/1 f. uyarınca THH'lerin kararları, verilmesinden itibaren on işgünü içinde yazılı olarak taraflara tebliğ edilir.²⁸³ Tarafların vekille temsili halinde tebligat vekile yapılacaktır.²⁸⁴ THHY m. 25/2 f. ile tebliğin iadeli taahhütlü mektupla yapılması düzenlenmişse de TKHK m. 70/2 f. uyarınca Teb.K.'nın uygulanması şarttır.²⁸⁵

Bakanlık tarafından 25 Ocak 2018 tarihli ve 30312 sayılı Resmi Gazetede, Elektronik Tebligat Sistemi Genel Tebliği (Sıra No:1) çıkarılmıştır. 1.4.2021 tarih ve 31441 sayılı RG'de Elektronik Tebligat Sistemi Genel Tebliği (Sıra No: 1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 2) yayımlanmış ve m. 1 ile tebliğin amacı, THH'lerce Teb.K. göre ve 6183 s.k. m. 8 uyarınca 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tebliği gereken evrakların elektronik ortamda tebliğ edilmesi ile ilgili usul ve esasları belirlemek olarak gösterilmiştir. Tebliğin 4. maddesinde elektronik tebligat yapılacak kimseler düzenlenmiş olup; *(1) 4458 sayılı Kanuna göre gümrük yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu bütün kişiler dâhil olmak üzere, Hazine ve Maliye Bakanlığınca kendilerine tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirilenler ve isteğe bağlı olarak elektronik tebligat yapılmasını talep edenler, bu Tebliğ kapsamında Elektronik Tebligat Sisteminden yararlanabilirler. (2) Tüzel kişilik bünyesinde faaliyet gösteren veya göstermeyen bütün gümrük müşavirleri ve yetkilendirilmiş*

²⁸² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 88; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 507; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 217; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 738; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 89; **ÖZEL**, Tüketici, s. 335; **TUTUMLU**, THH, s. 109; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 50; **KARA**, Yeni Kanun, s. 660.

²⁸³ “.....Dosyanın incelenmesinde, adı geçen Hakem Heyetinin 28.11.2014 tarih ve 2014/4171 sayılı kararı her ne kadar .. Bankası Finansal Kiralama A.Ş. hakkında verilmiş ise de söz konusu kararın hataen Bankası A.Ş. 'ye tebliğ edildiği anlaşılmıştır. Davacı vekilinin dava dilekçesinde, söz konusu hakem heyeti kararından, davalı vekilince yapılan icra takibi sonucu haberdar olduğunu belirtmiş olması karşısında, mahkemece öğrenildiği iddia edilen tarih tebliğ tarihi kabul edilmek suretiyle, işin esasına girilerek hasil olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken itiraz süresinde yapılmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur...” (Yargıtay 13 HD. T. 26.02.2018, E. 2016/16062 -K. 2018/948, www.legalbank.net, E.T. 15.9.2021).

²⁸⁴ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 89; **TUTUMLU**, THH, s. 109.

²⁸⁵ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 119; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1167; **BUDAK**, THH, s. 96, yazar, THHY'nin Teb.K'dan farklı düzenleme yapmış olduğunu belirterek TKHK'da açıklık bulunmamasını eleştirmiştir.

gümrük müşavirleri Elektronik Tebligat Sistemini kullanmak zorundadır. (3) Birinci ve ikinci fıkrada belirtilen kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılabilecek olanlar, elektronik tebligat adresi almak ve Elektronik Tebligat Sistemini kullanmak zorundadır. (4) Elektronik tebligat adresinin edinimine ilişkin usul ve esaslar Başkanlıkça belirlenir.”

Tebliğin 5. maddesi ile Elektronik tebligatın gönderilmesi ve muhatabına iletilmesinden itibaren beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı,²⁸⁶ Tebliğin 9. maddesi ile 7201 sayılı Teb.K ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer verilen diğer tebligat hükümlerinin uygulanabileceği belirtilmiştir. Teb.K. m. 2 ile tebligatın memur vasıtasıyla yapılması düzenlenmiş olup THHY m. 25/2 f. 2. c. ile, gecikmesi halinde zarar doğabilecek işlerde, gerekçe belirtilmek suretiyle, memur vasıtasıyla tebligat yaptırılabilirliği belirtilmiştir.²⁸⁷ Buna göre gecikmesinde sakınca görülen hallerde THH’lerin görevlendireceği memur aracılığıyla tebligat yapılabilecektir.

D. Süre Şartı

TKHK m. 70/3 f. ile tarafların THH’lerin kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Onbeş günlük süre THH kararının Teb.K. hükümlerine göre tebliğ edildiği günden itibaren işlemeye başlar.²⁸⁸ THHY m. 25/2 f. ile tebliğin iadeli taahhütlü mektupla yapılmasına yer verilmiştir. Ancak TKHK m. 70/2 f. hükmü karşısında Tebligat Kanununun

²⁸⁶ Elektronik Tebligat Sistemi Genel Tebliği (Sıra No: 1)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 2 m. 5 şu şekildedir: “*Bu Tebliğ kapsamında tebliği gereken evrak, elektronik imza ile imzalanır ve Bakanlık tarafından Başkanlık teknik alt yapısı kullanılarak tebliğ yapılacak muhatabın elektronik tebligat adresine iletilir. (2) Kullanıcı kodu, parola ve şifre Başkanlık teknik altyapısı üzerinde üretilir ve muhatabına verilir. Kullanıcı kodu, parola ve şifresi olmayan gerçek kişiler ise Elektronik Tebligat Sistemine her girişte yapılan kimlik doğrulaması ile elektronik tebligat adreslerine erişebilirler. (3) Elektronik imzalı tebligat, muhatabın elektronik ortamdaki adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır. (4) Olay kayıtları, işlem zaman bilgisi eklenerek, erişilebilir şekilde arşivlerde otuz yıl süreyle Başkanlık tarafından saklanır. Hesaba erişim bilgilerinin iletimi ile Elektronik Tebligat Sistemine erişimin güvenli bir şekilde yapılması için gerekli tedbirler Başkanlık tarafından alınır ve talep halinde elektronik tebligata ilişkin delil kayıtları ilgisine veya yetkili mercilere sunulur.”*

²⁸⁷ **KORKUT**, s. 173.

²⁸⁸ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 66; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 507; **AYDOĞDU**, Genel Bakış, s. 19; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 738; **KOÇYİĞİT**, s. 25; **TUTUMLU**, Tüketici Mahkemeleri, s. 133; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 51; **TUTUMLU**, THH, s. 116.

uygulanması gerekmekte olup iadeli taahhütlü mektup yoluyla yapılan tebligatlarda süre başlatılmamalıdır.²⁸⁹

TKHK'da belirlenen THH'lerin kararlarına itiraz süresi, hak düşürücü süre niteliğinde olup onbeş günlük sürenin kısaltılmasına veya uzatılmasına, durması veya kesilmesine ilişkin başka her hangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Süre bitimi halinde taraflarca itiraz hakkı kullanılamayacaktır.²⁹⁰ Tüketici mahkemesince itirazın, kararın tebliğinden itibaren, hak düşürücü onbeş günlük süre içerisinde yapılıp yapılmadığı esasa yönelik incelemeden önce ve resen dikkate alınacaktır.²⁹¹ 6502 sayılı TKHK m. 83/1 f. ile, TKHK ile düzenlenmeyen hususlarda genel hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Buna göre, THH'lerin kararlarına karşı itiraz yoluna başvurmak isteyen taraf, elinde bulunmayan sebeplerle onbeş günlük hak düşürücü süreyi geçirmiş olması halinde, HMK m. 95 vd. hükümleriyle ile düzenlenmiş olan eski hale getirme talebinde bulunabilecektir.²⁹²

THH'lerin kararlarına itirazın yapılabileceği onbeş günlük hak düşürücü süre, TKHK'da yalnızca gün olarak belirtilmiş ve süreye tatil günlerinin dâhil olup olmadığı, süre bitiminin tatile rastlaması hali vs. düzenlenmemiştir. TKHK m. 83/1 f. uyarınca, genel hükümlerin uygulanacağı yönündeki atfa göre, HMK m. 92 ve m. 93 geçerli olacaktır. Buna göre, THH kararının tebliğ edildiği gün hesaba dâhil olmayacak, resmi tatil günleri süreden sayılacak ve süre bitiminin tatile denk geldiği durumlarda süre, tatil gününü takip eden ilk gün çalışma saatinin bitiminde

²⁸⁹ **YILMAZ/YARDIM**, 1167, yazar, THHY m. 25/2 f. uyarınca gönderilen tebliğ hakkında şartları varsa Tebligat K. m. 32/1f.'e göre usulsüz tebliğ hükümlerinin geçerli olacağı görüşünü belirtmiştir.

²⁹⁰ “...davaya konu edilen tüketici hakem heyeti kararı ile tebliğ belgeleri getirtilerek, davanın kanunda öngörülen süre içinde açılıp açılmadığının tespiti ile varılacak sonuca göre uyumsuzluğun esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, dava ile ilgili olmayan tüketici hakem heyeti kararının incelenmesi suretiyle davanın reddine karar verilmiş olması, doğru görülmemiş, ...”. (Yargıtay 3 HD. T. 17.12.2020, E. 2020/9883 -K.2020/7917, www.legalbank.net, E.T. 15.9.2021).

²⁹¹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 90; **KARA**, Yeni Kanun, s. 671; **TUTUMLU**, THH, s. 117; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 51.

²⁹² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 91; **KURU**, İstinaf Usul, s. 601 vd.

sona erecektir.²⁹³ Yargıtay onbeş günlük süre konusunda HMK hükümlerinin uygulanacağı görüşündedir.²⁹⁴

E. Hukuki Yarar Bulunması

Hukuki yarar bulunması HMK m. 114/1-h bendi ile düzenlenmiş bir dava şartıdır. Buna göre davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması gerekmektedir.²⁹⁵ Hukuki yararın, kanun yollarına başvuru, delil tespiti, yargılamanın iadesi gibi mahkemelere yönelik bütün usuli işlemler bakımından varlığı aranmıştır.²⁹⁶ Dava şartı ve kanun yoluna başvuru bakımından aranan hukuki yarar farklıdır.²⁹⁷ Hüküm, THH'lerin kararlarına itiraz başvurularında da geçerli olup itiraz başvurusunu, kararda isimleri yazılı bulunan taraflar yapabilecek ve itirazda bulunacak tarafın hukuki yararının bulunması şartı aranacaktır. Hukuki yarar, doktrinde hukuki menfaat,²⁹⁸ hukuki koruma (himaye)²⁹⁹ şeklinde de ifade edilmektedir. THH kararı hiç bir yönüyle aleyhine olmayan tarafın itirazı hukuki yararı bulunmadığından usulden reddedilecektir.³⁰⁰ Hukuki yarar gereği, itiraz başvurusunda bulunanın hukuki ve meşru bir yararı bulunması, itiraz etmekle doğrudan ve kişisel bir yararı bulunması, doğmuş ve

²⁹³ **KURU**, İstinaf Usul, s. 600; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 91; **TUTUMLU**, THH, s. 117.

²⁹⁴ "...HMK'nun 93. maddesi uyarınca sürenin son gününün resmi tatile rastlaması durumunda süre tatili takip eden günde biter. Dolayısıyla davacının, hakem heyeti kararına karşı başvuru süresi ilk iş günü olan 20/07/2015 tarihine uzamış olup, davacının başvurusu süresindedir...", Yargıtay 13. HD., 09.02.2017 T., E. 2017/1503 K. 2017/1614, (www.legalbank.com.tr, E.T. 29.9.2021).

²⁹⁵ HMK m. 114/h gerekçesinde "Burada sözü edilen hukuki yarardan maksat, davacının subjektif hakkına hukuki korunma sağlanması hususunda mahkemeye başvurmasında hali hazırda hukuken korunmaya değer bir yararının bulunmasıdır. Bir başka ifadeyle, davacı hakkına kavuşmak için, hali hazırda mahkeme kararına muhtaç bir konumda değilse onun hukuki yararının bulunduğundan söz etmek mümkün değildir" şeklinde belirtilmiştir; **YILMAZ**, Şerh, s. 1728; **KURU**, İstinaf Usul, s. 132.

²⁹⁶ **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 946; Hukuki yarar bulunması başvuru taraf bakımından HMK'da m. 114/1-h bendi ile dava şartı olarak düzenlenmiş olup m. 63 ile dava ihbar edilen kişinin katılımı, m. 66 ile ferî müdahilin davada yer alması, m. 361/2 f. ile haklı çıkan taraf bakımından temyize başvurulabilmesi, m. 387 ile çekişmesiz yargı işlerinde istinaf kanun yoluna başvurulabilmesi, m. 400 ile delil tespiti istenilmesi, tahkim yargılamasında davacının davası geri çekebilmesinde diğer tarafın hukuki yararının ihlal edilmemesi halleri için düzenlenmiştir.

²⁹⁷ **BERKİN**, s. 212; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 946; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 211.

²⁹⁸ **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN YILDIRIM**, s. 193.

²⁹⁹ **KURU**, HMK, s. 1364; **BİLGE/ÖNEN**, s. 406; **ÜSTÜNDAĞ**, s. 312.

³⁰⁰ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1169; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 121.

güncel bir yararı olması gerekmektedir.³⁰¹ İtiraz başvurusunda hukuki yararın varlığı, usul ekonomisi ilkesine ve dürüstlük ilkesine katkıda bulunarak başvurucunun ihtiyaç bulunmadığı halde itirazda bulunarak emek, zaman ve masraf tasarrufu sağlar; dürüst olmayan taleplerle başvuru yapılmasını önlemeye katkıda bulunarak başvurucuyu TMK m. 2'nin medeni usuldeki ifadesi olan HMK m. 29'a uygun şekilde dürüst davranmaya zorlar.³⁰²

Yargıtay kanun yararına bozma yoluyla önüne gelmiş olan, icrai niteliği bulunmayan ve geleceğe yönelik etkisi bulunmayan THH'lerin kararlarına ilişkin iptal talep başvurularının hukuki yarar yokluğundan reddedilmesi gerektiği görüşündedir.³⁰³

IV. İTİRAZDA YETKİ VE GÖREV

A. Görevli Mahkeme

Ay. m. 142 düzenlemesi uyarınca mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği belirlenmiştir. Anayasanın m. 37/1 ile hiç kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamayacağı anayasal güvenceye alınmıştır. HMK m. 1'e göre, mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenecek olup göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir.³⁰⁴ HMK m. 114/3. f. ile uyuşmazlığa bakacak mahkemenin görevli olması dava şartı olarak düzenlenmiştir. Buna göre mahkemelere dair görev düzenlemeleri kamu düzeninden olduğundan hâkim tarafından resen

³⁰¹ **BİLGE/ÖNEN**, s. 406; **PEKCANİTEZ**; Pekcanitez Usul, s. 947; **POSTACIOĞLU**, s. 198 vd.; **USTA, Merve**, Medeni Usul Hukukunda Tespit Davalarında Hukuki Yarar, İÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, s. 20, vd.

³⁰² **ERDÖNMEZ/PEKCANİTEZ**, Pekcanitez Usul, s. 912, 914; **ULUKAPI**, Usul, s. 134; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 145; **USTA**, s. 9, vd.

³⁰³ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1166.

³⁰⁴ **KURU, Baki**, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2016, (istinaf), s. 85; **TANRIVER**, usul, s. 95; **KARSLI, Abdürrahim**, Medeni Muhakeme Hukuku, İstanbul 2012, (HMK), s. 216; **KURU/AYDIN**, s. 41; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 35; **MEMİŞ**, s. 77; **TUTUMLU**, Tüketici Mahkemeleri, s. 23; **ŞİMŞEK**, s. 60.

gözetilecek olup görev itirazı, taraflarca muhakemenin bütün aşamalarında ileri sürülebilir.³⁰⁵

TKHK m. 73/1 f. ile tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek olan uyuşmazlıklar tüketici mahkemelerinin görevli olması öngörülmüştür. TKHK m. 83/2 f. ile, taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olmasının, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve TKHK'nın görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemeyeceği belirtilmiş ve tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir.³⁰⁶ Mülga 4077 sayılı TKHK geçici m. 1. ile tüketici mahkemeleri kuruluncaya kadar bu mahkemelerde görülmesi gereken davalara bakacak mahkemeleri, HSYK'nın belirlemesi düzenlenmişti. HSK 22.6.1995 tarihli 437-2 sayılı kararı ile tüketici mahkemesi bulunmayan yerlerde, 4077 sayılı kanundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda, değeri ne olursa olsun ayrı ticaret mahkemesinin olduğu yerlerde ticaret mahkemelerinin; ticaret mahkemesinin bulunmadığı yerlerde, varsa üçüncü ve yoksa birinci asliye hukuk mahkemesinin görevli olmasını kararlaştırmış, 15.3.1999 tarih ve 176 sayılı kararı ile bütün asliye hukuk mahkemelerini görevli kabul etmiştir. HSK 24.3.2005 tarih ve 188 sayılı kararı ile müstakil tüketici mahkemesi kurulmayan yerlerde ticaret mahkemelerinin TKHK'dan doğan davalara tüketici mahkemesi sıfatıyla bakmayacağına ve asliye hukuk mahkemelerinin tüketici mahkemesi sıfatıyla tüketici uyuşmazlıklarına bakmasına karar vermiştir.³⁰⁷ Tüketici mahkemelerinin her ilde kurulmaması, tüketici yargılamasının nitelikli olması gereği bakımından eleştirilmiştir.³⁰⁸

³⁰⁵ KURU/AYDIN, s. 54; TUTUMLU, Tüketici Mahkemeleri, s. 24, 25.

³⁰⁶ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 38; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 736; TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Topluluk, s. 155; ERİŞİR, Arabuluculuk, s. 317; KARA, Sorunlar, s. 308; ORUÇ, s. 89, TKHK m. 83 düzenlemesi ile, TKHK'nın TBK ve HMK'nın önüne geçtiğini ve usul hukukunun temel taşlarını yerinden oynatan bir değişiklik yapılırken daha temkinli davranılması gerektiği görüşünü ifade etmiştir; TÜZÜN, s. 57.

³⁰⁷ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 32,33; ULUKAPI, "Çözüm Yolları", s. 91; GERMEYAN, s. 130; ARAS, Çözüm, s. 81; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 524; TUTUMLU, Tüketici Mahkemeleri, s.66, 67; KARA, Yeni Kanun, s. 142; TÜZÜN, s. 49.

³⁰⁸ YAĞBASAN, s. 82; ORUÇ, s. 90.

TKHK'da, ayrıca tüketici mahkemesinin henüz kurulmamış olduğu yerlerde tüketici mahkemesinin görevli olduğu uyuşmazlıklara bakacak mahkemeye ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumlarda genel yetkili asliye hukuk mahkemelerinin tüketici mahkemesi görevi kapsamındaki uyuşmazlıklara bakması kabul görmektedir. Ancak asliye hukuk mahkemesi ile tüketici mahkemesinin yargılama usulleri ayrıdır. Bu nedenle uyuşmazlığın asliye mahkemesince görülmesi halinde, tüketici mahkemesi sıfatı ile bakılması ve ayrıyeten mahkeme kararında, uyuşmazlığa tüketici mahkemesi sıfatıyla bakıldığıının belirtilmesi gerekmektedir.³⁰⁹ Doktrinde, Ay. m. 142 ile mahkemelerin görevinin kanun ile düzenlenmesinin zorunlu olmasına rağmen, HSK tarafından uyuşmazlıklara bakacak mahkemenin kararla belirlenmesi eleştirilmiştir.³¹⁰

THH'lerin kararlarına itirazda TKHK m. 70/3 f. uyarınca tüketici mahkemeleri görevlidir.³¹¹ THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunun görülmesinde tüketici mahkemelerinin görevli olmasına her hangi bir istisna getirilmemiştir.³¹² THH kararının ve uyuşmazlık konusunun mahiyeti bu hususta belirleyici olmayacaktır. İtiraz konusu THH'lerin kararlarına konu uyuşmazlığın, tüketici işlemi veya tüketiciye yönelik uygulamadan kaynaklı olmayıp esasen bir başka mahkemenin görev alanında olması, THH'lerin ve tüketici mahkemelerinin görev konusu dışında olması halinde dahi, itiraz başvurusu tüketici mahkemesinde görülecek ve mahkemece sadece THH kararının iptaline karar verilebilecektir. Kanun koyucu bu hususta bir ayırım gözetmemiş olup THH'lerin kararlarına itirazda her durumda tüketici mahkemesi görevli tek mahkeme olarak

³⁰⁹ KURU, İstinaf, s. 134; PEKCANITEZ/AKKAN, Pekcanitez Usul, s. 112; TANRIVER, Usul, s. 192; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 34;

³¹⁰ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 34, yazar tüketici mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde HSK kararı ile görevli mahkemenin belirlenmesinin anayasaya aykırılık oluşturduğu görüşünü belirtmiştir.

³¹¹ ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 742; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu, s. 218; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 512; TUTUMLU, Tüketici Mahkemeleri, s. 24.

³¹² "...Kaldı ki, tüketici hukuku kapsamında olmayıp da genel hükümler çerçevesinde çözümlenmesi gereken bir uyuşmazlık hakkında her nasılsa Tüketici Sorunları Hakem Heyetine başvurulmuş ve buradan işin esası hakkında bir karar alınmışsa dahi itiraz merci, yine (münhasıran) Tüketici Mahkemesidir...." Yargıtay 20. HD., 5.12.2016E. T., 2016/12123 K. 2016/11690, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.9.2021).

düzenlenmiştir.³¹³,³¹⁴ THH'lerin kararlarına itirazın tüketici mahkemesi dışında bir mahkemeye yapılması halinde mahkemece işin esasına girilmeden görevsizlik kararı verilecektir. Yargıtay 19. HD 31.01.2018 tarihli E.2017/2502 - K.2018/275 sayılı kararında; THH kararına karşı itirazın tüketici mahkemesine yapılmamış olması nedeniyle, mahkemece öncelikle resen görev hususu değerlendirilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilerek hüküm kurulmasının doğru olmadığı gerekçesiyle, TKHK m. 70/3 uyarınca 15 günlük süre içinde THH kararına itiraz edilmemesi nedeniyle kesinleşmiş THH kararına karşı istirdat davası açılmayacağı ve hükmün kanun yararına bozulması yönünde karar vermiştir.³¹⁵

B. Yetkili Mahkeme

Uyuşmazlık hususunda görevli mahkemenin yer itibariyle belirlenmesi yetkiyi açıklamaktadır.³¹⁶ Ay. m. 142 ile belirtilen hususlardaki düzenlemeler ancak kanunla belirlenecek olup yetkiye dair yönetmelik veya tüzükle yapılacak düzenleme Ay.'a aykırılık oluşturacaktır. Mahkemeler, yargı çevreleriyle bağlı olarak yargılama yetkisini haiz olup yargı çevresi, 5235 s.k.³¹⁷ m. 7/1 uyarınca hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara

³¹³ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 88; **MEMİŞ**, s. 77; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 218; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI**, s. 754; **TUTUMLU**, THH, s. 124; **TUTUMLU, M. Akif**, Hakem Heyetleri, s. 155; **TUTUMLU, M. Akif**, Tüketici Yargılaması, s. 51; **YERKAYA**, s. 121.

³¹⁴ "...Davanın açıldığı Tüketici Mahkemesi görevsizlik kararı vererek dosyayı Ticaret Mahkemesine göndermiştir...6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 70/3. maddesi uyarınca Tüketici Hakem Heyeti kararına karşı itirazları inceleme konusunda, "hakem heyetinin bulunduğu yer tüketici mahkemesi" mutlak yetkili ve görevli olduğu halde nihai kararın asliye ticaret mahkemesi tarafından verilmesi doğru olmamıştır...." Yargıtay 13 HD. 28.03.2018 E. 2017/4781 K. 2018/2246. (www.legalbank.net, E.T. 15.9.2021).

³¹⁵ "... Söz konusu davaya bakma görevi Tüketici Mahkemesi'ne ait olması nedeniyle mahkemece öncelikle resen görev hususu değerlendirilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilerek hüküm kurulması doğru olmadığı gibi yine TKHK 70/3 mad. uyarınca 15 günlük süre içinde Tüketici Hakem Heyeti kararına itiraz edilmemesi nedeniyle kesinleşmiş Tüketici Hakem Heyeti kararına karşı istirdat davası açılmayacağı gerekçesiyle davanın reddi gerekirken mahkemece yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenlerle kanun yararına bozulması gerekmiştir." (Yargıtay 19. HD T.31.01.2018 E.2017/2502 K. 2018/275, www.kazanci.com, E.T. 18.3.2021).

³¹⁶ **KURU**, istinaf, s. 104; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 209; **KURU/AYDIN**, s. 60.

³¹⁷ Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun, 7.10.2004 T., RG:25606.

adli yönden bağlanan ilçelerin idarî sınırlarıdır. Aynı maddenin 3. fıkrasına göre, coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir hukuk mahkemesinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, özel kanunlarında yargı çevresi belirtilmemiş olan hukuk mahkemelerinin yargı çevresinin belirlenmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine HSK karar verir.³¹⁸

HMK m. 5 uyarınca, bu husustaki diğer kanun düzenlemeleri saklı olmak üzere hukuk mahkemelerinde yetkinin HMK'ya tabi olması genel kuraldır. Tüketici mahkemeleri özel yetkili hukuk mahkemeleri olup yetki hususunda TKHK ve HMK hükümleri geçerlidir.³¹⁹ Mülga 4077 sayılı TKHK'da THH'lerin kararlarına itirazda yetki hususunda bir düzenlemeye yer verilmemiş ve esasa dair sözleşmeye göre yetkinin belirleneceği kabul edilmekteydi.³²⁰ Ancak 6502 sayılı TKHK'da özel yetki kuralları getirilmiş ve bu hususta eksiklik giderilerek yetkili mahkeme belirlenmiş bulunmaktadır.³²¹ TKHK m. 73/5 f.'de, genel düzenlemeye istisna mahiyetinde, tüketici davalarının 'tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinde de' açılabilmesi düzenlenmiştir. Bu hüküm ile tüketicinin açacağı davalarda yetkiye ilişkin HMK kurallarının uygulanabileceği kabul edilerek tüketici lehine seçimlik yetkili mahkeme belirlenmiştir. Düzenleme ile tüketicinin lehine kolaylık sağlanarak korunması amaçlanmıştır.³²² Kesin özel yetki kuralı bulunmayan hallerde HMK m. 6 ile düzenlenmiş olan genel yetki kuralı geçerli olup davalının dava tarihindeki yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Malvarlığına ilişkin uyuşmazlıklarda ise HMK m. 9 uyarınca malvarlığının bulunduğu yer mahkemesi yetkili olacaktır. TKHK m. 73/5 ile tüketici hukukuna egemen olan tüketicinin korunması ilkesi gözetilerek tüketicinin yerleşim yeri mahkemesinin de yetkili olması öngörülmüştür.³²³

³¹⁸ **KURU/AYDIN**, s. 61; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 93.

³¹⁹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 93.

³²⁰ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1167; **KARA**, İlhan Tüketicinin Korunması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2012, (Tüketici), s. 9.

³²¹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 93; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1167; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 54, 55; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 383.

³²² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 94; **KARA**, Sorunlar, s. 310; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 742; **TEK, Gülen Sinem**, Tüketici Mahkemelerinin Görevi, Yetkisi ve Tüketici Mahkemelerinde Yapılan Yargılamanın Usulü, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, 2012, C: 8, S: 99-100, s. 152.

³²³ **TANRIVER**, Usul, s. 247; **PEKCANITEZ/AKKAN**, Pekcanitez Usul, s. 279; **KARSLI**, HMK, s. 268.

THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunda yetkili tüketici mahkemesi TKHK m. 70/3 f. ile özel olarak düzenlenmiştir.³²⁴ Buna göre taraflar, THH'nin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebilir. Ancak madde içeriğinde özel yetki kuralının kesinliğine dair her hangi bir ifade bulunmamaktadır. TKHK m. 70 gerekçesinde, “*üçüncü fıkra gereği THH kararlarına karşı yapılacak itirazların kararı veren hakem heyetinin bulunduğu yerleşim yerindeki tüketici mahkemesine yapılması gerekir...*” şeklinde ifade edilerek hükmün yetki kuralına uyulması gereği belirtilmiştir. Kanunda açıkça belirtilmiş olmasa bile yetki kuralının kesin olarak düzenlenip düzenlenmediği hususunda belirleyici olduğu kabul edilen bazı kıstaslar esas alınmaktadır. Düzenleme içeriğinin farklı anlama ve tereddüt barındırmayacak tarzda net, kati ve emredici ifade kullanılmasının yetki kuralının kesinliği hakkında belirleyici olduğu kabul edilmektedir.³²⁵ Kanunun gerekçesinde m. 70/3 f. gereğince THH'lerin kararlarına karşı itirazlar için kararın verildiği THH'nin olduğu tüketici mahkemesine yapılacağı belirtilerek yetki kuralına uyulması gereği ortaya konulmuştur. Kesin yetki kuralı bulunmayan hallerde genel yetkili mahkeme yetkisi ortadan kalkmaz.³²⁶

Doktrinde hâkim görüş, TKHK m. 70/3 f. düzenlemesinin kesin yetki kuralı niteliğinde olduğu yönündedir.³²⁷ Ancak bunun kesin yetki olarak öngörülmüş olmasının her zaman tüketici lehine olmaması ve tüketicinin korumasında eksik kalması nedeniyle haklı olarak eleştirilmiştir.³²⁸

³²⁴ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 93; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 218; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **ERİŞİR**, s. 92; **YILMAZ/ ARSLAN/ TAŞPINAR AYYVAZ/ HANAĞASI**, s. 754; **TUTUMLU**, THH, s. 126; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 382.

³²⁵ **TANRIVER**, Usul, s. 245; **PEKCANITEZ/AKKAN**, Pekcanitez Usul, s. 293; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 95; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92.

³²⁶ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 96; **ULUSAL**, **Metin**, Açıklamalı İctihatlı Tüketici Hukuku, 1.Baskı, Ankara, 2016, s. 568; **ŞİMŞEK**, s. 65.

³²⁷ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 96, yazar, madde içeriğinin emredici niteliğinin tereddütsüz olduğu görüşünerdir; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 119; **YARDIM**, **M. Ertan**, İcra ve İtiraz, s. 119; **ULUSAL**, s. 568; **YEŞİLOVA**, s. 132; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92; **TUTUMLU**, **Mehmet Akif**, THH Kararına İtiraz davasında Kesin Yetki ve Hukuki Yarar Konularında Son Gelişmeler, TAHD, sayı 115, 2016, s. 144-149, (Gelişmeler), s. 145; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 383; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 55, yazar, bu hususta genel yetki kurallarına gönderme yapılmadığını vurgulamış olup tarafların THH kararına itiraz etmeyi tercih etmeleri durumuna yönelik ifade kullanılmış olduğu ve yetki kuralı olarak kanun koyucu tarafından emredici nitelikte düzenlendiği düşüncesindedir; **TUTUMLU**, THH, s. 126; **TUTUMLU**, Hakem Heyetleri, s. 157; **KARA**, Yeni Kanun, s. 642; **TÜZÜN**, s. 70.

³²⁸ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 95, yazar tüketicinin yerleşim yerinde THH bulunmadığı durumlarda farklı yerleşimdeki THH heyetinin verdiği karara karşı tüketicinin yerleşim yeriyle

Yargıtay, THH'lerin kararlarına itirazda, kararı veren THH'nin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinin kesin yetkili olduğuna dair kararlar verdiği gibi yetkinin resen gözetilemeyeceğine dair kararları da bulunmaktadır.³²⁹ Yargıtay 20. HD 9.6.2016 tarihli E.2016/5116- K.2016/6744 kararında, 6502 s.k. ile THH kararlarına itiraza ilişkin yetki konusunda 4077 sayılı Kanundan farklı bir düzenleme getirmiş olduğunu belirterek m. 70/3 f. düzenlemesinin kesin yetki olduğu yönünde karar vermiştir.³³⁰ Yargıtay TKHK m. 70/3 f. düzenlemesinin kesin yetki kuralı olduğu görüşünde olup hüküm, uygulamada kesin yetki kuralı olarak yer bulmaktadır.³³¹

HMK m. 114/ç f. ile yetkinin kesin olduğu hallerde mahkemenin yetkili olması dava şartı olarak düzenlenmiştir. HMK m. 19/1 f. uyarınca yetkinin kesin olduğu davalarda mahkeme, yetkili olup olmadığını, davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorundadır; taraflar da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebilir. Taraflar, menfaatlerine aykırı olduğunu ileri sürerek kesin yetki kuralını ihlal edemeyecekleri gibi mahkemece resen yetkisizlik kararı

ilgisi bulunmayan tüketici mahkemesinde hak yoluna başvurma zorunluğu tüketicinin korunması amacıyla bağdaşmayacağını belirtmiştir. TKHK hükümlerinin yetki hususunda yetersiz olduğu ve kanun koyucunun, tüketicinin davalı ve davacı olması durumuna göre yetki kuralı belirleyerek davalı bulunması halinde tüketicinin yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu yönünde bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatini belirtmiştir, s. 101.

³²⁹ "...davacının, ... Hakem Heyeti Başkanlığınca verilen kararın iptali isteminde bulunduğu, tarafların yetki itirazı bulunmadığı, ... Tüketici Mahkemesinin yetkisinin bu suretle kesinleştiği anlaşıldığından uyuşmazlığın ... Tüketici Mahkemesinde görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir..." Yargıtay 20. HD., 14.10.2015 T., E. 2015/9063 K. 2015/9146, (www.lexpera.com.tr, E.T. 25.9.2021); "...Anılan madde hükmü emredici nitelikte olup, madde ile, tüketici hâkem heyeti kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulmasında, kararı veren tüketici hâkem heyetinin bulunduğu yerdeki mahkemenin yetkisi, kesin yetki olarak düzenlenmiştir..." Yargıtay 20. HD., E. 2017/10224 K. 2017/10674, (www.lexpera.com.tr, E.T. 25.9.2021).

³³⁰ "...Dava, 6502 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, 21.08.2014 tarihinde açılmıştır. 6502 sayılı Kanun, tüketici hakem heyeti kararlarına itiraz davalarına ilişkin yetki konusunda 4077 sayılı Kanundan farklı bir düzenleme getirmiş; 70/3. maddesinde "Tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinin "yetkili" olduğu kabul edilmiştir....", Yargıtay 20. HD 9.6.2016 T., E.2016/5116- K.2016/6744 www.kazanci.com, E.T. 20.3.2021)

³³¹ "...6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 70. maddesinin üçüncü fıkrasında "Taraflar, tüketici hakem heyeti kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebilir." şeklinde tüketici hakem heyeti kararlarına karşı itiraz yolunda özel bir düzenleme öngörülmüştür...." (Yargıtay 20. HD T.5.07.2017 E.2017/7781 - K.2017/6215, www.kazanci.com, E.T. 20.3.2021); "...6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 70. maddesinin üçüncü fıkrasında ..tüketici hakem heyeti kararlarına karşı itiraz yolunda özel bir düzenleme öngörülmüştür...." (Yargıtay 20.HD 2.05.2017 T., E.2017/5979 - K.2017/3848. www.kazanci.com. E.T. 20.3.2021).

verilecektir.³³² Ancak kimi uyuşmazlıkların konusu veya tarafların durumu yönünden yetkiye ilişkin düzenlemeler gereksinimleri tamamen karşılayamaz. Kanunda izin verilen ve kesin yetki kuralı bulunmayan bazı hallerde taraflara yetki sözleşmesi yapmak suretiyle yetkili mahkeme tayin etme imkânı tanınmıştır. HMK m. 17 ile tacirler veya kamu tüzel kişilerinin aralarında yetki sözleşmesi düzenleyebilecekleri hükme bağlanmıştır. Yetki sözleşmesinin tarafların niteliği bakımından geçerliliği, sözleşmenin yapıldığı anda tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olup olmadığı değerlendirilecektir.³³³ Düzenleme daha zayıf konumdaki diğer şahısları koruyucu niteliktedir.³³⁴ Dolayısıyla tüketici ile yetki sözleşmesi yapılamayacaktır.³³⁵ Bu hüküm gereği, tüketicinin taraf olduğu sözleşmelerde yetkiye dair şart bulunması halinde tüketici bakımından geçerliliği olmayacaktır. Tüketici tarafından ilk itiraz olarak geçersizlik ileri sürülebilecektir.³³⁶ Her ne kadar HMK m. 17 düzenlemesinde tüketicilerin yetki

³³² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 108; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 227; **TANRIVER**, Usul, s. 250; **ERİŞİR**, Evrim, “Yetki Şartlarının Genel İşlem Koşulu Denetimi” DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2014, s. 1141-1213 (Yetki), s. 1145.

³³³ **TANRIVER, Süha**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler, DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı, 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, (Yetki Sözleşmeleri), s. 464; **BUDAK, Ali Cem**, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C. 8, S. 21, 2012/1, s. 1-25, (Sözleşme), s. 54.

³³⁴ **VELİOĞLU YILMAZ**, s. 55; **ERİŞİR**, Yetki, s. 1187, tüketicilerle HMK m. 17 anlamında gerek bireysel sözleşme niteliğinde gerekse yetki sözleşmesi yapılmasına izin verilmediğine ilişkin geniş açıklama için bkz. s. 1187 vd.; **BUDAK, Ali Cem** “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Görev, Yetki ve Yetki Sözleşmesi (HMK m. 5-19) Konularında Getirdiği Yenilikler”, TBBBD, Özel Sayı, Ocak, 2013, s. 42-61, (Yetki), s. 50, yazar, düzenlemenin tacirler ve kamu tüzel kişileri şeklinde sınırlama getirerek koruma sağladığını belirtmiş ve İsviçre Usul Kanunu ile karşılaştırarak, HMK m. 17 ile getirilen korumadan yararlanacak kişilerin ‘tacirler ve kamu tüzel kişileri dışındaki tüm gerçek ve tüzel kişiler’ olduğunu, İsviçre Usul Kanunu’nda ise ‘tüketiciler, işçiler ve kiracılar’ şeklinde sayılmış olduğunu belirtmiştir; **TÜZÜN**, s. 73; **GÜLTÜTER, Makbule Ceren**, Medeni Yargılama Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, İstanbul Medipol Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s. 73, yazar, HMK m. 17 gerekçesinde tüketicilerin, satıcı veya hizmet sunucu şirketlerce kendilerine sunulan sözleşmeye imza atarak konulan şartları ve dolayısıyla yetki şartını da kabul etmek zorunda kalmasının önüne geçilmesi amacı taşıdığını vurgulamıştır.

³³⁵ **ÜSTÜNDAĞ, Yargılama**, s. 210; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 228; **TANRIVER**, Usul, s. 233; **ERİŞİR**, Yetki, s. 1145, yazar, kesin yetki dışında, sözleşmedeki yetki şartının resen dikkate alınmayacağını ve ilk itiraz yolu ile tüketici tarafından ileri sürülmesi gerektiğini vurgulamıştır; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 105; **BOLAYIR, Nur**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmeleri, İBD, 2011, C. 86, S. 5, s. 131-147, (Yetki), s. 134; **VELİOĞLU YILMAZ**, s. 55; **TÜZÜN**, s. 73.

³³⁶ **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 104, yazar, TKHK m. 5 veya HMK m. 17 çerçevesinde yetki hükmünün geçersiz olması için tüketici tarafından ileri sürülmesi gerektiğini belirtmiştir; aynı yönde **BOLAYIR**, Yetki, s. 139; **ULUKAPI**, Usul, s. 166; **BUDAK**, Yetki, s. 51, yazar, Böyle bir yetki sözleşmesinin geçersizliğini sadece zayıf durumda bulunduğu için kanunun koruma altına

sözleşmesi yapmaları söz konusu değilse de, sözleşmenin yerine getirilmesi bakımından tarafların ifa yeri tayin etmek suretiyle yetkili mahkemeyi ifa yeri mahkemesi olarak belirlemeleri mümkündür. Böylelikle tüketici lehine getirilmiş olan yetki hükümlerinin etkisiz bırakılması nedeniyle tüketicinin mağduriyetine yol açılmış olacaktır.³³⁷ TKHK m. 70/3 f. ile düzenlenmiş olan yetkinin, kesin yetki kuralı olarak kabulü halinde, taraflar arasında dolaylı yetki sözleşmesi oluşturacak şekilde ifa yerine dair sözleşme yapılamayacak, yapılmış olması halinde kesin hükümsüz olacaktır.³³⁸

HMK m. 116 uyarınca kesin yetki kuralı bulunmayan davalarda yetki itirazı ilk itirazlardan sayılmıştır. HMK m. 117 uyarınca kural olarak yetki itirazında bulunabilme süresi, dava dilekçesi tebliğinden itibaren iki haftadır. Hak düşürücü süre içerisinde ileri sürülmemesi halinde ise karşı tarafça muvafakat verilmesiyle halinde veya ıslahla yetkiye yönelik itiraz yapılabilir.³³⁹ THH kararlarına itirazda yetki kuralının TKHK m. 70/3 f. ile kesin olarak kabulü halinde, tüketici mahkemesince, taraflar yetki itirazında bulunmamış olsa da dava şartı olarak resen dikkate alınacaktır. İtiraz başvurusunun kararı veren THH'nin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinde yapılmamış olması halinde, mahkeme resen yetkisizlik kararı verecektir.³⁴⁰

C. Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarına Karşı İtiraz Başvuru Usulü

aldığı taraf, yani tacir ve kamu tüzel kişisi olmayan taraf ileri sürebileceği; tacir veya kamu tüzel kişisi olan taraf ileri süremeyeceğine ilişkin görüşünü ifade etmiştir. **CAN, Ozan**, “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na göre Yetki Sözleşmesinin Tarafı Olarak Tacir”, *BATIDER*, C XXVIII, S 3, Eylül 2012, s. 237-263, s. 258, yazar, düzenleme ile yetinilmemesi ve tüketici sözleşmeleri bakımından hükme istisna getirilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

³³⁷ **TOPUZ**, *Tüketici Mahkemeleri*, s. 106; **AŞIK, İbrahim**, *Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Yetki Sözleşmesi*, *TBB Dergisi* 2011, s. 11-48, s. 25; **BUDAK**, *Sözleşme*, s. 8; yazar, HMK m. 17 ile ‘tacirler veya kamu tüzel kişileri’ ifadesinde yer verilen veya bağlacının ‘ve’ şeklinde olması gerektiği görüşünü belirtmiştir.

³³⁸ **TOPUZ**, *Tüketici Mahkemeleri*, s. 105, yazar, gerçek kişi tacirlerin, tüketici konumunda bulduklarını ispatlamaları halinde yapmış olduğu yetki sözleşmelerinin haklarında geçerli olmayacağını vurgulamıştır; **TUTUMLU**, *Tüketici Yargılaması*, s. 339, 340; **KARA**, *Yeni Kanun*, s. 430 vd.; **KARA**, *Sorunlar*, s. 311.

³³⁹ **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 234; **TANRIVER**, *usul*, s. 234; **TOPUZ**, *Tüketici Mahkemeleri*, s. 109; **YILMAZ, Ejder**, *Medeni Yargılama Hukukunda Islah*, Ankara, 2021, (Islah), s. 435.

³⁴⁰ **TOPUZ**, *Tüketici Mahkemeleri*, s. 109; **TUTUMLU**, *THH*, s. 126.

THH'lerin kararlarına itirazın incelenmesi hususunda TKHK'da bir düzenleme öngörülmemiş ve HMK'nın istinaf hükümlerine atıf yapılmamıştır. İtirazın görülüp sonuçlandırılması müstakil bir dava mahiyetinde olmasa da tüketici mahkemesine dava formunda sunulması gerekmektedir. İtiraz dilekçesi ile başvurunun yapılması ve görülmesi hususları HMK'nın dava dilekçesi, dava açılması ve davanın görülmesi hükümlerine tabidir.³⁴¹ TKHK'da THH'lerin kararlarına itiraz başvurularına ve tüketici mahkemelerinde görülecek davalara ilişkin dava dilekçesi hakkında özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla itiraz başvuru dilekçesi HMK m. 119 ile belirlenen dava dilekçesi içeriği düzenlemesine uygun olmalıdır. Buna göre '*davalı ve davacının adı soyadı, adres ve TC Kimlik numaraları, tarafların varsa kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin ad soyad ve adresleri, dava konusu ve mal varlığına ilişkin davalarda dava değeri, davacı iddiasının dayanağı vakıaların sıra numarası ile özetleri, her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği, dayanılan hukuki sebep, açık bir şekilde talep sonucu ve davacının, varsa kanuni temsilcisinin ve vekilinin imzasını*' içermelidir. Dava dilekçesinde, tarafların adı soyadı ve adresleri, davacının TC Kimlik numarası, kanuni temsilci vekilin adı soyadı ve adresi, talep sonucu hususlarında eksiklik bulunması halinde hâkim, davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması halinde dava açılmamış sayılır.³⁴²

THH'lerin kararlarına itiraz maksadı ile tüketici mahkemesine başvuru yapılırken, HMK uyarınca dava açılırken öngörülmüş olan, mahkeme veznesine ödenmesi öngörülen avans bakımından tüketici ile müteşebbis/satıcı/sağlayıcı arasında fark gözetilmemiş olup avansın yatırılması gerekmektedir.³⁴³ İtiraz incelemesine başvurusunda, maddi durumu yeterli olmayan tüketicilerin HMK m. 334 şartlarının mevcut olması halinde adli yardım hükümlerinden

³⁴¹ PEKCANITEZ, Makaleler Tüketici, s. 328; TUTUMLU, THH, s. 122; TUTUMLU, Sempozyum, s. 154.

³⁴² TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 117; TUTUMLU, THH, s. 121.

³⁴³ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 192; YARDIM, Giderler, s. 261; ERİŞİR, Gider ve Vekâlet, s. 490; AYDOĞDU, Dersler, s. 237; TUTKUN ODABAŞI, s. 130.

faaydalanabilmesi gerekir. Ancak müteşebbis/satıcı/sağlayıcı tarafın adli yardımından faydalanması söz konusu değildir.³⁴⁴

V. İTİRAZIN TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARINA ETKİSİ

THH'lerin kararları, taraflar açısından bağlayıcı olup yerine getirilmesi zorunludur. TKHK m. 70/2 f. 2. c. ve THHY m. 26 uyarınca THH'lerin kararlarının yerine getirilmesi İİK'nın ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine tabidir. TKHK m. 70/3 f. ve THHY m. 28/1 f. uyarınca itirazın, THH kararının icrasını durdurmayacağı, ancak talep edilmesi şartıyla hâkimin, THH kararının icrasını tedbir yoluyla durdurabilmesi düzenlenmiştir. Buna göre tüketici mahkemesinde usulüne uygun şekilde itiraz yapılması, THH'lerin kararlarının icrasına engel oluşturmaz. Mahkemece THH'lerin kararının icrasının durmasına ilişkin resen tedbir kararı verilmez. İtiraz eden tarafın, kararın icrasının durdurulmasına ilişkin tedbir talebinde bulunması halinde tüketici mahkemesince tedbir talebi incelenir.³⁴⁵ Tüketici mahkemesince tedbir verilmesinin gerekli bulunması halinde, ihtiyati tedbir kararı verilerek THH'lerin kararlarının icrası durdurulabilir.³⁴⁶

İhtiyati tedbir, HMK'nın Geçici Korumalar başlıklı Onuncu Kısmında m. 389- 399 arasında düzenlenmiştir. HMK m. 389/1 f. uyarınca *“Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.”* HMK m. 390/3 f.'ye göre *“tedbir talep eden taraf, davanın esası yönünden kendisinin*

³⁴⁴ PEKCANİTEZ/ATALAY, Pekcanitez Usul, s. 2415; PEKCANİTEZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 160; KORKUT, s. 187.

³⁴⁵ *“...İtiraz, tüketici sorunları hakem heyeti kararının icrasını durdurmaz. Ancak, talep edilmesi şartıyla hakim, tüketici sorunları hakem heyeti kararının icrasını tedbir yoluyla durdurabilir...”* 20. HD., 30.5.2016 T., E. 2016/3968 K. 2016/6000 (www.lexpera.com.tr, E.T. 29.9.2021).

³⁴⁶ ALANGOYA, s. 261; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 116; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYYVAZ/HANAĞASI, s. 755; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 178; ÇABRİ, s. 1034; ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 738; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 512; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu, s. 218; YEŞİLOVA, s. 128; KARA, Yeni Kanun, s. 674; TUTUMLU, Tüketici Mahkemeleri, s. 133; TUTUMLU, Tüketici Yargılaması, s. 54.

haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır.” Tedbir talebinde bulunanın haklılığını yaklaşık ispatı hususunda, uyuşmazlığın konusu yönünden karşılaşılabilecek riskin bulunması ile riskin önlenmesi gereği, önlemek amacıyla, ihtiyati tedbire karar verilebilmesi için yeterli olacaktır.³⁴⁷

THH kararına itiraz başvurusunda bulunan tarafın tedbir talep etmesi halinde TKHK m. 70/3 f. lafzi ile “*tedbir yoluyla*” icranın durdurulmasına karar verilebilmesi öngörülmüş olup buna göre HMK’nın tedbire ilişkin hükümleri geçerli olacaktır. Tedbir hususu resen incelenemeyecek olup kural olarak mahkemeden tedbir talebinde bulunmuş olması gerekmektedir.³⁴⁸ Bu nedenle icranın durdurulmasını isteyen, THH kararı aleyhine olan taraf, tüketici mahkemesinden tedbir talebinde bulunmalıdır. Hâkim, ihtiyati tedbire ilişkin talebin incelenmesi sonucu ihtiyati tedbir koşullarının gerçekleşmediği kanaatine ulaşırsa talebin reddi kararı verecek, ihtiyati tedbir talebinin haklılığına ilişkin kanaate ulaşması durumunda teminat karşılığında tedbir kararı verebilecektir. İhtiyati tedbirin etkisi, aksine karar verilmiş olmadıkça nihai hüküm kesinleşene kadar devam edecektir.³⁴⁹ Her iki durumda kararın Ay. ve HMK ile öngörülen şekilde gerekçeli olması, tedbir talep edenin dayandığı vakıa ve delillerin hangilerinin verilen kararda esas alındığının açıklanması ve verilen tedbirin ne olduğu hususuna tereddüt oluşturmayacak mahiyette yer verilmesi gerekmektedir.³⁵⁰

³⁴⁷ **KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 5. Baskı, Ankara, 1993, (Medenî Usul), s. 546; **ALANGOYA, H. Yavuz**, Medeni Usul Hukuku Esasları I, İstanbul, 2000, s. 361; **KONURALP, Cengiz Serhat**, İcra Ve İflas Hukuku’nda İhtiyati Tedbirler, İstanbul, 2013, (İhtiyati Tedbirler), s. 137; **KONURALP, Cengiz Serhat**, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre İhtiyati Tedbirler”, İÜHF, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 225-274, (Tedbirler), s. 231; **ARSLAN, Ramazan**, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler,” Bankacılık Uygulamasında Güncel Hukuki Sorunlar Semineri, TBBBD, Özel Sayı, Ocak, 2013 s. 7-27, (Hukuki Koruma), s. 11; **ÖZEKES/ PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2469; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 584; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 366 vd.; **ŞİMŞEK**, s. 54.

³⁴⁸ **KONURALP**, İhtiyati Tedbirler, s. 124; **KONURALP**, Tedbirler, s. 230, yazar, HMK m. 391/1 f. uyarınca tedbir talebinin görevsiz ve esasa bakmaya yetkili olmayan mahkemeden istenemeyeceğini, görevli veya davaya bakan mahkemeden istenmesi gerektiğini vurgulamıştır, s. 234-236.

³⁴⁹ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 116; **KONURALP**, İhtiyati Tedbirler, s. 262; **YEŞİLOVA**, s. 128; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 99; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 513; **AYDOĞDU**, Dersler, s. 352; **ARSLAN**, Hukuki Koruma, s. 14,16; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 561; **KURU**, İstinaf Usulü, s. 46.

³⁵⁰ **ARSLAN**, Hukuki Koruma, s. 11; **KURU**, İstinaf Usulü, s. 461.

HMK m. 392/1 f. ile öngörölmüş olan, tedbir talep edenin haksız çıkma olasılığında oluşabilecek zararlar dikkate alınarak ihtiyati tedbirin teminat karşılığında verilmesi kural olarak zorunlu bulunmaktadır.³⁵¹ Tüketici mahkemesince teminatın HMK m. 392 veya İİK m. 36/1 f. kapsamında verilmesi hususunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur.³⁵²

Tüketici mahkemesine yapılan itiraz başvurusunda THH kararının icrasının talep edilmemiş olması ya da mahkemece tedbir talebinin reddedilmiş olması ancak mahkemece yargılama sonucu THH kararının iptaline karar verilmesi mümkündür. Bu halde icra takibi konusu yapılan THH kararı hakkında icranın iadesine ilişkin İİK m. 40 hükümleri uygulanabilmelidir.”³⁵³

VI. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ KARARLARINA İTİRAZ SEBEPLERİ

Tüketici mahkemesinde itirazın konusu THH’lerin kararı ile sınırlı olup taraflar, THH’lerin nezdindeki iddia savunma ve talepleri ile bağılıdır. İddia ve savunma ile talebin, itiraz başvurusunda farklı olamayacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak itirazın özel nitelikte düzenlenmiş olması bu hususu açıklığa kavuşturmaya yeterlidir. THH’lerin kararına itiraz, müstakil bir dava olmayıp davanın konusu THH’lerin kararlarının hukuka uygunluğunun

³⁵¹ **KONURALP**, İhtiyati Tedbirler, s. 127; **KONURALP**, Tedbirler, s. 238; **ALANGOYA**, s. 261; **ARSLAN**, Hukuki Koruma, s. 17; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 561.

³⁵² **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 116, yazar, tedbir hakkında, teminata ilişkin, HMK m. 392/1 ile ‘muhtemel zararın’, İİK m. 36 ile ‘hükmolunan para ve eşyanın’ karşılanmasının düzenlendiğini ve iki tarafın menfaatini koruyucu nitelikte bir kurum olması bakımından İİK m. 36 hükmünün kıyasen uygulanması gerektiği görüşünde olduğunu ifade etmiştir, aynı yönde **YILMAZ/YARDIM**, s. 1176; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 99, yazar, İİK m.36/1 hükmünün duruma uygun düştüğü ölçüde uygulanabileceği görüşünü belirtmiştir; **YEŞİLOVA**, s. 128, yazar, İİK m. 36/1 f. çerçevesinde hükmolunanın tam karşılığı teminata karar verilmesinin tüketicinin lehine olacağı görüşünü ifade etmiştir; Karşı görüş bkz. **AYDOĞDU**, Dersler, s. 352; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 513, yazar, teminatın HMK m. 392 uyarınca istenmesi gerektiği yönünde işaret etmiştir.

³⁵³ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1177; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 116, yazar, tüketici mahkemesince THH kararının iptaline karar verilmesi durumunda derhal icra takibinde yapılan işlemlerin iptal edilebilmesi ve alacaklıya yapılan ödeme varsa aynı icra dosyası üzerinden alacaklıdan tahsil edilebilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; aynı yönde **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 513.

incelenmesidir.³⁵⁴ Tarafların THH'ler nezdindeki talep, iddia ve savunmaları ile bağılı olmamaları itirazı müstakil bir davaya dönüştürür. Bu nedenle taraflar itiraz başvurusunda farklı taleplerde bulunamayacak olup THH'ler nezdindeki iddia ve savunmalarıyla bağılıdır.³⁵⁵ Dolayısıyla tüketici mahkemesince itirazın görülmesi, THH kararı ile sınırlı bulunmakta olup Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.³⁵⁶ Ancak THH'lerin kararlarında talep konusu somutlaştırılmamış ve taraf teşkili sağlanmamış, taraflara hukuki dinlenilme hakkı kullandırılmamış³⁵⁷ ise, eksiklikler tüketici mahkemesi incelemesinde giderilecektir.³⁵⁸

Taraflarca THH'lerin kararlarına yapılabilecek usuli itirazlar; taraflar arasındaki uyuşmazlıkta THH'nin görevli ve yetkili bulunmadığı, taraf teşkili sağlanmadan karar verildiği, hak düşürücü başvuru süresine uyulmadığı, zamanaşımı süresine uyulmadığı vs. usuli itirazlardır. Esasa ilişkin itirazlar ise; delillerin değerlendirilmediği veya hatalı, eksik değerlendirildiği, eksik araştırma ve yetersiz bilirkişi raporuna dayalı karar verildiği, hukukun olaya yanlış uygulandığı haller gibi sebeplerdir.³⁵⁹

³⁵⁴ **TUTUMLU**, Hakem Heyetleri, s. 151; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 87; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 738; **BUDAK**, THH, s. 97.

³⁵⁵ **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **TUTUMLU**, THH, s. 123.

³⁵⁶ “...Dava, tüketici hakem heyeti kararının iptali isteğine ilişkin olduğuna göre, tüketici hakem heyetine yapılan başvuru, mahkeme yönünden bağlayıcı olup, mahkemece, sadece bu iddia ve taleple sınırlı kalınarak bir inceleme ve araştırma yapılabilir. Talep sonucu değiştirilemeyeceği gibi, bu amaçla ıslah dahi yapılamaz.” (Yargıtay 13. HD. T. 23.11.2018, E.2018/4644 K. 2018/11119, www.legalbank.net, E.T. 15.9.2021), “...Tüketici Hakem Heyeti kararı yetkisiz olması nedeniyle iptal edilmiştir. Bu karar Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114/ç bendinde yazılı olan kesin yetki kuralına istinaden verilmiş bir karar değildir. Diğer yandan, Tüketici Hakem Heyeti'nin yetkisiz olduğu itirazının davacı tarafından aynı hakem heyetine yapıldığına dair dosyada bilgi ve belge olmadığı, yetki itirazının mahkemesine yapıldığı anlaşılmıştır. Mahkemece, davanın esasına girilip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kanun yararına bozma talebinin kabulü gerekir...” (Yargıtay 13. HD., 25.12.2019 T., E. 2019/4481 K. 2019/13157 (www.legalbank.net, E.T. 15.9.2021)

³⁵⁷ “...Somut olayda; Tüketici hakem heyetince aldırılan bilirkişi raporunun, davacı satıcıya tebliğ edilmediği görülmektedir... Mahkemece, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) 281. maddesi gereği taraflara diyeceklerini bildirmeleri için süre ve imkan tanınması, taraf delilleri toplanarak karar verilmesi gerekirken, aynı Kanunu'nun 27. maddesinde düzenlenen hukuki dinlenilme hakkının ihlaline sebebiyet verecek şekilde dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma talebinin kabulü gerekir...” (Yargıtay 13. HD. T. 18.12.2017, E.2017/7707- K.2017/12697, www.legalbank.net, E.T. 15.9.2021).

³⁵⁸ **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **TUTUMLU**, THH, s. 123; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 156.

³⁵⁹ **TUTUMLU**, THH, s. 122,123.

VII. TÜKETİCİ MAHKEMELERİNDE YARGILAMA USULÜ

A. Basit Yargılama Usulünün Özellikleri

Basit yargılama usulü, kanunda belirtilen dava ve işler yönünden hukuk mahkemelerinde uygulanan kısa basit ve merasim gerektirmeyen bir usuldür.³⁶⁰ Hukuk yargılamasında genel olarak yazılı usul esas olup basit yargılama usulü istisnaidir. Basit yargılama usulünün temelinde dava ve işlemlerin hızlı sonuçlandırılmasının sağlanması ve yasal düzenlemelerle korunan yararın elde edilmesinde gecikmelerin önüne geçilmesi bulunmaktadır. Uyuşmazlıkların hızlı olarak çözüme kavuşmasını amaçlayan iş ve davalar³⁶¹ konusunda kolay ve hızlı işlemesi bakımından öngörülmüştür.³⁶²

Basit yargılama usulü HMK m. 316- 322 maddelerinde düzenlenmiştir. HMK m. 322/1 f. uyarınca, HMK ve uygulanması öngörülmüş olan diğer kanunlarda, basit yargılama usulü hakkında özel hüküm bulunmayan hâllerde, yazılı yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanacaktır.³⁶³ HMK'da basit

³⁶⁰ **KURU**, Usul, s.

³⁶¹ Diğer kanunlarda basit yargılama usulünün uygulanacağı açıkça belirtilen dava ve işlere örnek olarak İİK m. 158, 271, Kadastro Kanunu m. 289 verilebilir; HMK m. 316 ile kanunlarda açıkça belirtilenler dışında basit yargılama usulüne tabi dava ve işler şeklinde belirtilerek sayılmıştır: a) Sulh hukuk mahkemelerinin görevine giren dava ve işler. b) Doğrudan dosya üzerinden karar vermek konusunda kanunun mahkemeye takdir hakkı tanıdığı dava ve işler. c) İhtiyati tedbir, ihtiyati haciz, delil tespiti gibi geçici hukuki koruma talepleri ile deniz raporlarının alınması, dispeççi atanması talepleri ve bunlara karşı yapılacak olan itirazlar. ç) Her çeşit nafaka davaları ile velayet ve vesayete ilişkin dava ve işler. d) Hizmet ilişkisinden doğan davalar. e) Konkordato ve sermaye şirketleri veya kooperatiflerin uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırılmasına ilişkin açılacak davalar. f) Tahkim hükümlerine göre, mahkemenin görev alanına giren dava ve işler. g) Diğer kanunlarda yer alan ve yazılı yargılama usulü dışındaki yargılama usullerinin uygulanacağı belirtilen dava ve işler. Diğer kanunlarda yer alan düzenleme uyarınca basit yargılama usulü uygulanacak dava ve işlere örnek olarak 5521 sayılı iş mahkemeleri kanunu m.7, MÖHUK m. 55/1 uyarınca yabancı mahkeme kararlarının tenfizi basit yargılama usulüne tabidir.

³⁶² **KURU**, İstinaf Usul, s. 616; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Medeni Usul, s. 686; **ULUKAPI**, Usul, s. 310, 311; **ATALI/ PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2089; **PEKCANITEZ/ATALAY /ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 499; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI**, s. 733; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 733; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 584; **KURU/AYDIN**, s. 609; **BUDAK/ KARAASLAN**, s. 361; **ULUKAPI**, Çözüm Yolları, s. 94; **YERKAYA**, Kübra, Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanı Ve Yargılama Usulü, İstanbul, 2018, s. 103.

³⁶³ **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 733; **ULUKAPI**, Usul, s. 308; **İNAL**, s. 1242; **DERYAL**, s. 122; **ZEVKLİLER/AYDOĞDU**, s. 444; **ATALI/ PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2093; **PEKCANITEZ/ATALAY/ ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 469; **PEKCANITEZ**, Makaleler Tüketici, s. 329, yazar, amacın tüketici uyuşmazlıkları için ayrı mahkeme kurulması değil, tüketici uyuşmazlıklarının tüketicinin korunmasına uygun şekilde çözümlenmesi olduğunu

yargılama usulü, mahkemeye verilebilecek dilekçe sayısı, iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi, takip edilmeyen davanın yenilenmesi, dosya üzerinden karar verilebilmesi, adli tatilin süreler etkisi bakımından yazılı yargılama usulüne nazaran farklı özellikler gösterecek şekilde düzenlenmiştir. Yazılı yargılama usulü ile karşılaştırıldığında basit yargılama usulü, tüketici hukukuna egemen olan, tüketicinin korunması ve uyuşmazlıkların olabildiğince kolay ve hızlı çözümlenmesi amacına uygundur.³⁶⁴

TKHK m. 73/4 f. düzenlemesine göre tüketici mahkemelerinde görülecek davalar HMK'nın altıncı kısmındaki hükümlere göre yürütülür. Tüketici mahkemeleri tek hâkimle yargılama yapmakta olup basit yargılama usulüne tabidir. TKHK'da THH'lerin kararlarına itiraza ilişkin başvurunun incelenmesi hususunda usule yönelik bir düzenleme mevcut değildir. İtiraz hakkında, mahkemenin verebileceği kimi kararlarla sınırlı düzenleme yapılmış, itiraz yargılaması hususunda her hangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TKHK m. 73/4 f. düzenlemesine uyacak şekilde itiraza dair incelemede basit yargılama usulünün uygulanacağı kabul edilmektedir. Duruşma düzeninin sağlanması, taraflara tebliğ gibi TKHK'da düzenlenmemiş hususlarda HMK m. 322/1 uyarınca yazılı yargılama usulü hükümleri geçerli olacaktır.³⁶⁵

ve bu nedenle ayrı bir yargılama usulü uygulanmasının daha önemli olduğu görüşünü ifade etmiştir; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 434; **VELİOĞLU YILMAZ**, s. 61.

³⁶⁴ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 116; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 742; **PEKCANITEZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 150, yazar, uygulamada tüketici mahkemelerinde uyuşmazlık çözümünün geç çözümlenmesi nedeniyle tüketici koruması adına beklenen amacın gerçekleşmediğini, özel usul çareleri öngörülmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 434.

³⁶⁵ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1167; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 742; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 111; **İLHAN**, s. 312; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 105, yazar, itiraz incelemesinin istinaf yargılamasına benzediğini ve tümüyle basit yargılama usulünün uygulanamayacağı görüşünü belirtmiştir; **ERMENEK**, yazar, mahkemenin tarafların talepleri ve gerekçeleriyle bağlı olduğunu, yargı yoluna başvurulmasıyla artık tüketicinin davanın zayıf tarafı olmadığını, sözleşme hükümlerinin tüketici lehine yorumlanması dışında tüketicinin korunmasını gerektiren bir durum olmadığını ve re'sen araştırma ilkesinin uygulanmadığını vurgulamıştır; **KURU**, İstinaf Usul, s. 617, 636; **ULUKAPI**, Çözüm Yolları, s. 94; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 756; **KARA**, Yeni Kanun, s. 444; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 755; **KURU/AYDIN**, s. 636; **ZEVKLİLER/AYDOĞDU**, s. 444.

THH kararına itiraz başvurusu tüketici mahkemesince basit usulde dava olarak ele alınmakta, THH kararına itiraz eden, davacı sıfatıyla ve aleyhine itiraz edilen davalı sıfatıyla yer almaktadır.³⁶⁶

B. İtirazda Basit Yargılama Usulünün Uygulanması

1. Tek Dilekçe Sunma Hakkı

THH kararına itiraz, basit usulde dava şeklinde ele alınacak olup basit yargılama usulünde 317/1 f. uyarınca dava açılması ve davaya cevap verilmesi dilekçe ile olur. İtiraz başvurusu dilekçesi içeriği HMK m. 119 özelliklerini taşır.³⁶⁷ HMK m. 317/2 f. uyarınca karşı tarafın, başvuru dilekçesini tebliğ almasından itibaren iki hafta içerisinde cevap dilekçesi verme hakkı vardır. Cevap dilekçesini iki haftalık sürede hazırlamanın güç veya imkânsız olacağı hallerde, talepte bulunması halinde mahkemece verilebilecek cevap dilekçesi verme süresi iki hafta ile sınırlıdır. Cevap dilekçesinin sunulması konusunda ek süre verilmesi hakkındaki karar mahkemece taraflara derhal bildirilir. Cevap verme süresi içerisinde cevap dilekçesi verilmemesi HMK m. 128/1 f. uyarınca, dava dilekçesindeki vakıaların inkârı sayılacak, yalnızca dava dilekçesindeki vakıalarla sınırlı olarak delil sunulabilecektir. HMK m. 317/3 f. uyarınca taraflarca cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi veremezler.³⁶⁸ HMK m. 317/4 f. uyarınca itiraz

³⁶⁶ "...Dava, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti Kararının iptali istemine ilişkin olup ...Mahkememizce yapılan yargılama neticesinde;... davalının davacı firmadan 23/02/2015 tarihinde 352490062598757 ve 352490062598765 imei nolu Discovery 2 model General Mobile marka cep telefonu satın almış olduğu, davalının işbu telefonu ayıplı çıkması nedeniyle hakem heyetine başvurduğu..." Samsun 1. Tüketici Mahkemesi T. 09/05/2018, E. 2017/280, K. 2018/188.

³⁶⁷ **ULUKAPI**, Usul, s. 311; **KURU**, İstinaf Usul, s. 618,619; **ATALI/PEKCANİTEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2094; **PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 470; HMK m. 119/1 f. uyarınca dava dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur: a) Mahkemenin adı. b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri. c) Davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası. ç) Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri. d) Davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, dava konusunun değeri. e) Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri. f) İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği. g) Dayanılan hukuki sebepler. ğ) Açık bir şekilde talep sonucu. h) Davacının, varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası.

³⁶⁸ **KURU**, İstinaf Usul, s. 618; **PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 471; **PEKCANİTEZ**, Yargılama Usulü, s. 459; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1199; **KARA**, Yeni Kanun, s. 448; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 434; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR** **AYVAZ/HANAĞASI**, s. 728,729 **YILMAZ**, 2021, Şerh, s. 4666; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**,

başvuru dilekçesi ve cevap dilekçeleri yönetmelikte³⁶⁹ belirlenecek formun doldurulması suretiyle de verilebilir.³⁷⁰

2. İddia Ve Savunmanın Genişletilmesi Ve Değiştirilmesi Yasağı

HMK m. 25 ile öngörölmüş olan taraflarca yerine getirilme ilkesine göre, kanunda öngörölen istisnalar dışında, hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz ve kanunla belirtilen durumlar dışında, hâkim, kendiliğinden delil toplayamaz. Dava konusu olayların ve savunma ile ispat unsurlarını tarafların mahkemeye sunması gerekmektedir. Medeni usul hukukuna hâkim ilkelerden teksif ilkesi uyarınca taraflar iddia ve savunmalarını ancak belirlenmiş usul çerçevesinde sunabileceklerdir. İddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı teksif ilkesi çerçevesinde getirilmiş olup basit yargılama usulünde farklılık göstermektedir.³⁷¹ HMK m. 141 uyarınca yazılı yargılama usulünde taraflar, ikinci cevap dilekçeleriyle iddia ve savunmalarını değiştirebilirlerken, basit yargılama usulünde tek dilekçe sunma hakları vardır. Buna göre THH kararına itiraz başvurusunda HMK m. 319 geçerli olup itiraz eden taraf bakımından iddialar, başvuru dilekçesinde ileri sürüdüğü hususlarla sınırlıdır. İtiraz başvuru dilekçesinin tüketici mahkemesine verilmesiyle iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı başlar. Karşı taraf bakımından savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı, cevap dilekçesinin mahkemeye sunulmasıyla başlar. Taraflar dilekçeleri ile birlikte, tüm delillerini açıkça ve hangi vakıanın delili olduğunu da belirterek bildirmek; ellerinde bulunan delillerini dilekçelerine eklemek ve başka yerlerden getirilecek belge ve dosyalar için de bunların bulunabilmesini sağlayan bilgilere dilekçelerinde yer vermek

Ders Kitabı, s. 734; **ULUKAPI**, Usul, s. 312; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 586; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 361; **YERKAYA**, s. 104.

³⁶⁹ Bölge Adliye Ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî Ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik, 6.8.2015 T., RG: 29437.

³⁷⁰ **KURU**, İstinaf Usul, s. 618; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 734; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1199; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 111, 112; **PEKCANİTEZ**, Yargılama Usulü, s. 459; **PEKCANİTEZ/ATALAY/ ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 470.

³⁷¹ **KURU**, İstinaf Usul, s. 621; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 118.

zorundadır (HMK m. 318).³⁷² Yazılı yargılama usulünde HMK m. 139/3 f. ile, ön inceleme duruşmasına davetiye ile, dilekçelerde gösterilen ve eksik kalan delillerin sunulması ve getirilecek belgeler olması halinde açıklama yapılması için taraflara iki hafta süre verilmesi öngörülmüş olup basit yargılama usulünde dilekçelerin sunulmasından sonra her hangi bir süre verilmez.³⁷³

İddianın ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına tarafların talepleri ve dayandıkları olaylar girer. Buna göre itiraz başvurusunda bulunurken var olan olaylar, yasa ile belirlenen usul işlemlerinin geçmesiyle kural olarak artık mahkemeye taşınmazken, itiraz başvurusu yapıldıktan sonra meydana gelen olayların mahkemeye taşınabileceği kabul görmektedir.³⁷⁴ TKHK'da, THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunda taraflarca THH nezdindeki iddia ve savunmalarıyla bağlı olup olmadıkları hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce THH'lerin kararlarına itiraz, müstakil bir dava olmayıp THH kararının hukuka uygunluğunun incelendiği özel bir davadır.³⁷⁵ Dolayısıyla taraflar THH'ler nezdindeki talep, iddia ve savunmalarıyla bağlıdır. Doktrinde itiraz başvurusunda THH'ler nezdindeki iddia ve savunmaların dışına çıkılmaması kabul edilmektedir.³⁷⁶ Tarafların basit yargılama usulü çerçevesinde iddia ve savunmanın genişletilmesi ancak başvuru dilekçesi ile cevap dilekçelerinde, THH kararında yeterince somutlaştırılmamış olan taleplerindeki eksikliklerinin giderilmesi ve taraf teşkili sağlanması ile sınırlı olacaktır. İddianın ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı, hukuka ve yargılamaya hâkim ilkeler gözetilerek, tarafların adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilerek uygulanmalıdır.³⁷⁷ Mücbir sebeplerle THH incelemesinde

³⁷² KURU, İstinaf Usul, s. 621; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 735; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 734; ULUKAPI, Usul, s. 312, 313; YILMAZ, s. 4669, 4674; İNAL, s. 1244; BUDAK/ KARAASLAN, s. 292.

³⁷³ KURU, İstinaf Usul, s. 621; ATALI/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2101; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 471; TANRIVER, Usul, s. 1115; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 171; TOPUZ, Sempozyum, s. 91.

³⁷⁴ KURU, İstinaf, s. 271; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 271; PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 1249; TANRIVER, Usul, s. 686.

³⁷⁵ TUTUMLU, Hakem Heyetleri, s. 151; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 87; ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 738; BUDAK, THH, s. 97.

³⁷⁶ YILMAZ/YARDIM, s. 1168; TUTUMLU, THH, s. 123; ERMENEK, s. 619.

³⁷⁷ TUTUMLU, THH, s. 123; TUTUMLU, Sempozyum, s. 156; YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 120; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 512.

gösterilemeyen deliller dışında, yeni delillere dayanılamayacaktır. Ancak THH'ler nezdinde uygulanamayan tanık, senet, yemin, isticvap gibi deliller, itiraz incelemesinde uygulama alanı bulacaktır. HMK'nın bölge adliye mahkemelerinde yapılamayacak işlere yönelik m. 357 hükmü uyarınca istinaf incelemesinde karşı dava açılmayacak, davaya müdahale talebinde bulunulamayacak, davanın ıslahı istenemeyecek, resen göz önünde tutulacaklar dışında, ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyle iddia ve savunmalar dinlenemez, mücbir sebeplerle gösterilmeyen deliller dışında yeni delillere dayanılamayacaktır. Kanaatimizce THH'lerin mahkeme niteliği olmaması nedeniyle uygulanamayan tanık, senet gibi deliller dışında HMK m. 357 hükümleri, THH kararlarına itiraz incelemesinde geçerli olmalı ve tüketici mahkemesince resen gözetilmelidir. Aksi durumda itiraz incelemesi müstakil bir davaya dönüşecek ve THH kararının hukuka uygunluğunun denetlenmesi amacı ile THH incelemesinin bir anlamı olmayacaktır.³⁷⁸

HMK m. 141/2 f. ile istisna olarak, ıslah ile veya karşı tarafın açık muvafakati bulunması halinde iddianın ve savunmanın genişletilebilmesi öngörülmüştür. Söz konusu hüküm, yazılı yargılama usulünde olduğu gibi basit yargılama usulü için de geçerlidir.³⁷⁹ THH kararına itirazın görülmesinde de, karşı tarafın açık muvafakatinin geçerliliği, hâkim tarafından muvafakat edilip edilmediğinin sorularak yanıtının yazılı şekilde tutanağa geçirilmesiyle mümkündür.³⁸⁰ Islah hususunda ise kanaatimizce THH nezdinde ileri sürülen talepler ile sınırlı olarak itiraz incelemesinde ıslah yapılabilecektir.³⁸¹

³⁷⁸ **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **TUTUMLU**, THH, s. 123.

³⁷⁹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 119; **KARA**, Yeni Kanun, s. 448; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 435.

³⁸⁰ **KURU**, İstinaf, s. 279; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1258; **TANRIVER**, Usul, s. 686; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 121; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 91.

³⁸¹ “...Davacı tüketici, davalı bankadan kullandığı konut kredisi nedeniyle 750 TL haksız kesintinin faizi ile tahsili amacıyla müracaat ettiğini, davalı bankanın kesintilere ilişkin bir belge sunmaması nedeniyle talebinin Hakem Heyetince reddedildiğini ileri sürerek; Tüketici Sorunları Hakem Heyeti kararının iptali ile fazlaya dair hakları saklı kalmak suretiyle 10,00 TL nin tahsiline karar verilmesini istemiş, ıslah ile talep miktarını 2.000,00 TL ye artırmıştır.... faiz talebine konu 10,00 TL lik alacak miktarına, Tüketici Sorunları Hakem Heyetine müracaat tarihi olan 29.09.2014 itibariyle faiz işletilmesi, bakiye alacak miktarına ise taleple bağlılık kuralı gereği faiz işletilmeksizin hüküm kurulması gerekirken;..” Yargıtay 13. HD 20.11.2017 T. , E. 2017/8905 K. 2017/11343, (www.lexpera.com.tr, E.T. 29.10.2021).

Taraflar, HMK m. 176 uyarınca aynı davada bir kez ve üzere, yapmış oldukları usul işlemlerini kısmen veya tamamen ıslah edebilirler. Buna göre ıslah yalnızca tarafların çift taraflı olmayan kendi usul işlemleriyle sınırlı şekilde yapılabilecek olup mahkeme işlemleri için söz konusu değildir. Yine HMK m. 179 uyarınca ikrar, tanık ifadeleri, bilirkişi rapor ve beyanları, keşif ve isticvap tutanakları, yerine getirilmiş olan veya henüz yerine getirilmemiş olmakla beraber, karşı tarafın yerine getireceğini ıslahtan önce bildirmiş olması koşuluyla, yeminin teklifi, reddi veya iadesi ıslah ile geçersiz kılınmaz.³⁸² HMK m. 176/1 f. hükmünün yorumlanmasında, menfi usul işlemleriyle ilgili ıslah yapılabileceği konusunda doktrinde görüş farklılıkları mevcuttur. Doktrinde menfi usul işlemleri ve müspet usul işlemleri ayrımı kabul görmektedir.³⁸³ Bir görüşe göre, menfi usul işlemlerinin ıslahı mümkün olup davaya cevap dilekçesinin verilmemesi halinde ıslah ile zamanaşımı definin ileri sürülebileceği savunulmaktadır.³⁸⁴ Bir diğer görüşe göre ise menfi usul işlemleri ıslahla yapılamayacak olup davaya cevap dilekçesinin verilmemiş olması halinde ıslah mümkün değildir.³⁸⁵ Yargıtay, cevap dilekçesi verilmemiş olması halinde ıslaha konu bir usuli işlem bulunmadığı görüşündedir.³⁸⁶ Kanaatimizce HMK m. 176/1 f. ile yalnızca tarafların müspet usuli işlemlerine yönelik ıslah düzenlenmiş olup menfi usuli işlemleri kapsamamaktadır. Cevap dilekçesi verilmesi, davalı tarafça yapılan bir usuli işlemdir. Bu nedenle itiraz başvurusuna cevap verilmemesi halinde ıslaha konu bir müspet usuli işlem bulunmayacağından Yargıtay'ın görüşüne katılmaktayız.

3. Davayı Bir Kez Yenileme Hakkı

³⁸² **TANRIVER**, Usul, s. 748; **KARSLI**, HMK, s. 677; **YILMAZ**, Islah, s. 233 vd.

³⁸³ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 136; **TANRIVER**, Usul, s. 438; **ÜSTÜNDAĞ**, Yargılama, s. 416; **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1534; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 274.

³⁸⁴ **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1534; **KURU**, İstinaf, s. 599; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 136, yazar, cevap dilekçesi verilmemesi nedeniyle ıslah yapılamayacak olması halinde menfi usul işlemi kavramının dışlandığını ve ıslah konusunun sınırlandığını belirtmiş ve ıslah yoluyla cevap dilekçesi verilebilmesi gerektiğini, ancak cevap dilekçesini süresinde vermeme ile eski hale getirme olanağı verecek şekilde verememe ayrımının yapılacağı hususlarının belirlenmesi gerektiği görüşünde olduğunu ifade etmiştir.

³⁸⁵ **YILMAZ**, s. 414.

³⁸⁶ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 134, 136.

Basit yargılama usulünde davanın takip edilmemesine dair düzenleme farklılık göstermektedir. Yazılı yargılama usulünde iki kez yenileme imkânı düzenlenmişken HMK m. 320/4 f. uyarınca basit yargılama usulüne tabi davalarda, işlem den kaldırılmasına karar verilmiş olan dosyanın, yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılması durumunda davanın açılmamış sayılması öngörülmüştür. Buna göre, usulüne uygun şekilde davet edilmiş olan taraflar, duruşmaya gelmedikleri veya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirdikleri takdirde mahkemece dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verilir. Dosyası işlem den kaldırılmış olan dava, işlem den kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde taraflardan birinin dilekçe ile başvurusu üzerine yenilenebilir. (HMK m. 150). Dolayısıyla, itiraz başvurusunun incelenmesinde tarafların duruşmaya mazeretsiz katılmaması veya takipsiz bırakmaları halinde itiraz başvurusunu yalnızca bir kez yenileyebilme hakları bulunmaktadır. Ancak duruşmaya katılmaları hususunda öncelikle taraflara usulüne uygun şekilde tebligat yapılmış olması gerekmekte olup mahkemece bu husus resen gözetilecektir.³⁸⁷

4. Duruşma Yapılmadan Karar Verilebilmesi

Basit yargılama usulünde mahkemece tarafların davet edilmesine gerek kalmadan karar verilme olanağı tanınmıştır.³⁸⁸ HMK m. 320/1 f. düzenlemesi ile basit usulde görülen davalarda mahkemeye, mümkün olan hâllerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verme yetkisi getirmiştir. Hâkime dosya üzerinden, uygunluk ölçüsünde esasa yönelik karar verebilme imkânı verilmiştir.³⁸⁹ Buna göre THH kararına itiraz başvurusunun

³⁸⁷ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1200; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 735; **ATALI/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2103; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 471; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 141; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 95; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 736; **ULUKAPI**, Usul, s. 314; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 544; **KARA**, Yeni Kanun, s. 450; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 435.

³⁸⁸ **KURU**, İstinaf Usul, s. 622; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 735; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 138.

³⁸⁹ **KURU**, İstinaf Usul, s. 622; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 735; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1200; **KARA**, Yeni Kanun, s. 448; **ULUKAPI**, Usul, s. 313; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 503; **PEKCANITEZ**, Yargılama Usulü, s. 459; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 736; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 105, yazar, dosya üzerinden karar verilmesinin hukuki dinlenilme ve adil yargılanma hakkının ihlalini oluşturacağına dair görüş belirtmiştir; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 436, yazar,

incelenmesinde, tüketici mahkemesince ilk itirazlar, usul gibi esasa girilmeden karar verilebilecek durumlarda duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilebilecektir.³⁹⁰

Tüketici mahkemesince dosya üzerinden karar verilmesinin, HMK m. 27 ile öngörölmüş olan hukuki dinlenilme hakkı ile çelişmeyecek şekilde uygulanması gözetilmelidir. HMK m. 27 göre: “(1) Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahiptirler (2) Bu hak; a) Yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını, b) Açıklama ve ispat hakkını c) Mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini içerir.” Hukuki dinlenilme hakkı, “iddia ve savunma hakkı” diye tanınmaktaysa da daha geniş bir kavramı ifade etmektedir.³⁹¹ AİHS m. 6 ile ve Ay. m. 36 ile güvence altına alınmış olan adil yargılanma hakkı ve hak arama hürriyetinin unsurlarından olup bu hakların yargılamada yerine getirilmesinin esaslarını ifade eden usuli bir hak olarak yargılamaya hakim ilkeler arasında yer almıştır. Mahkemece resen uygulanması gereken bir hak olup ihlali mutlak bozma sebebidir.^{392, 393} Yargılamanın süjesi olarak tarafların uyuşmazlık ve yargılama hakkında bilgi edinerek yargı mercilerince değerlendirilmek üzere eşit şekilde delillerini sunma, savunma, kendilerini ifade etme ve verilecek nihai kararı etkileme haklarını içerir. Hukuki dinlenilme hakkı evrensel kabul görmüş bir ilke olup devlete güven ile toplumsal barışın sağlanması bakımından önem

Kanun maddesinde, dosya üzerinden karar verilebilmesinde usul veya esas bakımından bir sınırlama getirilmemiş olmadığını, bu hususta bir açıklık bulunmadığını belirterek haklı olarak eleştirmiştir. Tutumlu, HMK m. 138 ile dava şartları ve ilk itirazlar hakkında açıkça dosya üzerinden karar verebilme yetkisi getirilmiş olduğuna göre m. 320/1 f. düzenlemesinin esas hakkında karar verme yetkisini içerdiği görüşündedir.

³⁹⁰ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 138; **PEKCANİTEZ**, Yargılama Usulü, s. 459.

³⁹¹ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1200; **ERDÖNMEZ/PEKCANİTEZ**, Pekcanitez Usul, s. 863.

³⁹² **ERDÖNMEZ/PEKCANİTEZ**, Pekcanitez Usul, s. 885; **PEKCANİTEZ, Hakan**, “Hukuki Dinlenilme Hakkı” Makaleler, Cilt 1, İstanbul 2016, s. 509- 559, (Makaleler Dinlenilme), s. 511; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 117.

³⁹³ “...Savunma hakkı Anayasanın 36.maddesinde güvence altına alındığı gibi, karar tarihinde yürürlükte bulunan HMK’nun 27.maddesi hükmüne göre de, davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahip olup, başka bir anlatımla, davalıya savunma hakkını kullanma olanağı verilmeden hüküm kurulamaz.....”. (Yargıtay 13. HD 12.02.2015 T. E.2015/157- K. 2015/3841, www.legalbank.net, E.T. 20.9.2021).

taşımaktadır.³⁹⁴ Bu amaçla, kanunda açık şekilde duruşma yapılmadan karar verileceği belirtilen haller dışında uygulanabileceği şeklinde yorumlanmaması gerekir.³⁹⁵ Ancak, açıkça düzenlenmiş hallerde, tarafların mahkeme nezdinde, yazılı beyanları yoluyla savunmalarını, ispat ve taleplerini izah etmeleri mümkündür. Dosya üzerinden karar verilmesi hususu hâkim tarafından işin niteliğine göre değerlendirilecektir. Dosya üzerinden karar verilmesi başlı başına hukuki dinlenme hakkının ihlali olarak görülmemelidir. Duruşma yapılmaması, tarafların mahkeme nezdinde ispat haklarını kullanarak hâkimin kararına etki etme olanaklarının sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması mahiyetinde ise duruşma yapılmalıdır. Zira aleni yargılama hakkının ihlal edilmesi, adil yargılanma hakkına aykırılık oluşturacaktır.³⁹⁶

Medeni usul yargılamasında duruşma yapılarak karar verilmesi kural olup duruşma yapılmadan dosya üzerinden karar verilmesi istisnadır.³⁹⁷ Bu nedenle THH'lerin kararlarına itiraz incelenmesi, taraflar davet edilerek duruşmalı şekilde yapılmalıdır. Tüketici mahkemesinin itiraz incelemesinde hangi durumlarda evrak üzerinden karar verebileceği TKHK m. 70/4 f. ile düzenlenmiştir. Buna göre THH kararındaki yasaya aykırılığın esasa ilişkin tahkikat gerektirmemesi halinde,³⁹⁸ THH kararında tarafların kimliklerine, ticari unvanlarına ait yanlışlıklarla, yazı, hesap veya diğer açık ifade yanlışlıklarına ilişkin maddi hata yapılmış olması halinde; THH kararının usul ve yasaya uygun olup gerekçesinin doğru

³⁹⁴ **PEKCANITEZ, Hakan**, “Hukuki Dinlenme Hakkı”, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2000, (Hukuki Dinlenme), s. 754, 760; **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 863 vd.; **PEKCANITEZ**, Makaleler Dinlenme, s. 511; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 197 vd.; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL** s. 115 vd.; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 111 vd.; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 76.

³⁹⁵ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 138.

³⁹⁶ **HANAĞASI**, Emel, Medeni Yargılama Hukukunda Silahların Eşitliği, Ankara, 2016, s. 379; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 138; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 77; **PEKCANITEZ**, Makaleler Dinlenme, s. 519; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 95; **YERKAYA**, s. 107.

³⁹⁷ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1168; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 95; **TUTUMLU**, THH, s. 127; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 160.

³⁹⁸ “....Dosya üzerinden karar verilmesi mümkün olan ön inceleme işlemleri, dava şartları ve ilk itirazlardır....mahkemece; ön inceleme işlemlerini yapmak üzere tarafların ön inceleme duruşmasına davet edilmesi, ön inceleme duruşmasında gerekli usul işlemleri yapıldıktan sonra gerekli görülmesi halinde tahkikat duruşmasına geçilerek hasil olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, tüm bu hususlar göz ardı edilmek suretiyle tarafların hukuki dinlenme hakkı ihlal edilerek yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı görülmüştür....” (Yargıtay 13. HD 26.10.2018 T. E. 2018/5321 - K. 2018/10669, www.legalbank.net, E.T. 20.9.2021).

bulunmaması halinde; tüketici mahkemesince duruşma açılmadan durumun niteliğine göre THH kararı değiştirilerek veya düzeltilerek, ya da, kısmen veya tümünden gerekçe düzeltilerek onanacaktır.³⁹⁹

Yargıtay, mahkemece duruşma yapılmadan evrak üzerinden karar verilebilmesi için, dosyaya sunulan delillerin karar vermeye yeterli olmasını ve mahkemece tahkikat incelemesine ilişkin işlem yapılmamış olmasını gözetmektedir.^{400 401}

5. Yargılamanın Üç Duruşmada Tamamlanması Amacı

HMK m. 320 hükmü ile basit yargılama usulünün uygulanmasında, duruşma yapılmadan dosya üzerinden karar verilemeyecek olması halinde, kural olarak üç duruşma ile davanın bitirilmesi amaçlanmıştır.⁴⁰² (HMK m. 3 f.). İlk duruşma ön inceleme mahiyetinde olup ön inceleme ve tahkikat duruşması birlikte ele alınır. Yazılı yargılama usulündeki gibi ayrıca ön inceleme duruşması yapılması düzenlenmemiştir.⁴⁰³ HMK m. 320/2 f. uyarınca THH kararına itirazın incelenmesinde ilk duruşmada mahkeme, dava şartları ve ilk itirazlarla hak düşürücü süre ve zamanaşımı hakkında tarafları dinler; daha sonra tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları tek tek

³⁹⁹ YILMAZ/YARDIM, s. 1168; TOPUZ, Sempozyum, s. 95; TUTUMLU, THH, s. 127; TUTUMLU, Sempozyum, s. 160; YERKAYA, s. 120.

⁴⁰⁰ TOPUZ, Sempozyum, s. 95; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 139, yazar, THH kararlarının, THHY m. 18' e rağmen dosya üzerinden karar vermekte olduğuna ve itiraz üzerine, tüketici mahkemesince verilecek kararların kesin nitelikte olduğuna vurgu yapmış, TKHK m. 70/4 f. hükmünün yalnızca usule dair itirazlar ile tarafların kimliklerine, ticari unvanlarına ait yanlışlıklarla, yazı, hesap veya diğer açık ifade yanlışlıkları hakkında uygulanması gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

⁴⁰¹ "...HMK'nın 320/1.maddesinde "mahkeme mümkün olan hallerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar vereceği" belirtilmişse de bunun ancak ön inceleme aşamasında ve "mümkün olan hallerde" olduğu belirtilmek suretiyle yasanın uygulama alanı dar bir çerçeve ile belirlenmiştir. HMK'nın 27.maddesinde belirtildiği üzere davanın taraflarının, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakları mevcut olup, bu hak çerçevesinde tarafların açıklama ve ispat hakkını kullanabilmeleri gerekmektedir...". (Yargıtay 13. HD 12.02.2015 T. E.2015/157-K. 2015/3841, www.legalbank.net, E.T. 20.9.2021).

⁴⁰² KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 735; ULUKAPI, Usul, s. 314; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 735; ATALI/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2100; PEKCANITEZ/ATALAY/ ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 471; BUDAK/KARAASLAN, s. 364.

⁴⁰³ YILMAZ/YARDIM, s. 1200; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 735; ATALI/ERMENEK/ ERDOĞAN, s. 586.

tespit eder. Uyuşmazlık konularının tespitinden sonra hâkim, tarafları sulha veya arabuluculuğa teşvik eder. Tarafların sulh olup olmadıkları, sulh olmadıkları takdirde anlaşamadıkları hususların nelerden ibaret olduğu tutanağa yazılır; tutanağın altı hazır bulunan taraflarca imzalanır. Tahkikat bu tutanak esas alınmak suretiyle yürütülür. HMK m. 320/3 f. uyarınca, tahkikat ile sözlü yargılama ve hüküm aşamalarının ikinci ve üçüncü duruşmada yapılması ve duruşmalar arasındaki sürenin en çok bir ay olması düzenlenmiştir. Bu duruşmalarda mahkeme, tarafların dinlenilmesi, delillerin incelenmesi ve tahkikat işlemlerini tamamlayacaktır. İşin niteliği gereği bilirkişi incelemesinin uzaması, istinabe yoluyla tahkikat işlemlerinin yürütülmesi gibi zorunlu hâllerde, hâkim gerekçesini belirterek bir aydan sonrası için de duruşma günü belirleyebilir ve ikiden fazla duruşma yapabilir.⁴⁰⁴

HMK m. 321/1 f. uyarınca, tahkikatın tamamlanmasından sonra, mahkeme tarafların son beyanlarını alır ve yargılamanın sona erdiğini bildirerek kararını tefhim eder. Taraflara beyanda bulunabilmeleri için ayrıca süre verilmez. HMK m. 321/2 f. uyarınca, kararın tefhimi, mahkemece hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklanması ile gerçekleşir. Ancak zorunlu hâllerde, hâkim bu durumun sebebini de tutanağa geçirmek suretiyle, sadece hüküm özetini tutanağa yazdırarak kararı tefhim edebilir. Bu durumda gerekçeli kararın en geç bir ay içinde yazılarak tebliğe çıkartılması gerekir.⁴⁰⁵

6. Adli Tatilin Sürelere Etkisi

HMK m. 102 ile mahkemelerin yıl içerisinde adli tatile girmeleri hususu ve süresi düzenlenmiştir. Buna göre, adli tatil, her yıl yirmi temmuzda başlar, otuz bir ağustosta sona erer. Yeni adli yıl bir eylülde başlar. HMK m. 104/1 f.

⁴⁰⁴ KURU, İstinaf Usul, s. 621; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 735; ATALI/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2103; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 471; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 734; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 586; ULUKAPI, Usul, s. 314; BUDAK/ KARAASLAN, s. 364; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 137; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 544.

⁴⁰⁵ KURU, İstinaf Usul, s. 623; PEKCANITEZ, Yargılama Usulü, s. 460; PEKCANITEZ / ATALAY/ ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 472; YILMAZ, Şerh, s. 4693; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 544; YERKAYA, s. 116.

uyarınca, adli tatile tabi olan dava ve işlerde, HMK ile tayin edilmiş olan sürelerin bitmesi tatil zamanına rastlarsa, bu süreler ayrıca bir karara gerek olmaksızın adli tatilin bittiği günden itibaren bir hafta uzatılmış sayılır.⁴⁰⁶ Yargılama adli tatilde kural olarak ertelenir. Adli tatilde dava açılabilir ancak davaların görülmesi kural olarak ertelenir. Adli tatilde istisnai olarak ivedi sayılan dava ve işler ertelenmeyerek görülür. Buna göre adli tatile tabi olan ve tabi olmayan dava ve işler söz konusudur. Bu nedenle istisnai olarak adli tatilde yapılması devam eden dava ve işler bakımından kanunda düzenleme ihtiyacı duyulmuştur. Yasada mahkemelerce yapılması düzenlenmemiş olan dava ve işler adli tatil süresinde yapılmaz. Tüketici mahkemesince incelemede adli tatil süreleri resen dikkate alınacaktır.⁴⁰⁷

HMK m.103'te adli tatilde görülecek dava ve işler sınırlı şekilde sayılmış olup bunların arasında tüketici mahkemesinde görülen davalar veya basit usulde görülen dava ve işler bulunmamaktadır.⁴⁰⁸ Dolayısıyla THH'lerin kararlarına karşı yapılan itiraz başvurusu, adli tatilde görülmeyecektir. Ancak düzenleme uyarınca, kanunda belirtilen veya mahkemece ivedi görülen işler ile yapılmasına karar verilmiş olan keşifler, dilekçelerin alınması ile her türlü tebligatın yapılması, ilam verilmesi işlemleri adli tatilde de yapılır.⁴⁰⁹

C. İtiraza Dosya Üzerinden Karar Verilmesi

⁴⁰⁶ KURU, İstinaf Usul, s. 604; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 176; ULUKAPI, Usul, s. 141; KURU/AYDIN, s. 596.

⁴⁰⁷ KURU, İstinaf Usul, s. 605, 606; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 176; TUTUMLU, Mehmet Akif, "Tüketici Hakem Heyetlerinde Uyuşmazlık Çözümü", Tüketici Hukuku Davaları, Ed: MUTLU Dinç/ ŞAHİN MCCARTHY Oya, Ankara, 2017, s. 985-1017, (Uyuşmazlık Çözümü), s. 1007.

⁴⁰⁸ HMK m. 103/1 f. uyarınca adli tatilde aşağıdaki dava ve işler görülür: a) İhtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delillerin tespiti gibi geçici hukuki koruma, deniz raporlarının alınması ve dispeççi atanması talepleri ile bunlara karşı yapılacak itirazlar ve diğer başvurular hakkında karar verilmesi. b) Her çeşit nafaka davaları ile soy bağı, velayet ve vesayete ilişkin dava ya da işler. c) Nüfus kayıtlarının düzeltilmesi işleri ve davaları. ç) Hizmet akdi veya iş sözleşmesi sebebiyle işçilerin açtıkları davalar. d) Ticari defterlerin kaybindan dolayı kayıp belgesi verilmesi talepleri ile kıymetli evrakın kaybindan doğan iptal işleri. e) İflas ve konkordato ile sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırılmasına ilişkin işler ve davalar. f) Adli tatilde yapılmasına karar verilen keşifler. g) Tahkim hükümlerine göre, mahkemenin görev alanına giren dava ve işler. ğ) Çekişmesiz yargı işleri. h) Kanunlarda ivedi olduğu belirtilen veya taraflardan birinin talebi üzerine, mahkemece ivedi görülmesine karar verilen dava ve işler.

⁴⁰⁹ YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 176; TUTUMLU, Tüketici Yargılaması s. 442; KARA, Yeni Kanun s. 507.

Türk medeni yargılama hukukunda duruşmalı yargılama esas olup evrak üzerinden inceleme yapılarak karar verilmesi ancak özel düzenleme bulunması halinde mümkündür.⁴¹⁰ Tüketici mahkemesince öncelikle THH'lerin kararlarına itiraz başvurusu usul yönünden incelenecek, süre, yetki ve itiraz başvuru şartlarının bulunup bulunmadığı yönünden usule uygunluk resen gözetilecektir.⁴¹¹ İtiraz başvurusunun usul yönünden uygun bulunmasından sonra, itiraz olunan THH kararının usul ve esas yönünden incelenmesi hususunda, TKHK m. 70/4 f. ile tüketici mahkemesinin duruşma açmadan evrak üzerinden inceleme yaparak karara bağlayabileceği haller düzenlenmiştir. Ancak Yargıtay aynı görüşte değildir. Uygulamada tüketici mahkemelerinin esas hakkında duruşma yapılmadan verilen kararlarının Yargıtay 13. Hukuk Dairesince, tüketici davalarının nitelikli olması ve duruşma yapılmamasının savunma hakkını kısıtladığı görüşü ile bozulduğu görülmektedir.⁴¹² Yargıtay, taraflar davet edilmeden dosya üzerinden karar verilmesini hukuki dinlenilme hakkının ihlali olarak görmektedir.⁴¹³ Dosya üzerinden karar verilmesi yargılamada aleniyet ilkesine ve ilgili hallerde hukuki dinlenilme hakkının ihlaline yol açabilmekte ve adil yargılanma ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. TKHK m. 70/4 f. emredici olmayıp duruşma yapılmasına karar verilmesi mümkündür. Adil yargılanma hakkı kapsamında duruşma yapılması kural olarak uygulanmalıdır.⁴¹⁴

TKHK m. 70/4 f. uyarınca THH kararındaki yasaya aykırılığın esasa ilişkin tahkikatı gerektirmemesi halinde; kanunun olaya yanlış uygulanmış olması söz konusudur. Bu durumda tüketici mahkemesi hâkimi doğru kararı tayin ederek THH kararını değiştirerek veya düzelterek onama kararı verecektir. THH

⁴¹⁰ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1168; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 95; **TUTUMLU**, THH, s. 127; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 160.

⁴¹¹ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 121; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1169; **KARA**, Yeni Kanun, s. 675.

⁴¹² **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 218; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZI/HANAĞASI**, s. 755; **KARA**, Yeni Kanun, s. 449; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 436.

⁴¹³ “.....Ne var ki, dava dilekçesi, davalı tarafa tebliğ edilmemiş, taraf teşkili sağlanmaksızın dosya üzerinden yapılan inceleme ile karar verilmiştir.... Hal böyle olunca, tarafların hukuki dinlenilme hakkı bağlamında ilk derece mahkemesince duruşma yapılması kural olup, mahkemece tarafların iddia ve savunmalarının toplanarak duruşma açılması ve tarafların açıklamaları dinlendikten sonra sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken dosya üzerinde karar verilmesi hatalı olup, bozmayı gerektirir..” (Yargıtay 13. HD, T.14.11.2016, E.2016/25446 K.2016/21059, www.legalbank.net, E.T. 20.8.2021).

⁴¹⁴ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1200; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 95; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 218; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 438.

kararında maddi hata yapılmış olması halinde; duruşma açılmadan bu hatalar evrak üzerinden düzeltilenecektir. TKHK m. 70/4 f.'de maddi hatalar, tarafların kimliklerine, ticari unvanlarına ait yanlışlıklarla, yazı, hesap veya diğer açık ifade yanlışlıkları şeklinde belirtilmiş olup evrak üzerinden düzeltilenebileceği anlaşılan hatalardır. THH kararı gerekçesinin doğru bulunmaması halinde; karar usul ve yasaya uygun olup tüketici mahkemesince duruşma açılmadan durumun niteliğine göre THH kararı değiştirilerek veya düzeltilerek ya da kısmen veya tümünden gerekçe düzeltilerek onanacaktır.⁴¹⁵

TKHK m. 70/4 f. düzenlemesi, THH kararının gerek usul gerekse esas yönünden incelenerek, usul ve yasaya uygun bulunması haline yönelik bir düzenlemedir. Düzenleme uyarınca öncelikle, itiraz olunan THH kararının tüketici mahkemesince incelenerek esas yönünden kanuna uygun bulunması ve tahkikat gerektirmemesi söz konusudur. Aksi takdirde evrak üzerinden karar verilemeyecek ve duruşma açılacaktır.⁴¹⁶ Usul yönünden kanuna aykırı bulunan hususun incelenmesi ise yeniden yargılama yapılmasını gerektirecek bir aykırılık teşkil etmemelidir. Örneğin itiraz olunan THH kararının dosyadaki delillere uymaması halinde, delillerin kararın verilmesinde yeterliliği konusunda tereddüde düşülürse, kararın değiştirilerek onanması yerine, tüketici mahkemesince duruşma açılarak tarafların davet edilmesine karar verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla tüketici mahkemesince, itiraz başvurusunun usule uygun olduğu ve itiraz başvuru şartlarını taşıdığı anlaşılmaması ve uyuşmazlığın THH'lerin görevi kapsamında olduğunun anlaşılması üzerine, THH kararı öncelikle usul yönünden incelenecek olup kararda tahkikatı gerektirmeyen bir maddi hata veya yanlışlığın olması veya gerekçenin doğru olmaması halinde, esas yönünden inceleme yapılacak, esas yönünden de kararın usul ve yasaya uygun bulunması halinde, THH kararındaki maddi hata veya yanlışlık veya gerekçe, duruşma yapılmadan evrak üzerinden düzeltilerek veya değiştirilerek onama kararı verilebilecektir.

⁴¹⁵ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1173; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 218; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 755; **TUTUMLU**, THH, s. 127; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 160.

⁴¹⁶ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120; **TUTUMLU**, Hakem Heyeti, s. 218.

TKHK m. 70/4 f. düzenlemesinin, itiraz konusu THH kararının usul ve esas yönünden yerinde bulunması durumunda, tüketici mahkemesine sınırsız yetkiler tanımış olduğu söylemek mümkündür. Gerek duruşma açılıp açılmaması, gerekse kararın olduğu gibi veya değiştirilmek- düzeltilmek- gerekçesi değiştirilmek suretiyle onanması konusunda tüketici mahkemesi takdir yetkisine sahiptir. THH kararının esas yönünden yasaya uygun bulunmaması durumunda ise duruşma açılması gerekmektedir.⁴¹⁷

D. İtirazın Duruşmalı Olarak İncelenmesi

Tüketici mahkemesince ön inceleme aşamasında, itiraz konusu THH kararının esas yönünden yasaya aykırı bulunması nedeniyle tahkikat yapılmasının gerekli olması halinde, zorunlu olarak duruşma açılmasına karar verilir. Mahkemece keşif yapılması, bilirkişi raporu tanzim edilmesi, THH'ler nezdinde uygulama alanı bulunmayan eksik hususlarda inceleme yapılması, tanık dinlenilmesi vs. gerekli görülürse yargılama duruşmalı olarak yürütülecektir.⁴¹⁸

İtiraz başvurusunun tarafları, delillerini sunarak ispat haklarını kullanmak ve itiraz başvurusu sonucunu lehlerine sonuçlandırmak amacıyla, iddia ettikleri vakıaların doğruluna ikna ederek hâkimin kararını etkilemek durumundadır.⁴¹⁹ Tarafların THH nezdindeki talepleri ve itiraz başvurusundaki talepleriyle sınırlı olarak inceleme yapılması konusunda, iddianın ve savunmanın genişletilmesi yasağını incelerken belirttiğimiz hususlar burada da geçerli olup kanaatimizce mahkemece resen gözetilmelidir.

Tüketici mahkemesince itirazın esastan incelenmesi ve delillerin değerlendirilmesinde öncelikle HMK m. 26 ile öngörülmüş olan taleple bağlılık

⁴¹⁷ **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 739; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120, yazar, hâkimin duruşma yapmaması halinde kararda gerekçesinin belirtilmesi gerektiğini, hâkimin incelemenin başında duruşma yapmamaya karar vermesi halinde sonradan duruşma yapılmasına karar verebilmesi gerektiğini, hâkimin duruşmalı inceleme yaptıktan sonra da değiştirerek veya düzelterek onama yönünde karar verebileceğini belirterek TKHK m. 70/4 f. ile emredici olmayıp evrak üzerinden karar verilmesine imkân tanıyan bir düzenleme olmasına vurgu yapmıştır.

⁴¹⁸ **TUTUMLU**, THH, s. 128; **KORKUT**, s. 188.

⁴¹⁹ **KURU**, HMK, s. 1966; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 369.

ilkesi gözetilecektir. Buna göre hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. (HMK m. 26/1 f.) Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir. Hâkim tarafından başvuru dilekçesi bütünüyle ele alınarak talep sonucu tespit edilmeli ve karar, asıl talep dikkate alınarak oluşturulmalıdır.⁴²⁰ HMK m. 26/2 f. ile hâkimin, tarafların talebiyle bağlı olmadığına ilişkin kanun hükümlerinin saklı olması düzenlenmiştir. Buna göre hâkim, kanunda açık düzenleme bulunan hallerde talepten farklı bir şeye karar verebilecektir.⁴²¹ Yine, talep sonucunun TMK m. 2 ile düzenlenmiş olan dürüstlük ilkesi ve hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık oluşturacağı hallerde hâkim, olaya göre başka bir karar verebilecektir.⁴²² Dürüstlük ilkesi ve hakkın kötüye kullanılması yasağının, kanun koyucunun amacına uymayan, ahlaka ve hak ilkelerine aykırı sonuçların ortaya çıkmaması bakımından, genel hukuk kuralı olduğu kabul görmektedir. Böylece geçerli olarak doğan bir hakkın dürüstlük kurallarıyla bağdaşmayacak şekilde ileri sürülmesi önlenebilir.⁴²³

TKHK m. 70/4 f. ile THH kararına itiraz incelemesinde tüketici mahkemesinin evrak üzerinden THH kararını değiştirerek veya düzelterek onama kararı verebileceği ve gerekçenin değiştirilerek veya düzeltilerek onanabileceği durumlar bakımından da hâkim tarafından duruşma açılmasına bir engel bulunmamaktadır.⁴²⁴

⁴²⁰ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 184; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 97; **TUTUMLU**, Hakem Heyeti, s. 207.

⁴²¹ **ŞENOCAK, Zarife**, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları”, TAHD, C. 9, S. 99, 2014, s. 36; **ATASOY, Ömer Adil/TAŞKIN, Mustafa/ACAR, Hakan**, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2000, s. 70, 71; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 185, TKHK m. 11 ile tüketicinin ayıplı mallarla ilgili seçimlik hakları düzenlenmiştir. TKHK m. 11/3 f. ile, ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek olması hâlinde tüketicinin, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabileceği öngörülmüş ve orantısızlığın tayininde malın ayıpsız değerinin, ayıbın öneminin ve diğer seçimlik haklara başvurma tüketicinin açısından sorun teşkil edip etmeyeceği gibi hususların dikkate alınması düzenlenmiştir. Buna göre, tüketicinin ayıplı malın ücretsiz onarımını veya ayıpsız misli ile değiştirilmesini talep etmiş olduğu başvurularda, hâkim tarafından talebin satıcı yönünden orantısız güçlükler doğurduğu kanaatine varılırsa, sözleşmeden dönülmesine veya ayıp oranında ürün bedelinden indirim yapılmasına karar verebilecektir.

⁴²² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 185.

⁴²³ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 185; **AKYOL, Şener**, Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı, Ankara, 1989, s. 31; **ATEŞ, Derya**, Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları, TBB Dergisi, Sayı 72, s. 75-93, 2007, s. 91.

⁴²⁴ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120.

E. İtirazda İspat Kuralları

1. İtirazda Tarafların İspat Yükü

Kelime anlamı ile ispat, “*tanıt ve kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, kanıtlama, tanıtlama, tanıt*” anlamı taşır.⁴²⁵ Hukuki anlamda ispat, tarafların iddialarının ve ileri sürdükleri vakıaların doğruluğu hususunda hâkimi ikna etme faaliyeti olarak ortaya çıkmaktadır.⁴²⁶ Geniş anlamda ispat, tarafların taleplerine yönelik uygulanması söz konusu olan hukuk normuna ilişkin unsurların koşul vakıalarını karşılayabilecek somut vakıaların, mevcut olduğu veya mevcut olmadığı yönünde, hâkimin kanaatinin temini için gösterilen inandırma çabası olarak tanımlanabilir.⁴²⁷ Tarafların ileri sürdükleri vakıaları delillerle ispatlama imkânı bulabilmeleri bakımından ispat hakkı, Ay. m. 36 ile temel bir hak olarak anayasal güvenceye alınmış ve İspat Hakkı başlıklı HMK m. 189 ile düzenlenmiştir.⁴²⁸

⁴²⁵ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr.

⁴²⁶ **BİLGE/ÖNEN**, s. 491; **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN YILDIRIM**, s. 239; **ATALAY**, Pekcanitez Usul, s. 1585, yazar, ispatın aynı zamanda delil ikamesi ve ispat faaliyetinin sonucunu ifade etmek için de kullanıldığını belirtmiştir; **YERKAYA**, s. 110.

⁴²⁷ **BELGESAY, Mustafa Reşit**, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, İstanbul 1939, Sekizinci Fasil, s.149; **UMAR, Bilge/YILMAZ, Ejder**, İsbat Yükü, 2. Baskı, İstanbul 1980, s. 2; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Medenî Usul, s. 331; **ALANGOYA**, s. 258; **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 465; **POSTACIOĞLU, E. İlhan/ALTAY, Sümer**, Medeni Usul Hukuku Dersleri, 8. Bası, İstanbul 2020, s. 558; **ÜSTÜNDAĞ**, s.613; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 251; **MUŞUL, Timuçin**, Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 319; **KARSLI**, HMK, s.546; **ALANGOYA/DEREN-YILDIRIM**, s. 293; **TANRIVER**, Usul, s.759; **YILMAZ**, Şerh, s. 2306; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 380; **ATALAY**, Pekcanitez Usul s. 1585; **TAŞPINAR, Sema**, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara 2001, s.180; **KURU**, HMK, s. 1966; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 461; **ALBAYRAK, Hakan**, Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat, Ankara 2013, s. 27; **KURU/AYDIN**, s. 233; **TORAMAN, Barış**, “Medeni Usul Hukukunda İspat Hakkına Dair Bazı Tespit Ve Değerlendirmeler” DEÜHFD, Prof. Dr. Bilge UMAR’a Armağan, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 1487; **ÇALKIN, Fahri**, “Hukuk Davalarında İsbat Hakkının Kullanılmasının Şartları”, Ankara Barosu Dergisi, 1949/62, s. 17; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 331; **KALE, Serdar / KESER**, Salih, Medeni Yargılama Hukukunda Delil Sistemi, Mehmet Akif Aydın’a Armağan, MÜHFHAD, C. 21, S. 2, 2015, s. 703; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 145; **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN YILDIRIM**, s. 239.

⁴²⁸ **ATALAY**, Pekcanitez Usul s. 1586; **ÇİFTÇİ TÜRKEL, Pınar**, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırları, 1. Baskı, Ankara, 2018, (İspat Hakkı), s. 138, 139, yazar, ispat hakkının silâhların eşitliği ve hukukî dinlenilme hakkının unsurlarını da kapsayan bir haklar demeti olduğunu, HMK’ da düzenlenmiş olmasa bile yargısal bir temel hak olarak varlığını sürdüreceğini, Ay. m. 36 hak arama özgürlüğü ve AİHS m.6 âdil yargılanma hakkının tüm unsurlarını bünyesinde barındırdığını ifade etmiştir; **HATİPOĞLU, Tahsin**, Medeni Yargılama Hukukunda Delil Sözleşmeleri, İstanbul, 2020, s. 3; **VELİOĞLU YILMAZ**, s. 64.

İspatın konusu HMK m. 187'e göre, tarafların üzerinde anlaşamadıkları ve uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakıalar olup bu vakıaların ispatı için taraflarca delil gösterilir. Herkesin bildiği vakıalar ve ikrarı söz konusu olan vakıalar çekişmesiz kabul edilir ve ispatın konusunu oluşturmazlar. Vakıanın kapsamı, insanın iç dünyasıyla ilgili olanlar da dâhil olmak üzere tüm hal ve olaylardır. HMK m. 33 uyarınca hâkim, Türk hukukunu resen uygulayacaktır. Terim olarak Türk Hukukuna, kanun, mevzuat, örf ve adet hukuku ile TC Devletinin tarafı bulunduğu uluslararası sözleşmelerin girdiği kabul edilmektedir. Buna göre Türk hukuku hâkim tarafından resen uygulandığından hukuk kuralları ispat konusu oluşturmazlar.⁴²⁹ Tecrübe kuralları da oluştukları vakılardan müstakil olup hâkim tarafından resen uygulanacaktır. Hayat deneyimi ve eğitimle sağlanabilen genel tecrübe kuralları hâkimce resen uygulanırken, bilim, sanat, meslek, uzmanlıktan kaynaklanan özel tecrübe kuralları tespitinde hâkim, bilirkişilere başvurabilecektir.⁴³⁰

İspat yükünün tanımı, belirli bir vakıanın ispatlanamaması halinde hâkim tarafından aleyhe karar verilebilmesi riskine maruz kalmak şeklinde yapılabilir.⁴³¹ TMK m. 6 ile kanunda aksine bir hüküm bulunmaması halinde taraflardan her birinin, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlü olması düzenlenmiştir. HMK m. 190/1 f. uyarınca, ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Buna göre ispat yükünü taşıyan taraf, iddiasını ispatlayamadığı takdirde sonucuna katlanacak olup genellikle bu sonuç davanın kaybedilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Yargıtay uygulaması, ispat yükünün, olağan halin tersini iddia eden tarafa ait olduğu yönündedir.⁴³²

⁴²⁹ ALANGOYA, s. 262,263; TANRIVER, Usul, s. 762 vd.; KARSLI, HMK, s. 548; KURU/AYDIN, s. 233; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 145, 146.

⁴³⁰ ALANGOYA, s. 263; TANRIVER, Usul, s. 763; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 146.

⁴³¹ UMAR/YILMAZ, s. 3; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 350; ATALAY/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 1693; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 147.

⁴³² KURU/AYDIN, s. 234; KURU, HMK, s. 1975; KARSLI, Muhakeme, s. 484; ÜSTÜNDAĞ, s. 613; POSTACIOĞLU, s. 533; ATALAY/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 1693 vd.; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 358; PEKCANITEZ, Makaleler Tüketici, s. 336; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 150.

Hâkimin, ispat faaliyeti neticesi karar verirken vicdani kanaatini ispat kuralları kapsamında objektif olarak ortaya koyması gerekir.⁴³³ Genel ispat kuralı olarak HMK m. 191/1 f., TKHK’da özel düzenleme öngörülmeven hususlarda geçerli olacaktır. TKHK’nın farklı maddelerinde, tüketicinin müteşebbis/satıcı/sağlayıcı karşısındaki zayıf konumu gözetilerek ispat güçlüğü hususunda tüketicinin lehine özel ispat yükü kuralları getirilmiş ve ispat yükünün hangi tarafta olacağı ayrıca düzenlenmiştir.⁴³⁴ Yine Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik⁴³⁵ ile düzenlenmek suretiyle, ispat yükünün sözleşme yapılması yoluyla tüketiciye yükletilmesine ilişkin şart, haksız ve mutlak geçersiz sayılmıştır. (TKHK m. 5/2 f.).⁴³⁶ TKHK’da ispat güçlüğü tüketicinin lehine aşılması amaçlanarak ispat yükü hakkında tüketicinin lehine karineler düzenlenmiştir.⁴³⁷ THH’lerin kararlarına itiraz başvurunun incelenmesinde ispat yükü hususunda tüketici mahkemesince öncelikle TKHK’da öngörülmüş olan özel hükümler uygulanacak, hüküm olmayan durumlarda genel hükümler geçerli olacaktır.⁴³⁸

2. İtirazda Delillerin Sunulması

a. Genel Olarak Deliller

⁴³³ ÇİFTÇİ TÜRKEL, İspat Hakkı, s. 372.

⁴³⁴ TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 149; YERKAYA, s. 111.

⁴³⁵ 17.6.2014 T. RG: 29033.

⁴³⁶ SERT SÜTÇÜ, s. 23; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 324; DÖNER, s. 146; ERİŞİR, Yetki, s. 1143, yazar hüküm gerekçesine dikkat çekmiştir, ‘Hükümün Hükümet Gerekçesinde 5 Nisan 1993 tarihinde kabul edilmiş olan “Tüketici Sözleşmelerinde Yer Alan Kötüye Kullanılabilir Kayıtlara İlişkin Avrupa Birliği Yönergesinin” (93/13/AET) ekinde yer alan haksız şartlar listesinin Yönetmelik’te de yer alacağı ifade edilmiştir’; TOKBAŞ Hakan, “TKHK ve Uygulamasındaki Sorunlar” (4077 Sayılı TKHK ile 6502 Sayılı TKHK’ nın Karşılaştırılması”, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, s. 33-42, s. 35, yazar, tüketici aleyhine haksız şartların sözleşme metninden çıkartılması için tüketici örgütleri ve gerçek kişilere dava açma hakkı tanınması gerektiği görüşünü belirtmiştir.

⁴³⁷ TKHK’ da tüketici lehine karineler hakkında geniş bilgi için bkz. TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 154 vd.

⁴³⁸ PEKCANITEZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 155, YERKAYA, s. 111.

Delil kavramı, çekişmeli vakıaların ispatı faaliyetinde kullanılan, mahkemenin dışında gerçekleşmiş olan vakıayı temsile ya da yansıtmaya elverişli inandırma aracı olarak tanımlanmaktadır.⁴³⁹

Ay. m. 138 ile hakimlerin vicdani kanaatlerine göre hüküm vermesi düzenlenmiştir. HMK'da m. 198 ile kanuni istisnalar dışında hâkimin delilleri serbestçe değerlendireceği düzenlemesi yer alırken HMK m. 189/3 f. ile kanunun belirli delillerle ispatını emrettiği hususların, başka delillerle ispat olunamayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla hâkim, delilleri serbestçe değerlendirecek, uyuşmazlık hususunda kanunla belirlenmiş delil bulunması halinde söz konusu delillerle bağlı olacaktır. Düzenlemenin devamı niteliğinde, delillerin hâkimce denetlenmesi bakımından, HMK m. 189/4 ile bir vakıanın ispatı için gösterilen delilin caiz olup olmadığına mahkemece karar verilmesi öngörülmüştür.⁴⁴⁰ Buna göre hâkim, sunulan delillerin ispata esas inceleme için geçerli olup olmayacağını, kanundaki ifadeyle “caiz delil” sayılıp sayılamayacağını gerekçesiyle birlikte takdir edecektir. HMK m. 189/1-2 f. gereği, hâkim tarafından, delillerin kanunda belirtilen sürelerle ve usule uygunluk ile hukuka uygun şekilde elde edilip edilmediği hususları bakımından denetimi yapılacak olup caiz delil olup olmadıklarına karar verilecektir.⁴⁴¹

⁴³⁹ ANSAY, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Baskı, Ankara 1960, s. 250; BİLGE/ÖNEN, s. 4492-4493; TANRIVER, Usul, s. 817; GÖRGÜN, L. Şanal / BÖRÜ, Levent /TORAMAN, Barış / KODAKOĞLU, Mehmet, Medeni Usul Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2020, s. 481; YILMAZ /ARSLAN /TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 381; ATALAY, Pekcanitez Usul s. 1730; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 366; HANAĞASI, s. 441; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 484; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 166.

⁴⁴⁰ ATALAY, Pekcanitez Usul s. 1735; KARSLI, HMK, s. 566; POSTACIOĞLU/ALTAY, s. 611; YILMAZ, Şerh, C.II, s. 2359-2360, yazar, HMK m. 189/3 fıkrasının gereğince açık olmadığını ve “deliller konusunda kanunların açık düzenlemelerine uyulur” olarak anlaşılması gerektiği görüşünü ifade etmiştir; ÇİFTÇİ TÜRKEL, İspat Hakkı, s. 151, 152, yazar, HMK m. 189 düzenlemesinin ispat hakkının sınırlandırılması bakımından belirsizliklere ve hatalı hukukî uygulamalara sebebiyet verebileceğini, sınırlandırma rejimine ilişkin temel prensipler benimsenmesi yerine, senetle ispat kuralının ve delillerin caiziyeti kurumunun, ispat hakkını Anayasa'ya aykırı şekilde sınırlandırdığını, HMK m. 189/3 ve 189/4'ün Anayasa'ya aykırılık oluşturduğunu savunmaktadır.

⁴⁴¹ ATALAY, Pekcanitez Usul s. 1734; BOLAYIR, Nur, Hukuk Yargılamasında Delillerin Toplanması Tarafının ve Hâkimin Rolü, İstanbul 2014, (Deliller), s. 117, 118; KALE/KESER, s. 710; UMAR, s. 573; TORAMAN, s. 1504-1506; AKİL, Cenk, “Yargıtay Kararları Işığında Medeni Yargılama Hukukunda Hukuka Aykırı Biçimde Elde Edilmiş Delillerin Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Meselesi”, AÜHFD, C. 61, S. 4, 2012, (Deliller), s. 1223-1269, s. 1225; KILIÇOĞLU, Evren, Medeni Yargılamada Hukuka Aykırı Yoldan Elde Edilen Delillerin Kullanılması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 270; DELİDUMAN, Seyithan/AŞİT, Recep, “İspat Hakkı Bağlamında Delil Sözleşmesi”, YÜHFD, Yıl:2012, C:1, S:2,

İspat aracı olarak delil türlerinde, kanuni (katı) delil sistemi ile serbest delil sistemi şeklinde iki sistem kabul edilmektedir. Kanuni delil sistemi ile mahkemece yalnızca kanun ile düzenlenmiş olan deliller dikkate alınırken serbest delil sisteminde, kanunla düzenlenip düzenlenmediğine bakılmadan ilgili tüm unsurlar delil kabul edilmektedir.⁴⁴² Medeni usul hukukumuzda serbest delil sistemi de kabul edilmiş olup HMK m. 192 düzenlemesinde, kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğunu öngörmediği hâllerde, kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabileceği açıkça belirtilmiştir.⁴⁴³

Medeni usul kanunumuzda, belirli bir miktarın üzerindeki uyuşmazlıklar yönünden kanuni delil sistemi, belirli bir miktarı geçemeyen uyuşmazlıklar yönünden ise delillerin serbestçe değerlendirilmesi sistemini esas almakta olup karma bir sistem benimsemiştir.⁴⁴⁴ Sistemin karma yapısından dolayı, kanunda bir ayırım yapılmamış olmakla birlikte, kesin delil ve takdiri delil şeklinde iki delil türü bulunduğu kabul edilmektedir.⁴⁴⁵ Buna göre kesin delillerin geçerli olduğu uyuşmazlıklarda söz konusu kesin deliller hâkimi bağlamakta ve hâkimin, delillerin serbestçe değerlendirilmesi yetkisini ortadan kaldırmaktadır.⁴⁴⁶ HMK'da düzenlenmiş olan kesin deliller, m. 200 vd. ile Senet, m. 225 vd. ile Yemin, m. 303 ile Kesin Hüküm olarak sayılmıştır. Takdiri delil olarak HMK'da m. 240-265

s. 63- 80, s. 67; **KAYNAK, Seda**, *Cognitio Extra Ordinem'den Günümüze Delil Ve İspat Yükü*, İnÜHFD, 2015, Özel Sayı, C.2, s. 1021-1066, s. 1031; **ÇİFTÇİ TÜRKEL**, *İspat Hakkı*, s. 771, yazar, sunulan delilin caiz olup olmadığına hâkimce henüz delilin değerlendirilmesinden önce karar verildiğini, delillerin caiziyeti kanunî delil sisteminin bir uzantısı olarak, tarafların yargılamaya delil getirme imkânını ve ispat hakkını sınırladığı görüşünü belirtmiştir; **VELİOĞLU YILMAZ**, s. 67.

⁴⁴² **ATALAY**, *Pekcanitez Usul* s. 1733; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 268; **KALE/KESER**, s. 704; **ALBAYRAK**, s. 110; **TANRIVER**, *Usul*, s. 817.

⁴⁴³ **ATALAY**, *Pekcanitez Usul* s. 1734; **BUDAK/ KARAASLAN**, s. 268; **ALBAYRAK**, s. 110.

⁴⁴⁴ **ATALAY**, *Pekcanitez Usul* s. 1735; **BOLAYIR**, *Deliller*, s. 115; **ÇİFTÇİ TÜRKEL**, **Pınar**, *Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Işığında Özellikle Medeni Usul Hukuk Açısından Delil Sözleşmelerinin Geçerliliği Sorunu*, DEÜHFD, Prof. Dr. Bilge UMAR'a Armağan, C.11, Özel Sayı 2009, s. 129-182, (Delil Sözleşmeleri), s. 138.

⁴⁴⁵ **BELGESAY**, *Şerh*, s. 14; **ATALAY**, *Pekcanitez Usul* s. 1735; **KALE/KESER**, s. 714; **TANRIVER**, *Usul*, s. 845; **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN-YILDIRIM**, *Medeni Usul Hukuku*, s. 317; **KURU**, *HMK*, s. 2032; **KARSLI**, *HMK*, s. 570; **ÜSTÜNDAĞ**, *Yargılama*, s. 623; **TOPAL, Önder**, *Ticari Defterlerin Delil Niteliği*, Ankara 2015, s. 71-72; **TOPUZ**, *Tüketici Mahkemeleri*, s. 166; **BİLGE/ÖNEN**, s. 495, yazar, deliller için üçlü ayırım kullanmakta, üçüncü bir tarafların anlaşmazlıkların çözümünde kullanacakları delilleri önceden anlaşma ile tespit etmeleri yolunu akdi delil olarak adlandırmaktadır.

⁴⁴⁶ **KARSLI**, *Muhakeme*, s. 499; **ATALAY/PEKCANITEZ**, *Pekcanitez usul*, s. 1734; **ÇİFTÇİ TÜRKEL**, s. 771; **TAŞPINAR AYVAZ**, *İspat*, s. 40

ile Tanık, m. 266-287 ile Bilirkişi, m. 288-292 ile Keşif düzenlenmiş, ancak sınırlı şekilde sayılmamıştır. HMK m. 192 uyarınca belirli bir delille ispat zorunluluğu bulunmadığı hallerde hâkim, kanunla düzenlenmeyen ilgili her türlü ispat aracını delil kapsamında serbest olarak değerlendirebilecektir.⁴⁴⁷

b. İtirazda Delillerin Sunulması

i. Genel Olarak Delillerin Sunulması

TKHK'da tüketici uyuşmazlıklarının çözümünde tarafların kullanabilecekleri delillere ilişkin hükümlere yer verilmemiştir. THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunun incelenmesi bakımından ise delillerin gösterilmesine ilişkin kısıtlayıcı özel her hangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla TKHK m. 83/1 f. ile yapılan atıf uyarınca çekişmeli hususların ispatında kural olarak HMK hükümleri uygulanacaktır.⁴⁴⁸

Basit yargılama usulünde delillerin ikamesi HMK m. 318 ile düzenlenmiş olup buna göre taraflar, dayandıkları bütün delilleri dilekçeleriyle birlikte bildirerek dilekçe ekinde sunmak, delilleri hangi vakıa için gösterdiklerine, başka yerden getirtilecek bilgi ve belgelere dilekçelerinde yer vermek zorundadırlar. Yazılı yargılama usulündeki gibi ön inceleme aşamasında taraflara delillerini tamamlamaları için süre verilmesi söz konusu değildir.⁴⁴⁹

HMK m. 145 uyarınca taraflar, Kanunda belirtilen süreden sonra delil gösteremezler. Ancak bir delilin sonradan ileri sürülmesi yargılamayı geciktirme

⁴⁴⁷ **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN YILDIRIM**, s. 317; **KARSLI**, HMK, s. 570; **KURU**, HMK, s. 2033; **TANRIVER**, Usul, s. 846; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 395; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 515; **ATALAY**, Pekcanitez Usul, s. 1737; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 296; **KURU/AYDIN**, s. 297 vd.; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 167; **HATİPOĞLU**, s. 9.

⁴⁴⁸ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 166; **TOPUZ**, Sempozyum, s. 90; **PEKCANITEZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 156; **ULUKAPI**, Usul, s. 343, **YERKAYA**, s. 112.

⁴⁴⁹ **ATALI/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2100; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 447; **TANRIVER**, Usul, s. 1115; **YILMAZ**, 2021, Şerh, s. 4669; **KURU**, İstinaf Usul, s. 621; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 735; **ULUKAPI**, Usul, s. 312, 313; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 734; **İNAL**, s. 1244; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 292; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 171; **TÜZÜN**, s. 101.

amacı taşıyorsa veya süresinde ileri sürülememesi ilgili tarafın kusurundan kaynaklanmıyorsa, mahkeme o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir. Düzenleme basit yargılama usulü için de geçerli olup tüketici mahkemesince uygulanabilecektir.⁴⁵⁰

THH kararına karşı itiraz başvurusunun esastan incelenmesinde bilirkişi deliline başvurulmuş olması halinde tüketici mahkemesince, HMK m. 274 f. ikinci cümlesi uyarınca basit yargılama usulü gereği, bilirkişiye raporu hazırlaması için verilecek süre iki ayı geçemez. Bilirkişinin talebi halinde verilecek ek süre iki ay olarak uygulanır.⁴⁵¹

ii. İtirazda Ticari Defterlerin Delil Olarak Gösterilmesi Sorunu

Ticari defterlerin tüketici mahkemesinde delil olarak kabulü hakkında TKHK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. TKHK m. 83/2 f. uyarınca, taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili, diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez. Düzenleme gereği, TTK m. 4 ile ticari dava kapsamındaki uyuşmazlıkların bir kısmı TKHK'da tüketici işlemi tanımına girmiştir.⁴⁵²

Ticari defterlerle ispat konusu, mülga 6762 sayılı TTK'da düzenlenmiş olduğu halde TTK tasarısından çıkartılarak HMK'da yer verilmiş ve kanun gerekçesinde senetle ispat zorunluluğunun yumuşatılması olarak belirtilmiştir.⁴⁵³ Mülga 6762 sayılı TTK m. 82'de, ticari defterlerin, her iki tarafın tacir olması halinde delil olarak kabulünün mümkün olacağı yer almakta ve tüketici mahkemelerinde delil olarak gösterilmeleri söz konusu olmamaktaydı. HMK'da ticari defterlerin delil olarak gösterilmesi ve sunulması m. 222 ile düzenlenmiştir.

⁴⁵⁰ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 171.

⁴⁵¹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 168.

⁴⁵² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 170.

⁴⁵³ **BUDAK/KARAASLAN**, s. 290; **ERDÖNMEZ/PEKCANİTEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1823; **ALGUR, Zeynep Vildan**, Ticari Defterler ile İspat, Ankara, 2020, s. 50; **BUDAK**, s. 513-514; **DENGİZ, Alinur**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Ticari Defterlerin İspat Gücü, Ankara, 2021, s. 90.

Düzenleme içeriğinde tarafların her ikisinin tacir olması gerektiğine dair ibareye yer verilmemekle beraber söz konusu hüküm, kural olarak tarafların tacir olduğu ve tarafların ticarî işletmelerine ilişkin ticari davalar için geçerlidir.⁴⁵⁴ Ticari defterler, sahibi lehine delil oluşturmaları bakımından, şahsın kendi düzenlemiş olduğu belgeye delil olarak dayanamayacağına dair kuralın bir istisnasıdır.⁴⁵⁵ Bu nedenle HMK m. 222 kapsamında mahkemeye sunulabilecek defterler, ticari defter olduğu kabul edilen ve kanuna göre eksiksiz ve usulüne uygun olarak tutulmuş, açılış ve kapanış onayları yaptırılmış ve defter kayıtlarının birbirini doğrulamış olması şartlarını haiz defterler olarak düzenlenmiştir. Bu anlamda delil niteliğini haiz olduğu kabul edilen sadece onaya tabi defterlerdir.⁴⁵⁶ (HMK m. 222/2,3 f.).

Ticari defterler, aynı zamanda uyumsuzluğun mahiyeti dışında belge olup genel hükümlere göre HMK m. 199 kapsamında delil niteliğindedir.⁴⁵⁷ HMK'nın ispat ve deliller başlıklı dördüncü kısmında m. 199 ile belge tanımı yapılmış olup *“uyumsuzluk konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir”* şeklinde HMK'ya göre delil kabul edilen belgeler sınırlı olarak sayılmamıştır.⁴⁵⁸ Dolayısıyla HMK m. 222 ile öngörülmüş olan ‘ticari defter’ niteliğine yönelik özel düzenlemeden bağımsız şekilde ticari defterler, genel hükümlere göre tacir aleyhine belge şeklinde delil olarak gösterilebilir.⁴⁵⁹ Buna göre ticari defterler, THH kararına itiraz başvurusunda tüketici tarafından müteşebbis/satıcı/sağlayıcı

⁴⁵⁴ **DOMANIÇ, Hayri**, Ticaret Hukukunun Umumi Esasları, İstanbul 1976, s.173; **POROY, Reha**, Ticarî İşletme Hukuku, İstanbul 1977, s.137; **YILMAZ, Ejder**, “Ticarî Defterlerin Delil Olması (HMK m.222) ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Bu Konuda Getirdiği Yenilikler” , TBBBD, Özel Sayı, Ocak, 2013, s. 28-41, (Defterler), s. 31; **ALGUR**, s. 52; **DENGİZ**, s. 105; **YERKAYA**, s. 115, **TEK**, s. 160,161; **YERKAYA**, s. 115.

⁴⁵⁵

⁴⁵⁶ **DOMANIÇ**, s. 32; **POROY**, s. 137; **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1826; **YILMAZ**, Defterler, s. 31; **ALGUR**, s. 54.

⁴⁵⁷ **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1827; **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 691,692; **DENGİZ**, s. 73.

⁴⁵⁸ **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1771; **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 625; **TANRIVER**, Usul, s. 829; **YILMAZ**, Şerh, s. 2417; **DENGİZ**, s. 54.

⁴⁵⁹ **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 691, 692; **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1827; **DENGİZ**, s. 55.

aleyhine her zaman delil olarak gösterilebilecek ve tüketici mahkemesince belge mahiyetinde incelenebilecektir.

HMK m. 222/5 f. düzenlemesiyle, mülga 6762 sayılı TTK'da, ticari defterlerin delil olabilmesine ilişkin tarafların tacir olması zorunluluğu yumuşatılmış ve genel kuralın istisnası şeklinde, tacir sıfatı bulunmayan şahısların ticari defterlerin delil kabiliyetinden faydalanabilmesi olanağı getirilmiştir.⁴⁶⁰

HMK m. 222/5 f. *“taraflardan biri tacir olmasa dahi, tacir olan diğer tarafın ticari defterlerindeki kayıtları kabul edeceğini belirtir; ancak, karşı taraf defterlerini ibrazdan kaçınırsa, ibrazı talep eden taraf iddiasını ispat etmiş sayılır”* düzenlemesi ile tacir olmayan tarafın, tacir olan diğer tarafın ticari defterlerini delil olarak gösterebilmesi öngörülmüştür. Hüküm fıkrası, ticari olmayan davalarda ticari defterlerin ispat kabiliyetine ilişkin istisnai bir düzenlemedir.⁴⁶¹ Buna göre tacir olmayan taraf, ticari defterlerini sunması halinde mahkemece değerlendirilerek bir sonuca varılacak, ancak karşı taraf, tacirin ticari defterlerine dayanmasına rağmen ticari defter ve kayıtlar ibraz edilmezse, mahkemece, iddiasını ispat etmiş sayılacaktır. Ancak tacir olmayan taraf, karşı tarafın delilleriyle birlikte farklı delilleri dayanak göstermişse bu hüküm uygulama alanı bulmaz.⁴⁶² Ticari defterlere delil olarak dayanabilecek taraf tacir olmayan taraftır. Düzenleme kapsamında tacirin tutmuş bulunduğu ticari defterlerine kendi lehine dayanabilmesi olanaksızdır.⁴⁶³

Doktrinde ticari defterlerin tüketici mahkemesince delil olarak kabul edilmesi konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Ticari defterlerin tüketici mahkemesince delil olarak kabul edilemeyeceği yönündeki görüş, ticari

⁴⁶⁰ **ALGUR**, s. 67.

⁴⁶¹ **YILMAZ**, s. 32; **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1833; **KARSLI**, Muhakeme, s. 549; **DOMANIÇ**, s. 173; **ALGUR**, s. 70; **DENGİZ**, s. 116.

⁴⁶² **TANRIVER**, Usul, s. 835; **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1833; **YILMAZ**, Defterler, s. 38; **KURU**, HMK s. 2447; **YERKAYA**, s.116; **ALGUR**, s. 54; **DENGİZ**, s. 180.

⁴⁶³ **TOPAL**, s. 129; **ALGUR**, s. 66; **TEK**, s. 161, yazar, HMK m. 222/5 f. ifadesinden, tüketicinin kabul etmesi durumunda, tacirin ticari defterlerine dayanabileceği sonucunu çıkarmanın mümkün olduğunu, ancak esasın tüketicinin korunması olduğunu ve ve amaca uygun yorum yapılarak tacirlerin tüketici mahkemesi nezdinde ticari defterlerine dayanamayacaklarının kabulü gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **YERKAYA**, s. 116.

defterlerin delil olarak değerlendirilebilmesi için iki tarafın tacir olması gerektiğinden hareket etmekte ve tüketici mahkemesinde görülen davalarda taraflardan birinin tüketici olması gerektiğinden ticari defterlerin delil olarak gösterilemeyeceğini savunmaktadır.⁴⁶⁴ Ticari defterlerin tüketici mahkemesinde delil olarak kabul edilebileceğini savunan görüş ise HMK m. 222/5 f. düzenlemesinden yola çıkmakta ve tacir olmayan tarafın diğer tarafın ticari defterlerine dayanabileceğini savunmaktadır.⁴⁶⁵

Kanaatimizce HMK m. 222/5 f. hükmünün tüketici mahkemelerinde geçerli olmaması için bir neden bulunmamaktadır. Tüketiciler yaygın bir şekilde tacir sıfatı taşıyan gerçek şahıs ve tüzel şahıslarla mal ve hizmet alımı yapmakta ve bu işlemlerin bir kısmı uyuşmazlık konusu olarak yargıya taşınmaktadır. Ticari defterlerin bu uyuşmazlıklarda hali hazırda bir ispat aracı olmaları nedeniyle delil olarak gösterilmemesi gerek uyuşmazlığın maddi gerçeğe uygun şekilde adil çözümü gerekse de ellerinde başkaca delil bulunmayan tüketicilerin mağdur olmaması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca HMK m. 222/5 f. kapsamında ticari defterlerin tacir şahıs tarafından ve tüketicinin aleyhine olacak şekilde delil olarak gösterilmesi mümkün değildir. HMK m. 222/5 f. düzenlemesi karşısında, tacir olmayan kişilerin tacirlerle vaki uyuşmazlıklarında ticari defterlere dayanabilecekleri kuşkusuzdur. Tüketiciler bakımından, karşı tarafın tacir olduğu tüketici uyuşmazlıklarında ticari defterlerin delil olarak gösterilmesine bir mani bulunduğu söylenemez. THH kararlarına itiraz başvurularında tüketici mahkemesinde tüketici, diğer tarafın ticari defterlerini delil olarak gösterebilmelidir.

iii. Tüketici Hakem Heyeti İncelemesine Sunulmayan Delillerin Tüketici

Mahkemesine Sunulması Sorunu

⁴⁶⁴ ZEVLİLER/ÖZEL, s. 497; TOPAL, s. 125; TEK, s. 160; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 545; Karşı görüş bkz. TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 169.

⁴⁶⁵ YILMAZ, Defterler, s. 38, yazar, ticari defterlerin karışık ve çelişkili olması halinde, belge olarak değerlendirileceği görüşünü ifade etmiştir; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 170, yazar, ticari defterlerin HMK m. 222 anlamında olmasa bile HMK m.119 kapsamında düzenlenen "belge" olarak nitelendirilerek tüketici mahkemelerinde delil olarak dayanılabileceği, hâkimin gerekli görmesi halinde resen ibrazına ve incelenmesine karar verebilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

THHY m. 12 ile THH'lerin taraflardan bilgi ve belge isteyebilmesi düzenlenmiş, tarafların istenilen bilgi ve belgeleri incelemeye sunmaması halinde ne yapılacağına ilişkin düzenlemeye yer verilmemiş, istenilen bilgi ve belgelerin verilen süre içinde sunulmaması halinde THH'lerce dosyadaki mevcut bilgi ve belgeler üzerinden karar verilmesi öngörülmüştür.⁴⁶⁶ THH'ler mahkeme özelliği taşımadıklarından tahkikata ilişkin deliller uygulanamamakta ve yalnızca bilirkişi incelemesine başvurulmaktadır.⁴⁶⁷ Tüketici mahkemesinde ise tanık, keşif, yemin gibi mahkemelerin uygulayacağı kurumlar, THH kararına itiraz incelemesinde geçerlilik bulmaktadır.⁴⁶⁸ HMK'nın istinaf hükümlerine atıf yapılmamış olup THH'lerin kararlarına yapılan itiraz başvurusu tüketici mahkemesinde HMK'nın basit usulde dava şeklinde ele alınmaktadır.⁴⁶⁹ TKHK'da ise deliller hususunda her hangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle HMK'nın dava açılması ve delillerin gösterilmesine ilişkin hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

HMK m. 318 ile tarafların tüm delillerini dilekçelerinde göstererek ellerindeki delilleri dilekçelerinin ekinde sunması düzenlenmiş, HMK m. 319 ile iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının davanın açılmasıyla, savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının cevap dilekçesinin mahkemeye verilmesiyle başlayacağı düzenlenmiştir. Elindeki veya THH'nin istediği bilgi ve belgeleri THH incelemesine sunmayan tarafın bu bilgi ve belgeleri tüketici mahkemesine sunması mümkündür. Bu durumda tüketici mahkemesinin bu belge ve bilgileri delil olarak değerlendirip değerlendirmeyeceğine ilişkin TKHK'da her hangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.⁴⁷⁰ Sorunun usul hükümlerine ve tüketicinin korunması esasına

⁴⁶⁶ **TUTUMLU**, THH, s. 97; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 732; **BUDAK**, THH, s. 91; **YAĞBASAN**, s. 95.

⁴⁶⁷ **ERMENEK**, s. 600; **ATALI**, THH, s. 115; **ERİŞİR**, s. 52; **BUDAK**, THH, s. 93, yazar, TKHK'nda ve ilgili yönetmeliklerde THH'lerin faaliyeti için "dava", "tahkikat", "ispat" ve "yargılama" gibi yargıya ilişkin terimler kullanılmasından özenle kaçınıldığını, kullanılan "başvuru" ve "inceleme" gibi, yargı faaliyetini hatırlatmayan sözcüklerin THH'lerin çalışma usulünün "yargı-benzeri" mahiyeti ile örtüşmediğini, belirtmiştir; **KORKUT**, s. 149.

⁴⁶⁸ **TUTUMLU**, THH, s. 161; **BUDAK**, THH, s. 93; **KORKUT**, s. 189.

⁴⁶⁹ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1165; **YARDIM**, Sempozyum, s. 179; **PEKCANITEZ**, Makaleler Tüketici, s. 328; **TUTUMLU**, THH, s. 122; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 154.

⁴⁷⁰ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 173; **YARDIM**, Giderler, s. 258; **BUDAK**, THH, s. 91, yazar THH'lerin eksik bilgi ve belgeyle inceleme vermesinin haksız kararlara yol açabileceğini belirtmiştir.

uygun olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. THH'lerin kararlarına itiraz başvurularında uygulamada, müteşebbis/satıcı/sağlayıcılar uyuşmazlıkla ilgili delillerini, THH'lerin incelemesine sunmaktan kaçınmakta, tüketici mahkemesine sunmakta, böylece mahkemeden istedikleri sonucu alabilmektedirler. Kendilerini vekille temsil ettirdiklerinde ise tüketici ayrıca vekâlet ücreti ödemek zorunda kalmaktadır.⁴⁷¹

THH'ler, sayısı gün geçtikçe artan belirli bir miktarın altındaki tüketici uyuşmazlıklarının en az masrafla ve hızlı şekilde sonuçlanması amacıyla kurulmuş ve bu uyuşmazlıklarda THH'lere başvuru zorunlu tutulmuştur. TKHK m. 70 ile THH'lerin kararlarının tarafları bağlayacağı, ilamlı icra hükümlerine göre yerine getirileceği, tüketici mahkemesine yapılacak itiraz başvurusunun icrayı durdurmayacağı, talep halinde tedbir yoluyla icranın durdurulabilmesi hüküm altına alınmıştır. Düzenlemenin mahiyeti, THH'lerin görevi kapsamındaki tüketici uyuşmazlıklarının bir an önce çözümlenmesi ve giderilmesidir. Dolayısıyla tarafların mevcut delillerini THH'lerin incelemesine sunmaları gerekmektedir.⁴⁷² TMK m. 2 ile herkesin, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olduğu ve bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeninin korumayacağı düzenlenmiştir. Müteşebbis/satıcı/sağlayıcıların THH'lere sunmadıkları delillerini, tüketici mahkemesine sunmalarının ve lehine karar çıkartmalarının dürüstlük ilkesiyle bağdaşmadığı açıktır.⁴⁷³ Zira bir yandan tüketicinin aleyhine yargılama giderine sebebiyet verirken diğer yandan uyuşmazlığın çözümünü gecikmesine yol açmaktadır.

Her ne kadar itiraz incelemesine yönelik TKHK'da özel bir düzenleme bulunmamakta ise de kanun koyucu tarafından TKHK m. 70 ile 'karar ve karara itiraz' başlığı altında THH kararlarına karşı başvurulabilecek hukuki çare şeklinde düzenlenmiştir. TKHK m. 70 /2-3 f. ile, THH'lerin kararları hakkında mahkeme hükümleriyle aynı sonuçlar öngörülmüş ve itiraz edilen THH kararının

⁴⁷¹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 173; **YARDIM**, Giderler, s. 258.

⁴⁷² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 172.

⁴⁷³ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 173.

infazının ancak talep halinde mahkemece tedbir kararı verilmesiyle durdurulabileceği düzenlenmiştir. Tüketici mahkemesinin itiraz incelemesi müstakil bir dava olmayıp THH kararıyla sınırlıdır. Bu nedenle taraflar itiraz başvurusunda, THH'ler nezdindeki talepleri ve iddialarıyla bağlıdırlar.⁴⁷⁴

Doktrinde tarafların THH'ler nezdinde sunmadıkları delilleri itiraz başvurusu incelemesinde tüketici mahkemesine sunmaları ve mahkemece bu delillerin değerlendirme konusu yapılması eleştirilmiştir.⁴⁷⁵

Kanaatimizce, başvurunun THH nezdinde incelenmesinde sunulmayan delillerin, itiraz başvurusunda tüketici mahkemesine sunulması, THH'lerin kuruluş amacı olan yargı üzerindeki yükün hafifletilerek tüketici uyuşmazlıklarının hızlı ve masrafsız şekilde çözümlenmesi ve tüketicilerin hak arama yoluna teşvik edilmesi amacına aykırı sonuçlara yol açmaktadır. Medeni usul hukukumuzda delillerin sunulması hak düşürücü sürelerle bağlanmış olup süresinde delillerini sunmayan taraf hukuki sonuçlarına katlanmaktadır. THH'lerin kararlarına itiraz başvurusu incelemesinde, önceden elde bulunan ve THH incelemesine sunulmayan delillerin sunulması, itiraz incelemesini müstakil bir davaya dönüştürecek ve THH'lere başvuru zorunluluğunun, uyuşmazlıkların çözümünü uzatmaktan başka bir anlamı kalmayacaktır. Oysa itiraz yolu, THH'lerin kararlarının hukuki denetimi için öngörülmüştür. Aynı zamanda sonradan sunulan delillerin tüketici mahkemesince değerlendirilmesi, THH'lerin kararlarının hukuki denetimi için tek çare olarak öngörülmüş olan itiraz

⁴⁷⁴ **TUTUMLU**, THH, s. 123; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 512; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120.

⁴⁷⁵ **BUDAK**, THH, s. 91,92, yazar, HMK'nun senet ve belgelerin ibrazı mecburiyetine m. 219 ila 221'in THH incelemesinde kıyasen uygulanması; istenilen belgenin elinde olduğu bilindiği halde, sunmayan taraf aleyhine ispatın gerçekleşmiş sayılmasının doğru olacağı görüşünü ifade etmiştir; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 172, 173, yazar, THH'ler nezdinde sunulmayan delillerin itirazda tüketici mahkemesine sunulmasının TMK m. 2 dürüstlük kuralına aykırılık oluşturduğu, TKHK'da hüküm bulunmaması nedeniyle HMK m. 145'e göre yargılamayı geciktirme amacı taşımayan veya süresinde ileri sürülemedesinde kusur olmayan delillerin mahkemece gösterilmesine izin verilmesi, aksi halde dikkate alınmaması, tüketici aleyhine karar verilse dahi HMK m. 327'ye göre gereksiz yere davanın uzamasına veya gider yapılmasına sebebiyet vermiş olan taraf, davada lehine karar verilmiş olsa bile, karar ve ilam harcı dışında kalan yargılama giderlerinin tamamını veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilmesine karar verilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **TUTUMLU**, Hakem Heyetleri, s. 154, yazar tarafından THH'lerin kararların itiraz başvurusu itiraz davası olarak nitelendirilmekte olup incelemenin THH kararıyla sınırlı olduğu ve tarafların THH'ler nezdindeki iddia, savunma ve sebeplerle bağlı olduğu görüşünü ifade etmiştir.

incelemesinin tüketiciler aleyhine sonuçlara meydan vermesine neden olacaktır. Zira istinaf kanun yolu incelemesinde ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmaların dinlenilmesine ve yeni delillere dayanılmasına izin verilmezken (HMK m. 357/1) THH'lerin kararlarının incelenmesinde bu yolun açık tutulması TKHK'nın amacıyla bağdaşmayacaktır. Bu nedenle mücbir sebepler dışında THH'lerin incelemesine sunulmayan delillerin tüketici mahkemesince değerlendirilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Mücbir sebeplerle THH'lerin incelemesine sunulamayan delillerin itiraz incelemesinde delil olarak değerlendirilmesi halinde ise HMK m. 312 uygulama alanı bulabilecektir. HMK m. 312/2 f. ile, davalının davanın açılmasına sebep vermemiş olması ve birinci celsede davacının talebini kabul etmesi durumunda yargılama giderlerinden sorumlu tutulmaması düzenlenmiştir.⁴⁷⁶ Düzenlemede öngörülen koşulların gerçekleşmesi durumunda tüketicinin yargı giderlerini ödemesine karar verilmeyecektir.⁴⁷⁷

iv. İtirazda Senetle İspat Hususunun İncelenmesi

Senet, medeni usul hukukumuzda yemin ve kesin hükümle birlikte kesin delillerden sayılmış olup niteliği gereği hâkimi bağlayıcı ve doğruluğu tartışmaya kapalıdır. HMK ve TBK geçerlilik şartlarını taşıyan bir adi senet veya resmi bir

⁴⁷⁶ “...Davalı, usulüne uygun tebliğe rağmen davaya cevap vermemiştir...Davalı, davacı bankadan kullandığı ticari kredi nedeniyle hakem heyetine başvurmuş, hakem heyetince de talebi kabul edilerek 255,00 TL'nin iadesine karar verilmişse de, davalının, davacı bankadan çektiği kredinin türünü bilmediği düşünülemez. Bu durumda tüketicinin kusursuz olduğundan söz edilemez...Bu durumda davalı vekalet ücretinden ve yargılama giderlerinden sorumludur...”. (Yargıtay, 13. HD. T. 04.05.2017E. 2017/4139 K. 2017/5563, www.legalbank.net, E.T. 2.9.2021) ; “...İşbu davada, davalı yanın davanın ilk oturumunda davayı kabulü gibi bir durum söz konusu değildir.... Şu halde, kararda "davalının dava açılmasına sebebiyet vermemiş olması" gibi bir değerlendirmeye yer verilmiş olmasına rağmen, bu yoldaki kararın yasal dayanağının HMK'nın 312/1. maddesine temas ettiğinden söz edilmesi mümkün görünmemektedir... O halde, tüm bu hususlar gözetildiğinde, davacının Tüketici Hakem Heyeti önünde savunmada bulunmamış olmasının, işbu davanın uzamasına ve gereksiz masraf yapılmasına yol açan bir yönü bulunmadığından, mahkemece yanlış ve olaya uymayan gerekçeye yer vermek suretiyle HMK'nın 327/1. maddesi gereğince yargılama giderlerinden davacının sorumlu tutulması, bu kapsamda davalı yararına vekalet ücreti tayin ve takdiri doğru olmamış, kanun yararına temyiz başvurusunun kabulü ile yerel mahkeme kararının açıklanan yönden bozulmasına karar vermek gerekmiştir..”. Yargıtay, 11. HD. T. 12.06.2017, E.2017/4139 K. 2017/3589, www.legalbank.net, E.T. 2.9.2021).

⁴⁷⁷ YARDIM, Giderler, s. 258.

senedin üzerindeki imzanın sahte olduğu ileri sürülmedikçe HMK m. 204 ve TMK m. 7 hükümleri gereğince kesin delil sayılır.⁴⁷⁸

THH'ler kuruluşları itibariyle mahkeme sayılmazlar. THH'lerin inceleme usulü kanunla düzenlenmemiş olup TKHK ve THHY'de delil ve ispat külfetine ilişkin düzenlemeye yer verilmemiş ve HMK'nın ilgili hükümlerine atıfta bulunulmamıştır. Bu nedenle THH'ler nezdindeki incelemede, mahkemelere özgü tahkikata ilişkin senet, tanık, isticvap, yemin gibi deliller uygulanamamaktadır.⁴⁷⁹ Dolayısıyla tarafların uyuşmazlık konusuyla ilgili ellerinde senet olması halinde, HMK'nın senede bağlı iddialar ve senetle ispat hükümleri kapsamında THH'ler nezdinde söz konusu olmayacak ve senet delili THH'lerin incelemesinde değerlendirilemeyecektir.⁴⁸⁰

HMK m. 200 ile senetle ispat zorunluluğu düzenlenmiş olup hukuki işlemlerin yapıldıkları zaman itibariyle, belirlenen miktar veya değeri geçtiği takdirde senetle ispat olunması öngörülmüştür. HMK EK m. 1 uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen değerlendirme oranına göre senetle ispat sınırı 2021 yılı itibariyle 4.880 TL olarak uygulanmaktadır. THHY m. 6/1 f. ve TKHK m. 68/1 f. ile belirlenmiş olan THH'lerin görev para sınırı HMK m. 200/1 f. ile öngörülen senetle ispat zorunluluğu sınırının üstündedir.⁴⁸¹ TKHK'da tüketici mahkemelerinin görev alanı kapsamında ve tüketicilerle ilgili özel ispat ve ispat yükü kuralları düzenlenmemiş olup bu hususta TKHK m. 83/1 f. atfı uyarınca genel hükümler geçerlidir. Senetle ispat kuralı tüketici mahkemelerinin görev alanıyla ilgili uyuşmazlıklar bakımından da geçerlidir.⁴⁸² Bu nedenle

⁴⁷⁸ **ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 1782; **TANRIVER**, Usul, s. 854; **ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema**, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2017, s. 397 vd.; **KURU**, İstinaf Usul, s. 253 vd.

⁴⁷⁹ **ERMENEK**, s. 600; **ATALI**, THH, s. 115; **ERİŞİR**, s. 52; **BUDAK**, THH, s. 93; **KORKUT**, s. 149.

⁴⁸⁰ **BUDAK**, THH, s. 93, yazar, ispat zorunluluğu gibi ispat hakkı sınırlamalarının ancak devlet mahkemelerindeki yargılamanın mahiyetine uygun düştüğünü ve THH'lerde uygulama alanı olmadığı görüşünü ifade etmiştir.

⁴⁸¹ THH'lerin görev para sınırı TKHK m. 68/4 uyarınca 2021 yılı için İl THH'lerine başvurularda 7.550 (yedibinbeşyüzelli) TL ve İl THH'lerine başvurularda 11.330 (onbirbinüçyüzotuz) TL olarak uygulanmaktadır, bkz. I. Bölüm, I.C., s. 22.

⁴⁸² **YILMAZ/YARDIM**, s. 1200; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 166; **KURU**, HMK, s. 5754; **PEKCANITEZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 146 vd.; **TÜZÜN**, s. 97.

konunun THH kararlarına itirazın incelenmesi bağlamında HMK kuralları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. THH'lerin kuruluşundan kaynaklanan nedenlerle THH incelemesinde uygulama alanı bulmayan senetle ispat kuralı, tıpkı tanık, keşif gibi, iddianın ve savunmanın genişletilmesi yasağı kapsamı dışında olup tüketici mahkemesince itiraz başvurusunun incelenmesinde geçerli olacaktır. THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunun incelenmesi tüketici mahkemesinde basit usulde dava şeklinde incelenmekte⁴⁸³ olup mahkemece delillerin değerlendirilmesi hususunda kısıtlamaya yönelik düzenleme de bulunmamaktadır.⁴⁸⁴

HMK m. 201 ile, miktarı ne olursa olsun senede bağlı iddialara karşı tanıkla ispat yasağı veya bir başka ifade ile senede karşı senetle ispat kuralı düzenlenmiştir. Söz konusu kural, madde hükmünde ifade edildiği üzere, senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler hususunda geçerlidir. Senetle ispat kuralı, kesin delillerle ispatı ifade etmekte olup bu tür uyuşmazlıklarda senet dışındaki kesin delillerle de ispat yoluna gidilebilmesi mümkündür.⁴⁸⁵ HMK'da gerek senetle ispat kuralına gerekse senede karşı senetle ispat kuralına ilişkin istisnalar öngörülmüştür. Senetle ispat zorunluluğunun tarafların iradesiyle aşılması mümkündür. Bu sebeple mutlak olmadığı kabul edilmekte olup kamu düzeninden değildir.⁴⁸⁶

HMK m. 200/2 f. ile senetle ispatı gereken hususlarda karşı tarafın açık muvafakati hâlinde tanık dinlenebilmesi düzenlenmiştir. Ayrıca HMK m. 202 uyarınca senetle ispatın zorunlu olduğu durumlarda delil başlangıcı bulunduğu takdirde tanık dinletilebilecektir. Düzenlemeye göre, delil başlangıcı, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispatına yeterli olmamakla birlikte, muhtemel gösteren ve karşı taraf veya temsilcisi tarafından verilmiş veya gönderilmiş belgedir. Buna dayanarak tüketici, uyuşmazlık konusu satın almış olduğu mal ve

⁴⁸³ YILMAZ/YARDIM, s. 1165; YARDIM, Sempozyum, s. 179.

⁴⁸⁴ ERMENEK, s. 600, ERİŞİR, Çözüm Usulü, s. 52; YAĞBASAN, s. 97; TUTUMLU, THH, s. 90; BUDAK, THH, s. 93; KORKUT, s. 149.

⁴⁸⁵ ULUKAPI, Usul, s. 351; YERKAYA, s. 114.

⁴⁸⁶ TANRIVER, Usul, s. 871; ATALAY/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 1734; BUDAK/KARAASLAN, s. 223; POSTACIOĞLU/ALTAY, s. 629; BOLAYIR, Deliller, s. 66 vd.; KORKUT, s. 142; DENGİZ, s. 50.

hizmet karşılığında almış olduğu fiş, fatura teslim fişi gibi belge olması halinde diğer delillere başvurabilmesi ve tanık dinletebilmesi mümkün olacaktır.⁴⁸⁷ T.C. YHGK 25.2.2004 tarihli E. 2004/15-83 ve K. 2004/98 kararında, tüketicinin korunması esası dikkate alınarak, tüketicinin elinde bulunan kasa fişi numarasıyla firmanın dağıttığı broşürlerdeki numaranın aynı olmasından dolayı takdiri delillere başvurulmuş olması kabul edilmiştir.⁴⁸⁸

Senetle ispat kuralı hakkında HMK m. 203⁴⁸⁹ ile düzenlenen istisnalar tüketici mahkemesinde THH'lerin kararlarına yapılan itiraz başvurularının incelenmesinde de geçerlidir. HMK m. 203/1-a bendinde sayılan akrabalar arasındaki hukuki işlemler tanıkla ispatlanabilir. HMK m. 203/1-b uyarınca, söz konusu hukuki işlemin senede bağlanmamasının teamül olduğunu ispatlaması halinde tüketici, karşı tarafın muvakkatine gerek kalmadan, uyumsuzluk konusuyla ilgili tanık dinletebilecektir. HMK 203/1-c bendinde sayılan senet alınmasına dair imkânsızlık durumlarının ispatı halinde tanık dinletilmesi mümkün olacaktır.⁴⁹⁰ HMK 203/1-ç bendinde belirtilen irade bozukluğu ve aşırı yararlanma hususları, senette açıklanan iradenin gerçek iradeyi yansıtmadığının ve karşı tarafın ediminde açık orantısızlık bulunduğu ispatlanması durumunda tanık deliline başvurulabilecektir. HMK m. 203/1-b uyarınca, senedin kaybolduğu kanısını

⁴⁸⁷ TÜZÜN, 114; ARAS, s. 109, yazar, fiş miktarının ispat konusu miktarla uyumu gerektiği ve satış fişinin düzenlendiği cihazın bir başkasınca kullanılma ihtimalinin değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir, dpn. 306.

⁴⁸⁸ "...Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun amacı ve kapsamı düşünüldüğünde uyumsuzluğun bu yasa kapsamında çözümü yerinde olacaktır. Davalı yan bastırıldığı broşürle reklamını yapmış mevcut delillerden anlaşıldığına göre davacı da halısını davalı firmaya temizletmiştir. Firmanın bu işlem karşılığı temizlik malzemesi satışına ilişkin kasa fişi vermesi tüketicinin aldatılmasına yönelik bir davranış olup, sırf buna dayanarak akdi ilişki olmadığını reddetmek de iyi niyetle bağdaşmaz. Nitekim tanık beyanları ve celbedilen kayıtlar bu durumu desteklemektedir..." ,YHGK 25.2.2004 tarihli E. 2004/15-83 ve K. 2004/98, (www.legalbank.net, E.T. 9.10.2021).

⁴⁸⁹ HMK m. 203 hükmü şu şekildedir: "Aşağıdaki hâllerde tanık dinlenebilir: a) Altsoy ve üstsoy, kardeşler, eşler, kayınbaba, kaynana ile gelin ve damat arasındaki işlemler. b) İşin niteliğine ve tarafların durumlarına göre, senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş bulunan hukuki işlemler. c) Yangın, deniz kazası, deprem gibi senet alınmasında imkânsızlık veya olağanüstü güçlük bulunan hâllerde yapılan işlemler. ç) Hukuki işlemlerde irade bozukluğu ile aşırı yararlanma iddiaları. d) Hukuki işlemlere ve senetlere karşı üçüncü kişilerin muvazaa iddiaları. e) Bir senedin sahibi elinde beklenmeyen bir olay veya zorlayıcı bir nedenle yahut usulüne göre teslim edilen bir memur elinde veya noterlikte herhangi bir şekilde kaybolduğu kanısını kuvvetlendirecek delil veya emarelerin bulunması hâli".

⁴⁹⁰ ERDÖNMEZ/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 1853; POSTACIOĞLU, s. 156, 158; TÜZÜN, s. 197; YERKAYA, s. 114.

kuvvetlendirecek delil veya emarelerin bulunması durumunda senedin aksi tanıkla ispat edilebilecektir.

Tarafların HMK m. 193'e uygun şekilde aralarında düzenleyecekleri delil sözleşmesiyle senetle ispat zorunluluğu aşmaları mümkündür. Delil sözleşmesiyle taraflarca, delil sözleşmesiyle, senetle ispat kuralını yumuşatılması mümkün olduğu gibi, senetle ispatın zorunlu belirlenmesi mümkündür.⁴⁹¹ Ancak tüketici bakımından dikkat edilecek husus delil sözleşmesinde Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmeliği m. 5 ve EK-1 anlamında haksız şart içermemesi ve haksız şart içermesi halinde geçersizliğinin tüketici tarafından ileri sürülmesi gereği olacaktır.⁴⁹²

Tüketici mahkemesinde THH'lerin kararlarına itirazın görülmesinde, senetle ispat zorunluluğunun delil sözleşmesiyle bertaraf edilmesine veya senetle ispat zorunluluğu bulunmayan hallerde ispat yükü üzerine düşen tarafın, takdiri delillere dayanmasına mani bulunmamaktadır.⁴⁹³

İspatın senetle gerçekleştirilememesi veya senet delili bulunmaması halinde tüketici, HMK m. 225 uyarınca yemin deliline başvurabilecek ve HMK m. 227'e göre karşı tarafa uyuşmazlık konusu vakıanın ispatı için yemin teklifinde bulunabilecektir.⁴⁹⁴

⁴⁹¹ **BUDAK/KARAASLAN**, s. 273; **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 621, vd.

⁴⁹² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 174; **TÜZÜN**, s. 113.

⁴⁹³ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 167; **TÜZÜN**, s. 99.

⁴⁹⁴ **TUTUMLU**, THH, s. 161; **KORKUT**, s. 189.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İTİRAZ ÜZERİNE TÜKETİCİ MAHKEMESİNİN VEREBİLECEĞİ KARARLAR

I. TÜKETİCİ MAHKEMESİNİN VEREBİLECEĞİ KARARLAR

A. Tüketici Mahkemesinin Karar Vermesi

Tüketici mahkemelerinin tabii bulunduğu basit yargılama usulünde hükmün verilmesi usulü HMK m. 321 ile düzenlenmiştir. Hüküm THH kararlarına itiraz başvurusu üzerine verilecek kararlar bakımından da geçerlidir. Buna göre mahkemece hüküm verilmesinin ön şartı olarak tahkikat tamamlanmış olmalıdır. Tahkikat tamamlandıktan sonra mahkemece yazılı yargılama usulünde öngörülmüş olan süre verilmez. (HMK m. 321/1 f.). Hâkim, taraflara son beyanlarını sorarak tutanağa geçirir ve yargılamanın sona erdiğini bildirerek hükmü açıklar.⁴⁹⁵ Gerekçenin tümüyle açıklanamadığı durumlarda hüküm özeti tefhim edilerek gerekçeli karar en geç bir ay içinde yazılır. (HMK m. 321/2 f.).

Mahkemece verilecek kararın içeriği HMK m. 297 ile düzenlenmiştir. HMK 297/1 f. ile hükmün “Türk Milleti Adına” verileceği belirtilerek bu ibareden sonra kapsayacağı hususlar sayılmıştır.⁴⁹⁶ HMK m. 297/2 f. ile, “*hükmün sonuç kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen hükümle, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında; açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir*” şeklinde hükmün sonuç bölümünün yazılma biçimi düzenlenmiştir. Hüküm sonucu hakkındaki düzenlemenin şarta bağlı karar verilmesine engel

⁴⁹⁵ KURU, İstinaf Usul, s. 621; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 735; ULUKAPI, Usul, s. 314; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 755; ATALI/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2104; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 472; TOPUZ, Sempozyum, s. 97, 98.

⁴⁹⁶ Bkz. Birinci Bölüm, III. s. 33.

oluşturduğu kabul görmektedir. Yargıtay'ın uygulaması da mahkemenin şarta bağlı karar veremeyeceği yönündedir.⁴⁹⁷

TKHK m. 73/8 f. ve THHY m. 28/4 f. uyarınca, tüketici mahkemelerince verilen kesinleşmiş kararlar, UYAP Sistemi üzerinden Bakanlığa iletilecektir. THH'lerin kararlarına karşı yapılan itiraz sonucu verilen kararlar, kararı veren mahkeme tarafından ilgili THH'ye gönderilecektir. Hüküm ile tüketici mahkemesi kararlarının takibinin sağlanması, istatistiksel değerlendirme yapılabilmesi ve THH'lerin kendi kararları hakkında tüketici mahkemelerince verilen kararları öğrenerek aydınlatıcı ve geliştirici olması amaçlanmıştır.⁴⁹⁸

TKHK m. 73/7 f. göre; genel olarak tüketicileri ilgilendiren davalarda davacı, verilen kararların yayımlanmasını talep edebilir. Talebin mahkemece kabul edilmesi hâlinde bu karar, masrafları davalıdan alınmak üzere ülke düzeyinde yayımlanan gazetelerden en az üçünde derhâl ilan edilir. Hüküm, THH'lerin kararına itiraz başvurularında da geçerli olup inceleme sonucu verilecek kararın yayımlanması talep edilebilecektir. Hüküm ile tüketicilerin bilgilendirilmesi ve korunması amaçlanmıştır.⁴⁹⁹

Genel olarak TKHK m. 70/4 f. tüketici mahkemesinin THH'lerin kararlarına itiraz üzerine, verebileceği kararlara ilişkin özel düzenlemeler içermektedir. Ancak bu düzenlemeler usul hukuku bakımından uygulanacak HMK hükümlerinin geçerliliğini ortadan kaldırmaz. HMK'nın dava dilekçesindeki zorunlu unsurlardaki eksikliklerin, mahkemece verilen bir hafta süre içinde giderilmemesi halinde davanın açılmamış sayılacağına ilişkin hükmü, takipsiz bırakılan davanın üç ay içinde yenilenmemesi halinde açılmamış sayılacağına

⁴⁹⁷ **TANRIVER**, Usul, s. 986; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 187; **YERKAYA**, s. 118.

⁴⁹⁸ **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 745; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1171; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 179, yazar, tüketici mahkemesince kararın THH'lere gönderileceğine ilişkin ifadenin, THH tarafından yeniden karar verilebileceği anlamına gelmediğine dikkat çekmiştir, aynı yönde **BUDAK**, THH, s. 97; **ŞAHİN MCCARTHY**, s. 84; **CEYLAN**, Düzenlemeler, s. 148; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 94, yazar, kararın THH'ye gönderilmesiyle, tüketici mahkemesi ile mahkeme sıfatı taşımayan bir mercii arasında uyumsuzluk çözümüne yönelik bir bağ kurulduğu görüşünü ifade etmiştir.

⁴⁹⁹ **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 745; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 545.

ilişkin hükmü, feragat, sulh, davanın geri alınması ve diğer usul işlemleri hakkındaki hükümleri geçerli olup uygulanacaktır.⁵⁰⁰

Mülga 4077 s.k.'da itiraz incelemesi sonucunda tüketici mahkemesinin verebileceği kararlara dair düzenlemeye yer verilmemişti. TKHK m. 70/4 f. ile özel olarak THH kararına itirazda tüketici mahkemesinin duruşma açmadan evrak üzerinden verebileceği düzelterek veya değiştirerek onama kararları düzenlenmiştir. Ancak THH kararının esas yönünden hukuka aykırı bulunması ve yargılamanın tahkikatı gerektirmesi halinde tüketici mahkemesinin nasıl bir yol izleyeceğine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır.⁵⁰¹ Bu konu ileride üçüncü bölümde, tüketici mahkemesinin yeniden karar verebilmesi başlığı altında incelenecektir.⁵⁰²

İtiraz üzerine tüketici mahkemesince verilebilecek kararlar; usul yönünden ret kararı, onama kararı, iptal kararı, yeni bir karar verilmesi ve yargılama giderlerine (vekâlet ücreti ile harçlara) ilişkin kararlardır.

B. Usulden Ret Kararı

Tüketici mahkemesi önüne gelen THH kararına itiraz başvurusu öncelikle usul yönünden incelenecektir. Usul incelemesinde, itirazın konusunun itiraz şartlarının bulunmaması ve kararın itiraz incelemesine uygun olmaması, hak düşürücü sürenin geçirilmiş olması, hukuki yarar yokluğu,⁵⁰³ yetkisiz tüketici

⁵⁰⁰ **TUTUMLU**, THH, s. 137.

⁵⁰¹ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122; **BUDAK**, THH, s. 97; **ÇABRİ**, s. 1033; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 178,179, yazar, onama kararı verilmesi hususunu irdelemiş ve TKHK m. 70/6 ile itiraz yoluna ilişkin kanunda kullanılan ifadeler nedeniyle, THH kararına itirazın dava olarak da nitelendirilmesi nedeniyle, THH kararının usul ve yasaya uygun olması halinde tüketici mahkemesince davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kanun yollarına özgü tabirler de kullanıldığından, tutarlı olması yönünden itirazın reddedilerek onama kararı verilmesi gerektiği görüşünü belirtmiştir; Karşı görüşte Tutumlu, kararın onanması ve itiraz davasının reddi şeklinde karar vermesi gerektiği görüşündedir, bkz. **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 56; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 160.

⁵⁰² Bkz. Üçüncü Bölüm, I, E.

⁵⁰³ “...Hakim, önüne gelen bir davada, dava şartlarının mevcut olup olmadığını re'sen gözetecektir. Olumlu dava şartlarından biri de 6100 sayılı HMK m.114 1/h bendinde ifade edildiği üzere davacının o davayı açmakta hukuki yararının bulunmasıdır. Açılmasında davacısı yönünden hukuki yarar bulunmayan bir dava, dava şartının yokluğu nedeniyle reddedilmelidir. Hukuki

mahkemesine başvuru yapılmış olması benzeri usul yönünden aykırılık bulunması durumunda, başvurunun usulden reddine karar verilecektir.⁵⁰⁴ Başvurunun kabulü için bir kısım dava şartları ile ilk itirazların usule aykırılık taşıması gerekir. Davanın şartlarına ilişkin HMK m. 114 ve m. 115 ile ilk itirazlara ilişkin HMK m. 116, 117 hükümleri, itirazın incelenmesinde de geçerlidir. Başvuru dilekçesinde talebin açık ve net olmaması, karşı tarafın farklı gösterilmiş olması gibi hususlar, hâkimin davayı aydınlatması ödevi kapsamında HMK m. 31 uyarınca tamamlanacaktır.⁵⁰⁵ Dava şartlarının mahkemece öncelikle resen incelenmesi gerekmekte olup inceleme sonuna kadar taraflarca da ileri sürülebilir.⁵⁰⁶

Başvurunun TKHK m. 70/3 f. uyarınca yetki yönünden, kararı vermiş olan THH'nin bulunduğu yer tüketici mahkemesine yapılmış yapılmadığı ve hak düşürücü süre yönünden, kararın davacı tarafa tebliğinden itibaren on beş günlük süre içerisinde açılıp açılmadığını öncelikle ve resen incelenecektir.⁵⁰⁷ Süre incelemesinde, davacı tarafa tebligatın Teb.K. hükümlerine uyularak yapılmış

yararın varlığı koşulunun mevcut olup olmadığı, her bir davada o davaya konu olayın somut özellikleri çerçevesinde hakim tarafından değerlendirilmelidir...", Yargıtay 13. HD., 24.10.2018 T., E. 2018/5120 K. 2018/10055, (www.legalbanknet, E.T. 30.9.2021).

⁵⁰⁴ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 121; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1169; **KARA**, Yeni Kanun, s. 675.

⁵⁰⁵ "...Davacı, tüketici hakem heyeti kararının iptali istemiyle açtığı davada Z. Bankası Salihli Şubesini davalı olarak göstermesi gerekirken Z. Bankası Kula Şubesini davalı olarak göstermek suretiyle temsilcide yanılığa düşmüştür. Bu nedenle öncelikle davacıya husumeti doğru hasım olan Z. Bankası Salihli Şubesine yöneltmesi için mehil verilmeli ve Z. Bankası Salihli Şubesine husumet yöneltildikten sonra davanın esasına girilmelidir..." Yargıtay 13. HD., 25.06.2015 T., E. 2015/18672 K. 2015/21963 (www.legalbanknet, E.T. 30.9.2021); "...kararın içeriğinden ise söz konusu kararın şikayetçisinin ... isimli dava dışı başka bir kişi olduğu ve yine tarih ve miktarının da dava dilekçesinde belirtilenden farklı olduğu anlaşılmış olup, mahkemece HMK'nın 31. maddesi gereğince davacı bankaya dava dilekçesi açıklattırılmak suretiyle talebi tam olarak belirlendikten sonra hüküm tesisi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur...", Yargıtay 19. HD., 12.2.2018 T., E. 2016/15778 K. 2018/525, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.10.2021).

⁵⁰⁶ **PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 952; **TANRIVER**, Usul, s. 637; **KURU**, İstinaf Usul, s. 136; **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN YILDIRIM**, s. 190 vd.; **KARSLI**, HMK, s. 403.

⁵⁰⁷ "...mahkemece; davaya konu edilen tüketici hakem heyeti kararı ile tebliğ belgeleri getirtilerek, davanın kanunda öngörülen süre içinde açılıp açılmadığının tesbiti ile varılacak sonuca göre uyumsuzluğun esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, dava ile ilgili olmayan tüketici hakem heyeti kararının incelenmesi suretiyle davanın reddine karar verilmiş olması, doğru görülmemiş...", (Yargıtay 3. HD 17.12.2020 T., E.2020/9883 K.2020/7917. www.kazanci.com, E.T. 25.3.2021); "...dosyada bulunan belgelerden Tüketici Sorunları Hakem Heyeti kararının davacı bankaya 04/06/2014 tarihinde tebliğ edildiği, davanın 18/06/2014 tarihinde ve 15 günlük hak düşürücü süre içerisinde açıldığı anlaşıldığından, mahkemece işin esası incelenmek sureti ile hüküm tesisi gerekirken yanılığın değerlendirme ve yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı görüldüğünden, kanun yararına bozma isteğinin kabulüne karar vermek gerekmiştir...", Yargıtay 11. HD T. 18.11.2015, E. 2015/13182- K.2015/12230, (www.legalbanknet, E.T. 10.8.2021).

olması gözetilecektir. On beş günlük yasal hak düşürücü süre geçtikten sonra açılmış olması halinde davanın usul yönünden reddine⁵⁰⁸ karar verecektir.⁵⁰⁹ İtiraz başvurusunda bulunan tarafa THH kararının tebliğ edildiğine dair tebliğ mazbatasını elde edilemezse davanın süresi içerisinde açıldığı kabul edilecek ve süreden ret kararı verilmeyecektir.⁵¹⁰

İtirazın süresinde yapılmış olması halinde ilgili THH'den dosyanın mahkemeye gönderilmesi talep edilecektir.⁵¹¹ Basit yargılama usulü uygulanarak, dilekçelerin teatisi tamamlandıktan sonra, ön incelemede, THH kararının itiraz incelemesine uygunluğu ve dava şartları incelenir. Dava şartları ile birlikte, THH kararının hukuki denetimi bakımından, THH'ye başvuru şartlarının olup olmadığı⁵¹² ve THHY m. 11'e uygunluk resen incelenecektir. İtiraz edilen kararın THH tarafından usulüne uygun verilmiş THHY m. 24 anlamında bir nihai karar olması gerekmektedir. Tüketici mahkemesince THH kararının ara karar olması veya nihai karar olmaması halinde itiraz şartının olmaması nedeniyle usulden ret kararı verilecektir. İtiraz başvurusunda bulunan tarafın hukuki yararı bulunması ve

⁵⁰⁸ "...Dava, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti kararının iptali istemine ilişkin olup, mahkemece, 6502 sayılı yasanın 68. maddesi gereğince, dava şartı noksanlığı nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmiş;... verilen karar kesin olup, bu karara karşı tarafların temyiz hakkı bulunmamaktadır..." Yargıtay 13. HD., 11.4.2018 T., E. 2016/12018 K. 2018/4489, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.10.2021); "...tüketici hakem heyeti kararına yasal itiraz süresi olan 15 gün içinde itiraz edilmediği, bu nedenle bu kararın kesinleştiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.... usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.", Yargıtay 11. HD., T. 26.9.2017, E. 2016/7561 K. 2017/4763, (www.legalbanknet, E.T. 29.9.2021).

⁵⁰⁹ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120; **KARA**, Yeni Kanun, s. 677; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 55; **TUTUMLU**, Hakem Heyeti, s. 229; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 160; Yargıtay 3. HD T. 05.10.2017, E.2016/2302 K. 2017/13353, (www.legalbanknet, E.T. 10.8.2021)

⁵¹⁰ **TUTUMLU**, Hakem Heyeti, s. 229; **TUTUMLU**, Uyuşmazlık Çözümü, s. 1010.

⁵¹¹ "...davacının dava dilekçesi ile sehven Yenişehir Kaymakamlığı Tüketici Hakem Heyeti Başkanlığına ait 14.9.2015 tarihli ve 20111 sayılı kararın itirazın incelenerek iptali istenmiş ise de;... Mahkemece Yenişehir Kaymakamlığından getirilerek süre yönünden reddine dair verilen kararın içeriğinden ise...", Yargıtay 19. HD., 12.2.2018 T., E. 2016/15778 K. 2018/525, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.10.2021); Yargıtay 19. HD 7.02.2018 T., E. 2016/16283 K. 2018/442, (www.legalbanknet, E.T. 10.8.2021).

⁵¹² "...Heyet kararına itiraz ile ilgili dava dilekçesinde ileri sürülen davalının tüketici olup olmadığı, kredi kartının niteliğinin ne olduğu yönündeki iddiaları üzerinde inceleme yapılmadan hüküm tesis edilmesi de usul ve yasaya aykırı olduğundan, hükmün bu nedenlerle kanun yararına bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 19. HD., 01.02.2018 T., E. 2016/19083 K. 2018/308, (www.legalbanknet, E.T. 10.8.2021); "...dosyada mevcut kimlik kart bilgilerine göre de imza tarihinde reşit olduğu gözetildiğinde, davalının kızı adına tüketici hakem heyetine başvuramayacağı hususu gözetilmeden, davalının sözleşmede taraf olduğu belirtilerek davanın esası hakkında karar verilmiş olması doğru görülmemiştir...", Yargıtay 3. HD., 17.9.2020 T., E. 2020/7167 K. 2020/4365 (www.lexpera.com.tr, E.T. 10.10.2021).

THH kararında adı geçen taraflardan biri olması gerekmektedir. Yine başvuruda gösterilen karşı tarafın, THH kararında adı geçen taraflardan olması gerekmektedir.⁵¹³ Uyuşmazlığın tüketici uyuşmazlığına ilişkin olup olmadığı ve görev hususu mahkemece resen incelenecektir.⁵¹⁴ THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunda görevli mahkeme ise uyuşmazlığın konusunun TKHK kapsamında olup olmamasına bakılmaksızın tüketici mahkemesidir.⁵¹⁵

İtiraz başvurusunun usul yönünden uygun bulunması ancak tahkikat yapılmasını gerektiren bir aykırılığın görülmesi halinde TKHK m. 70/4 uyarınca duruşma açılmasına karar verilecektir.^{516 517}

C. Onama Kararı

Tüketici mahkemesince, başvurunun usule uygunluğunun anlaşılmasından sonra esasa ilişkin inceleme yapılacaktır. THH'nin vermiş olduğu kararın usul veya esas yönünden yasaya uygun bulunması halinde, onama kararı verilecektir.⁵¹⁸ Uygulamada tüketici mahkemesi başvurunun reddine karar vermektedir.⁵¹⁹

⁵¹³ **BUDAK**, THH, s. 97.

⁵¹⁴ "... taraflar arasında Genel ... Sözleşmesi yapılarak kullanılan kredinin tüketici kredisi vasfında sayılamayacağı saptaması yapıp, hakem heyetinçe, görevsizlik nedeniyle talebin reddine karar verilmesi gerektiğinden bahisle itirazın kabulüne ve anılan hakem heyeti kararının iptaline karar verilmiş; ...", Yargıtay 13. HD., 14.12.2018 T., E. 2018/4252 K. 2018/12138, (www.legalbanknet.com.tr, E.T. 10.10.2021).

⁵¹⁵ "...tüketici hukuku kapsamında olmayıp da genel hükümler çerçevesinde çözümlenmesi gereken bir uyuşmazlık hakkında her nasılsa tüketici sorunları hakem heyetine başvurulmuş ve buradan işin esası hakkında bir karar alınmışsa dahi itiraz merci, yine (münhasıran) tüketici mahkemesidir. Davaya konu uyuşmazlık da aynı zamanda... ilçe... Heyeti Başkanlığının..... sayılı kararının iptali de istenmiş olduğundan uyuşmazlığın... Tüketici Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir", Yargıtay 20. HD, T. 20.3.2017 E. 2017/4975 K. 2017/2191, (www.lexpera.com.tr, E.T. 10.10.2021).

⁵¹⁶ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 120; **TUTUMLU**, Hakem Heyeti, s. 218.

⁵¹⁷ "...Mahkemece; daha önce belirlenmiş duruşma günü beklenmeksizin tarafların yokluğunda, duruşma açılmaksızın gerekçeli karar oluşturulması HMK'nın 27. maddesinde düzenlenen hukuki dinlenilme hakkına aykırı görülmekle kararın bu nedenle dahi bozulması gerekmiştir....", Yargıtay 11. HD., 3.10.2018 T., E. 2018/3467 K. 2018/5943, (www.legalbanknet.com.tr, E.T. 10.10.2021).

⁵¹⁸ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 121; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 179; **BUDAK**, THH, s. 97; **KARA**, Yeni Kanun, s. 678; **TUTUMLU**, THH, s. 138; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 56; **TUTUMLU**, Uyuşmazlık Çözümü, s. 1010; **TÜZÜN**, s. 105.

⁵¹⁹ "...Mahkemece; hakem heyeti kararında herhangi bir usul ve yasaya aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiş;..." Yargıtay 3. HD., 26.10.2017 T., E. 2016/4069 K. 2017/14705,

TKHK m. 70/4 f. ve THHY m. 28/2 f. hükümleri ile tüketici mahkemesince, evrak üzerinde, THH kararını değiştirerek veya düzelterek onanmasına ve gerekçenin değiştirilerek veya düzelterek onanmasına karar verebileceği haller düzenlenmiştir. Madde içeriğinde tüketici mahkemesince itiraz olunan THH kararının esas yönünden incelenerek kanuna uygun bulunması, kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olması, yeniden yargılamayı gerektiren bir husus olmaması, kararın usule ve kanuna uygun olup karar gerekçesinin doğru bulunmaması hususlarına yer verilmiştir. Temyiz incelemesinde onamaya ilişkin HMK m. 370 hükmüyle aynı düzenleme, tüketici mahkemesinin THH kararına itiraz başvurusunda verebileceği kararlar hususunda öngörülmüş bulunmaktadır. Kararın usule ve kanuna uygun olup da gösterilen gerekçenin doğru bulunmaması halinde, gerekçeye ilişkin HMK m. 370/4 f. (mülga HUMK m. 436/4 f.) ile ‘kararın değiştirilerek ve düzelterek onanması’ şeklinde düzenleme yapılmış olup TKHK m. 70/4 f. ve THHY m. 28/2 f.’de ‘ve’ yerine ‘veya’ şeklinde yer verilmiştir. Doktrinde bu husus tartışmalara yol açacak bir yazım hatası şeklinde değerlendirilerek eleştirilmiştir.⁵²⁰ Düzenleme, temyiz kanun yoluna özgü onama ve değiştirerek- düzelterek onama terimlerine yer verilerek, yapıldığı tarihte bölge adliye mahkemeleri faaliyete başlamamış olup HMK geçici m. 3. atfı ile yürürlükte olan temyize ilişkin HUMK m. 438/7-8-9 f. ile eşleşecek şekilde yapılmıştır.⁵²¹ Doktrinde, itiraza özgü düzenleme yapılmaması ve istinaf hükümlerinden esinlenilmemesi haklı olarak eleştirilmiştir.⁵²²

(www.lexpera.com.tr, E.T. 25.9.2021); “...*Dava, Tüketici Sorunları Hakem Kurulu Kararının iptali istemine ilişkindir... Mahkemeye...tüeticilerden tahsilinin hukuka aykırı olduğu gerekçesi ile açılan davaların reddine karar verilmiştir...*”, HGK., 15.11.2018 T., E. 2017/2467 K. 2018/1735, (www.lexpera.com.tr, E.T. 25.9.2021)

⁵²⁰ **YEŞİLOVA**, s. 133; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92, yazar bunun maddi hatadan kaynaklanmış olduğu görüşünü ifade etmiştir.

⁵²¹ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 118.

⁵²² **YILMAZ/YARDIM**, s. 1170, yazar, TKHK m. 70/4 f. ile HMK’nın temyize ilişkin hükmünün esas alınmasının yerinde olmadığını ve bir kanun yolu tercihi yapılacaksa istinaftan esinlenilmesinin uygun olacağını, tüketici mahkemesinin mümkün olduğunca esasa yönelik iptal kararlarından sonra yeniden karar vermek üzere inceleme yapması gerektiğini ve mevcut durumda THH’lerin, iptal edilen kararların iadesinden sonra tekrar iptal kararı verebildiklerini belirtmiştir; aynı yönde **ERİŞİR** Çözüm Usulü, s. 93, 94, yazar, itiraz sonucu verilecek kararlarda temyize ilişkin onama ifadesi yerine başvurunun reddi kavramının kullanılarak istinaf sonucu verilecek karar türlerinin esas alınmasının uygun olacağı görüşünü ifade etmiştir.; **YEŞİLOVA**, s. 133; **BUDAK**, THH, s. 96.

Kanaatimizce tahkikata ilişkin delillerin uygulanamaması nedeniyle THH'ler nezdinde yapılan incelemedeki olası eksiklikler, tüketici mahkemesince tamamlanabilecek şekilde geniş inceleme yapılabildiği halde, itiraz incelemesi sonucunda verilebilecek kararlara yönelik düzenlemede istinaf temyiz hükümlerinin esas alınması isabetli olmamıştır. TKHK m.70/4 f. düzenlemesi tüketici mahkemesinin THH kararlarına itiraz başvurularını incelemesi sonucu THH kararının kaldırılarak yeniden bir karar verebilmesi konusunda sınırlama barındırmamaktadır. Düzenleme içeriğinde tüketici mahkemesinin THH kararını usul ve esas yönlerinden incelemesi ile yeniden yargılamayı gerektirebilecek kanuna aykırılıklar olması hali öngörülmüştür. Kanun koyucu THH nezdindeki inceleme için yargılama ifadesini kullanmayı tercih etmemiş olup kanaatimizce tüketici mahkemesince yeniden yargılama yapılarak yeni bir karar verilmesi amaçlanmıştır. Zira THH'ler nezdinde uygulanamayan senet, tanık gibi kurumlara karşılık ancak tüketici mahkemesince yapılabilen tahkikat sonucunda ortaya çıkacak sonuca göre uygulanacak kanun hükmü konusunda, THH'nin değil tüketici mahkemesinin karar vermesi gerekmektedir. Oysa ilk derece mahkemelerinde HMK hükümleri uygulanarak tahkikat yapılabilmesine rağmen istinaf incelemesinde bölge adliye mahkemesi yeniden yargılama yapabilmekte ve ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak yeni bir karar verebilmektedir. Kanaatimizce istinaf incelemesi sonucu karar verilmesine dair HMK m. 356/2 f. ile ifade edilmiş olan 'başvurunun esastan reddi veya ilk derece mahkemesi hükmünün kaldırılarak yeniden hüküm kurulmak dâhil gerekli kararların verileceğine' yönelik düzenleme, hâkime yol gösterici olması ve gerekli kararların verilmesi hususunda tereddüde yer vermemesi bakımından daha uygundur.

1. Değiştirerek Onama

Kararın sonuç bölümünün usul ve yasaya uygun olması ancak gerekçe ve vasıflandırmanın hatalı olması halinde; hataya düşülen kısım yeniden yargılama

gerektirmediğinden THH kararının, gerekçe değiştirilerek veya düzeltilerek onanmasına karar verilir. (TKHK m. 70/4 f.).⁵²³

Tüketici mahkemesince yapılan incelemede, THH kararının esas bakımından usul ve yasaya uygun olduğu ancak kanunun olaya uygulanmasında hataya düşülmüş olduğu ve bu nedenle itirazın kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılırsa, evrak üzerinden karar verilir. Kararın dosyadaki delillere ve yasa hükümlerine uymaması hali mevcuttur. Bu durumda tüketici mahkemesince THH kararı değiştirilerek onanır. Değiştirerek onama kararı verilebilmesinin şartı, duruşma açılmasına gerek kalmadan THH kararının ve inceleme dosyasının karar verilebilmesi için eksiklik bulundurmaması veya gerekli bilgi ve belgeleri içermesidir.⁵²⁴

2. Düzelterek Onama

Tüketici mahkemesince yapılan incelemede, THH kararının usul ve yasaya uygun olduğu ancak kanuna uymayan hususun yeniden yargılamayı gerektirmediği sonucuna ulaşılabilir. THH kararında düzeltilip tamamlanabilecek kısmi maddi hataların bulunduğu durumlarda söz konusu olur. Maddi hatalar, tarafların kimliklerine, ticari unvanlarına ait yanlışlıklar, yazı, hesap benzeri diğer açık ifade yanlışlıkları olarak öngörülmüş olup dosya üzerinden düzeltilebilecek hatalardır. Bu durumda tüketici mahkemesince dosya evrakı üzerinde gerekli düzeltmeler yapılır ve kararı düzelterek onama kararı verilir. (TKHK m. 70/4 f.).⁵²⁵ Yine, THH gerekçesinde maddi hatalar bulunması halinde, düzeltilerek onama kararı verilir.⁵²⁶

⁵²³ YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 120; YILMAZ/YARDIM, s. 1169; ATALI, THH, s. 408; TUTUMLU, Tüketici Yargılaması, s. 56; KARA, Yeni Kanun, s. 678; TUTUMLU, THH, s. 139; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu, s. 219; BUDAK, THH, s. 97; TUTUMLU, Uyuşmazlık Çözümü, s. 1013.

⁵²⁴ YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 120; TUTUMLU, Tüketici Yargılaması, s. 56; TUTUMLU, Uyuşmazlık Çözümü, s. 1013; TUTUMLU, Sempozyum, s. 164.

⁵²⁵ YARDIM, İcra ve İtiraz, s. 120; KARA, Yeni Kanun, s. 686; TUTUMLU, THH, s. 139; TUTUMLU, Tüketici Yargılaması, s. 55; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu, s. 219.

⁵²⁶ TUTUMLU, Tüketici Yargılaması, s. 56; AYDOĞDU, Tüketici Kılavuzu s. 219; TUTUMLU, Uyuşmazlık Çözümü, s. 1013; TUTUMLU, Sempozyum, s. 164.

D. İptal Kararı

TKHK'nın Karar ve Karara İtiraz başlıklı 70. maddesinde, tüketici mahkemesince itirazın haklı bulunmaması durumunda nasıl bir karar verileceği hususunda düzenlemeye yer verilmemiştir. Madde metninde, itiraz olunan kararın, esasa uygun olup kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargılamayı gerektirmediği takdirde, tüketici mahkemesince evrak üzerinden karar verilebilmesi öngörülmüştür. Düzenlemeden, itiraz olunan kararın esas yönünden kanuna aykırı bulunması ve bu hususta yeniden yargılama yapılmasının gerekli bulunacağı hallerde duruşma açılarak ve işin esasına girilerek tahkikat yapılacağı ve esas hakkında bir karar verileceği sonucu çıkarılabilmektedir. Madde gerekçesinde ise yalnızca bozma ifadesi kullanılmıştır.⁵²⁷ TKHK m. 70/6 f. hükmünde, THH'lerin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan itiraz davalarında, kararın iptali durumunda verilecek vekâlet ücretinden söz edilmiş olup düzenlemeden, kararın hukuka aykırılığı durumunda iptaline karar verileceği şeklinde sonuç çıkarılabilir.⁵²⁸ TKHK'da düzenlenmiş olmasa da tüketici mahkemesince iptal kararı verilmesine engel yoktur. THH kararının tümüyle kanuna aykırı olduğu sonucuna varılması halinde itirazın kabulüne ve THH kararının iptaline karar verilebilecektir.⁵²⁹ Böylelikle THH kararı hukuken ortadan kalkmaktadır. Uyuşmazlığın tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamalardan kaynaklanmaması ve TKHK kapsamı dışında olması halinde ise, THH kararının görevsiz şekilde verilmiş olması nedeniyle iptaline karar verilecektir.⁵³⁰

⁵²⁷ **BUDAK**, THH, s. 97, yazar, itiraz üzerine tüketici mahkemesinin bozma kararı veremeyeceği görüşünde olup tüketici mahkemesinin bozma kararı vererek hakem heyeti dosyasını hakem heyetine geri gönderilip, bozmadan sonra dosyanın tekrar inceleneceği hakkında hiçbir açıklık olmadığını belirtmiştir.

⁵²⁸ TKHK m. 70/6 f.'de belirtilen vekâlet ücreti hususundaki düzenlemeye THHY m. 28/5 f. ile yer verilmiş ancak burada kararın iptali yerine itirazın kabulü şeklinde ifade edilmiştir. **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeler, s. 179; **TUTUMLU**, Hakem Heyetleri, s. 171.

⁵²⁹ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122; **YEŞİLOVA**, s. 133; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 93; **ERMENEK**, s. 620; **KARA**, Yeni Kanun, s. 678; **TUTUMLU**, THH, s. 139; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 164.

⁵³⁰ "...I. Asliye Hukuk (Tüketici Mahkemesi Sıfatıyla) Mahkemesince uyuşmazlığa konu işin ticari iş niteliğinde olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir... Davaya konu uyuşmazlık da ... İl Hakem Heyeti Başkanlığının 30.03.2015 tarihli 006420150000032 sayılı kararının iptali istemine ilişkin olduğundan uyuşmazlığın ... I. Asliye Hukuk (Tüketici Mahkemesi Sıfatıyla) Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir..", Yargıtay 20. HD, T. 12.12.2016, E. 2016/12064 K. 2016/11975, (www.lexpera.com.tr, E.T. 10.10.2021)

Tüketici mahkemesince inceleme sonucu, THH kararının kısmen usul ve yasaya aykırı bulunması halinde itirazın kısmen kabulüne, THH kararının kısmen iptaline karar verilir.⁵³¹

E. Tüketici Mahkemesince Yeniden Karar Verilmesi

TKHK m. 70/4 f. ile sadece, itiraz edilen THH kararındaki usule aykırılığın yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediği durumlarda tüketici mahkemesinin evrak üzerinden verebileceği kararlara ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. THH'lerin, görev alanlarına giren uyuşmazlıklarda vermiş oldukları kararın, itiraz üzerine tüketici mahkemesince usulden veya esastan iptaline yönelik düzenleme bulunmamaktadır.⁵³² İtiraz konusu THH kararının usule uygun şekilde verilmemiş olması veya THHY m. 24 ile belirtilen hususlarda eksiklik olması durumunda veya kararı vermiş olan THH'nin teşkilinin usulüne uygun olmaması durumunda tüketici mahkemesince ne yönde hareket edileceğine dair düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda THH kararının itiraz başvuru şartlarına aykırılık taşıması söz konusu olup usul yönünden mahkemece resen gözetilmesi gerekmektedir.

Tüketici mahkemesi kararının THH'leri bağlayıcı olup olmadığı hususunda TKHK'da düzenleme bulunmamaktadır.⁵³³ Bu durumda THH'lerin tüketici mahkemesinin iptal ve gönderme kararıyla bağlı olup olmayacağı ve direnme kararı verip veremeyecekleri sorusu ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce THH'lerin tüketici mahkemesi kararına uyup uymaması konusunda yol gösterici düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Zira tüketici mahkemesi kararının THH'leri bağlayıcı olup olmadığı hakkında düzenleme bulunmadığından THH'nin aynı kararı, örneğin görevine giren bir uyuşmazlık hakkında daha önce vermiş olduğu

⁵³¹ **KARA**, Yeni Kanun, s. 678; "...Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, ... Tüketici Hakem Heyeti Başkanlığı'nın 12/5/2014 Tarih ve 2014/2971 sayılı kararının 697,70 TL yönünden yapılan itirazın reddine, 62,30 TL yönünden ise kabulüne bu yöndeki kararın iptaline karar verilmiş; hükmü, davacı banka tarafından temyiz edilmiştir..." Yargıtay 13. HD., 7.2.2018 T., E. 2017/5398 K. 2018/1377, (www.lexpera.com.tr, E.T. 10.10.2021)

⁵³² **YILMAZ/YARDIM**, s. 1169; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122 ; **BUDAK**, THH, s. 97.

⁵³³ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1170, mevcut durumda, tüketici mahkemesinin, THH'nin görevsizlik kararını iptal etmesine karşılık THH'nin yine görevsizlik kararı verebildiğine dikkat çekilmiştir; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122; **YERKAYA**, s. 120.

görevsizlik kararını yeniden vermek/direnme kararı vermesi konusunda bir tercihi ortaya çıkmaktadır.⁵³⁴

THH kararının iptali halinde tüketici mahkemesinin ne şekilde hareket edeceği hususunda TKHK'da açıklık yoktur. Tüketici mahkemesinin; esasa yönelik karar verip vermeyeceği ve verebilecekse yalnızca THH kararının iptaliyle yetinmesi veya yeni bir karar verebilmesi, HMK m. 20 ile öngörülen görevsizlik durumunda talep halinde dosyayı gönderme kararının THH'ler bakımından uygulanıp uygulanamayacağı⁵³⁵, bozma kararı verip dosyayı THH'ye gönderip gönderemeyeceği hallerine Kanunda yer verilmemiştir.⁵³⁶ THH'lerin ve tüketici mahkemelerinin görevine girmeyen konuda verilmiş olan THH kararının iptali halinde, mahkemece iptal ile yetinilmesi gerektiği işin mahiyetinden anlaşılabilir.⁵³⁷ Ancak kimi hallerde, itiraz üzerine iptal kararı verdikten sonra tüketici mahkemesinin nasıl hareket edeceğine ilişkin düzenleme ve açıklık bulunmamaktadır. Örneğin para sınırı itibarıyla tüketici mahkemesinin görevli olduğu uyuşmazlık hakkında, THH kararının iptal edilmesi halinde; THH'nin, görevli olduğu bir başvuruyu usulden veya esastan reddine ilişkin hukuka aykırı kararının iptali halinde, tüketici mahkemesinin nasıl bir yol izleyeceğine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda tüketici mahkemesinin kendi görev alanındaki uyuşmazlıkla ilgili THH kararını iptal ederek esasa ilişkin inceleme yapıp yapmayacağı, THH görev alanındaki uyuşmazlıkla ilgili THH kararını kaldırarak usul veya esas hakkında yeni bir karar verip vermeyeceği sorusu ortaya çıkmaktadır.

⁵³⁴ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 179.

⁵³⁵ **KOÇYİĞİT**, s. 145.

⁵³⁶ **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122; **BUDAK**, THH, s. 97, yazar, kanun gerekçesinde de açıklık bulunmadığını belirtmiştir; **ÇABRİ**, s. 1033; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 92.

⁵³⁷ "..... Tüketici Hakem Heyetine başvurduğunu, anılan hakem heyeti tarafından başvurunun kabulüne karar verildiğini, Tüketici Mahkemesince...davacının da tacir olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.... Uyuşmazlığın temelinin 6102 sayılı Kanuna göre genel kredi sözleşmesinden kaynaklanmakta olup; davacı bankanın davalıya ticari kredi kullandırması nedeniyle taraflar arasındaki ilişkinin 6502 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı anlaşıldığından, uyuşmazlığın Asliye Ticaret mahkemesinde görülerek çözümlenmesi gerekmektedir....", Yargıtay 20. HD., T. 4.3.2019 T., E. 2019/312 K. 2019/1408, (www.legalbank.net, E.T. 28.9.2021).

Uygulamada tüketici mahkemesi, THH kararının iptaliyle yetinmeyip THH yerine geçerek yeni bir karar verebilmekte⁵³⁸ veya THH'lerce verilen görevsizlik kararlarında kararın iptaliyle yetinebilmektedir.⁵³⁹ Yargıtay, 25.11.2008 tarihli bir kararında, kanun yararına bozma talebiyle önüne gelen uyuşmazlıkta, tüketici mahkemesinin; TSHH'nin görevli olduğu uyuşmazlıkta vermiş olduğu görevsizliğe ilişkin 'kararın iptali ve talep halinde dosyanın TSHH'ye gönderilmesi' kararı ile yetinmemesi gerektiği, TSHH kararını kaldırırken, onun yerine geçip, işin esasını incelenmek suretiyle yeni bir karar vermesi gerektiği yönünde karar vermiştir.⁵⁴⁰

Tüketici mahkemesince itiraz üzerine iptal kararı verilmiş olmasına ilişkin bazı hususların Kanunda düzenlenmemiş olması doktrinde tartışılmıştır. Tüketici mahkemesinin THH kararının ortadan kaldırılmasına karar verdiği hallerde hangi durumlarda işin esasına girerek yeni bir karar vereceği konusunda doktrinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bir görüşe göre, tüketici mahkemesince THH kararının usul yönünden yasaya aykırı bulunması halinde, kararın kaldırılarak ilgili THH'ye gönderilmesi, ancak esas yönünden hukuka aykırı olduğunun tespiti halinde tüketici mahkemesince işin esasının incelenerek yeni bir karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır.⁵⁴¹ Bu durumda THH tarafından yapılan usule aykırılığın tüketici mahkemesince kaldırılarak esas hakkında THH'nin karar vermesi beklenmektedir.

⁵³⁸ “Davacı.. Kaymakamlığı Tüketici Hakem Heyeti'ne ait 09.10.2015 tarih 19/748 sayılı kararın itirazın incelenerek iptaline karar verilmesini istemiştir....Mahkemece, davanın kabulü ile anılan hakem heyeti kararının iptaline, 415,00 TL'nin davalı internet şirketinden tahsiline karar verilmiş;...” Yargıtay 13. HD., 14.12.2018 T., E. 2017/5834 K. 2018/12148, (www.lexpera.com.tr, E.T. 29.9.2021).

⁵³⁹ **YILMAZ/YARDIM**, s. 1169.

⁵⁴⁰ “.....Taraflar arasındaki uyuşmazlıkta davacının verdiği hizmet karşılığında davalıdan talepte bulunup bulunamayacağı, mahkemenin de Tüketici Sorunları Hakem Heyeti kararını kaldırırken onun yerine geçip, yeni bir karar verip veremeyeceği noktasında toplanmaktadır..... Mahkemece, taraflar arasındaki uyuşmazlığın 4077 Sayılı yasadaki kaynaklandığı ve miktar itibarıyla sorunun çözümünün de Tüketici Sorunları Hakem Heyetine ait olduğu, görevden kaçınmanın sorumluluk getireceği gerekçe gösterilerek Hakem Heyeti kararının kaldırılmasına, davacının diğer taleplerinin reddine, talep halinde dosyanın Beşiktaş Tüketici Sorunları Hakem Heyeti Başkanlığına gönderilmesine karar verilmiş; miktar itibarı ile kesin olan hüküm Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz edilmiştir... mahkemece, Tüketici Sorunları Hakem Heyetine itiraz şeklinde gelen iş bu talep yönünden taraf delilleri toplanıp, işin esasını incelenmek suretiyle sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesis etmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.”, Yargıtay 13 HD T. 25.11.2008, 13. HD., E. 2008/7449 K. 2008/14015 (www.legalbank.net, E.T. 29.9.2021).

⁵⁴¹ **ERMENEK**, s. 620, yazar, THH'nin usuli bir nedenle görevli olduğu uyuşmazlıkta karar vermemiş olması halinde tüketici mahkemesince THH kararının kaldırılarak THH'ye iadesine

Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre, iptal kararına konu uyuşmazlığın aynı zamanda tüketici mahkemesince görülebilecek olması durumunda, gerek esasa gerekse usule ilişkin olması halinde, tüketici mahkemesince THH kararının bozulması ve yargılama yapılarak yeni bir hüküm verilmesi savunulmaktadır.⁵⁴²

Diğer bir görüş tarafından, THH'nin görevsiz veya yetkisiz bulunması halinde veya görevli olduğu halde görevsizlik kararı vermiş olması halinde, uyuşmazlığın THH'ye gönderilmeyerek, tüketici mahkemesinin görevli ve yetkili

karar verilmesi, THH'nin esasa ilişkin kararının hukuka aykırı olması halinde ise bu kararı kaldırarak esas hakkında yeni bir karar vermesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 93, 94 ve 100, yazar, itirazla ilgili sorunların çözümlenmesinde istinaf usulünün dikkate alınmasının pratik olacağı, THH'lerin mahkeme olmaması nedeniyle HMK m. 20'nin uygulanamayacağı görüşünü ifade etmiştir; **YEŞİLOVA**, s. 135, yazar, itiraz üzerine verilecek kararların THH'ye gönderilmesinin hükme bağlandığını vurgulamış, tüketici mahkemesince yalnızca kararın iptali ile yetinilmesi halinde, bu hükme gerek kalmamış olacağı görüşünü ifade etmiştir; **TAŞPOLAT TUĞSAVUL**, Topluluk, s. 161; **ATALI**, THH, s. 409; **KORKUT**, s. 193, yazar, görevsizlik durumunda tüketici mahkemesinin resen yetkili merciye gönderme kararı alması gerektiği, usule aykırılık halinde THH yerine tüketici mahkemesinin karar vermesinin anlamsız olduğu görüşünü ifade etmiştir; Karşı görüşte Tutumlu, THH kararının usul ve yasaya aykırı olması halinde, tüketici mahkemesince bozma ve gönderme kararı verilmesinin mümkün olmadığı görüşündedir, bkz. **TUTUMLU**, THH, s. 231, **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 164, aynı yönde **KOÇYİĞİT**, s. 28.

⁵⁴² **YILMAZ/YARDIM**, s. 1170, itiraza ilişkin TKHK m. 70/4 f. ile HMK'nın temyiz hükümlerinin esas alınmasının yerinde olmadığı, kanun yolu düzenlenmek isteniyorsa istinaftan esinlenilmesi gerektiği, sadece kararın düzeltilmesi değil, kararın kaldırılması ve gönderilmesinin düzenlenmesi gerektiği, tüketici mahkemesinin iptal kararından sonra mümkün olduğunca işin esasına girerek yeni bir karar oluşturmasının uygun olduğu görüşü ifade edilmiştir; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 179; **YARDIM**, İcra ve İtiraz, s. 122, yazar, THH'nin usul veya esastan hukuka aykırı olarak verdiği bir kararın tüketici mahkemesince iptalinden sonra inceleme yapılarak yeni bir karar verilmemesi ve THH'ye gönderilmesi halinde, THH'nin önceki kararında ısrarlı davranabileceği ve hukuken amaca uygun olmayan bir durumun ortaya çıkabileceğine işaret etmiş ve talep edilmiş olması halinde, iptal kararıyla yetinilmeyip mahkemece uyuşmazlığın ele alınarak hüküm verilmesi gerektiği düşüncesini ifade etmiştir; **YARDIM**, THH Kararları, s. 594, yazar, itiraz incelemesinin sadece onama veya bozma şeklinde bir denetimden ibaret olmayıp tüketici mahkemesinin HMK'nın tanıdığı bütün olanaklarla yargılamayı yeniden yapabileceğini ve THH'nin yerine geçerek karar verebileceğini belirtmiş ve itiraz yolunun THH'lerin kararlarının bağlayıcılığına kısmen de olsa hukuka uygunluk sağladığı görüşünü ifade etmiştir; **BUDAK**, THH, s. 97, yazar, düzenleme ile hiç bir açıklık bulunmadığından, tüketici mahkemesince bozma ve gönderme kararı verilemeyeceği, gerektiğinde yargılama yaparak yeniden esas hakkında karar verilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **ÇABRİ**, s. 1033, yazar, tüketici mahkemesinin, kararının kesin olmasının hak arama hürriyetini kısıtladığı, ancak uygulamada, iptal kararı vererek yeniden esas hakkında karar vermemesinin usul ekonomisine ve uyuşmazlıkların hızlı çözülmesi amacına aykırılık oluşturduğu görüşünü belirtmiştir; **TÜZÜN**, s. 106, yazar, yargılama süresi ve usul ekonomisi bakımından tüketici mahkemesinin karar vermesinin uygun olacağı görüşünü ifade etmiştir.

merciyi kararında göstermek suretiyle, taraflara yeniden başvuru yapabilecekleri bilgisi verilmesiyle yetinilmesi savunulmuştur.⁵⁴³

Kanaatimizce tüketici mahkemesince, yeniden karar verilebilmesi hususunun, TKHK bu yöndeki düzenlemeleriyle birlikte, tüketicinin korunması amacı ve usul hükümleri yönünden ele alınarak çözümlenmesi gerekmektedir. İtiraz incelemesi hususunda TKHK'da HMK'nın kanun yollarına dair hükümlerine atıf yapılmamış olması, tüketici mahkemesine incelemenin geniş yapılarak yeniden karar verebilme imkânı vermektedir. TKHK m. 70/4 f. ile, THH kararının 'esas yönünden kanuna uygun olup' denilerek usul ve esas yönünden incelenmesi ve 'kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargılamayı gerektirmediği' denilerek yeniden yargılama yapılması hususu öngörülmüş olup kanaatimizce tüketici mahkemesince yeniden karar verilebilmesi amaçlanmıştır. Zira kanun koyucu tarafından THH faaliyetinden yargılama şeklinde söz edilmesi tercih edilmemiş, THH'lerin kuruluş ve işleyiş usulleri kanun yerine yönetmelikle düzenlenmiş ve THH'ler TKHK'da yargı kuruluşu olarak tanımlanmamıştır. THH'lerin mahkeme niteliği olmaması nedeniyle incelemede, tahkikata ilişkin kurumların uygulanamamakta, itiraz incelemesinde ise tüketici mahkemesince senet, tanık, keşif gibi deliller değerlendirilmektedir. Dolayısıyla tüketici mahkemesince esasa yönelik yapılan tahkikat neticesi THH kararından farklı ve yeni bir sonuç ve kanaate varılabilmektedir. Karar ve gerekçesinin delillere dayanması ve delillere uygun olması ve gerekçede bu hususların belirtilmesi gerekmektedir.(HMK m. 297/1-c). Bu nedenle esas yönünden kanuna aykırı bulunan THH kararının kaldırılarak inceleme sonucu uygulanacak kanun hükmünün THH'lere bırakılmasının uygun olduğu söylenemeyecektir. Bu nedenle tüketici mahkemesince THH kararının kaldırılarak THH yerine geçerek yeni bir karar vermesi gerektiği kanaatindeyiz.

İtiraz sonucu THH kararının usul ve yasaya uygun bulunmaması halinde TKHK'da düzenleme bulunmaması nedeniyle, tüketici mahkemesince yalnızca iptal kararıyla yetinilmesi yasaya aykırılık oluşturmayacaktır. Ancak

⁵⁴³ **KARA**, Yeni Kanun, s. 672.

uyuşmazlığın çözümünün uzaması hem zaman bakımından hem de tüketicinin takip etmesi nedeniyle masraf bakımından tüketici aleyhine olacaktır. İtiraz yolu THH'lerin kararlarının usul ve yasaya uygunluğunun denetimi amacıyla öngörölmüş olup uyuşmazlığın tüketici mahkemesince sonuca bağlanması, usul ekonomisi ilkesine ve kanunun amacına daha uygundur. Tüketici mahkemesi ile THH'lerin görev alanı yalnızca parasal sınırla ayrılmakta olup düşük miktartlı uyuşmazlık hakkında zaten THH bir karar vermiş bulunmaktadır. Ayrıca tüketici mahkemesince yeniden karar verilebilmesinin, THH kararları hakkında daha etkin bir hukuki denetim sağlayacağı ve tüketicinin korunması amacına uygun olacağı düşüncesindeyiz. Uyuşmazlık hakkında nihai kararın tüketici mahkemesince verilmiş olması adalete güven bakımından daha olumlu sonuç doğuracaktır.

THH'lerin kararlarına itirazın incelenmesi sonucu tüketici mahkemesince iptal kararı verilmesi halinde, TKHK'da düzenleme yapılmayarak hâkime izleyeceği yolu göstermemesi ve işin mahiyetine göre hâkime bırakılmış olması önemli bir eksiklik oluşturmaktadır. Bu hususta TKHK'da ayrıntılı düzenleme yapılmamış olması THH'lerin kararlarının hukuki niteliği ve Ay.'a uygunluğu hususlarındaki tartışmaların, tüketici mahkemesince verilebilecek kararlar konusunda devam etmesine yol açmaktadır. Kanaatimizce TKHK'da HMK'nın istinafa ilişkin hükümlerine atıf yapılarak tüketici mahkemesince THH kararının hukuki denetimi ve yargılama yapılarak yeniden bir karar verilebilmesine ilişkin tereddütlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

F. Yargılama Giderlerine Karar Verilmesi

1. Genel Olarak

Yargılama giderleri, mahkemece yargılama yapılması ve uyuşmazlığın sonuçlandırılması için taraflarca ödenen paralardır.⁵⁴⁴ Geniş manada harçları içerecek biçimde kullanılmaktadır. Dar manada yargılama giderleri davada

⁵⁴⁴ **KURU**, İstinaf Usul, s. 586; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 187; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 695; **ARSLAN/YILMAZ/ TAŞPINAR AYVAZ**, s. 716.

lüzumlu işler ve hizmetler adına yapılan giderleri ifade etmektedir.⁵⁴⁵ Yargılama giderlerinin uyuşmazlığın taraflarınca karşılanmasının, adli yardımdan faydalanma imkânı getirilmiş olması nedeniyle “*adalete erişim hakkı*” na aykırı olmadığı kabul edilmektedir. Yargılama masraflarının, yargı işlerine gerekli kaynağın temin edilmesinde gerekli olduğu, medeni usul hukukumuzda öngörülmüş olan “*tasarruf ilkesinin*” (HMK m. 24) ve “*taraflarca yerine getirilme ilkesinin*” (HMK m. 25) bir sonucu olarak ortaya çıktığı, özel yargı faaliyetinden faydalanmayan kimseden tahsil edilmemesinin toplumsal adalete uygun olduğu kabul edilmektedir.⁵⁴⁶

Yargılama giderleri HMK’da sayılarak düzenlenmiştir. HMK m. 323 uyarınca “ (1) Yargılama giderleri şunlardır: a) Başvurma, karar ve ilam harçları. b) Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri. c) Dosya ve sair evrak giderleri. ç) Geçici hukuki koruma tedbirleri ve protesto, ihbar, ihtarname ve vekâletname düzenlenmesine ilişkin giderler. d) Keşif giderleri. e) Tanık ile bilirkişiye ödenen ücret ve giderler. f) Resmî dairelerden alınan belgeler için ödenen harç, vergi, ücret ve sair giderler. g) Vekil ile takip edilmeyen davalarda tarafların hazır buldukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar; vekili bulunduğu hâlde mahkemece bizzat dinlenmek, isticvap olunmak veya yemin etmek üzere çağrılan taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama giderleri. ğ) Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti. h) Yargılama sırasında yapılan diğer giderler” olarak belirtilmiştir.⁵⁴⁷

Yargılama giderlerinden tarafların sorumluluğu HMK m. 326 ile düzenlenmiştir. Buna göre kanunda farklı düzenleme bulunmaması halinde yargılama giderleri, aleyhine hüküm verilen taraftan alınacaktır. (HMK m. 326/1 f.) Taraflardan birinin kısmen haklı çıkması halinde mahkemece yargılama

⁵⁴⁵ KURU, İstinaf Usul, s. 586; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 697; YERKAYA, s. 126.

⁵⁴⁶ ATALAY/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2283; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 557; YARDIM, Giderler, s. 251, 252; geniş bilgi bkz. PINAR, Burak, İcra ve Yargı Harçları, 2. Baskı, Ankara, 2009, s. 12-18.

⁵⁴⁷ KURU, İstinaf Usul, s. 586; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 697; YILMAZ, Şerh, s. 4705; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 187.

giderleri haklılık oranına göre paylaşılacak olup (HMK m. 326/2 f.), aleyhe hüküm verilenlerin birden fazla olması halinde mahkemece yargılama giderleri bunlar arasında paylaşırabilecek veya müteselsilen sorumlu tutulmalarına karar verebilecektir. (HMK m. 326/3 f.). Yasada, yargılama giderlerinin dava sonucu haksız çıkan tarafa yükletilmesinin istisnalarına yer verilmiştir. HMK m. 312/2 f. uyarınca davalı, dava açılmasına sebebiyet vermemiş ve ilk duruşmada talep sonucunu kabul etmişse yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmeyecektir. Yine HMK m. 327/1-2 f. uyarınca; *“gereksiz yere davanın uzamasına veya gider yapılmasına sebebiyet vermiş olan taraf, davada lehine karar verilmiş olsa bile, karar ve ilam harcı dışında kalan yargılama giderlerinin tamamını veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebilir. Bir kişi davada sıfatı olmadığı hâlde, davacıyı, davalı sıfatı kendisine aitmiş gibi yanıltıp, kendisine karşı dava açılmasına sebebiyet verirse, davanın sıfat yokluğu nedeniyle reddi hâlinde, davalı yararına yargılama giderlerine hükmedilemez.”* HMK m. 327 kuralına aykırılık aynı zamanda HMK m. 29 ve TMK m. 2 ile düzenlenmiş olan dürüstlük ilkesine uygun davranma yükümlülüğüne aykırılık oluşturacaktır.⁵⁴⁸

Harç ve vekâlet ücreti yönünden TKHK’da tüketici lehine bazı muafiyetler düzenlenmiştir. Harç yönünden, davacı olması durumunda tüketicinin harç ödemekten muaf tutulması; vekâlet ücreti yönünden, tüketici aleyhine maktu vekâlet ücretine karar verilemeyecek olması getirilmiştir. Bunların dışındaki yargılama giderleri hususunda HMK m. 323 vd. hükümleri geçerlidir. Dolayısıyla THH’lerin kararlarına yapmış oldukları itiraz başvurusu sonucu haksız çıkmaları durumunda, harç ile nispi vekâlet ücreti dışında, HMK genel hükümleri ile öngörülen yargılama giderlerinden tüketiciler de sorumlu olacaktır.⁵⁴⁹

Mahkemeye başvuru halinde öngörülmüş olması bakımından harç ve gider avansı ile tarafların vekil ile temsil edilmiş olması durumunda öngörülen vekâlet

⁵⁴⁸ KURU, İstinaf Usul, s. 589; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 698; ATALAY/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2405; PEKCANITEZ/ ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 564; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI, s. 755; YILMAZ, Şerh, s. 4793, 4809; TUTUMLU, THH, s. 141.

⁵⁴⁹ TUTUMLU, THH, s. 145.

ücreti, en mühim yargılama giderleridir.⁵⁵⁰ Gider avansı bakımından TKHK’da tüketici mahkemesinde açılacak davalar bakımından tüketici lehine veya tüketicinin muafiyetine ilişkin bir düzenleme yoktur.⁵⁵¹ Dolayısıyla THH’lerin kararlarına itiraz başvurularında, tüketicilerce HMK m. 120/1 f. ile öngörülen avans yatırılacaktır. Aksi takdirde HMK m. 114/1-g bendi uyarınca dava açılırken yatırılması gereken gider avansının dava şartı olup mahkemece itiraz başvurusu usulden reddedilecektir. Yine, yargılama sonucu aleyhe karar çıkması durumunda tüketici mahkemesi, karşı tarafın yapmış olduğu giderlerin tüketicilerce ödenmesine hükmedecektir. TKHK m. 73/3 ile tüketici örgütleri üst kuruluşlarının açmış olduğu davalarla ilgili, bilirkişiye ödenecek ücret ile karşı taraf vekâlet ücretine ilişkin ödemelerin Bakanlık tarafından karşılanması öngörülmüştür. Düzenlemenin tüketicileri kapsamaması doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir.⁵⁵²

HMK m. 332/1 uyarınca mahkeme yargılama giderlerine resen hükmedecektir. Yargılama giderlerinin hüküm verilirken nasıl yazılacağı HMK m. 332/2-3 f. ile düzenlenmiş olup buna göre; “(2) *Yargılama gideri, tutarı, hangi tarafa ve hangi oranda yükletildiği ve dökümü hüküm altında gösterilir.*(3) *Hükümden sonraki yargılama giderlerini hangi tarafın ödeyeceği, miktarı ve dökümü ile bu giderlerin hangi tarafa yükletileceği, mahkemece ilamın altına yazılır.*” Ayrıca esastan sonuçlanmayan davada, hakkaniyete ve duruma göre yargılama giderine hükmedilmesi, HMK m. 331 ile düzenlenmiştir.⁵⁵³

2. Harç

⁵⁵⁰ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 188.

⁵⁵¹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 192; yargılama giderlerinden muafiyet sadece, tüketici örgütleri üst kuruluşlarınca açılacak davalarda öngörülmüş olup TKHK m. 73/3 f. uyarınca bu davalarda bilirkişi ücreti ve davanın davacı aleyhine sonuçlanması durumunda, hükmedilen vekâlet ücreti Bakanlıkça karşılanacaktır.

⁵⁵² **YARDIM**, Giderler, s. 261; **ERİŞİR**, Gider ve Vekâlet, s. 490; **AYDOĞDU**, Dersler, s. 237; **PEKCANİTEZ**, Yargılama Usulü, s. 458; Karşı görüşte **BUDAK**, THH, s. 98.

⁵⁵³ **KURU**, İstinaf Usul, s. 589; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 699; **ATALAY/PEKCANİTEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2407; **PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 564.

492 sayılı Harçlar Kanunu⁵⁵⁴ m. 11/1 f. ile genel olarak yargı harçlarını davayı açan veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişilerin ödemekle mükellef olması, 3. f. ile herhangi bir istek olmaksızın resen yapılacak işlemlere ait harçların, aksine hüküm yoksa lehine işlem yapılan kişilerden alınması öngörülmüştür. Harçlar Kanununda düzenlenen harçtan istisna (m.13) ve harçtan muafiyet (m.14) ayrı anlamlar taşır. İstisna ile, işin mevzusu itibariyle harçtan bağışık olması düzenlenirken, muafiyet ile, taraf yönünden harç ödenmeyecek olması söz konusudur.⁵⁵⁵ Kanunda tüketiciler lehine harçtan muafiyete ilişkin hüküm bulunan hallerde, tarafın tüketici sıfatı gözetilerek yargılama harcı ödemesi söz konusu olmayacaktır.

TKHK m. 73/2 f. ile tüketici mahkemeleri nezdinde Bakanlık, tüketiciler ve tüketici örgütleri tarafından açılan davaların Harçlar Kanununda düzenlenen harçlardan muaf olması düzenlenmiştir. Tüketici mahkemelerinin kuruluş amaçları arasında, tüketicilerce yaşanan uyuşmazlıkların en az masrafla ve çabuk çözümlenmesi bulunmaktadır. Aynı doğrultuda TKHK ile tüketiciler, tüketici kuruluşları ve Bakanlık lehine HMK'da bulunmayan bir takım düzenlemeler getirilmiştir. TKHK m. 73/2 f. hükmünün harçlardan istisnaya ilişkin olmayıp belirtilen kişiler için muafiyete ilişkin düzenleme içerdiğinin kabulü gerekir. Buna göre ilgili harçların müteşebbis/satıcı/sağlayıcıdan tahsili mümkün olmaktadır.⁵⁵⁶ Böylece söz konusu şahıslarca, tüketici mahkemelerinde dava açılırken, harç ve avans ödenmesini düzenleyen HMK m. 120 hükmünde belirtilen yargılama harçları ödenmeyecektir. Davanın tüketici mahkemesince kabulü durumunda ise karşı taraf söz konusu harçları ödemesine karar verilecektir. Belirtilen davalarda muafiyet, her türlü resim ve harç için uygulanacaktır. Ancak ara kararlarda ve hükümde yer alacak gider ve masraflar muafiyetin dışında olup tüketicilerce ödenecektir. Harçtan muafiyet, davanın Bakanlık, tüketiciler ve tüketici örgütlerinin açmış olduğu davanın reddi halinde de uygulanmalıdır. Buna göre, THH'lerin kararlarına karşı yapacakları itiraz başvurusunda tüketiciler ile tüketici

⁵⁵⁴ 17.7.1964 T. RG:11756.

⁵⁵⁵ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 188; **YARDIM**, Giderler, s. 259; **PINAR**, s. 230,231,232.

⁵⁵⁶ **YARDIM**, Giderler, s. 259; **YEŞİLOVA**, s. 130; **İNAL**, s. 2014; **KURU**, HMK, s. 5758; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 737; **ZEVKLİLER/AYDOĞDU**, s. 443; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 537.

örgütleri ve Bakanlık harçtan muaftır; itiraz başvurusunun tüketici mahkemesince reddine karar verilmesi durumunda da harçtan muafiyet geçerli olup karar harcı ödenmeyecektir.⁵⁵⁷ Düzenlemede tüketiciler, tüketici örgütleri ve Bakanlık sınırlı olarak sayılmıştır. Bunun dışındaki şahıslar ile müteşebbis/satıcı/sağlayıcılar yönünden muafiyet bulunmadığından bunlar tarafından yapılacak itiraz başvuruları 492 sayılı Harçlar Kanunu ve buna bağlı 1 numaralı tarife hükümlerine tabi olup başvuru ve karar harcı alınacaktır.⁵⁵⁸

HMK'da dava açılırken ödenmesi öngörülen avans için tüketiciler lehine bir düzenleme mevcut değildir. Bu nedenle THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunun yapılmasıyla, dava açılırken HMK'da mahkeme veznesine ödenmesi öngörülmüş olan avansın tüketiciler tarafından da yatırılması gerekmektedir.⁵⁵⁹

TKHK m. 73/2 f. ile getirilmiş olan harçtan muafiyet, Bakanlık, tüketiciler ve tüketici örgütleri tarafından açılan davalara ilişkin düzenlenmiş olup davalı olmaları durumuna ilişkin muafiyet öngörülmemiştir. Bu nedenle müteşebbis/satıcı/sağlayıcıların THH'lerin kararlarına itiraz başvurularında tüketiciler aleyhine karar çıkması halinde, tüketiciler davalı durumda olup yargılama harçlarını ödemelerine hükmedilmesi gerekmektedir.⁵⁶⁰

3. Vekâlet Ücreti

HMK m. 323/1-ğ düzenlemesi uyarınca, vekille takip edilen davalarda kanun gereği takdir olunacak vekâlet ücreti, yargılama giderlerindedir. Dava sonucu vekâlet ücretine hükmedilmesinde kıstas, HMK m. 326/1 f. uyarınca,

⁵⁵⁷ ASLAN, Tüketici Hukuku, s. 742; TOPUZ, s. 189; ZEVKLİLER/ÖZEL, s. 496; ERİŞİR, Gider ve Vekâlet, s. 484; PEKCANİTEZ, Makaleler Tüketici, s. 341; ERİŞİR, Çözüm Usulü, s. 109; ODABAŞI TUTKUN, s. 130; TUTUMLU, THH, s. 140.

⁵⁵⁸ ODABAŞI TUTKUN, s. 130; TUTUMLU, THH, s. 140.

⁵⁵⁹ YARDIM, Giderler, s. 261; ERİŞİR, Gider ve Vekâlet, s. 490; AYDOĞDU, Dersler, s. 237; ODABAŞI TUTKUN, s. 130.

⁵⁶⁰ YILMAZ /YARDIM, s. 1201; TOPUZ, s. 189; ŞİMŞEK, s. 73; YERKAYA, s. 128.

kararın hangi tarafın lehine, hangi tarafın aleyhine olduğudur.⁵⁶¹ Bu hüküm itiraz incelemesi sonucu verilecek tüketici mahkemesi kararı bakımından da geçerlidir.⁵⁶²

TKHK sisteminde, tüketici aleyhine verilecek vekâlet ücretinin, nispi tarife üzerinden hesaplanması getirilmiştir. Tüketici lehine olan THH kararına itiraz edilmesi durumunda tüketici mahkemesi inceleme sonucunda itirazı haklı bulur ve THH kararını iptal ederse, avukat ile temsil olunan müteşebbis/satıcı/sağlayıcı ve diğer şahıslar lehine vekâlet ücretine hükmeder. Ancak itiraz sonucu tüketici lehine ve aleyhine karar verilmesine göre tüketici gözetilerek bu hususta farklı düzenleme yapılmıştır. Daha önce tüketicinin aleyhine sonuçlanan başvurularda dava değerinin üzerinde olacak şekilde maktu vekâlet ücretine hükmedilebilmekteydi. Ancak bunun tüketicilerin hak arama yoluna başvurularında tereddütlere yol açtığı ve tüketiciler bakımından istismara yol açtığı gözlenmiş ve bu nedenle nispi oranda vekâlet ücreti belirlenmesi öngörülerek hatadan dönülmüştür.⁵⁶³

TKHK m. 70/6 f. ile tüketici lehine olan THH kararına itiraz sonucu THH kararının iptali halinde dahi tüketici aleyhine maktu vekâlet ücretine karar verilemeyecek olması ve hükmedilecek avukatlık ücretinin AAÜT hükümleri uyarınca nispi tarife hükümlerine göre verilmesi düzenlenmiştir.⁵⁶⁴ Bu husus THHY m. 28/5 f. hükmü ile de öngörülmüş olup buna göre; *“Tüketici hakem heyetinin tüketici lehine verdiği karara karşı yapılan itirazın kabulü durumunda, mahkemece tüketici aleyhine, AAÜT’ne göre nispi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilir. Bu düzenlemeye göre, tüketici lehine olan Tüketici hakem*

⁵⁶¹ **KURU**, İstinaf Usul, s. 591; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 707; **ATALAY/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2395; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 559; **YILMAZ**, Şerh, s. 4705, **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 187; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 137; **TUTUMLU**, THH, s. 140.

⁵⁶² **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 187; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 137; **TUTUMLU**, THH, s. 140.

⁵⁶³ **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 739; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 115,116.

⁵⁶⁴ **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 219; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 516, 540; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 739; **YARDIM**, Giderler, s. 262, yazar, hüküm fıkrasının iyi kaleme alınmadığını, maktu ücretin altında nispi ücrete hükmedilmemesinin genel bir uygulama olduğunu, hüküm fıkrasının uygulamada tereddütlere yol açtığını belirtmiştir; **TUTUMLU**, THH, s. 144; **KARA**, Yeni Kanun s. 692; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 132.

heyeti kararına itirazda tüketicinin haksız çıkması durumunda tüketici aleyhine olan, tarifinin maktu vekâlete ilişkin hükümleri uygulanmaz.” Hatalı THH kararı nedeniyle, itiraz sonucu, yargılama gideri ve vekâlet ücreti ödemek durumunda kalacak olan tüketicinin daha fazla mağdur olmaması amaçlanmıştır.⁵⁶⁵ Ancak, tüketici lehine olan THH kararına itirazın tüketici lehine sonuçlanması halinde, AAÜT ile belirlenmiş olan maktu tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilir.^{566,567}

Kanun taslağında THH’lerin kararlarına itiraz neticesi tüketiciler aleyhine vekâlet ücretine hükmedilemeyeceği yer almasına rağmen TKHK’da tüketicilerin vekâlet ücreti ödeyeceğine dair düzenleme yapılmış olması doktrinde eleştiri konusu yapılmıştır.⁵⁶⁸ Bize göre de müteşebbis/satıcı/sağlayıcıya göre zayıf durumda bulunan tüketicilerin, hak arama neticesi maddi zarara uğramaması gerekmektedir. Ancak mevcut düzenleme gereği (TKHK m. 70/6 f.), avukatın vekâlet ücretini AAÜT ile belirlenmiş olan maktu tarife üzerinden alamaması, harcadığı emek ve zamana karşılık hak etmiş olduğu ücretin ödenmemesi anlamı taşımaktadır. Bu durum avukatların tüketici uyuşmazlıklarında tüketicilerin vekilliğini üstlenmekte isteksiz davranmalarına yol açabilecek, aynı zamanda maddi olanaksızlık nedeniyle tüketicilerin avukata vekâlet verme girişimlerinde

⁵⁶⁵ “...6502 sayılı Kanun’un 70/6 maddesi “Tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan itiraz davalarında, kararın iptali durumunda tüketici aleyhine, avukatlık asgari ücret tarifesine göre nispi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilir.” hükmünü havidir. Kanunun bu açık hükmü karşısında mahkemece davalı aleyhine nispi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken dava konusu miktarı geçmemek üzere maktu tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesi doğru olmamış, HMK 363/1 maddesi gereği bozulması gerekmiştir.” (Yargıtay 11. HD. T. 20.01.2020 E.2019/5317-K.2020/537. www.kazanci.com. E.T. 20.3.2021).

⁵⁶⁶ **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 516; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 219; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 755; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 132.

⁵⁶⁷ “...vekâlet ücretinin öncelikle Tarifinin 12.maddesine göre hesaplanması gerekir. Buna göre, davanın reddedilen miktarı üzerinden davalı lehine hükmedilecek olan vekâlet ücreti karar tarihinde yürürlükte bulunan AAÜT nin 12.maddesi uyarınca 750 TL olması gerekirken, 42,48 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir. Açıklanan nedenlerle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma talebinin kabulü gerekmiştir...” (Yargıtay 13. HD. T. 20.10.2016 E.2016/3914 - K.2016/18877, www.kazanci.com, E.T. 25.3.2021)

⁵⁶⁸ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 192; **YARDIM**, Giderler, s. 263, yazar, tüketicinin lehine ve aleyhine karar verilmesi ayrımı yapılmış olmasının bir gerekçesi bulunmadığı ve yersiz olduğu, düzenlemenin, gerekçesinde belirtildiğinin aksine, tüketicilerin hak aramada isteksiz davranmasına yol açabileceğini, bu hususlar çerçevesinde düzenlemenin yeniden ele alınması gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **AYDOĞDU**, Genel Bakış, s. 19.

tereddüt yaratabilecek mahiyettedir. Düzenleme bu yönden tüketicilerin aleyhine olarak hukuki yardımdan faydalanamamaları sonucu doğurabilecektir. Kanaatimizce, tüketicilerin korunmasına yönelik düzenlemelerin, aynı zamanda kamu yararı niteliği dikkate alınarak, tüketici bilincinin gerisinde olmaması, Ay. m. 172 ile amaçlanan tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmesi anlayışına ve sosyal devlet ilkesine uygun mahiyette ve hukuki yardım almasının önüne geçmeyecek şekilde yapılması, vekâlet ücretinin Bakanlık bütçesinden karşılanmasının değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim TKHK m. 73/3 f. ile, tüketici örgütleri üst kuruluşlarınca açılacak davalarda davanın davacı aleyhine sonuçlanması durumunda, hükmedilen vekâlet ücretinin Bakanlıkça karşılanması öngörülmüştür.⁵⁶⁹ Mevcut düzenlemenin TKHK kapsamında tüketicilerin taraf olduğu uyuşmazlıkları kapsar hale getirilmesinin aynı amaca hizmet edeceği düşüncesindeyiz.

Tüketici aleyhine sonuçlanmış olan THH kararlarına karşı, tüketicinin vekili aracılığıyla tüketici mahkemesinde yapmış olduğu itirazın kabul edilmesi halinde, nispi tarife üzerinden tüketici lehine avukatlık ücretine karar verir. Ancak tüketici lehine verilen vekâlet ücreti, asıl alacağı geçemeyeceği gibi AAÜT maktu ücretinden az olamaz. Dolayısıyla TKHK'da tüketici lehine pozitif ayrımcılık yapıldığından söz edilebilir.⁵⁷⁰

Tüketicinin kısmen aleyhine olan THH kararına karşı her iki tarafın da itiraz etmesi halinde vekâlet ücreti hususunda TKHK m. 70/6 uygulanır. Tüketici mahkemesi, tüketicinin itirazının kabulüne, reddine, kısmen kabulüne karar verebilir. Tüketicinin yaptığı kısmi itirazın reddi halinde tüketici aleyhine nispi vekâlet ücretine, müteşebbis/satıcının/sağlayıcının itirazının reddi halinde ise tüketici lehine, asıl alacağı geçmemek üzere en az maktu olmak üzere nispi vekâlet ücretine hükmedilir.⁵⁷¹

⁵⁶⁹ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 192.

⁵⁷⁰ **KARA**, Yeni Kanun, s. 694.

⁵⁷¹ **KARA**, Yeni Kanun, s. 692.

AYM, 15.11.2017 tarihli E.2016/162 - K.2017/156 kararında, Bursa 7. Tüketici Mahkemesince TKHK m.70/6 f.'nin iptali talebiyle yapmış olduğu başvuruda, tüketici lehine yapılmış olan düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine, oybirliğiyle karar vermiştir.⁵⁷² Karar gerekçesinde, sosyal hukuk devleti ve hukuksal eşitlik vurgusu yapılmış, ilgili TKHK düzenlemesinin Anayasanın 172. maddesinin bir gereği olduğuna ve tüketici ile satıcı veya hizmet sağlayıcıların aynı hukuki durumda olmadıklarına ve bunlar arasında eşitlik karşılaştırılması yapılamayacağı belirtilmiştir.⁵⁷³

THH'lerin kendilerine yapılan başvuruda, tüketicilerin haksız olduğuna ve başvurunun reddine karar verdikleri hallerde, tüketicilerin vekil aracılığıyla itiraz etmesi ve tüketici mahkemesinin de itirazın reddine karar vermesi durumunda vekâlet ücretine ne şekilde verileceğine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. TKHK m. 70/6 düzenlemesi, tüketiciler lehine verilen THH'lerin kararlarına karşı yapılan itirazlara ilişkindir. Ancak bu durumda Anayasa ve TKHK'nın tüketiciyi koruma anlayışına uygun şekilde tüketiciler aleyhine maktu avukatlık ücretine hükmedilmemesi ve yine AAÜT'ne göre nispi tarife uyarınca hüküm verilmesi gerekir. TKHK'da tüketiciler lehine yorum ilkesi kabul edilmiştir.⁵⁷⁴

Bir başvuru durumunda müteşebbis/satıcı/sağlayıcılar, THH'lerin talep etmiş olduğu gerekli bilgi ve belgeleri sunmayıp itirazın görülmesinde tüketici mahkemesine sunabilmektedir. Bu durumda HMK'nın, dürüstlük kuralına

⁵⁷² "... Kuralda öngörülen nisbi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesi, tüketicilerin haklarını kolaylıkla arayabilmelerine imkân sağlayan, hak arama özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırarak tüketicileri en başından itibaren hak arama konusunda cesaretlendiren bir düzenlemedir. Böyle bir düzenleme de anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Kanun koyucunun belirtilen amaçları gerçekleştirmek için tüketicileri korumak amacıyla çıkardığı düzenleme Anayasa'nın 172. maddesinin bir gereğidir. Öte yandan Anayasa'da özel olarak korunan tüketici konumundaki davalılarla satıcı veya hizmet sağlayıcı konumundaki davacılar aynı hukuki durumda olmadıklarından bunlar arasında eşitlik karşılaştırılması yapılamaz. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10. ve 172. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir..." Anayasa Mahkemesi Kararı T. 15.11.2017 E. 2016/162 K. 2017/156, 8.12.2017T., RG: 30264. (www.kazanci.com. E.T. 15.3.2021).

⁵⁷³ **TAHMAZOĞLU ÜZELTÜRK, Sultan**, "Tüketici Haklarının Anayasal Boyutu", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı 20 Aralık 2014 İstanbul Tüketici Hukuku Sempozyumu, C XII, s. 2, 2015, s. 236.

⁵⁷⁴ **KARA**, Yeni Kanun, s. 694.

aykırılık sebebiyle yargılama giderlerinden sorumluluk başlıklı m. 327 uygulanabilecek ve vekâlet ücretine hükmedilebilecektir.⁵⁷⁵

II. İTİRAZ ÜZERİNE VERİLEN KARARIN KESİNLİĞİ VE BAŞVURULABİLECEK HUKUKİ YOLLAR

A. İtiraz Üzerine Tüketici Mahkemesince Verilen Kararın Kesinliği

TKHK m. 70/5 f. göre; THH'lerin kararlarına itiraz üzerine tüketici mahkemesinin vereceği karar kesin olup şekli anlamda kesindir.⁵⁷⁶ Bu kararlara karşı itiraz, istinaf veya temyiz yolu kapalıdır.⁵⁷⁷ Kararın kesinlik kazanması için tebliğe çıkarılma zorunluluğu bulunmamaktadır.⁵⁷⁸ HMK uyarınca karara karşı başvurulabilecek yol olmaması halinde kararın maddi anlamda kesinleşmesinden söz konusu olacaktır.⁵⁷⁹ Böylece THH'lerin kararlarına itiraz sonucu tüketici mahkemesinin vereceği kararın kesin olması hükme bağlanmıştır.⁵⁸⁰ Düzenleme ile küçük ölçekli tüketici uyuşmazlıklarının hızlı ve pratik çözümünün sağlanarak kesinleştirilmesi amaçlanmıştır.⁵⁸¹

⁵⁷⁵ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 173.

⁵⁷⁶ **AYDOĞDU**, Dersleri, s. 353; **KORKUT**, s. 194.

⁵⁷⁷ THH kararlarına itiraz sonucu tüketici mahkemesince verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurularına Yargıtayca ret kararı verilmektedir. "... 2 Asliye Hukuk (Tüketici) Mahkemesi 'nde dava açılmış olup, ..Karar, açıklanan Yasa hükmüne göre kesin niteliktedir. Kesin olan kararların temyiz istemleri hakkında mahkemece bir karar verilebileceği gibi, 01/06/1990 gün, 3/4 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca Yargıtay tarafından da temyiz isteminin reddine karar verilebileceğinden, davacı vekilinin temyiz isteminin mahkeme hükmünün kesin olması nedeniyle reddine karar vermek gerekmiştir...". (Yargıtay 11. HD T.5.06.2017 E.2016/4415 - K.2017/3396, www.kazanci.com. E.T. 25.3.2021); "...Tüketici Sorunları Hakem Heyeti Başkanlığı kararının iptali istemi ile ... 3. Tüketici Mahkemesinde dava açılmış olup, mahkemece, işlem masrafı adı altında alınan ücretin zorunlu olduğunun ispatlanarak belgelendirilemediği, hakem heyeti kararında isabetsizlik olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...davacı vekilinin temyiz isteminin mahkeme hükmünün kesin olması nedeniyle reddine karar vermek gerekmiştir...", Yargıtay 11. HD. T. 21.06.2017 E.2016/5613 - K.2017/3956 (www.kazanci.com). E.T. 25.3.2021).

⁵⁷⁸ **TUTUMLU**, THH, s. 146; **TUTUMLU**, Tüketici Yargılaması, s. 57.

⁵⁷⁹ **TUTUMLU**, Tüketici Hakem Heyetleri, s. 245; Karşı görüşte **YEŞİLOVA**, s.135, yazar, Yargıtay incelemesinin dolaylı olarak esasa ilişkin olduğu yönünde görüş belirtmiştir.

⁵⁸⁰ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 179; **AYDOĞDU/KAHVECİ**, s. 513; **AYDOĞDU**, Tüketici Kılavuzu, s. 218; **AYDOĞDU**, Genel Bakış, s. 19; **ÇABRİ**, s. 1033; **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 739; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 755; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 95; **TUTUMLU**, THH, s. 145; **TUTUMLU**, Tüketici Mahkemeleri, s. 133; **TUTUMLU**, Çözüm, s. 384.

⁵⁸¹ **ASLAN**, Tüketici Hukuku, s. 739.

THHY m. 28/4 f. hükmü uyarınca THH kararına itirazın incelenmesi sonucu tüketici mahkemesince verilen kesinleşmiş kararlar, UYAP sistemi üzerinden Bakanlığa iletilir. Aynı hükme göre THH kararına karşı yapılan itiraz sonucu verilen karar, kararı veren mahkeme tarafından ilgili THH'ye gönderilir. Kararın bir suretinin ilgili THH'ye gönderilmesi hususu hükümde belirtilecektir. Bu hususlar tüketici mahkemesince resen yerine getirilecektir.⁵⁸²

THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunun incelenmesi sonucu tüketici mahkemesince verilen kararların niteliği, kesin olması yönünden, tüketici mahkemelerinde görülen davalardan ayrılmaktadır. Tüketici mahkemesince verilen kararlar için özel düzenleme olmadığından TKHK m. 83/1 f. atfı ile HMK'da öngörülen kanun yolları geçerlidir.⁵⁸³ Ancak buna rağmen THH'lerin kararlarına itiraz başvurusunun incelenmesi sonucu tüketici mahkemesince verilen kararın kesin olduğu TKHK'da açıkça düzenlenmiştir. Uyuşmazlık konusu ve miktarı, kararın kesinliğinde belirleyici değildir. Miktarın istinaf sınırının üzerinde olması halinde dahi, tüketici mahkemesinin itiraz üzerine verdiği karara dair istinaf yoluna gidilemeyecektir. Bu anlamda tüketicinin istinaf yoluna başvuru hakkı, diğer hukuki anlaşmazlıklara göre kısıtlanmış bulunmaktadır. Bu nedenle tüketici mahkemesi kararının kesin olacak şekilde düzenlenmiş olması doktrinde, hukuk birliği ve barışının sağlanması bakımından haklı olarak eleştiri konusu olmaktadır.⁵⁸⁴

B. Tüketici Mahkemesi Kararına Karşı Başvurulabilecek Olağanüstü Kanun

Yolları

⁵⁸² **YILMAZ/YARDIM**, s. 1171; **TUTUMLU**, Sempozyum, s. 169.

⁵⁸³ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 195.

⁵⁸⁴ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 196; **YARDIM**, Sempozyum, s. 180; **YARDIM**, THH Kararları, s. 595, yazar, tüketicilerin uyuşmazlık değerinin istinaf sınırının üzerinde olsa dahi uyuşmazlığı istinaf mahkemesine taşıma imkânına sahip olmadıklarını vurgulamış, mevcut düzenlemede THH'lerin incelemesine konu parasal sınırın istinaf sınırına düşürülmesinin değerlendirilmesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **ERİŞİR**, Çözüm Usulü, s. 96, yazar, THH kararları ile Tüketici Mahkemesi kararlarının yeknesak olmaması önündeki en büyük engelin, itiraz üzerine verilen kararların kesin olması olduğu halde Yeni Kanun ile bu soruna seyirci kalındığı ve bu kararlara temyiz yolunun açılması gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **YERKAYA**, s. 125.

1. Genel Olarak Kanun Yolları

Medeni usul hukukumuzda hâkimlerin vermiş olduğu kararların hukuka uygunluğunun denetlenmesi ve değiştirilmesi olanağı tanınmış olup taraflar mahkemelerin vermiş olduğu kararlar hakkında kanun yollarına başvurabilir. Kanun yoluna ilişkin, geniş anlamda kanun yolu ile dar ve teknik anlamda kanun yolu şeklinde ikili ayırım yapılmaktadır. Geniş anlamda kanun yolu, ara kararlarda dâhil olmak üzere yargılamada verilen tüm kararların denetimini kapsamaktadır. Yargı mercilerinin hukuki denetim amacıyla vermiş olduğu her türlü karar geniş anlamda kanun yolları kapsamında kabul edilir. Dar ve teknik anlamda kanun yolu, mahkemelerin şekli anlamda kesinleşmiş olmayan nihai kararlar hakkında üst derece mahkemesince denetim imkânı verir; mahkeme kararının şekli anlamda kesin hüküm oluşturmasını erteler ve bir üst derece mahkemesince incelenmesini sağlar. Buna kanun yolunun erteleyici ve aktarıcı etkiye haiz olması denilir.⁵⁸⁵ Başvurunun kanun yolu olarak kabul edilebilmesi için, erteleyici ve aktarıcı etkiyi barındırması gerekmektedir.⁵⁸⁶

Kanun yollarının diğer yandan olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları şeklinde ikiye ayrıldığı kabul edilmektedir. Olağan kanun yolu, şekli anlamda kesinleşmiş olmayan nihai kararlar için öngörülen bir imkândır. Başvurulması halinde, üst mahkeme incelemesi sonuna dek kararın kesinleşmesinin önüne geçer. Medeni usul hukukumuzda öngörülen olağan kanun yolları istinaf ve temyizdir. İstinaf ve temyiz, hem erteleyici hem de aktarıcı etkiyi

⁵⁸⁵ **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Medeni Usul, s. 559, 560; **ARSLAN, Ramazan**, Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara, 1977, (Yargılamanın Yenilenmesi), s. 7,8,9, yazar, kanun yollarının geniş anlamda anlaşılması gerektiği görüşünü ifade etmiştir; **ANSAY**, s. 342 vd; **BİLGE, Necip**, Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme, Ankara, 1973, (Karar Düzeltme) s. 3 vd. ; **AKKAYA, Tolga**, Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Ankara, 2009, s. 53,54,55; **ÜSTÜNDAĞ**, s. 816; **KURU**, Medeni Usul, s. 542; **KURU, HMK**, s. 4483; **AKİL, Cenk**, İstinaf Kavramı, Ankara, 2010, (İstinaf), s. 35; **PEKCANITEZ/ÖZEKES**, Pekcanitez Usul, s. 2158; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 476; **NAMLI**, s. 61; **ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN YILDIRIM**, s. 445 vd.; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 195.

⁵⁸⁶ **ARSLAN**, s. 9; doktrinde kanun yoluna dair erteleyici ve aktarıcı etkinin bulunmasının şart olması hususunda görüş birliği yoktur.

haiz olup hukukumuzda dar anlamda kanun yolunun benimsenmiş olduğu söylenebilir.⁵⁸⁷

Kesinleşmiş hükümler hakkında başvurulma imkânı tanınan kanun yollarına olağanüstü kanun yolları denilmektedir. Kesinleşmiş hükümler hakkında yargılamada yapılan kimi ağır usul yanlışlıklarının kaldırılması ve değiştirilebilmesi için olağanüstü yol olarak yargılamanın iadesi öngörülmüştür.⁵⁸⁸

Kanun yolları hakkında söz konusu ayrımlar dışında HMK'da m. 363 ile kanun yararına temyiz kurumu öngörülmüştür. Kanun yararına temyiz, Adalet Bakanlığı'nın ya da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının başvurabildiği ve uyuşmazlık taraflarının başvuramadığı, kendine özgü ve istisnai bir kanun yolu olduğu kabul edilir.⁵⁸⁹ Kanun yollarından beklenen amaç, olası hatalarının değiştirilerek ortadan kaldırılması ile içtihadın gelişim olanaklarının artırılması ve içtihat birliği kurulmasıdır.⁵⁹⁰

Tüketici mahkemelerinin THH kararına itiraz başvurusu üzerine verdikleri kararların kesin nitelikte olması nedeniyle bu kararlar hakkında olağan kanun yollarına başvurulamayacak olup istinaf konusu yapılamayacaktır. Ancak karar hakkında AYM'ye bireysel başvuru yapılabilir.⁵⁹¹

2. Kanun Yararına Temyiz

Kanun yararına temyiz HMK m. 363 ile düzenlenmiştir. HMK m. 363/1 f. uyarınca, *“ilk derece mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlar ile istinaf incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlarına ve bölge adliye*

⁵⁸⁷ KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul, s. 560; PEKCANITEZ/ÖZEKES, Pekcanitez Usul, s. 2159; AKKAYA, s. 63, YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 588; KURU, İstinaf Usul, s. 478; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 195; YAVAŞ, Murat, Medeni Usul Hukukunda Temyiz, Ankara, 2015, s. 15; NAMLI, s. 74; YILMAZ/YARDIM, s. 1165.

⁵⁸⁸ BİLGE/ÖNEN, s. 564; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul, s. 560; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 628.

⁵⁸⁹ KARSLI, HMK, s. 832; KURU, İstinaf, s. 745; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 195.

⁵⁹⁰ PEKCANITEZ/ÖZEKES, Pekcanitez Usul, s. 2150; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 481.

⁵⁹¹ AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 514; TUTUMLU, THH, s. 250.

mahkemesi hukuk dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla kesin olarak verdikleri kararlar ile yine bu sıfatla verdikleri ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlarına karşı, yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu ileri sürülerek Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulur” Düzenlemeye göre, kanun yararına başvuru konusu yapılabilecek kararlar, ilk derece mahkemelerince kesin olarak verilmiş olan, istinaf parasal sınırının altında kaldığı için verildiği anda kesinleşen ya da taraflarca kanun yoluna başvurulmaması sonucu kesinleşmiş olan kararları ile istinaf mahkemesi kararları olup, Adalet Bakanlığınca ya da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı talebiyle Yargıtay’ca incelenecektir. Bu yola başvurabilmek için, öncelikle kararın kesinleşmiş olması şarttır. Ancak, şekli anlamda kesinlik aranmakta olup maddi anlamda kesinleşme gerekli değildir. Başvuru sonucu kesin hüküm hakkında Yargıtay’ın ilgili dairesi tarafından temyize özgü inceleme yapılacaktır.⁵⁹²

Kanun yararına temyiz yolu, dar anlamda kanun yolu özelliklerinden aktarıcı etkiyi haizdir, erteleyici etkisi yoktur.⁵⁹³ Dolayısıyla kanun yararına temyiz yoluna başvuru yapılması durumunda da kesin hükmün etkileri devam edecek olup icrasını durdurmaz. ‘Kanun yararına temyiz’ in, olağanüstü bir kanun yolu olduğu kabul edilmektedir.⁵⁹⁴ Doktrinde, diğer kanun yollarından farklılıkları bulunan istisnai ve kendine özgü bir kanun yolu olduğu kabul görmektedir.⁵⁹⁵

THH’lerin kararlarına itirazın görülmesi sonucu tüketici mahkemesince verilen kesin karara karşı kanun yararına temyiz yoluna başvurmak mümkündür.⁵⁹⁶ HMK m. 363 ile karar ifadesi tercih edilmiş olup mahkemelerin

⁵⁹² **YILMAZ, Ejder**, Olağanüstü Temyiz Kanun Yararına Bozma Yazılı Emirle Bozma, Ankara, 2003, (Bozma), s. 77; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 206; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 605; **PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 513; **PEKCANİTEZ/ÖZEKES**, Pekcanitez Usul, s. 2319; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 458.

⁵⁹³ **YILMAZ**, Bozma, s. 50; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 206.

⁵⁹⁴ **BUDAK/KARAASLAN**, s. 391, **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 205.

⁵⁹⁵ **KURU**, Baki, istinaf, s. 746; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 606; **KARSLI**, HMK, s. 832; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 205.

⁵⁹⁶ “..Yargılamanın yenilenmesini isteyen vekili,....Tüketici Hakem Heyeti kararının itiraz edilmeksizin kesinleşmesi üzerine icraya konulduğunu, bu nedenle istirdadına karar verilemeyeceğini, keza bankanın istirdat istemi ile dava açmasına rağmen mahkemece Hakem Heyeti Kararının iptaline karar vermek suretiyle talep dışında hüküm tesis ettiğini, uyumsuzlukta

yalnızca hükümlerine değil, tüm nihai kararlarına karşı kanun yararına temyiz yoluna başvurulabilecektir.⁵⁹⁷ Kanun hükmü gerekçesinde, olası yanlış hukuki uygulamaların tespiti ve tekrarlanmaması amacı gözetildiği belirtilmiştir.⁵⁹⁸ Uygulamada söz konusu kesin kararlara karşı başvurulabilecek başka bir kanun yolu bulunmamaktadır. Özellikle TKHK m. 70/6 f ile düzenlenmiş olan, THH'lerin tüketici lehine verdiği kararlara karşı yapılan itiraz başvurusu sonucunda, kararın iptali durumunda tüketici aleyhine, avukatlık asgari ücret tarifesine göre nispi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedileceğine dair düzenlemeye aykırı şekilde tüketici aleyhine maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi durumunda, kanun yararına temyiz yolundan başka gidilebilecek bir kanun yolu mevcut değildir. Bu nedenle istinaf yolunun kapalı olması doktrinde eleştirilmektedir.⁵⁹⁹ THH'ler vekâlet ücretine hükmetmediklerinden tüketicilerin kendilerini vekille temsil ettirmemeleri nedeniyle kanun yararına temyiz yolundan haberdar olmamaları ve başvuruların zayıf kalması nedeniyle verilen kararların etkili olmaması bakımından istinaf yolunun kapalı olması doktrinde eleştirilmiştir.⁶⁰⁰ Mevcut düzenlemede THH'lerin kararları kapsamındaki içtihat yalnızca kanun yararına temyiz sonucu verilmiş olan Yargıtay kararlarıyla sınırlı kalmaktadır.⁶⁰¹

asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğunu bildirerek yargılamanın yenilenmesini istemiştir. Mahkemece, taraflara tebligat yapılmaksızın dosya üzerinde, yargılamanın iadesi koşullarının gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddine kesin olarak karar verilmiş, karar aleyhine ...'nın yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına bozma talebinde bulunulmuştur. ...Somut uyuşmazlıkta, mahkemece taraflar davet edilmeden dosya üzerine karar verilmiş olup bu hal davacının hukuki dinlenilme hakkının ihlali niteliğinde bulunduğu yazılı emir isteğinin kabulü ile hükmün kanun yararına bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir...". (Yargıtay 11. HD T. 30.11.2016 E.2016/13677- K. 2016/9227 (www.lexpera.com.tr), E.T. 15.5.2021)

⁵⁹⁷ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 206.

⁵⁹⁸ **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI**, s. 662; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 205.

⁵⁹⁹ **TUTKUN ODABAŞI**, s. 139.

⁶⁰⁰ **ERMENEK**, s. 627; **TUTKUN ODABAŞI**, s. 139.

⁶⁰¹ "...Kararı, davalının dilekçesi üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, HMK 363/1 maddesi uyarınca hükmedilen vekâlet ücreti yönünden kanun yararına bozulması için temyiz etmiştir. Dava, davalı tarafından tahsil edilen hesap işletim ücretinin davacıya iadesine ilişkin tüketici hakem heyeti kararının iptaline ilişkindir. ...Kanunun bu açık hükmü karşısında mahkemece davalı aleyhine nispi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken dava konusu miktarı geçmemek üzere maktu tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesi doğru olmamış, HMK 363/1 maddesi gereği bozulması gerekmiştir...". (Yargıtay 11. HD T.20.01.2020 E.2019/5317 K.2020/537. www.kazanci.com. E.T. 24.3.2021).

HMK m. 363/2 f. ile, Yargıtay’ca kararın kanun yararına bozulmasının, kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmayacağı düzenlenmiştir. Buna göre, kanun yararına temyiz başvurusu sonucu Yargıtay’ın verdiği kararın sonuca bir etkisi bulunmamaktadır. Bu yönden, başvuru lehine verilecek kararın hukuka aykırılığı tespit etmesinin dışında taraflara bir getirisi olmayacaktır.⁶⁰² Ancak kanun yararına temyiz incelemesi sonucu, bozma kararı verilmesi halinde, tüketici mahkemesi kararının, HMK m. 46/1-c bendi düzenlenmiş olan ‘*farklı bir anlam yüklenemeyecek kadar açık ve kesin bir kanun hükmüne aykırı karar veya hüküm verilmiş olması*’ ve tarafın zararına yol açması halinde, kararı vermiş olan hâkim aleyhine tazminat davası açılması söz konusu olabilecektir.^{603 604}

HMK m. 363/3 f. uyarınca, “*bozma kararının bir örneği Adalet Bakanlığına gönderilir ve Bakanlıkça Resmî Gazetede yayımlanır*”. Bozma kararı verilmesi halinde yayımlanmasının öngörülme amacının, mahkemelerce hatanın tekrarlanmaması olduğu kabul görmektedir. Kesinleşen tüketici mahkemesi kararına karşı kanun yararına temyiz yolu, hâkimin kendini denetlemesine etkisi bakımından önem taşımaktadır.^{605 606} Düzenleme uyarınca Resmi Gazetede yalnızca bozma kararları yayınlanacaktır, kanun yararına temyiz başvurusunun

⁶⁰² ÖZEKES/PEKCANITEZ, Pekcanitez Usul, s. 2322; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 513; YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s. 663; KARSLI, HMK, s. 748; KURU, HMK, s. 4849; KURU, İstinaf Usul, s. 538; BUDAK/KARAASLAN, s. 458.

⁶⁰³ YILMAZ, Bozma, s. 389; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 206.

⁶⁰⁴ “...Delil olarak dayanılan Oltu Asliye Hukuk Mahkemesinin Tüketici Mahkemesi sıfatıyla baktığı 2014/1402 esas-2014/1489 karar sayılı dosyası getirilmiş...önceki hükmün iptaline ve davacının davasının reddine karar verilmesi sebebine dayanan maddi tazminat isteminin hakim yargısal işlem ve kararına yönelik olduğu, delil olarak incelenen dosya kapsamına göre HMK'nın 46/d maddesine düzenlenen "...hüküm veya kararların değiştirilmiş... olması" hükmüne aykırı davranılmış olması nedeni ile 17.10.2014 tarihli kesin olarak verilen kararlar ...davacının bu miktar kadar maddi zarara uğramasına neden olmuştur...”, 8.11.2018 T., HGK., E. 2018/743 K. 2018/1659, (www.lexpera.com.tr, E.T. 10.10.2021).

⁶⁰⁵ YILMAZ, Bozma, s. 387; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Ders Kitabı, s. 513; PEKCANITEZ/ÖZEKES, Pekcanitez Usul, s. 2321; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Ders Kitabı, s. 606; TOPUZ, Tüketici Mahkemeleri, s. 206.

⁶⁰⁶ “...Anılan mahkeme kararında yukarıda açıklanan ilkelere aykırı şekilde davanın kabulüne karar verilmiş olup, kabul edilen hükmün hangi maddi ve hukuki gerekçe ve nedenlere dayandığı tartışılarak değerlendirilmemiştir. Mahkemece, Anayasanın 141.maddesi ile yukarıda değinilen HMK'nın 297 ve 298.maddeleri hükmüne aykırı olacak şekilde gerekçesiz hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir...” Yargıtay 3. HD T.13.2.2020 E.2019/6229 K.2020/1285, (www.lexpera.com.tr, E.T. 15.5.2021).

reddine karar verilmesi halinde kararın yayımlanması zorunluluğu bulunmamaktadır.⁶⁰⁷

3. Yargılamanın İadesi

Yargılamanın iadesi kurumu, maddi anlamda kesinleşmiş olan hüküm hakkında, yargılamada yapılmış olan belirli önemli eksiklik ve hataların ortadan kaldırılması için öngörülmüş olağanüstü bir kanun yoludur. Kesin şekilde verilmiş olan veya kesinleşmiş mahkeme kararlarına karşı yasada sınırlı olarak sayılmış bulunan şartların gerçekleşmiş olması halinde başvurulabilecek bir yoldur.⁶⁰⁸ HMK'da Kanun Yollarının düzenlenmiş olduğu sekizinci kısımda, istinaf ve temyiz kanun yolundan hemen sonraki üçüncü bölümde düzenlenmiştir. Doktrinde yargılamanın iadesinin olağanüstü kanun yolu olduğu görüşü hâkimdir. Buna göre, geniş anlamda kanun yolu kavramı içerisinde olağanüstü hukuki çare olarak nitelendirilmektedir.⁶⁰⁹

TKHK'da THH'lerin kararlarına itiraz başvurusu sonucu tüketici mahkemesince verilen kesin hüküm hakkında yargılamanın iadesi yoluna başvuru hususunda bir düzenleme bulunmamakta olup bu yola başvurulması durumunda yargılamanın iadesine ilişkin HMK kuralları geçerlidir.^{610 611}

⁶⁰⁷ **YILMAZ**, Bozma, s. 387; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 206.

⁶⁰⁸ **BELGESAY**, Mustafa Reşit, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. I., Teoriler, İstanbul 1949, (Teoriler), s. 207; **BİLGE**, Yargılama, s. 616; **BİLGE/ÖNEN**, s. 707; **KURU**, Usul, 644, 645; **KURU**, Medeni Usul, s. 607; **KURU**, İstinaf Usul, s. 565; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 676; **PEKCANİTEZ/ÖZEKES**, Pekcanitez Usul, s. 2323; **PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 515; **ARSLAN**, s. 45 vd.; **NAMLI**, s. 75; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 763; **KURU/AYDIN**, s. 554; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 207; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1165; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 459.

⁶⁰⁹ **BİLGE/ÖNEN**, s. 707; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Medeni Usul, s. 629; **ARSLAN**, s. 45 vd.; **NAMLI**, s. 75; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 677; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 207; **YILMAZ/YARDIM**, s. 1165.

⁶¹⁰ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 211.

⁶¹¹ "...iddiayı doğrulayan delil olmadığı gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi ile hakem heyeti kararının onanmasına karar verilmiştir... mahkemece, ileri sürülen yargılamanın iadesi sebeplerinin kanunda yazılı sebeplerden hiçbirine girmediği gözetilerek davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, işin esasına girilerek ve deliller toplanarak yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kanun yararına temyiz talebinin kabulü gerekmiştir..." Yargıtay 13. HD., 25.6.2018 T., E. 2017/8747 K. 2018/7256, (www.lexpera.com.tr, 29.9.2021).

Yargılamanın iadesi, HMK m. 374- 381 arasında düzenlenmiştir. HMK m. 375 ile sınırlı şekilde sayılmış olan şartlardan birinin gerçekleşmiş olması halinde başvurulabilecek olup kıyas yoluyla bu şartların genişletilmesi mümkün değildir. İstisna olarak 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun⁶¹² m. 50/2 f. ile öngörülen şartın gerçekleşmiş olması halinde de yargılamanın iadesine başvurulabilecektir.⁶¹³ Yargılamanın iadesi kurumu, HMK’da sayılan bir mahkeme tarafından verilmiş olup kesinleşmiş bulunan kararın, verilmiş olduğu mahkemenin teşekkülüne, tarafların temsiline, ispat unsuru delillere ilişkin olup da kararın geçerliliğine etki eden ve zamanında ileri sürülemeyen bazı ağır yargılama hataları nedeniyle, kesin hükmü ortadan kaldıracak şekilde yargılamanın yenilenerek yeni bir karar verilmesine imkân tanır.⁶¹⁴

Tüketici mahkemesinin THH kararına itiraz üzerine vermiş olduğu kesin karar hakkında HMK m. 375 ile sayılmış olan şartlardan birinin gerçekleşmiş olması halinde yargılamanın iadesi yoluna başvurulmasına engel bulunmamaktadır.^{615 616}

6216 s.k. ile AYM tarafından yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi imkânı getirilmiştir. AYM’ ye bireysel başvuru sonucu hak ihlali tespiti halinde ise, 6216 s.k. m. 50/2 f. uyarınca “*tespit edilen ihlal bir mahkeme*

⁶¹² 30.3.2011 T. RG: 27894.

⁶¹³ **KURU**, İstinaf Usul, s. 567; **PEKCANITEZ/ÖZEKES**, Pekcanitez Usul, s. 2328; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, s. 516; **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 207.

⁶¹⁴ **ÖZEKES/PEKCANITEZ**, Pekcanitez Usul, s. 2324; **NAMLI**, s. 89 vd.; **ÜSTÜNDAĞ**, s. 910; **BUDAK/KARAASLAN**, s. 392; **KURU**, HMK, s. 5164; **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, Ders Kitabı, s. 607; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, Ders Kitabı, 516; **KARSLI**, Muhakeme, s. 749; **YILMAZ/ARSLAN/TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI**, s. 628; **ULUKAPI**, s. 476.

⁶¹⁵ **TOPUZ**, Tüketici Mahkemeleri, s. 211.

⁶¹⁶ “...Asliye Hukuk Mahkemesi aracılığıyla süresinde açıldığı hususunun sehven gözden kaçırılmasına rağmen anılan hususun HMK.nun 375. maddesinde sayılan yargılamanın iadesi sebeplerinden olmadığı gerekçesiyle yargılamanın iadesi talebinin reddine karar verilmiş, hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un 70/5 maddesi gereğince tüketici hakem heyeti kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine tüketici mahkemesinin vereceği karar kesindir. Dava konusu edilen karar mahiyeti itibariyle temyiz edilebilecek kararlardan olmadığı için bu karara yönelik yargılamanın yenilenmesi talebi hakkında verilen karar da temyiz edilemeyeceğinden temyiz talebinin reddine karar verilmesi gerekmektedir...” Yargıtay 19. HD., 13.2.2018 T., E. 2016/16882 K. 2018/582, (www.lexpera.com.tr, 29.9.2021).

kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir". Buna göre, AYM'ye yapılan bir bireysel başvurunun incelenmesinde, hak ihlali tespiti halinin sebebine göre bir yeniden yargılama yapılması veya yeni bir karar verilmesinin hukuken bir fayda getirmeyeceği durumlarda, başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi olanağı düzenlenmiştir.

6216 s.k. m. 50/2 f. hükmü uyarınca, THH kararına itiraz sonucu tüketici mahkemesi tarafından verilen kesin karar hakkında, Adil Yargılanma Hakkı çerçevesinde hak ihlali olduğunun düşünülmesi halinde taraflarca AYM'ye bireysel başvuruda bulunulmasına bir engel bulunmamaktadır.

SONUÇ

“Tüketici Hakem Heyeti Kararlarına İtiraz Usulü” konulu yüksek lisans tezimizde taraflar bakımından, TKHK m. 70 uyarınca tüketici hakem heyetinin verebileceği kararlara karşı tüketici mahkemesinde itiraz edilmesi yolu ve itiraz sonucu elde edilebilecek hukuki sonuçlar incelenmeye çalışılmıştır.

Tüketici Hakem Heyetleri, TKHK'nın 7. kısmında “tüketici kuruluşları” adı altında düzenlenmiş olup hukuki nitelikleri kanunda belirtilmemiştir. Kanunda tüketicinin isterse alternatif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurabileceği yer almakta olup THH'lerin yapısı, benzerlik gösteren kurumlarla örtüşmemektedir. AYM tarafından mahkemeler dar anlamda yorumlanmış olup THH'ler, Anayasada belirtilen, yargı organlarının ve mensuplarının niteliklerine sahip olmadıkları gerekçesiyle “mahkeme” niteliğinde görülmemiştir.

Doktrinde THH'lerin hukuki niteliğine ilişkin, zorunlu idari başvuru yolu, mecburi tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yolu, kendine özgü -sui generis veya karma yapılar oldukları yönünde görüşler mevcuttur. Kanaatimizce kanunla belirlenen para sınırının altındaki tüketici uyuşmazlıkları konusunda başvurunun zorunlu olması ve devlet yargısının kapalı olması, yargısal faaliyet yürütmeleri, kararlarının bağlayıcı olması ve infazlarının ise ilamlı icra hükümlerine tabi olması, itiraz edilmemesi halinde şekli anlamda kesinleştiği gibi maddi anlamda kesin hüküm etkisi göstermesi nedeniyle mecburi tahkim özellikleri taşımakta olup mecburi tahkim olarak nitelendirilmeleri daha uygundur. THH'lerin faaliyeti yargısal nitelikte olup kuruluş ve işleyişlerinin kanunla düzenlenmesi ve zorunlu tahkim niteliğine uygun şekilde yapılandırılması gerekmektedir.

THH'ler tarafından çözülmesi amaçlanan uyuşmazlıklar, TKHK m. 68/1 f. ve THYY m. 6/1 f. ile belirlenen parasal sınırların altında kalan tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklardır. TKHK m. 68/2 f. ve THHY m. 6/5 f düzenlemesi ile THH'ler, kendilerine yapılan başvuruları gereğini yapmak üzere kabul etmekle zorunlu tutulmuşlardır.

THH'lerin toplantı ile karar alma şekilleri ve verecekleri kararın kapsamı ve niteliği THHY ile düzenlenmiştir. THH'ler başkan dâhil en az üç üyenin hazır bulunması ile toplanırlar ve toplantıya katılanların oy çokluğu ile karar verirler. Üyelerin çekimser oy kullanması yasaklanmıştır. Oyların eşit olması halinde başkanın oy kullandığı tarafın çoğunluğu sağladığının kabul edilmesi, doktrinde, üyelerin eşitliğine aykırılığı nedeniyle haklı olarak eleştirilmiştir.

THH'lerin verebilecekleri karar çeşitleri; kabul kararı, kısmen kabul kararı, ret kararı, karar verilmesine yer olmadığı kararı olup vekil ile temsil halinde vekâlet ücretine karar verilemeyecektir. THH'lerde yargılama giderleri, tebligat ve talep sonucu başvurulması halinde bilirkişi ücretiyle sınırlıdır. Tüketiciler, THH'ler nezdinde tüm gider ve masraftan muaf olup her hangi bir şekilde tüketici aleyhine gider ve masrafa karar verilemez. Uyuşmazlığın tüketicinin lehine sonuçlanması durumunda ise tebligat ve bilirkişi ücretleri 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre karşı taraftan tahsil olunarak bütçeye gelir kaydedilir. THH'ler tarafından verilen kararda maddi hata bulunması halinde THH'ler, süre koşuluna tabi olmadan kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltebilirler.

THH'lerin kararlarının, TKHK m. 70/2 f. 2. c. THHY m. 26 ile İİK'nın ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümleri uyarınca yerine getirileceği düzenlenmiştir. Düzenlemeden hareketle doktrinde THH'lerin kararlarının ilam olduğu, ilam niteliğinde belge olduğu, ilama yakın olduğu ve ilam olmayıp yalnızca ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabi olarak ilamlı icra kolaylığı sağlanmış olduğu yönünde görüşler mevcuttur. Kanaatimizce THH'ler mecburi tahkim görevi niteliğinde yargısal faaliyet yerine getirmekte ve kararları ilk derece mahkemeleri ile eşdeğer sonuçlar doğurmakta olup ilamdır. THH'lerin kararlarının infazı hususundaki düzenlemenin, THH'lerin mecburi tahkim niteliğine ve kuruluş amaçlarına uygun şekilde, uyuşmazlığın basit, hızlı ve nihai olarak çözülmesi yönünde yapıldığı düşüncesindeyiz.

THH'lerin kararlarının, bağlayıcılığı ve kesinleşmesi bakımından kesin hüküm oluşturacağı ve kesin hüküm oluşturmayacağı yönünde görüşler mevcuttur. Kanaatimizce hak düşürücü süre içerisinde itiraz edilmeyen THH kararları şekli bakımdan kesinleşecek olup kararlarının sonuçları bakımından kesin hüküm etkisini haizdir. THH'lerin kararları tarafları, THH'leri ve mahkemeleri bağlayıcı olup kesinleşen THH kararları hakkında istirdat ve menfi tespit davaları açılmaz.

THH'lerin kararlarının denetimi bakımından TKHK m. 70/3 f. ile kararı vermiş olan THH'nin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edilmesi düzenlenmiş olup uygulamada Yargıtay tarafından kesin yetki kuralı olarak yer bulmaktadır. THH'ler ile tüketici mahkemesi arasındaki ilişki, THH'lerin kararlarına itirazın hukuki niteliği bağlamında doktrinde tartışma konusu yapılmıştır. Kanaatimizce THH kararına itiraz yolu, TKHK m. 70 düzenlemesi itibariyle dava ve kanun yolu özelliklerini taşımakta, THH kararının hukuki denetimini ve tüketici mahkemesince yargılama yapılarak yeniden karar verilebilmesini amaçlamakta olup itiraz incelemesinde tüketici mahkemesi THH kararı ve itiraz sebepleriyle resen bağlıdır. Bu nedenle THH kararlarına itiraz, kendine özgü özel düzenlemesi olan bir dava niteliğindedir.

THH'lerin kararlarına itiraz edilebilmesi için THHY m. 24 ile düzenlenmiş olan hususları taşıyan bir THH kararı bulunması, kararın usulüne uygun şekilde taraflara tebliğ edilmiş olması, itirazın taraflarca ve tebliğden itibaren on beş günlük hak düşürücü süre içerisinde yapılması ve hukuki yarar bulunması gerekmektedir. Tüketici mahkemesinde usulüne uygun şekilde itiraz yapılması, THH'lerin kararlarının icrasına engel oluşturmaz. Kararların icrasının durdurulabilmesi ancak talep edilmesi ve mahkemenin tedbir kararı vermesi halinde mümkün olabilir.

TKHK'da tüketici mahkemelerinde görülecek itiraz başvuru yoluna ilişkin düzenleme ve HMK'nın istinaf hükümlerine ilişkin atıf bulunmamakta olup itiraz, uygulamada basit usulde dava şeklinde ele alınmaktadır. Başvuru dilekçesi, dava

dilekçesine ilişkin HMK m. 119 düzenlemesine uygun olmalıdır. Tüketici mahkemesinin itiraz incelemesi müstakil bir dava olmayıp THH kararıyla ve itiraz sebepleriyle sınırlıdır. Bu nedenle taraflar THH'ler nezdindeki talepleri ve iddialarıyla bağlıdır. Dava açılırken HMK uyarınca mahkeme veznesine ödenmesi öngörülen avansın taraflarca yatırılması gerekmektedir. İtiraz incelemesi, TKHK m. 73/4 f. düzenlemesine göre tüketici mahkemelerinin tabi bulunduğu basit yargılama usulüne göre yapılır. Buna göre taraflar tek dilekçe sunabilecek olup cevap dilekçesi için ek süre iki haftadır. (HMK m. 317). HMK m. 318 uyarınca dayandıkları bütün delilleri dilekçeleriyle birlikte bildirerek dilekçe ekinde sunmak zorunda olup iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı dilekçelerin sunulmasıyla başlayacaktır. (HMK m. 319). THH'lerin kararlarına itirazın, THH kararının hukuka uygunluğunun incelendiği özel bir dava olduğundan taraflar THH'ler nezdindeki talep, iddia ve savunmalarıyla bağlıdır; ıslah, THH nezdindeki taleple sınırlı olarak yapılabilecektir. Mücbir sebeplerle THH incelemesinde gösterilemeyen deliller dışında, yeni delillere dayanılamayacaktır. THH'ler nezdinde uygulanamayan tanık, senet, yemin, isticvap gibi deliller, itiraz incelemesinde uygulama alanı bulacaktır. Ancak itiraza konu THH kararında, talep konusu somutlaştırılmadığı ve taraf teşkili sağlanmadığı, taraflara hukuki dinlenilme hakkı kullandırılmadığı hallerde tüketici mahkemesince bu tür eksikler giderilecektir. Taraflara, ön inceleme duruşmasında dilekçelerde gösterilen ve eksik kalan delillerin sunulması ve getirtilecek belgeler olması halinde açıklama yapılması için her hangi bir süre verilmez. Takipsizlik halinde dava bir kez yenilenebilecektir (HMK m. 320/4 f.). Yargılamanın üç duruşma ile tamamlanması amaçlanmış olup duruşmalar arasında en çok bir ay süre olacaktır (HMK m. 320/3). HMK m. 320/1 f. uyarınca mümkün olan hâllerde hâkim, tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verebilecektir. Ancak HMK m. 27 ile düzenlenen hukuki dinlenilme hakkını ihlal edecek şekilde dosya üzerinden karar verilemez. İncelemenin tahkikatı gerektirmesi halinde itiraz incelemesi tüketici mahkemesince duruşmalı yapılacaktır.

Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik ile, ispat yükünün sözleşme yapılması yoluyla tüketiciye yükletilmesine ilişkin şart, haksız ve mutlak geçersiz sayılmıştır. (TKHK m. 5/2 f.). TKHK’da ispat yükü hakkında tüketici lehine karineler düzenlenmiştir. Bilirkişi deliline başvurulması halinde tüketici mahkemesince, HMK m. 274 f. 2.c. uyarınca bilirkişiye raporu hazırlaması için en çok iki ay süre verilir; bilirkişinin talebi halinde iki ay ek süre verilebilir. Ticari defterlerin delil olarak gösterilmesine ilişkin HMK m. 222 hükmü kural olarak tarafların tacir olduğu ve tarafların ticarî işletmelerine ilişkin ticari davalar için geçerlidir. Ancak ticari defterlere, HMK m. 222/5 f. uyarınca tacir olmayan tüketici tarafından dayanılması halinde, tüketici mahkemesinde delil olarak incelenebilmelidir. Ticari defterler, uyuşmazlığın mahiyeti dışında belge olup genel hükümlere göre HMK m. 199 kapsamında delil niteliğindedir. Buna göre ticari defterler, THH kararına itiraz başvurusunda tüketici tarafından müteşebbis/satıcı/sağlayıcı aleyhine her zaman delil olarak gösterilebilecek ve tüketici mahkemesince belge mahiyetinde incelenebilecektir.

TKHK’da, THH incelemesinde sunulmayan eldeki bilgi ve belgelerin itirazda tüketici mahkemesine sunulması halinde, değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususunda her hangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Uygulamada, müteşebbis/satıcı/sağlayıcıların, uyuşmazlıkla ilgili delillerini, TMK m. 2 dürüstlük kuralına aykırı şekilde THH’lerin incelemesinde sunmaktan kaçınarak, itirazda tüketici mahkemesine sunmaları ve mahkemeden istedikleri sonucu alabilmeleri doktrinde eleştiri konusu yapılmıştır. HMK’da delillerin sunulması hak düşürücü sürelerle bağlanmış olup süresinde delillerini sunmayan taraf hukuki sonuçlarına katlanmaktadır. THH incelemesinin amacı ile iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağının amacı yönünden ve THH kararlarına itirazın denetim özelliği ve tüketici aleyhine sonuçlar doğurması bakımından, mücbir sebepler dışında THH’lerin incelemesine sunulmayan delillerin tüketici mahkemesince değerlendirilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

THH’ler nezdindeki incelemede, mahkemelere özgü tahkikata ilişkin senet, tanık, isticvap, yemin gibi deliller uygulanamamaktadır. TKHK’da delil ve ispat

külfetine ilişkin özel hükümlere yer verilmemiş ve bu hususta HMK'nın ilgili hükümlerine atıfta bulunulmamıştır. TKHK m. 83/1 f. atfı uyarınca senetle ispat kuralı hakkındaki HMK hükümleri, tüketici mahkemesinde THH'lerin kararlarına yapılan itiraz başvurularının incelenmesinde de geçerlidir.

Tüketici mahkemesinin itiraz incelemesi sonucu evrak üzerinden verebileceği kararlar, TKHK m. 70/4 f., HMK'nın temyiz incelemesinde onama kararı verilmesine ilişkin m. 370/2 f. düzenlemesiyle örtüşecek biçimde düzenlenmiştir. Tüketici mahkemesince TKHK m. 70/4 uyarınca, kanunun olaya uygulanmasında hataya düşülmüş olması veya kararda maddi hatalar bulunması halinde, THH kararını veya gerekçesini değiştirerek onama ve düzelterek onama kararı verilebilecektir. Ancak tüketici mahkemesinin THH kararının iptaline yönelik düzenleme ile iptaline karar vermesi halinde ne şekilde davranacağına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. TKHK m. 70/4 ile tüketici mahkemesince THH kararının usul ve esas yönünden incelenmesi ve yeniden yargılama yapılabilmesi öngörülmüş olup THH kararının kaldırılarak usul ve esasa ilişkin yeniden karar verilebilmesi mümkündür. Tüketici mahkemesince HMK m. 326 uyarınca yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilecektir. THH'lerin kararlarına karşı itiraz başvurusunda tüketiciler, tüketici örgütleri ve Bakanlık harçtan muafır. Ancak harçtan muafiyet, yalnızca başvuru/davacı olmaları bakımından öngörülmüş olup müteşebbis/satıcı/sağlayıcıların THH'lerin kararlarına itiraz başvurularında tüketiciler aleyhine karar çıkması halinde, yargılama harçlarını ödemelerine hükmedilmesi gerekmektedir. Tüketici lehine verilen THH'lerin kararlarına itiraz sonucu THH kararının iptali halinde dahi tüketici aleyhine maktu vekâlet ücretine karar verilemeyecek olup hükmedilecek avukatlık ücretinin avukatlık asgari ücret tarifesi- AAÜT hükümleri uyarınca nispi tarife hükümlerine göre verilmesi düzenlenmiştir. Kanaatimizce mevcut düzenleme tüketicilerin haksız çıkma ihtimali olan uyuşmazlıklarda avukat desteğinden faydalanmalarına engel teşkil edebilecek nitelikte olup tüketiciler tarafından ödenmesi gereken vekâlet ücretinin Bakanlıkça karşılanmasına yönelik düzenleme yapılması gerekmektedir.

TKHK m. 70/5 f. uyarınca THH'lerin kararlarına itiraz üzerine tüketici mahkemesinin vereceği karar kesindir. Bu kararlara karşı itiraz, istinaf veya temyiz yolu kapalıdır. Kararın kesinlik kazanması için tebliğe çıkarılma zorunluluğu bulunmamaktadır. Tüketici mahkemesinin kesin kararına karşı yalnızca HMK m. 363 ile düzenlenmiş olağanüstü bir kanun yolu olan, kanun yararına temyiz yoluna başvurmak mümkündür. Bu nedenle THH'lerin kararları kapsamındaki içtihat yalnızca kanun yararına temyiz sonucu verilmiş olan Yargıtay kararlarıyla sınırlı kalmaktadır. Ancak HMK m. 375 ile sayılmış olan şartlardan birinin gerçekleşmiş olması veya istisna olarak 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluğu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun m. 50/2 f. ile öngörülen şartın gerçekleşmiş olması halinde tüketici mahkemesinin kesin kararı hakkında yargılamanın iadesi yoluna başvurulmasına bir engel bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

AKÇAAL, Mehmet/UYUMAZ, Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 4 S. 2, 2013, s. 241-276.

AKİL, Cenk, İstinaf Kavramı, Ankara, 2010. (İstinaf).

AKİL, Cenk, Yargıtay Kararları Işığında Medeni Yargılama Hukukunda Hukuka Aykırı Biçimde Elde Edilmiş Delillerin Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Meselesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S. 4, 2012, s. 1223- 1269. (Deliller).

AKİL, Cenk / GÜL, Mehmet Akif: Yargıtay'ın Genel Haciz Yoluyla İlamsız Takibe Başvuru Hakkına İlişkin Olarak Vermiş Olduğu Bazı Kararlar Üzerine Düşünceler, Yargıtay Dergisi, C.43, S.3, Temmuz 2017, s. 551-610.

AKKAN, Mine “Medeni Usûl Hukukunda Tarafların Farklı Olması Durumunda Kesin Hükmün Delil Niteliği”, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel Sayı, 2009, s. 3- 61.

AKKAYA, Tolga, Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Ankara, 2009.

AKTÜRK, Altay İltan/ ACAR UMUT, Ayşe, Tüketici Hakem Heyetleri İşleyişine Genel Bir Bakış, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.1, 2019, s. 25-54.

AKYOL, Şener, Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı, Ankara, 1989.

ALANGOYA, H. Yavuz, Medeni Usul Hukuku Esasları I, İstanbul, 2000.

ALANGOYA, Yavuz/ YILDIRIM, M. Kamil / DEREN-YILDIRIM, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2009.

ALBAYRAK, Hakan, Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat, Ankara 2013.

ALGUR, Zeynep Vildan, Ticari Defterler ile İspat, Ankara, 2020.

ANSAY, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Baskı, Ankara 1960.

ARAS, Aslı, Tüketici Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Dokuz Eylül

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2009. (Çözüm).

ARAS, Aslı, Bir Yargıtay Kararı Işığında Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.7, S.3-4, 2012, s.135-153. (Karar).

ARSLAN, Ramazan, Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara, 1977. (Yargılamanın Yenilenmesi).

ARSLAN, Ramazan, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler”, Bankacılık Uygulamasında Güncel Hukuki Sorunlar Semineri, Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Özel Sayı, Ocak, 2013 s. 7-27. (Hukuki Koruma).

ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/ TAŞPINAR AYVAZ, Sema, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2017.

ASLAN, İsmail Yılmaz, Tüketici Hukuku, 2006. (Tüketici).

ASLAN, İsmail Yılmaz, Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Sorunu, İstanbul Barosu Dergisi, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Kasım 2007, s. 3- 23. (Görev Alanı).

ASLAN, İsmail Yılmaz, En Son Değişikliklerle ve Yargıtay Kararları Işığında Tüketici Hukuku, 2. Baskı, Bursa, 2004. (Dersler).

ASLAN, İ. Yılmaz, Tüketici Hukuku Dersleri, Bursa 2014. (Tüketici Dersleri).

ASLAN, İ. Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Bursa, 2015, (Tüketici Hukuku).

AŞIK, İbrahim, Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Yetki Sözleşmesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2011, s. 11-48

ATALI, Murat, 6502 Sayılı kanunun Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Ejder Yılmaz’ a Armağan, Ankara, 2014, s. 397- 418. (THH).

ATALI, Murat, “Yargılama İlkeleri Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetleri”, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 69-

83. (Sempozyum).

ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim/ ERDOĞAN, Ersin, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2020.

ATASOY, Ömer Adil/ TAŞKIN, Mustafa/ ACAR, Hakan, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2000.

ATEŞ, Derya, Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları, TBB Dergisi, Sayı 72, 2007, s. 75-93.

AYDIN, Sedat Erdem, Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarının Ceza Yargılamasına Etkisi Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020.

AYDOĞDU, Murat, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım ve Bu Konudaki Önerilerimiz, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 15, S. 2, 2013. (Genel Bakış).

AYDOĞDU, Murat, Tüketici Kılavuzu-Hukuk Rehberi, 1. Baskı, İstanbul, 2014. (Tüketici Kılavuzu).

AYDOĞDU, Murat, Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2015.(Dersler).

AYDOĞDU, Murat, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ed. Hakan Tokbaş /Özlem Tüzüner, İstanbul, 2016. (Milli Şerh).

AYDOĞDU, Murat/KAHVECİ, Nalan, Tüketici Hukuku, Ankara, 2021.

BAŞLAR, Kemal, “Anayasa Yargısında Davaya Bakmakta Olan Mahkeme Kavramı”, Anayasa Yargısı İncelemeleri-1, Ed. Mehmet Turhan/ Hikmet Tülen, Ankara, 2006, s. 219-259.

BAŞÖZ, Lütfü / ÇAKMAKÇI, Ramazan, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, İstanbul, 2013.

BELGESAY, Mustafa Reşit, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, İstanbul 1939. (Şerh).

BELGESAY, Mustafa Reşit, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. I., Teoriler, İstanbul 1949. (Teoriler).

BERKİN, Necmeddin M., Medeni Usul Hukuku Esasları, 1969, İstanbul.

BİLGE, Necip, Medeni Yargılama Hukuku, İkinci Baskı, Ankara, 1967.
(Yargılama).

BİLGE, Necip, Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme, Ankara, 1973.
(Karar Düzeltme).

BİLGE, Necip / ÖNEN, Ergun, Medeni Yargılama Hukuk Dersleri, 3. Baskı,
Ankara 1978.

BOLAYIR, Nur, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmeleri,
İBD, 2011, C. 86, S. 5, s. 131-147. (Yetki).

BOLAYIR, Nur, Hukuk Yargılamasında Delillerin Toplanmasında Tarafların ve
Hâkimin Rolü, İstanbul 2014. (Deliller).

BUDAK, Ali Cem, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi”,
Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C. 8, S. 21, 2012/1, s.1-25.
(Sözleşme)

BUDAK, Ali Cem, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Görev, Yetki ve Yetki
Sözleşmesi (HMK m. 5-19) Konularında Getirdiği Yenilikler”, Bankacılık
Uygulamasında Güncel Hukuki Sorunlar Semineri, Türkiye Bankalar Birliği
Bankacılar Dergisi, Özel Sayı, Ocak, 2013, s. 42-61. (Yetki).

BUDAK, Ali Cem, “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre
Tüketici Hakem Heyetleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,
Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C. 16, Özel Sayı, 2015, s. 77-103.
(THH).

BUDAK, Ali Cem / KARAASLAN Varol, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2021.

CAN Ozan, “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre Yetki
Sözleşmesinin Tarafı Olarak Tacir”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi C.
XXVIII, S 3, Eylül 2012, s. 237-263.

CAN, Hasan, Tüketici Bakış Açısıyla Tüketici Hakem Heyetleri, Ankara, 2021.

CENGİZ, Emrah, Tüketicinin Korunması, İstanbul, 2007.

CEYLAN, Ebru, 6502 Sayılı Kanun'daki Tüketici Kredileri İle İlgili Yeni

Düzenleme İBD Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayı C:88, 2014, Özel Sayı:1, s. 61-80. (Tüketici Kredileri).

CEYLAN, Ebru, 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler, İstanbul, 2015. (Düzenlemeler).

CEYLAN, Ebru, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Kredisi Ve Kredi Kartı Sözleşmelerindeki Kişisel Teminatlarla İlgili Değerlendirmeler”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 17, Haziran 2021, s. 93-131. (Değerlendirmeler).

ÇABRİ, Sezer, 6502 Sayılı Kanun’ a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara, 2016.

ÇAKMAZ, Eylem, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu”, Türkiye'de Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Ed: Sevtap Yokuş, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2015, s. 45-132.

ÇALKIN, Fahri, “Hukuk Davalarında İsbat Hakkının Kullanılmasının Şartları”, Ankara Barosu Dergisi, 1949/62, s. 16-21.

ÇELİK, Yusuf, Tüketici Hakem Heyetleri, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

ÇINAR, Sinan, “Bireysel Başvuruda Bulunma Usulü”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 6, 2015, s. 97-137.

ÇİFTÇİ TÜRKEL, Pınar, Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Işığında Özellikle Medeni Usul Hukuk Açısından Delil Sözleşmelerinin Geçerliliği Sorunu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Bilge UMAR’a Armağan, C.11, Özel Sayı 2009, s. 129-182. (Delil Sözleşmeleri).

ÇİFTÇİ TÜRKEL, Pınar, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırları, 1. Baskı, Ankara, 2018. (İspat Hakkı).

DAL, Nil Esra, Tüketim Toplumu Ve Tüketim Toplumuna Yöneltilen Eleştiriler Üzerine Bir Tartışma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 19, C. 9, 2017, s. 1-21.

DELİDUMAN, Seyithan/AŞİT, Recep, “İspat Hakkı Bağlamında Delil Sözleşmesi”, Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C.1, S. 2, s. 63- 80.

DENGİZ, Alinur, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Ticari Defterlerin İspat Gücü, Ankara, 2021.

DERYAL, Yahya, Tüketici Hukuku, Ankara, 2004.

DOMANIÇ, Hayri, Ticaret Hukukunun Umumî Esasları, İstanbul 1976.

DÖNER, Kemal, Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 36, Yıl: 2017, s. 137-185.

DÜR, Orhan, Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Özel Dava Şartları Ve İlamsız İcra Takibi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 12, S. 48, Ekim 2021, s. 217-244.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Ankara, 2020.

ERİŞİR, Evrim, “Yetki Şartlarının Genel İşlem Koşulu Denetimi” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2014, s. 1141-1213 (Yetki)

ERİŞİR, Evrim, Tüketici Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemelerinde Gider ve Vekâlet Ücreti, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 2014-2015, Ankara, 2015, s. 469-503. (Gider ve Vekâlet).

ERİŞİR, Evrim, Tüketici İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü Usulü, Yeni Tüketici Hukuku Konferansı, Derleyen: M. Murat İnceoğlu, İstanbul, 2015, s. 43-122. (Çözüm Usulü).

ERİŞİR, Evrim, “Belirsiz Alacak Davasının Tüketici Hukukunda Gösterdiği Özellikler”, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, s. 97-104. (Belirsiz Alacak).

ERİŞİR, Evrim, “Tüketici Uyuşmazlıklarında Zorunlu Arabuluculuğun Kapsamının Belirlenmesindeki Güçlüklerin Ortaya Çıkardığı Bazı Meseleler” Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu, Bildiri Tam Metin Kitabı, 14 Kasım 2020, Ed: Prof. Dr. Ali Yeşilirmak, Doç. Dr. Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu, Arş. Gör. Ömer Faruk Kafalı, Arş. Gör. Gülnihal Ahter Yakacak, Arş. Gör. Ahmet Dülger, İstanbul, 2021, s. 309-357. (Arabuluculuk).

ERMENEK, İbrahim, Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri, Gazi

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, s. 563-630.

ERTABAK, Ünal, Tüketici Mahkemelerinde Çözülmesi Gereken İhtilaflar, Legal Hukuk Dergisi, C. 10, s. 115, Temmuz 2012.

FIRAT, Erhan, Özel Kanunlarda Düzenlenen İlam Niteliğinde Belgeler, Ankara, 2016.

GERMEYAN, Rüştü, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Tüketici Hakem Heyetleri ve Tüketici Mahkemelerine İlişkin Hükümleri, İstanbul Barosu Dergisi Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, C. 88, 2014, s. 129-141.

GÖLE, Celal, Ticaret Hukuku Açısından Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması, Ankara, 1983.

GÖRGÜN, L. Şanal/BÖRÜ, Levent/TORAMAN, Barış/KODAKOĞLU Mehmet, 9. Baskı, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2020.

GÜLTÜTER, Makbule Ceren, Medeni Yargılama Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C.1, İstanbul, 2014.

HANAĞASI, Emel, Medeni Yargılama Hukukunda Silahların Eşitliği, Ankara, 2016.

HATIPOĞLU, Tahsin, Medeni Yargılama Hukukunda Delil Sözleşmeleri, İstanbul, 2020.

ILDIR, Gülgün, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Ankara 2003. (Alternatif).

ILDIR, Gülgün, "Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü" TBB, S. 55, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 385- 402. (Hak Arama).

İLGÜN, Candaş, Açıklamalı Gerekçeli 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 2. Baskı, Ankara, 2015.

İLHAN, Cengiz, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Şerh, Ankara, 2006.

İNAL, H. Tamer, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, Ankara, 2014.

KALE, Serdar / KESER, Salih, Medeni Yargılama Hukukunda Delil Sistemi, Mehmet Akif Aydın'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S. 2, 2015, s. 701-725.

KARA, İlhan, Tüketicinin Korunması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2012. (Tüketici).

KARA, İlhan, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2021. (Yeni Kanun).

KARA, İlhan, "Tüketici Mahkemelerin İşleyişi ve Yaşanan Güncel Sorunlar", Tüketici Hukuku Konferansı, Makaleler, Tebliğler Ed. Hüseyin Can Aksoy, Ankara, 2016, s. 307-320.(Sorunlar).

KARAKAŞ, Fatma Tülay, Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 62, S. 3, 2013, s. 729- 760.

KARAKOCALI, Ahmet / KURŞUN, Ali Suphi, Tüketici Hukuku (6502 Sayılı Kanun ve İlgili Yönetmeliklere Göre), İstanbul, 2015.

KARSLI, Abdürrahim, Medeni Muhakeme Hukuku İstanbul, 2012. (HMK).

KARSLI, Abdürrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, İstanbul 2014. (Muhakeme).

KARSLI, Abdürrahim, İcra ve İflâs Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014. (İcra).

KAYNAK, Seda, Cognito Extra Ordinem'den Günümüze Delil Ve İspat Yükü, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, Özel Sayı, C.2, s. 1021-1066.

KELEŞ, Adem, Tüketici Sözleşmelerinde Teminat, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2015.

KILIÇOĞLU, Evren, Medeni Yargılamada Hukuka Aykırı Yoldan Elde Edilen Delillerin Kullanılması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011.

KOÇYİĞİT, Pınar, Tüketici Mahkemelerinin Görevi ve Yargı Yetkisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı,

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

KONURALP, Cengiz Serhat, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011. (Tahkim).

KONURALP, Cengiz Serhat, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre İhtiyati Tedbirler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 225-27. (Tedbirler).

KONURALP, Cengiz Serhat, İcra Ve İflas Hukuku’nda İhtiyati Tedbirler, İstanbul, 2013. (İhtiyati Tedbirler).

KORKUT, Makbule Serra, Medeni Usul Hukuku Esasları Çerçevesinde Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tüketici Hakem Heyetleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, 1968. (Usul).

KURU, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Dördüncü Baskı, Ankara, 1982. (Medeni Usul).

KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 5. Baskı, Ankara, 1993. (Medenî Usul).

KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, C. I-VI. İstanbul, 2001. (HMK).

KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Ankara, 2013. (El Kitabı).

KURU, Baki /ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 sayılı HMK’na Göre Yeniden Yazılmış 25. Baskı (Tıpkı Basım), Ankara 2014. (Ders Kitabı).

KURU, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 1. Baskı, İstanbul, 2015. (Ders Kitabı).

KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 1. Baskı, İstanbul, 2016. (İcra İflas).

KURU, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2016. (İstinaf).

KURU, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, Ankara, 2019. (İstinaf Usul).

KURU, Baki/ AYDIN, Burak, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, 5. Baskı, Ankara, 2021.

KÜZECİ, Deniz, “Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü”, Hukuk Gündemi Dergisi, Ağustos, 2006, s. 91-97

MEMİŞ, Yusuf, Tüketici Hakem Heyetleri Kararlarının İptali (İtiraz) Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Mart 2016, C.11, S. 115, s. 75-94.

MUŞUL, Timuçin, Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2012. (HMK).

MUŞUL, Timuçin, İcra ve İflâs Hukuku Esasları, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, 2017. (İcra ve İflâs).

NAMLI, Mert, Türk ve Fransız Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, İstanbul, 2014.

OĞUZMAN, M. Kemal, Borçlar Hukuku Dersleri, 4. Baskı, C.I, İstanbul, 1987.

ORUÇ, Murat, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulama Alanının Eleştirisi, 2nd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS), 19-22 May, 2017, s. 80-94.
(<http://www.registericpess.org>)

ÖNEN, Ergun, Türk Hukukunda Tüketicinin Korunmasına İlişkin Usulî Düzenlemeler, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2004/12, s. 105-112.

ÖZBAY, İbrahim, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 3-4, s. 459- 475, 2006.

ÖZBAYKAL TANDOĞAN, Nagihan, Tüketici Hakem Heyetlerinde İtirazın İptali Davası Sorunu ve 7063 Sayılı Kanun Sonrasında Verilen Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 1, Haziran 2020, s. 467-486.

ÖZBEK, Mustafa S., THH Görevlerine Giren Alacaklarla İlgili Olarak İlamsız Takip Yapılamayacağına İlişkin Yargıtay Kararlarının Tahlili, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C.11, S. 31, 2015/2, s. 39- 68. (THH Alacak).

ÖZBEK, Mustafa Serdar, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, 4. Baskı, Ankara, 2016. (Alternatif Uyuşmazlık).

ÖZEL, Çağlar, Hukuksal Açıdan Tüketicinin Korunması ve Tüketicinin Korunma Gerekliliğine İlişkin Bir Değerlendirme Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 1, 2008, s. 287-299.(Korunma).

ÖZEL, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2014. (Tüketicinin Korunması)

ÖZEL, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, 2021. (Tüketici).

ÖZMUMCU, Seda, “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Hükümleri ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Uyuşmazlıklara Genel Bir Bakış”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, C. 16, 2015, s. 831-871.

ÖZSÖKER, Gökberk, Medeni Yargılama Bağlamında Tüketici Hakem Heyetleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.

PEKCANITEZ, Hakan, Tüketici Mahkemeleri, İstanbul Barosu Dergisi, C. LXX, S. 4-5-6, 1996, s. 141-162. (Tüketici Mahkemeleri).

PEKCANITEZ, Hakan, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti, İzmir Barosu Dergisi, 1996, sayı 3, s. 49-58. (THH).

PEKCANITEZ, Hakan, “Hukuki Dinlenilme Hakkı”, Prof.Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2000, s. 753- 791. (Hukuki Dinlenilme).

PEKCANITEZ, Hakan, Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri, Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 5, Aralık, 2005, s. 12-16. (Makale).

PEKCANITEZ Hakan, “Tüketici Mahkemelerinde Yargılama Usulü ve Topluluk Davaları” 2. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Tüketici Hukuku Açıklamaları, Ed.: Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Ankara, 2013, s. 454-460. (Yargılama Usulü).

PEKCANITEZ Hakan, “Tüketici Mahkemeleri” Makaleler, Cilt 1, İstanbul 2016, s. 319-344. (Makaleler Tüketici).

PEKCANITEZ Hakan, “Tüketici Sorunları Hakem Heyeti” Makaleler, Cilt 1, İstanbul 2016, s. 345- 368. (Makaleler TSHH).

PEKCANITEZ Hakan, “Hukuki Dinlenme Hakkı” Makaleler, Cilt 1, İstanbul 2016, s. 509- 559. (Makaleler Dinlenme).

PEKCANITEZ, Hakan /ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet / ATALI, Murat / ERDÖNMEZ, Güray/ AKKAN, Mine/ YEŞİLIRMAK, Ali / TAŞ KORKMAZ, Hülya, Pekcanitez Usûl Medeni Usul Hukuku, C. I, II, III, İstanbul, 2017. (Pekcanitez Usul).

PEKCANITEZ Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usul Hukuku- Ders Kitabı, 9. Baskı, İstanbul, 2021. (Ders Kitabı).

PEKTAŞ, Özcan, Hakem Heyetlerinin Görevleri, Çalışma Yöntemleri, İdari ve Hukuki Konular ve Kararlarının Hukuki İçeriği, İstanbul Barosu Dergisi, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Kasım, 2007, s. 39-47. (THH).

PEKTAŞ, Özcan, Tüm Yönleriyle Açıklamalı Yorumlu Uygulamalı Tüketicinin Korunması, Ankara, 2012. (Tüketicinin Korunması).

PINAR, Burak, İcra ve Yargı Harçları, 2. Baskı, Ankara, 2009.

POROY, Reha, Ticarî İşletme Hukuku, İstanbul 1977.

POSTACIOĞLU, İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975.

POSTACIOĞLU, İlhan E. / ALTAY, Sümer, Medeni Usul Hukuku Dersleri, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 8. Bası, İstanbul 2020.

SARIHAN, Banu Bilge, Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 2021, s. 415-440.

SERT SÜTÇÜ, Selin, “Elektronik Ticarete Tüketicinin Korunması” 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Tüketicinin Korunması, Ed: Selin SERT SÜTÇÜ, Ankara, 2019, s. 15-28.

SİRMEN, A. Lale, Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Özel Sayı, 2013, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Cilt III, s. 2465-

2476.

ŞAHİN MCCARTHY Oya, “Tüketici Hakem Heyetlerinin İşleyişi ve Uygulama Sorunları”, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, s. 73-86.

ŞENOCAK, Zarife, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, C. 9, S. 99, 2014.

ŞİMŞEK, Ayşe Neşe, Medeni Usul Hukukunda Tüketicinin Korunması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.

ŞİRİN, Tolga, Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti) Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2019.

TAHMAZOĞLU ÜZELTÜRK, Sultan, “Tüketici Haklarının Anayasal Boyutu”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı 20 Aralık 2014 İstanbul Tüketici Hukuku Sempozyumu, C. XII, S. 2, 2015, s. 219 -242.

TANRIVER, Süha, İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara 1996. (İlamlı İcra).

TANRIVER, Süha, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 64, 2006, s. 151-177. (Alternatif Çözüm).

TANRIVER, Süha, Tabii Hâkim İlkesi ve Medeni Yargı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2013, S. 104, S. 11-35. (Medeni Yargı).

TANRIVER, Süha, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, s. 459-468. (Yetki Sözleşmeleri).

TANRIVER, Süha, Medeni Usul Hukuku, Cilt I- Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, Ankara, 2018. (Usul).

TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis, Türk Hukukunda Arabuluculuk, Ankara, 2013. (Arabuluculuk).

TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis, Kolektif Hukuki Himaye Çerçevesinde Topluluk Davaları, İstanbul, 2016. (Topluluk).

TAŞPINAR, Sema, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara 2001. (İspat).

TAŞPINAR AYVAZ, Sema, “Tüketici Hakem Heyetlerinin İşleyişi ve Sorunlar”, Tüketici Hukuku Konferansı, Makaleler, Tebliğler Ed. Hüseyin Can Aksoy, Ankara, 2016, s. 283- 306. (THH).

TAŞPINAR AYVAZ, Sema, “Tüketici Hakem Heyetlerinin Hukuki Niteliği”, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 43-50. (Sempozyum).

TEK, Gülen Sinem, Tüketici Mahkemelerinin Görevi, Yetkisi ve Tüketici Mahkemelerinde Yapılan Yargılamanın Usulü, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, 2012, C: 8, S: 99-100, s. 127-171.

TEKİN, Ayhan, “4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla Tüketicilere Sağlanan Haklar ve Tüketicinin Hak Arama Yolları”, 24-25 Kasım 2011 Uluslararası Tüketici Hukuku Sempozyumu Metinler Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, 2011, s. 42-61.

TİBİLLİ, Gökhan, Tüketici Hakem Heyeti Uygulamasında Taraflar Açısından Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

TİRYAKİ, Betül, Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk, 1.Baskı, Ankara 2007.

TOKBAŞ Hakan, “TKHK ve Uygulamasındaki Sorunlar” (4077 Sayılı TKHK ile 6502 Sayılı TKHK’ nın Karşılaştırılması”, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, s. 33-42.

TOPAL, Önder, Ticari Defterlerin Delil Niteliği, Ankara 2015.

TOPUZ, Gökçen, Tüketici Mahkemeleri, Ankara, 2018. (Tüketici Mahkemeleri).

- TOPUZ, Gökçen**, “Tüketici Mahkemelerinde Yargılama ve Yargılama Usulü” Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 87-100. (Sempozyum).
- TORAMAN, Barış**, “Medeni Usul Hukukunda İspat Hakkına Dair Bazı Tespit Ve Değerlendirmeler” DEÜHFD, Prof. Dr. Bilge UMAR’a Armağan, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 1483-1523.
- TUTKUN ODABAŞI, Seçil**, “Tüketici Uyuşmazlıklarında Yargılama Giderleri ve Avukatlık Ücreti” Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Ed. M. Ertan YARDIM, 1. Baskı, Ankara, 2018, s. 121-140.
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, Tüketici Mahkemelerinin Görev ve Yetki Sınırları, 1.Baskı, Ankara, 2006. (Tüketici Mahkemeleri).
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara, 2006. (THH Çözüm).
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, “Tüketici Hakem Heyetlerinde Uyuşmazlık Çözümü” Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 3. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2014, s. 355-390. (Çözüm).
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, “Tüketici Hakem Heyetlerinde Vekâlet Ücretine Hükmedilmemesi Sorunu, Terazi Hukuk Aylık Dergisi, C. 9, S. 2014, s. 74-76. (Vekâlet Ücreti).
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, Norm Kuram ve İçtihat Işığında Tüketici Hakem Heyetleri, 1. Baskı, Ankara, 2015. (THH).
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, Tüketici Yargılaması Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2015. (Tüketici Yargılaması).
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, THH Kararına İtiraz davasında Kesin Yetki ve Hukuki Yarar Konularında Son Gelişmeler, Terazi Hukuk Aylık Dergisi sayı 115, 2016, s. 144-149. (Gelişmeler).
- TUTUMLU, Mehmet Akif**, “Tüketici Hakem Heyetlerinde Uyuşmazlık Çözümü”, Tüketici Hukuku Davaları, Ed: MUTLU Dinç/ŞAHİN MCCARTHY Oya, Ankara, 2017, s. 985-1017. (Uyuşmazlık Çözümü).

TUTUMLU, Mehmet Akif, “6502 Sayılı TKHK Hükümleri Işığında Tüketici Hakem Heyeti Kararlarına İtiraz Davası” Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 153-171. (Sempozyum)

TUTUMLU, Mehmet Akif, “Tüketici Hakem Heyeti Kararlarında Gerekçe Sorunu”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, C. 13, S. 139, Mart 2018, s. 124-128. (Gerekçe).

TUTUMLU, Mehmet Akif, 7063 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hakem Heyetlerinin Görev Alanı ve İtirazın İptali Sorunu, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, C.13, S.138, 2018, s.144-149. (İtirazın İptali).

TUTUMLU, Mehmet Akif, Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri 3. Baskı, Ankara, 2019. (Hakem Heyetleri).

TÜZÜN, Can, Tüketici Mahkemeleri, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

ULUKAPI, Ömer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.V, S. 1-2, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, 1996, s. 77-101. (Çözüm Yolları).

ULUKAPI, Ömer, Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Konya, 2015. (Usul).

ULUSAL, Metin, Açıklamalı İçtihatlı Tüketici Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2016.

UMAR, Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara, 2014.

UMAR, Bilge/ YILMAZ, Ejder, İsbat Yüğü, İstanbul, 1980.

USLU, Ferhat, Anayasa Yargısı, 2. Baskı, Ankara, 2018.

USTA, Merve, Medeni Usul Hukukunda Tespit Davalarında Hukuki Yarar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020.

UYUMAZ, Alper, Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S. 1, 2012, s. 104-132.

UZUNOĞLAN, Bayram, “Tüketici Hakem Heyetlerinin Yapısı ve Hakem Heyetlerine ilişkin Bakanlığımızca Yapılan Çalışmalar”, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ed. M. Ertan YARDIM, Ankara, 2018, s. 29-41.

ÜSTÜNDAĞ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, 7. Baskı, İstanbul, 2000.

VELİOĞLU YILMAZ, Gülçe, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Uyuşmazlıkları Ve Çözüm Yolları, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2020.

YAĞBASAN, Hicabi, Medeni Usul Hukuku Kuralları Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetlerinde Ortaya Çıkan Bazı Usuli Sorunlar, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, 2019, s. 73-125.

YARDIM, M. Ertan “Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının İcrası ve İtiraz Yolu (4077 Sayılı TKHK ile 6502 Sayılı TKHK’ nın Karşılaştırılması”, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım, Ed.: Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, Ankara, 2016, s. 105-124. (İcra ve İtiraz).

YARDIM, M. Ertan, “Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının Yerine Getirilmesi”, Ed: TOKBAŞ, Hakan/ÜÇİŞİK, Fehim, 5. Tüketici Hukuku Kongresi, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 2015-2016, Ankara, 2016, s. 589- 610. (“THH Kararları”)

YARDIM, M. Ertan, “Tüketici Uyuşmazlıklarında Giderler”, 6. Tüketici Hukuku Konferansı Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2016-2017, Ed.: İsmail Çakır, Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Hamide Zafer, İstanbul, 2017, s. 248-264. (Giderler).

YARDIM, M. Ertan, “Tüketici Mahkemesi Kararlarına Karşı (Yeni) Kanun Yolları”, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, 2018, s. 173-193. (Sempozyum).

YARDIM, Mehmet Ertan, “TMK’nın Miras Hukukuna İlişkin Hükümleri İle HMK Hükümleri Arasındaki İlişki”, 1. Medeni Hukuk Kongresi 2020, Ed.: Hakan Tokbaş, İstanbul, 2021, s. 639-693. (Miras Hukuku).

YAVAŞ, Murat, Medeni Usul Hukukunda Temyiz, Ankara, 2015.

YAVUZ, Nihat, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Ankara, 2010.

YERKAYA, Kübra, Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanı Ve Yargılama Usulü, İstanbul, 2018.

YEŞİLOVA, Bilgehan, 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümü Usulü ve Yargılama Kuralları, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 128-135.

YILDIRIM, Mehmet Kamil, Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi, İstanbul, 1990.

YILDIRIM, Abdülkerim, Tüketici Hukuku Mevzuatı, Ankara, 2015.

YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2001. (Sözlük).

YILMAZ, Ejder, Olağanüstü Temyiz Kanun Yararına Bozma Yazılı Emirle Bozma, Ankara, 2003. (Bozma).

YILMAZ, Ejder, “Ticarî Defterlerin Delil Olması (HMK m.222) ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Bu Konuda Getirdiği Yenilikler”, Bankacılık Uygulamasında Güncel Hukuki Sorunlar Semineri, Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Özel Sayı, Ocak, 2013, s. 28-41. (Defterler).

YILMAZ Ejder/ YARDIM, M. Ertan, Milli Şerh, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ed. Hakan Tokbaş, Özlem Tüzüner, İstanbul, 2016, s. 1082-1218.

YILMAZ, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 3. Baskı, Ankara, 2017. (Kanun Şerhi).

YILMAZ, Ejder/ARSLAN, Ramazan/ TAŞPINAR AYVAZ, Sema/ HANAĞASI, Emel, Medeni Usul Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2020.

YILMAZ, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4. Baskı, Ankara, 2021. (Şerh).

YILMAZ, Ejder, Medeni Yargılama Hukukunda Islah, Ankara, 2021. (Islah).

ZEVKLİLER, Aydın / AYDOĞDU, Murat, Tüketicinin Korunması Hukuku: Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara, 2004.

ZEVKLİLER, Aydın / ÖZEL, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, 2016.

ÖZGEÇMİŞ

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Kadir Has Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller :İngilizce
Arapça

İş Deneyimi

:
Avukat, 2005 -
Uzlaştırıcı, 2018-